

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 50 • 3. mars
Sesjonen 2025–2026

Møte tirsdag den 3. mars 2026 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 50):

1. Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Norges arbeid med bærekraftsmålene. Status, utfordringer og veien videre
(Innst. 109 S (2025–2026), jf. Meld. St. 35 (2024–2025))
3. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe, Tone Wilhelmsen Trøen, Anna Molberg og Tage Pettersen om å nedsette et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon
(Innst. 124 S (2025–2026), jf. Dokument 8:26 S (2025–2026))
4. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Haagen Poppe, Mahmoud Farahmand, Tage Pettersen, Mudassar Kapur og Mathilde Tybring-Gjedde om økonomisk likebehandling av barnevernet i Oslo
(Innst. 134 S (2025–2026), jf. Dokument 8:2 S (2025–2026))
5. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en helhetlig og forpliktende tiltakspakke for å utjevne og bekjempe sosiale forskjeller
(Innst. 126 S (2025–2026), jf. Dokument 8:11 S (2025–2026))
6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Trygg oppvekst i et digitalt samfunn
(Innst. 137 S (2025–2026), jf. Meld. St. 32 (2024–2025))
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Tro på framtida – uansett bakgrunn
(Innst. 136 S (2025–2026), jf. Meld. St. 28 (2024–2025))
8. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Amalie Gunnufsen, Anna Molberg og Haagen Poppe om å gjøre det enklere for unge å komme i jobb
(Innst. 112 S (2025–2026), jf. Dokument 8:61 S (2025–2026))
9. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Amalie Gunnufsen, Mahmoud Farahmand og Henrik Asheim om en forenklingsreform i Nav

(Innst. 143 S (2025–2026), jf. Dokument 8:64 S (2025–2026))

10. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Bjørn Arild Gram og Erling Sande om eit nytt Nav for å få fleire i arbeid og aktivitet
(Innst. 139 S (2025–2026), jf. Dokument 8:65 S (2025–2026))
11. Referat

Presidenten [10:00:11]: Representantene Monica Nielsen og Konstanse Marie Alvær, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Marie Østensen

For Nordland: Sander Delp Horn og Rune Krutå

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger meddelelse om at de innvilgede permisjonene for representantene Trine Lise Sundnes og Nils-Ole Foshaug i tiden fra og med 3. til og med 5. mars er trukket tilbake. – Denne meddelelse tas til etterretning.

Fra representantene Tellef Inge Mørland, Anne Lise Gjerstad Fredlund og Kamzy Gunaratnam foreligger søknader om permisjon i tiden fra og med 4. til og med 11. mars – alle for å delta på reise til Sør-Korea og Japan med delegasjonen til det parlamentariske partnerskap Asia–Europa og ASEANs interparlamentariske forsamling. Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Aust-Agder, Ramani Nordli, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget under representanten Tellef Inge Mørlands permisjon, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Aust-Agder: Dagfinn Homdal Svanøe 4.–5. mars
For Oppland: Hans Olav Lahlum 4.–11. mars
For Oslo: Fawzi Warsame 4.–5. mars

Presidenten [10:01:37]: Representanten Mats Henriksen vil framsette et representantforslag.

Mats Henriksen (FrP) [10:01:53]: På vegne av FrPs representanter Jon Engen-Helgheim, Anette Carnarius Elseth, Finn Krokeide, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og meg selv har jeg æren av å framsette et representantforslag om å endre straffeprosessloven for å sikre døde barns rettssikkerhet.

Presidenten [10:02:12]: Representanten Bengt Fasteraune vil framsette et representantforslag.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:02:32]: På vegne av representanten Bent-Joacim Bentzen og meg selv har jeg gleden av å fremme et representantforslag om bedre integrering av familieinnvandrere.

Presidenten [10:02:45]: Representanten Jon Engen-Helgheim vil framsette et representantforslag.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:02:57]: På vegne av FrP-representantene Stian Storbukås, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth og meg selv vil jeg fremme et representantforslag om mer effektiv kamp mot organisert bedrageri og registerkriminalitet.

Presidenten [10:03:14]: Representanten Marie Sneve Martinussen vil framsette et representantforslag.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:03:26]: På vegne av representanten Hege Bae Nyholt og meg selv vil jeg fremme forslag om en ny makt- og demokratiutredning.

Presidenten [10:03:38]: Representanten Erlend Wiborg vil framsette et representantforslag.

Erlend Wiborg (FrP) [10:03:52]: Det er en glede på vegne av Fremskrittsparti-representantene Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André Njåstad, Tom Staahle og meg selv å framsette et representantforslag om innstramminger i familieinnvandringspolitikken.

Presidenten [10:04:09]: Representanten Hege Bae Nyholt vil framsette et representantforslag.

Hege Bae Nyholt (R) [10:04:26]: På vegne av representantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen, Remi Sølvberg og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å reservere anbud for ideelle aktører.

Presidenten [10:04:41]: Representanten Kjersti Toppe vil framsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:04:56]: På vegner av stortingsrepresentanten Erling Sande og meg sjølv har eg gleden av å fremja eit forslag om å sikra nok jordmødrer i helsetenesta.

Presidenten [10:05:11]: Representanten Bjørn Arild Gram vil framsette et representantforslag.

Bjørn Arild Gram (Sp) [10:05:28]: På vegne av representantene Hans Andreas Limi, Nikolai Astrup, Jørgen H. Kristiansen og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om utsettelse av innføring av CO₂-avgift for kjemisk reduksjon mv.

Jeg ber om at saken behandles etter Stortingets forretningsordens § 39 andre ledd bokstav c.

Presidenten [10:05:49]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:06:02]

Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:06:20]: «Den tid jeg vokste opp i, var en frihetens gullalder.» Slik starter Stefan Zweig sin roman Verden av i går – en europeers erindringer. Denne boken skrev han i eksil under andre verdenskrig. Zweig ble født inn i en velstående jødisk familie i Wien i 1881.

Gullalderen i sitatet henspiller på tiden før første verdenskrig, en tid preget av optimisme og framtidstro. Zweig opplevde deretter den første verdenskrigen, krisene i mellomkrigstiden og framveksten av nasjonalisme og hat. Han sto midt oppe i andre verdenskrig da han skrev denne boken.

Den tiden vi har vokst opp i, etter andre verdenskrig, har på mange måter også vært en gullalder. Fra ruinene av verdenskrigene vokste en ny internasjonal orden fram, med FN-pakten og den moderne folkeretten, med NATO, forankret i FN-paktens rett til selvforsvar, med Europarådet, som var opphavet til den europeiske menneskerettskonvensjonen, og med frihandel og økonomisk integrasjon i Europa.

Dette har utgjort grunnpilarene i norsk utenrikspolitikk i 80 år: FN og folkeretten på den ene siden og den transatlantiske alliansen, med USA som vår viktigste sikkerhetsgarantist, på den andre. Disse to pilarene er ikke to ulike spor, de er snarere to sider av samme sak. Det handler i bunn og grunn om én ting: at forholdet mellom stater skal være regulert av et sett med felles regler.

Disse reglene er grunnleggende i vår interesse. Vår velstand har vokst fram på demokrati, rettsstat og frihandel. Sammen med folkerettens regler og institusjoner utgjør disse prinsippene grunnmuren i den liberale verdensordenen. Denne verdensordenen har ofte blitt omtalt som Pax Americana, fordi USA i stor grad har påtatt seg rollen som garantist. Denne ordenen har definert vår gullalder. Nå er denne liberale verdensordenen under sterkt press.

I min utenrikspolitiske redegjørelse for Stortinget i fjor åpnet jeg med å si at Norge står i den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig. Et år senere må jeg konstatere at situasjonen ikke er forbedret. Den er snarere ytterligere tilspisset. Står vi derved ved veis ende av vår tids gullalder?

Russlands ulovlige og ødeleggende angrepskrig i Ukraina fortsetter med full styrke. Denne helgen så vi starten på en ny regional storrig i Midtøsten. Dette er svært bekymringsfullt. Jeg vil komme tilbake til denne saken litt senere i redegjørelsen. Et år inn i Trumps andre presidentperiode har vi sett en kraftig amerikansk reorientering. Vi ser et mer uforutsigbart USA. Det siste året har vi sett flere eksempler på at også USA utfordrer både maktforbudet i folkeretten så vel som andre staters suverenitet. Det er kombinasjonen av alle disse forholdene som gjør situasjonen vi nå står i, så alvorlig.

Vi lever i en farligere og mer uforutsigbar verden. Det må vi ta inn over oss, men nostalgi er ingen strategi. Den verdensordenen vi har nytt godt av siden andre verdenskrig, har på ingen måte vært perfekt. Det er nok av eksempler på at gullalderen etter andre verdenskrig ikke var en gullalder for alle. Det er heller ikke naturgitt at denne gullalderen må ende på like dramatisk vis som forrige gang.

Det finnes et mulighetsrom. Hva er så mulighetsrommet for norsk utenrikspolitikk i 2026? Det er det jeg vil snakke om her i dag.

La meg starte med det som også i dag er vår sak nummer én: Russlands folkerettsstridige krig i Ukraina fortsetter med full styrke. Det er nå tolv år siden annekteringen av Krym og fire år siden fullskalainvasjonen. Russland fører krig mot Ukraina, men målet er også å bryte ned sikkerhetsordenen i Europa. Russland forblir den dimensjonerende trusselen for europeisk sikkerhet, fred og stabilitet.

I en verden med mye uro må vi fokusere på det som er aller viktigst. Min første utenlandsreise i år gikk nettopp til Ukraina. Der opplevde jeg iskalde dager under russiske luftangrep. Dette ga et lite innblikk i hvordan Russland fortsetter å ramme livet til millioner av ukrainere hver eneste dag. Russland forsøker å knekke den ukrainske befolkningens vilje til å stå imot, bl.a. gjennom angrep mot ukrainsk energiforsyning, men ingenting tyder på at Russland lykkes med å knekke ukrainernes motstandsvilje – snarere tvert imot.

Norge og andre alliertes støtte til Ukraina forblir avgjørende for å hjelpe Ukraina med å stå imot Russlands utmattelseskrig. I 2026 bidrar vi med 70 mrd. kr til militære formål og 15 mrd. kr til sivile formål i Ukraina. Gjennom den militære støtten bidrar vi til å bygge opp Ukrainas egen forsvars- og avskrekkingsevne. I den sivile støtten er energisikkerhet en hovedprioritering.

Jeg er stolt og glad over at vi i Norge har bred politisk enighet om støtten til Ukraina. Dette er en modell flere andre land ser til. Norge skal fortsette å være en langsiktig partner, og vi jobber iherdig for å sikre alliert og europeisk samhold om Ukraina-støtten.

Samtidig pågår det nå fredssamtaler. En fredsavtale må ivareta Ukrainas selvstendighet, suverenitet og evne til å forsvare seg selv. Det er positivt at USA er engasjert i arbeidet for en fredsavtale i Ukraina. Fortsatt amerikansk støtte er viktig for Ukraina i deres forsvarskamp mot Russlands aggresjon. Ukraina må imidlertid selv legge premissene for en fredsavtale og hvordan den kan gis legitimitet i egen befolkning. Det er også viktig at Europa engasjerer seg i utmeislingen av en fredsløsning. Norge har vært aktivt med på å bygge den nye koalisjonen av villige.

Det er dessverre lite som tyder på at Russland ønsker fred. Vi ser at Kreml er villig til å ta store tap for minimale territorielle seire. Samtidig ser vi at den russiske økonomien sliter tungt. Sanksjonene virker. Vi er nødt til å opprettholde presset på Russland for å endre deres krigskalkyle.

Det er ikke umulig at det kommer på plass en våpenhvile i løpet av 2026, men om det blir en våpenhvile, må vi bidra til at Ukraina ikke igjen blir utsatt for ny aggresjon. Varig fred er kun mulig dersom freden kan forsvares. Norge skal derfor bidra til å styrke det ukrainske forsvaret også etter at en våpenhvile er på plass. Vi har åpnet for å bidra til sikkerhetsgarantier i Ukraina ved en eventuell våpenhvile. Statsminister Støre og president Zelenskyj har nylig lansert arbeidet med en strategisk partnerskapsavtale mellom Norge og Ukraina til gjensidig, langsiktig nytte.

Måten denne krigen ender på, vil kaste lange skygger inn i Etterkrigs-Europa. Vi må nå planlegge for å ta tak i Ukrainas gjenoppbygging og vekst så snart en våpenhvile er på plass. Tross all sin lidelse og grusomhet kan krig paradoksalt nok også virke som en sammenbindende kraft i et samfunn. Når krigen er slutt, vil det være store utfordringer å ta tak i for å bygge opp landet. Motsetninger internt i landet kan blusse opp. En klar plan for gjenoppbygging og vekst i Ukraina vil gi håp om en bedre framtid. Det vil også være viktig for europeisk sikkerhet og stabilitet.

Når krigen en dag tar slutt, må vi regne med at Russland fortsatt vil være en autoritær stat med imperialistiske ambisjoner. Norge fører en fast og forutsigbar russlandspolitikk. Vi må avskrekke Russland fra å true vår egen og våre alliertes sikkerhet. Samtidig skal vi, innenfor rammen av NATO, bidra til å redusere risiko for konflikt og misforståelser. Vi styrker forsvarsevnen, og vi bygger nasjonal beredskap og motstandskraft for å håndtere nye og komplekse trusler.

Samtidig som krigen fortsetter i Ukraina, har den internasjonale dagsordenen hittil i år i stor grad vært dominert av USA. Vi står overfor en ledelse i USA som tar avstand fra mye av det som har vært vårt felles verdigrunnlag i moderne tid. Disse endringene påvirker også

etablerte normer for samkvem mellom stater og respekt for territoriell integritet og suverenitet. Dette krever at vi står opp for våre verdier, og at vi sier fra når vi er uenige. Det har vi også gjort.

Vi må erkjenne at vårt partnerskap med USA blir et annerledes partnerskap. Vi blir stilt overfor nye dilemmaer i den utenrikspolitiske tenkningen. Mens vi tidligere har vært vant til å se på frihandel, folkerett og menneskerettigheter som en pakke, er bildet blitt mer komplekst. Vi kan ikke lenger like enkelt dele verden inn i dem vi er enige med, og dem vi er uenige med.

Vi deler grunnleggende sikkerhetsinteresser med USA. Vårt bilaterale forsvarssamarbeid med USA er avgjørende for å trygge Norge. Dette samarbeidet forblir tett og viktig. NATOs kapasiteter er helt sentrale med hensyn til avskrekking og forsvar i nord. Det er derfor fortsatt i både Norges og Europas interesse å styrke NATO og bevare et så godt og stabilt forhold til USA som mulig.

Den russiske nordflåten og store deler av Russlands kjernevåpenarsenal befinner seg i vårt nabolag, på Kola-halvøya. Disse våpnene er ikke først og fremst rettet mot Norge, men mot Nord-Amerika. Det gjør at USA har en sterk egeninteresse i å samarbeide med oss i nord. Som statsministeren sa i sin sikkerhetspolitiske redegjørelse her i Stortinget i februar, knytter dette Norge tett til beskyttelsen av det amerikanske «homeland». Vi må derfor klare å beholde et langsiktig perspektiv på vårt samarbeid med USA. Vi må håndtere utspillene som kommer, på en klok måte, og vi må demonstrere at europeisk samhold er sterkere enn noen gang.

Et troverdig forsvar av Norge og våre nærområder er avhengig av støtte og forsterkninger fra allierte. Dette gjelder særlig i relasjon til våre maritime områder, men favner bredt, også for NATOs kollektive forsvar av vår region. Norge, Europa og USA har langsiktig interesse av et tett samarbeid.

USA har bekreftet at de står ved sine NATO-forpliktelser. Særlig viktig er den kjernefysiske sikkerhetsgarantien. Samtidig har Trump-administrasjonen utløst usikkerhet om USAs videre rolle i forsvaret av Europa. Dette er egentlig ikke nytt. USA har lenge vært tydelige på at Europa må ta et større ansvar for konvensjonelt forsvar, og det gjør vi. Europa tar mer ansvar og styrker den europeiske pilaren i NATO. Dette gjøres bl.a. ved at alle medlemsland har forpliktet seg til å bruke 5 pst. av BNP på forsvarsrelaterte utgifter. Et sterkere Europa er den beste garantien – både for å ivareta vår egen sikkerhet og for å sikre fortsatt amerikansk engasjement i Europa.

Vi prioriterer nå tettere og dypere samarbeid med nordeuropeiske partnere. I år har vi bl.a. formannskapet i det nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFCO. De nordiske og nordisk-baltiske foraene blir stadig viktigere

møteplasser. Regjeringen utvider det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet med viktige land i vår region, som Storbritannia, Tyskland, Frankrike, Nederland og Polen. Partnerskapsavtaler med Storbritannia og Tyskland er allerede undertegnet. Vi er i dialog med Frankrike om en tilsvarende avtale. Dette inngår i vår gardeeringsstrategi.

Vi ser også at EU tar et større ansvar for europeisk sikkerhet. Dette bidrar til styrket samarbeid i NATO og mellom europeiske allierte. Den franske presidenten har tatt initiativ til et forsterket europeisk samarbeid om kjernefysisk avskrekking. Vi er rede til å diskutere disse spørsmålene i lys av arbeidet med en partnerskapsavtale. Samtidig vil jeg slå fast at norsk atomvåpenpolitikk ligger fast. Vi skal ikke ha atomvåpen på norsk jord i fredstid.

At Europa nå tar større ansvar, er også den viktigste lærdommen fra Sikkerhetskonferansen i München for to uker siden. Ett år etter visepresident Vances kraftige angrep på Europa samme sted ser vi et mer samlet og selvikkert Europa tre fram. Sentrale europeiske ledere bekreftet der at man nå har tatt inn over seg at vi står overfor et endret USA, og at Europa nå må ta mer ansvar selv – ikke bare for forsvar, men også for økonomisk sikkerhet, strategisk autonomi, rettsstat, demokrati og åpne, tolerante samfunn.

Jeg tror tiden er inne for å konstatere at det Pax Americana vi vokste opp med, er over. USA har frivillig valgt å abdisere fra rollen som garantist for denne liberale verdensordenen. Det betyr ikke at prinsippene den representerte, trenger å gå til grunne. De kan fortsatt reddes – hvis tilstrekkelig mange tar ansvar.

Vi må altså håndtere et annerledes USA, men likevel forblir Russland den største og mest langsiktige trusselen mot europeisk sikkerhet. Det er de som tjener på eventuelle uenigheter og splittelser i alliansen. La oss huske at det har vært uenigheter i alliansen før, men NATO har bestått. NATO har trygget vår sikkerhet i 77 år og forblir bærebjelken i norsk sikkerhetspolitikk.

Spørsmålet om Grønland sto sentralt ved inngangen til dette året. USAs NATO-allierte var tydelige i sitt budskap om at Grønland er en del av Kongeriket Danmark. Saken viste også at de øvrige allierte kunne respondere raskt for å øke tilstedeværelsen. La meg igjen understreke: Grønlands framtid må avgjøres av folk på Grønland og i Danmark. Respekten for staters suverenitet og territoriale integritet er selve forutsetningen for en folkerettsbasert verdensorden. Spørsmålet om økt sikkerhet i Arktis må løses innenfor rammen av NATO.

Arktis er hot, i dobbelt forstand. Aldri før har den internasjonale oppmerksomheten om Arktis vært større, grunnet i både geopolitikk og dramatiske klimændringer. Det er fortsatt slik at den største utfordringen

i Arktis er klimaendringene, som går raskere i Arktis enn noe annet sted på kloden. Dette påvirker forholdene i Arktis, men har også omfattende globale konsekvenser. Klimaendringene er også en medvirkende årsak til en endret sikkerhetspolitisk situasjon.

Det er viktig å forstå hva arktisk sikkerhet egentlig dreier seg om. Arktis vil neppe være en kilde til at det oppstår en internasjonal konflikt, men hvis en eventuell konflikt mellom Russland og Vesten likevel oppstår, vil havområdene rett nord for oss ha stor strategisk betydning fra første stund. Dette er bakgrunnen for at NATO-landene nå er enige om å styrke alliert nærvær i Arktis. Dette har Norge jobbet for i flere tiår. Vi ønsker velkommen at Arktis kommer høyere opp på agendaen i NATO. Neste uke starter militærøvelsen Cold Response. Denne øvelsen viser styrken og samholdet i NATO, med betydelige bidrag fra et titalls allierte og med flere titalls tusen soldater, inkludert viktige bidrag fra USA.

Nordområdene er regjeringens viktigste strategiske satsingsområde. Mens andre land først nå retter blikket mot Arktis, har det for oss vært viktig hele tiden. For oss er ikke Arktis et fjernt sted. Vi bor og lever i Arktis. Livskraftige lokalsamfunn og et styrket forsvar sikrer stabilitet og trygghet i nord. Det er enda viktigere nå enn før. Det er derfor svært viktig at vi er med på å forme denne agendaen i NATO. Vi må sørge for at den er forankret i realitetene, som vi kjenner godt.

Med den økende internasjonale oppmerksomheten og usikkerheten om Arktis følger også økt interesse for Svalbard. Det betyr ikke at Svalbard er under press. Svalbard er like mye Norge som en hvilken som helst annen del av landet vårt. Både geografisk og politisk skiller Svalbard seg fra Grønland – og kan ikke sammenlignes.

Vår svalbardpolitikk har vært fast, konsistent og gjenkjennelig over tid. Regjeringen la i 2024 fram svalbardmeldingen. Vi følger nå opp denne på en rekke områder. Vi har lang erfaring med å møte andre lands interesser for Svalbard og områdene rundt, og vi er godt satt opp til å svare på dagens utfordringer.

Vi vil framover bli stilt overfor vanskelige valg. I denne situasjonen må hensynet til norsk sikkerhet og norsk økonomi veie tungt. Slik verden nå ser ut, har ikke Norge råd til å stå alene. Vi må samarbeide med de landene som har sammenfallende interesser med oss og samme mål som oss. Dette innebærer at vi må fordype båndene til EU, og at vi må styrke vårt samarbeid med våre viktigste europeiske allierte. Dette samarbeidet er viktig for både norsk økonomi og norsk sikkerhet.

EU fortsetter å utvikle sin sikkerhetspolitiske rolle og tar nye initiativ for å styrke både sin forsvarsevne og sin motstandsdyktighet. At EU lykkes med det, er i norsk interesse, helt uavhengig av hva vi mener om norsk tilknytning til EU. Dette er ikke initiativer som har som

formål å erstatte NATO. De kollektive forsvarsforpliktelsene, med tilhørende planer og strukturer, skal fremdeles ligge i NATO, men EU har en verktøykasse NATO ikke har, både juridisk og økonomisk. EU utvikler sivil infrastruktur for å ivareta behovet for militær mobilitet. Det handler om å kunne flytte personell og materiell raskt, med forenklede prosedyrer, over nasjonale grenser i en krisesituasjon. Dette er det EU som er best plassert til å ivareta.

Landskapet for utforming av sikkerhetspolitikk er i endring. Det må vi ta inn over oss. Regjeringens nasjonale sikkerhetsstrategi fra i fjor slår derfor også fast at vi må være til stede i utformingen av Europas sikkerhetsarkitektur. Vi deltar aktivt i europeisk forsvarssamarbeid og i EUs forsvarsindustriprogrammer. Dette skal vi bygge videre på.

Det er ikke bare innenfor den tradisjonelle sikkerhetspolitikken vi må tilpasse oss en ny virkelighet. Skillet mellom sikkerhetspolitikk og handelspolitikk viskes ut. Grønland-saken illustrerer igjen dette poenget. President Trump brukte tolltrusler som pressmiddel mot landene som støtter Kongeriket Danmark i Grønland-saken. I et sikkerhetspolitisk spørsmål ble det truet med handelspolitiske tiltak. Truslene ble heldigvis trukket tilbake, bl.a. etter samlet press fra USAs NATO-allierte og fra EU. Like fullt illustrerer dette at tiden der vi kunne se sikkerhetspolitikken og handelspolitikken adskilt, er forbi.

Vi må ta inn over oss at vi står mer alene nå på det handelspolitiske feltet. Vi har selv valgt å stå utenfor EUs tollunion og handelspolitikk. At vi er mer alene enn før, ble illustrert gjennom den såkalte ferrosaken i fjor høst. Da ble Norge stående på utsiden av EUs beskyttelsestiltak på ferrolegeringer. Ferrosaken var igjen et utslag av at EU nå har behov for å beskytte egen industri mot urettmessig konkurranse og global overkapasitet. Norge var uenig med EU i denne saken og arbeidet for en annen løsning, men også vi erkjenner den underliggende utfordringen.

Selv om EU er tydelige på at de ønsker å ivareta integriteten i det indre markedet, der også vi er med, og selv om EU sier at ferrosaken var et engangstilfelle, har vi ingen garanti for at dette ikke skjer igjen. EU vil videreutvikle og styrke det indre markedet, men de vil også beskytte markedet bedre. Det er bred enighet i EU om at Europa i større grad må kunne klare seg selv, om å bygge europeisk motstandskraft, på tvers av områder. Dette er drevet av økende geopolitiske spenninger, sårbare forsyningslinjer og strategisk avhengighet av enkeltland. Det er dette EU mener med strategisk autonomi.

Arbeidet med økonomisk sikkerhet får nå en mer sentral plass i EU og er en viktig del av dette arbeidet. EU vil ta i bruk en rekke ulike verktøy. Her må vi følge med i

timen for å sikre at vår markedsadgang gjennom EØS ikke blir svekket. Siden Norge er en del av det indre markedet, er regjeringen opptatt av å komme tidlig på med innspill om forhold som berører oss.

Regjeringen søker aktivt samarbeid med EU innen økonomisk sikkerhet. Det gjør vi for å styrke egen motstandskraft og for å bidra til felles europeisk håndtering av økonomiske sikkerhetsutfordringer. Norsk økonomisk sikkerhet henger uløselig sammen med EUs. Derfor prioriterer vi arbeidet med rettsakter som omhandler økonomisk sikkerhet, og ikke minst dialog med Kommisjonen og med EUs medlemsland om dette stadig viktigere politikkområdet.

EØS-avtalen har aldri før vært viktigere for oss. Vår tilknytning til det europeiske markedet gjennom EØS-avtalen er sterk, men den har også begrensninger. Politikkområder avtalen ikke dekker, blir stadig viktigere for oss. Vi ser at gapet mellom medlemskap og EØS blir tydeligere. Det skyldes ikke først og fremst forholdet mellom EU og EØS/EFTA-landene, men at EU utvider sitt samarbeid som en respons på at verden endrer seg.

For Norge blir det nå viktig å unngå en utvikling der EUs virkemidler for å beskytte sin egen industri og styrke sin egen økonomiske sikkerhet skaper barrierer for vår deltakelse i det indre markedet. Denne situasjonen er krevende. Det er avgjørende viktig å sikre norsk næringsliv tilgang til det indre markedet også i tiden framover. Derfor må vi holde orden i eget hus.

La meg igjen minne om at EØS-avtalen ikke er en meny, men en folkerettslig bindende avtale. Den gir hver enkelt av oss og næringslivet viktige rettigheter, men den gir oss også en del plikter. Når vi ønsker noe mer i vårt samarbeid med EU, må vi huske at det sitter noen på den andre siden av bordet. For at vi skal få noe mer, forventer EU at vi oppfyller vår del av avtalen.

Så tåler også forholdet vårt til EU noen krevende saker, men som i alle forhold kreves det innsats fra begge parter. Derfor investerer vi i vårt forhold til EU. Det gjør vi ikke for å være greie med EU eller for å unngå å bli upopulære i Brussel. Vi gjør det for å sikre våre egne grunnleggende økonomiske og sikkerhetsmessige interesser. Det er et av de viktigste tiltakene vi kan gjøre for å sikre Norge i en urolig tid. Regjeringen legger vår nåværende tilkynningsform til grunn for arbeidet, og vi vil jobbe aktivt for å ivareta norske interesser på dette grunnlaget.

Jeg registrerer at det fra flere hold nå hevdes at folkeretten er død. Det vil jeg på det sterkeste tilbakevise. Selv om nyhetsbildet preges av alvorlige brudd på folkeretten, er det samtidig slik at de aller fleste land faktisk følger folkeretten. Her vil jeg trekke fram Ukraina som et eksempel. På tross av at de står i en svært vanskelig situasjon, gjør de mye for å sikre at deres egne styrker etterlever krigens folkerett. Det fortjener de stor honnør for.

Også Grønland-saken viser at det nytter å stå opp for folkeretten. Jeg er glad for at USAs NATO-allierte sto tydelig opp for Kongeriket Danmarks rett til suverenitet og grønlendernes rett til selvbestemmelse.

Det er stadig viktigere å motarbeide en trend der store stater tror de kan se bort fra folkeretten, og at makt gir rett. Vi må ta til motmæle mot uttalelser og handlinger som bidrar til å svekke respekten for folkeretten. Den gjelder i alle situasjoner. Folkerettsbrudd fra nærtstående stater må påtales på lik linje med andre.

Vi har hele tiden fordømt Russlands ulovlige angrepskrig i Ukraina, men dette har ikke kostet så mye politisk, all den tid vi har gjort det sammen med en lang rekke sammenlignbare land. Vi har også vært tydelige i vår kritikk av Israels folkerettsbrudd i Gaza. Vi har i klare ordelag formidlet at den amerikanske intervensjonen i Venezuela og angrepene på Iran ikke var i tråd med folkeretten. I Grønland-saken kunne vi registrere at mange land ble tydelige i sin kritikk av folkerettsbrudd. Det er naturlig å reagere når dette skjer i våre egne nærområder, men det er ikke tilstrekkelig, for hvis en regel skal respekteres av alle, må den gjelde overalt, hele tiden.

Nettopp det at vi har vært konsekvente i vår kritikk av folkerettsbrudd andre steder, gjør at budskapet vårt står sterkere, også i Grønland-saken. Hvis man derimot praktiserer dobbeltstandarder, mister argumentasjonen sin verdi. Et prinsippfast forsvar av folkeretten er utenrikspolitisk kapital for Norge. Det er et strategisk valg som står seg over tid, og det gjør at vår stemme har større troverdighet.

Denne helgen våknet vi til nyhetene om en ny, omfattende krig i Midtøsten. Jeg tror dessverre vi må ta inn over oss at denne krigen kan bli større og mer alvorlig enn det vi har opplevd de siste årene. Denne krigen kan også få store konsekvenser for verdensøkonomien.

Krigen startet lørdag morgen med israelsk-amerikanske angrep på Irans øverste ledelse, kommandostruktur og militære kapasiteter. Kort tid etter startet Iran en serie motangrep. Disse har også rammet en rekke land som ikke selv hadde noe med angrepet på Iran å gjøre. Minst 14 land er nå direkte involvert.

Angrepet på Iran har ikke hjemmel i folkeretten. Det finnes ingen folkerettslig rett til regimeendringskrig, og angrepet oppfyller heller ikke de strenge kravene til såkalt forkjøpsangrep. Irans angrep på byer og sivil infrastruktur i andre land i regionen går langt utover retten til selvforsvar og representerer derfor også klare brudd på folkeretten. Disse angrepene er fullstendig uakseptable. Det er viktig å være tydelig på begge deler.

Det iranske regimet er et brutalt, undertrykkende regime, som har brukt omfattende vold mot egen befolkning og støttet terrorgrupper i andre land. Deres missil- og droneproduksjon har skapt stor uro i region-

en. Det er avgjørende viktig å hindre at Iran får anledning til å utvikle atomvåpen. Det er derfor svært beklagelig at forhandlingene mellom USA og Iran om en ny atomavtale ikke førte til en diplomatisk løsning.

Mange iranere både i Iran og her hjemme skulle svært gjerne sett en ny framtid for det iranske folk. Det forstår jeg svært godt. Samtidig viser historien at luftangrep sjelden fører til regimeendring. Jeg er bekymret for at dette kan bli en både langvarig og blodig krig i hele regionen.

Norge skal ikke delta i denne krigen. Det betyr ikke at norske interesser ikke berøres. Flere tusen nordmenn befinner seg i land som er påvirket av denne konflikten. Utenriksdepartementet har satt krisestab for å bistå nordmenn i regionen som trenger hjelp. Krigen får også følger for norsk næringsliv og ikke minst skipsfarten. Vi har tett kontakt med norsk næringsliv om dette.

Hvordan krigen utvikler seg videre, og hva som nå skjer med Iran, vil ha store konsekvenser for landene i regionen. I Syria er det nå 15 måneder siden Assad-regimet falt. Nær 14 år med borgerkrig er over. Assads fall betød også at Irans innflytelse i Syria ble kraftig svekket. Situasjonen i Syria er skjør og viser hvor krevende overgangen fra borgerkrig til en ny samling for landet er. Vi bidrar der vi kan, både humanitært, med gjenoppbygging og politisk.

Nok en gang ser vi at Palestina kommer i skyggen. Akkurat nå er jeg særlig bekymret for situasjonen på Vestbredden. Vi ser at Israel ensidig endrer statusen til okkuperte områder, i strid med både folkeretten og tidligere avtaler Israel har inngått. Palestinere blir drevet vekk fra hjemmene sine gjennom bosettervold og militæraksjoner.

Norge har anerkjent Palestina. Palestinsk eierskap og deltakelse er helt nødvendig for å komme videre. Derfor er det som skjer på Vestbredden i disse dager, ekstra alvorlig. I Gaza råder en skjør fred. Den humanitære situasjonen er fortsatt prekær.

President Trump har etablert sitt «Board of Peace». Dette instrumentet utfordrer både en rekke folkerettslige prinsipper og FNs rolle. Norge kan derfor ikke slutte seg til «Board of Peace». De aller fleste europeiske land har lagt seg på en tilsvarende linje. Dette til tross er vi i dialog med amerikanerne om hvordan vi kan bidra til gjennomføringen av 20-punktsplanen for Gaza, for den planen har skapt ny dynamikk. Vi må utforme vår innsats på en måte som gjør både gjenoppbyggingen av Gaza og en samlet, selvstendig palestinsk stat mulig.

Verdens verste humanitære krise pågår nå i Sudan. Dette er likevel også en konflikt som ofte blir oversett. Krigen har rast i nærmere tre år. Landet står i fare for å gå i oppløsning. De menneskelige lidelsene er enorme og vanskelig å fatte. Overgrepene i Al-Fashir, hovedstaden i

Darfur-regionen, kan sammenlignes med folkemordet i Rwanda.

Norge fortsetter sitt aktive fredsdiplomati i Sudan. Vi arbeider langs tre spor: for stans av krigshandlingene, for en inkluderende politisk prosess og for humanitær tilgang i hele landet. Vårt aktive fredsdiplomati forsterker vårt humanitære diplomati, og omvendt.

Litt lenger øst ser vi hvordan Asia vokser fram som et av verdens mest dynamiske områder. Både EU og andre vestlige land ser i økende grad til Asia. Det gjør også Norge. 60 pst. av verdens befolkning bor i Asia. India og Kina har hver for seg en større befolkning enn alle vestlige land til sammen.

Hvordan vi håndterer Kina, er et av de viktigste spørsmålene vi står overfor i vår tid. Mange globale spørsmål kan rett og slett ikke løses uten at Kina er med. Kina er den største globale aktøren innen bl.a. varehandel, klima, grønne investeringer og forskning. Kina er et ledende land i utviklingen av morgendagens teknologier – som kvanteteknologi, 6G og bioteknologi.

Vi samarbeider med Kina der det er i vår interesse. Samtidig utgjør Kina en økende sikkerhetsutfordring. På flere viktige felt skal vi derfor utvise økt forsiktighet overfor Kina og kinesiske aktører, av hensyn til nasjonal sikkerhet. På viktige områder er vi også uenig med Kina, f.eks. om menneskerettighetsspørsmål og om viktigheten av demokrati og minoritetsvern for nasjonal velferd.

I vår dialog med Kina understreker vi at deres støtte til Russland, både politisk og gjennom omfattende tilførsel av materiell og teknologi, bidrar til å holde krigen i Ukraina i gang. Å styrke russisk stridsevne står i tydelig motstrid til Europas sikkerhetsinteresser.

Dette illustrerer igjen at vi lever i en mer fragmentert verden. Land lar seg ikke definere i enkle kategorier. Frihandel, folkerett og menneskerettigheter kommer ikke nødvendigvis lenger som én pakke. Skillelinjene går på tvers av geografi.

India, Sørøst-Asia og Øst-Asia er dynamiske og innovasjonsdrevne regioner med økonomisk vekst og muligheter for norske aktører. I fjor inngikk Norge frihandelsavtaler med India, Malaysia og Thailand gjennom EFTA. I år jobbes det for å ferdigstille en frihandelsavtale med Vietnam. ASEAN er Norges femte største handelspartner. Avtalen med India representerer et vannskille. Det er et enormt marked med store muligheter. Norge har teknologi og kapital, og India gir norske bedrifter muligheter til å skalere opp.

I januar i år inngikk også EU en handelsavtale med India. Den ble omtalt som alle handelsavtalers mor av EU-kommisjonens president Ursula von der Leyen. Talenes tale er tydelig på hva dette betyr: Avtalen mellom EU og India skaper et frihandelsmarked for to milliarder

mennesker og omfatter en firedel av verdensøkonomien.

Vi har også et stadig tettere samarbeid med ASEAN, som er Norges femte største handelspartner etter EU, Storbritannia, Kina og USA. ASEAN-landene har rask økonomisk vekst, muligheter innen grønn omstilling og økende strategisk betydning.

Europeisk og asiatisk sikkerhet henger sammen. Samarbeidet mellom NATO og stillehavspartnerne Japan, Sør-Korea, New Zealand og Australia er derfor også viktig for oss. Vi har et strategisk partnerskap med Japan fra 2023 og en felles ambisjon om et lignende partnerskap med Sør-Korea.

I en verden av stormakter må det store flertallet av mellomstore land stå sammen. Dette er eksempler på at vi gjør akkurat det.

For Norge som en liten, åpen økonomi er et velfungerende globalt handelssystem viktigere enn på lenge. Verdens handelsorganisasjon, WTO, er fortsatt grunnmuren som store deler av verdenshandelen baserer seg på, men organisasjonen er ikke godt nok tilpasset dagens virkelighet. WTO må kunne løse uenigheter mellom land og sikre rettferdige konkurransevilkår. Organisasjonen har rigide krav om enstemmighet i alle beslutninger. Vi trenger mer fleksible løsninger. Reform av WTO er derfor en viktig prioritering for Norge.

Senere denne måneden reiser jeg til Kamerun for å delta på WTOs 14. ministerkonferanse. Norge er tungt inne i arbeidet med disse forhandlingene. Målet vårt er å danne grunnlaget for at WTO igjen kan bli en stabiliserende kraft i handelspolitikken.

I fjorårets redegjørelse sa jeg at FN opplever sin verste krise noensinne. FNs generalsekretær Guterres har svart på den finansielle og politiske krisen organisasjonen står i ved å lansere FN80-initiativet. Det handler om en ambisiøs reform av FN. FN må bli mer fokusert. Vi må tilbake til utgangspunktet og de tre grunnprinsippene FN ble bygd rundt: forbud mot å angripe andre land, at menneskerettighetene skal respekteres i alle land, og at man skal være enige om å samarbeide for å løse felles utfordringer.

Disse prinsippene er like viktige i dag; det er organisasjonsstrukturen i FN som trenger å endres. For å lykkes med reform må vi ha bred oppslutning blant medlemslandene. Norge arbeider nå med en stor gruppe land fra hele verden for å finne nødvendige kompromisser. Mitt inntrykk er at alle regioner ser seg tjent med et fungerende FN, selv om – eller kanskje særlig når – organisasjonen knaker i sammenføyningene.

Vi kan spørre oss selv: I den turbulente tiden vi lever i, kan Norge og verden klare seg uten en global møteplass som FN? Mitt svar er nei. Nettopp fordi vi er glad i FN, må vi også ruste organisasjonen for den tiden vi lever i, på den måten som er nødvendig.

Stormaktsrivaliseringen vi er vitne til, innebærer også et teknologisk kappløp. Teknologi er ikke bare et grunnlag for verdiskaping, men har direkte betydning for sikkerhetspolitikk, handelspolitikk, verdipolitikk og suverenitet. Det er ikke bare et kappløp om å komme først, det er et kappløp om kontroll over verdikjedene, fra kritiske mineraler til KI-modeller. Råvarer og teknologi er en integrert del av den geopolitiske konkurransen. Nye allianser formes knyttet til teknologi og råvarer. Logikken er at avhengighet kan medføre sårbarhet.

I Europa er vi langt framme på regulering av teknologi, men vi mangler samtidig de store aktørene innen teknologisk innovasjon. Vi trenger begge deler. Regjeringen ønsker at Norge aktivt skal ta del i dette. Digital suverenitet kan ikke bygges gjennom norsk alenegang. Derfor vil vi samarbeide tett med nordeuropeiske land, EU og andre partnere for å sikre handlingsrom, felles standarder og bedre alternativer.

For å vinne KI-racet vil man trenge kloke hoder, mikrobrikker og ikke minst mye energi. Kloke hoder finnes overalt, men det er Kina som ligger lengst framme på fornybar energi. Kina investerer massivt i fornybar energi, faktisk mer enn alle andre land til sammen. Når investeringene først er gjort i store sol- og vindparker, vil fornybar energi raskt utkonkurrere andre energiformer på pris. Dette kan plassere Kina i en lederrolle. Hvis USA fortsetter å insistere på en mest mulig fossil framtid, risikerer de samtidig å skyte seg selv i foten i KI-konkurransen.

Disse aspektene må vi også ha med oss inn i både europeisk og norsk tenkning om teknologisk utvikling. Kunstig intelligens gir oss store muligheter, men den skaper også nye sårbarheter.

Demokratiet vårt, basert på rettsstaten og menneskerettighetene, er en sentral del av vårt forsvarsverk mot angrep fra autoritære krefter. Eksterne trusler som hybrid krigføring og desinformasjonskampanjer bygger ned tilliten i samfunnet og forsterker polarisering. Målet til aktørene som står bak, er å destabilisere og skape kaos.

Europa står overfor betydelige interne utfordringer, med demokratisk tilbakegang, angrep på rettsstaten og fallende tillit til institusjoner også her. Det foregår en omkamp om viktige likestillingspolitiske gjennombrudd. Påvirkningskampanjer utenfra, med gjentatte retoriske angrep på Europa, det være seg fra øst eller vest, har som mål å styrke disse tendensene. Nasjonalistiske og autoritære bevegelser undergraver demokratiet og spillereglene.

Dersom vi skal forsvare våre verdier mot disse truslene, må vi samarbeide tett og bygge demokratisk motstandskraft. EU har fremmet en rekke initiativ for å forsvare demokratiet i Europa. Europarådet samarbeider nå om en ny demokratisk pakt, som skal gjøre demokratiene våre mer robuste mot angrep utenfra. I tillegg job-

ber vi med nye innovative metoder for å involvere yngre generasjoner i å fornye demokratiet – og til å tro på demokratiske institusjoner.

Gjennom EØS-midlene blir Norge i årene framover den viktigste giveren til sivilsamfunnet i 15 av EUs medlemsland. Vi bidrar også aktivt i arbeidet mot desinformasjon. Dette er betydelige bidrag til en av de mest utfordrende og kritiske oppgavene vi står overfor i forsvaret av demokratiet i Europa.

Avslutningsvis vil jeg minne om at den største utfordringen samtlige 8 milliarder mennesker på kloden står overfor, er klima- og naturkrisen. I årene vi har foran oss, vil dette utspille seg i sammenheng: klimændringer, tap av natur og biologisk mangfold, forurensning og havnivåstigning. Disse krisene vil forsterke hverandre gjensidig og true velferd, matsikkerhet og økonomisk stabilitet.

Derfor sto dette temaet lenge på toppen av den internasjonale politiske agendaen. Jeg skulle ønske det fortsatt gjorde det. I stedet må vi nå bruke enorme mengder tid og ressurser på å håndtere konflikter mellom land – konflikter som kunne vært unngått. Norge vil fortsette å prioritere internasjonal innsats for klima og natur, men vi må bare konstatere at også dette har blitt mer krevende. Det gjør det ikke mindre viktig. Derfor skal vi fortsette å prioritere arbeidet mot klima- og naturkrisen.

Det utenrikspolitiske bildet jeg har tegnet opp i dag, er dystert. «Den gamle verden er i ferd med å dø, og den nye verden kjemper for å bli født: Nå er monstrenes tid». Dette skrev den italienske tenkeren Antonio Gramsci for snart 100 år siden, fra en av Mussolinis fengselsceller. Han beskriver opplevelsen av å leve på 1930-tallet, i en tid preget av overgang, usikkerhet og undergangen av gamle hegemonier. «Monstrene» refererer til politiske, sosiale og ideologiske farer, som ekstreme og ekstremistiske krefter. Disse kreftene styrkes når samfunnsstrukturene kollapser.

Det er dessverre flere ting i beskrivelsen fra 1930-tallet vi kan kjenne oss igjen i, men en viktig forskjell på 1930-tallet og vår tid er at vi faktisk har fasiten på hvordan det gikk den gangen. Dit vil vi ikke komme igjen, men da må vi ta inn over oss at vi lever i en ny tid – ikke i den forstand at alle prinsippene vi har bygget vår verdensorden på, ikke er her lenger, men i den forstand at det er opp til oss, altså det store flertallet i verden, å stå opp for disse prinsippene. Vi må finne vår tids svar på hvordan man forsvaret dem. Det krever modighet og ærlighet, og det krever nok en verdibasert realisme, som Finlands president Alexander Stubb har kalt det – realisme i den forstand at vi forstår verden slik den faktisk er, og verdibasert i den forstand at vi må ha et sett med styrende prinsipper vi konsekvent står opp for.

I denne redegjørelsen har jeg pekt på en rekke områder hvor Norge kan bidra og påvirke verden i en litt bedre retning. Det har ofte blitt sagt at norsk utenrikspolitikk ligger fast. Det er et begrep jeg har vært forsiktig med å bruke, for der ute suser verden av gårde. Jo, prinsippene vi baserer oss på – demokrati, rettsstat, folkeretten – ligger fast, men hva vi i praksis gjør i utenrikspolitikken, må hele tiden oppdateres til å svare på de utfordringene vi står overfor, og vi må gjøre tydelige prioriteringer.

Regjeringen er på jobb hver dag for å skape trygghet for norske arbeidsplasser og norsk næringsliv. Dette forutsetter et velfungerende samarbeid med Europa, deltakelse i det indre marked og en regelbasert verdenshandel. Vi er på jobb for trygghet for landet. Utenrikspolitikken skal gjøre innenrikspolitikken mulig. All annen velstand er avhengig av at Norge er trygt.

I 2026 må vi gjøre følgende: Vi må gi vår fulle og uforbeholdne støtte til Ukraina for at de skal vinne krigen mot Russland. Vi må bidra til å sikre NATOs fortsatte troverdighet og relevans. Vi må bidra til samhold i et europeisk verdi- og interessefellesskap og samarbeide tettere med Europa og EU på de områdene som er i vår interesse. Vi må rydde unna hindringene for et tettere samarbeid med EU. Vi må etterleve våre forpliktelser i EØS-avtalen. Vi må være konsekvente i vårt forsvar av demokrati, rettsstat og folkeretten. Vi skal bidra til en regelbasert verdenshandel, og vi må være med og skape brede allianser. Det tjener våre interesser.

Alene er Norge et lite land, men når vi samarbeider med likesinnede land, både her i Europa og i resten av verden, er den samlede styrken betydelig. Kanskje står vi ved veis ende av den frihetens gullalder vi vokste opp med, men verden av i morgen er i støpeskjeen. Hvordan den blir seende ut, er opp til oss.

Presidenten [10:50:10]: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse føres opp til behandling i et senere møte i Stortinget. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:50:18]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Norges arbeid med bærekraftsmålene. Status, utfordringer og veien videre (Innst. 109 S (2025–2026), jf. Meld. St. 35 (2024–2025))

Presidenten [10:50:34]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter inn-

legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Konstanse Marie Alvær (A) [10:51:17] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid i behandlingen av Meld. St. 35 for 2024–2025, bærekraftsmeldingen. Komiteen står samlet i at bærekraft er viktig. Det var i sin tid Gro Harlem Brundtland som definerte nettopp begrepet bærekraft for det internasjonale samfunnet i rapporten Vår felles framtid. Der står det: Bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.

Nettopp denne definisjonen har verdenssamfunnet klart å enes om og ikke minst jobbet sammen mot. Norge har på lik linje med de fleste land i verden forpliktet seg til å jobbe med å oppnå bærekraftsmålene, og det er dette rapporten tar for seg.

Meldingen viser til at vi er godt på vei mot å innfri målene. Det er takket være godt samarbeid og målrettet arbeid på tvers av sektorene i Norge og ikke minst takket være en solid innsats fra kommunene og fylkeskommunene våre, som iherdig jobber samlet mot å oppfylle og rapportere på nettopp bærekraftsmålene.

Samtidig er vi ikke i havn. Meldingen peker på 61 delmål med forbedringspotensial. Herunder er sosio-økonomiske forskjeller noe vi må ta på alvor. Bærekraft handler om fordeling – fordeling av goder og byrder, også mellom mennesker. Meldingen peker også på at miljøutfordringer vi står overfor, er store, og at klimautslipp, forurensning og naturinngrep har ført til stor belastning på økosystemer og naturmangfoldet.

Bærekraftsrapportering skal ikke være kun en rapportering, men fortsette å være en aktiv del av politikkutviklingen. Bærekraft handler om rettferdighet mellom generasjoner, mellom mennesker og mellom land. Det handler om å sikre framtidige generasjoner like muligheter som dem vi har fått. Det er vårt ansvar, og vi skal bære det med varsomhet.

Det er i innstillingen fremmet til sammen åtte forslag til anmodningsvedtak, og jeg legger til grunn at de partiene som har fremmet dem, vil redegjøre for dem. Jeg skal redegjøre for Arbeiderpartiets standpunkt når det gjelder flertallsforslaget, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene større handlingsrom i areal- og naturforvaltning, og fjerne unødige sentrale restriksjoner.»

Arbeiderpartiet arbeider for å sikre en bærekraftig utvikling for fremtiden og framtidige generasjoner. For å få til det må vi legge til rette for at de som arbeider med å løse utfordringene vi står overfor, har de rette verktøy-

ene og den nødvendige fleksibiliteten. La meg også understreke klart og tydelig: Arbeiderpartiets politikk ligger fast, også når det gjelder målsettingene om å ivareta naturen. Kommunene spiller en nøkkelrolle i å ivareta naturmangfold gjennom arealforvaltning.

Rune Midtun (FrP) [10:54:53]: Bærekraftsmål er viktig, og Norge skal ta sin del av ansvaret, men hvis dette arbeidet skal lykkes, må det være preget av realisme, målbarhet og ansvarlighet. Vi trenger mindre byråkrati, mer lokalt handlingsrom og et tydelig fokus på verdiskaping. Det er slik vi leverer resultater, ikke bare ambisjoner.

For det første: Meldingen kartlegger utfordringer, men mangler konkrete tiltak, tydelige indikatorer og kostnadsoverslag. Skal Stortinget kunne føre reell kontroll, må vi få årlige, målbare resultater, ikke bare formuleringer om intensjoner. Uten klar måloppfølging blir politikken både dyr og diffus.

For det andre: Bærekraftsarbeidet må styrke, ikke svekke, norsk energi- og petroleumsnæring. Norge har et unikt fortrinn som energinasjon, og olje og gass vil fortsatt være viktig i mange år framover. Veien videre er teknologi som kutter utslipp, ikke symbolpolitikk som gjør alt dyrere uten å redusere klimaavtrykket. Dette handler om arbeidsplasser, statsinntekter og Europas energisikkerhet.

For det tredje: Vi må redusere unødvendig byråkrati. I dag ser vi at tunge og detaljerte bærekraftskrav i offentlige anskaffelser driver kostnadene opp både for næringslivet og for kommunene. Slike krav bør være valgfrie og basert på reelle kost-nytte-vurderinger, slik at vi får fleksibilitet og bedre bruk av fellesskapets midler.

La meg peke på noen sentrale prinsipper for en mer effektiv innretning. Vi trenger tydelige mål og indikatorer på hvert relevante bærekraftsmål og årlig rapportering til Stortinget. Alle tiltak må ha kostnadsrammer, slik at vi kan prioritere det som virker. Innovasjon i privat sektor må være motoren, men staten skal gi gode rammevilkår og støtte til offentlig-privat samarbeid.

Satsing på realfag, digitalisering og kompetanse må være konkret og målrettet med tiltak som faktisk treffer utdanningssektoren og arbeidslivet. Kommunene må få større handlingsrom i areal- og naturforvaltningen. Lokale problemer løses best lokalt.

Internasjonalt samarbeid er viktig, men også her må vi ha kontroll på kostnader og faktisk effekt.

Hvorfor er dette viktig? Jo, fordi politikk må måles ut fra resultater. Når meldingen ikke presenterer målbare tiltak, mister vi muligheten til å vite om ressursene brukes riktig, og når næringslivet og kommuner stadig påføres nye krav uten dokumentert nytte, svekker vi gjennomføringsevnen i hele bærekraftsarbeidet.

Vi ber regjeringen om å etablere tydelige indikatorer, innføre kostnadsrammer, anerkjenne petroleumsnæringens rolle og styrke offentlig-privat samarbeid.

Avslutningsvis: Vårt ansvar er å sikre at Norges arbeid med bærekraftsmålene gir konkrete resultater, at vi styrker økonomien og energiposisjonen vår, og at vi prioriterer tiltak som faktisk virker. Med mindre byråkrati, mer målbarhet og større rom for innovasjon kan vi gjøre bærekraftspolitikken både grønnere og smartere.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [10:57:55]: Representanten Rune Midtun har tatt opp de forslagene han refererte til.

Mudassar Kapur (H) [10:58:09]: Saksordføreren gjorde godt rede for behandlingen av saken og innholdet i meldingen. Jeg kommer til å fokusere på et par-tre av bærekraftsmålene for å illustrere i hvert fall noen av utfordringene som ligger i saksfeltet.

Aller først: Når det gjelder bærekraftsmålet om fattigdom, vil jeg framheve viktigheten av å begrense konsekvensene av fattigdom på kort sikt og hjelpe flere inn i arbeid på lang sikt. Det er nemlig slik at den største forskjellen i Norge er mellom folk som har en jobb å gå til, og de som ikke har det. Det å få flere ut i jobb er det viktigste enkelttiltaket man kan gjøre for å løfte flere ut av lavinntekt og hindre at fattigdom går i arv. Derfor er i hvert fall Høyres bekymring at stadig flere faller utenfor arbeidslivet, og at regjeringen henger etter på integreringsarbeidet.

Et annet bærekraftsmål handler om god utdanning. En av de beste investeringene som kan gjøres, er i barns kunnskap og oppvekst. Norge skal være en ledende kunnskapsnasjon og et godt samfunn å leve i og gå på skole i. Samtidig vil jeg peke på ansvaret Norge har for å bidra til at alle barn, med særlig vekt på jenter og marginaliserte grupper, begynner på og fullfører skolen. Det er derfor viktig å bidra til at utviklingslandene selv prioriterer ressurser til utdanning for egen befolkning, men det er svært uheldig at satsingen på global utdanning er dramatisk redusert under Støre-regjeringen. Kutt i utdanningsbistand rammer særlig jenters mulighet til frihet og økonomisk selvstendighet.

Et siste eksempel er bærekraftsmålet om anstendig arbeid og økonomisk vekst. Høyre mener det skal føres en forutsigbar økonomisk politikk med et effektivt og vekstfremmende skattesystem som fremmer en stabil økonomisk utvikling. Videre er det viktig å føre en næringslivspolitik som legger til rette for størst mulig samlet verdiskaping, med vekt på velfungerende konkurranse, effektiv regulering og langt mer målrettet bruk av virkemidler. Vi mener det er viktig å prioritere privat sektor som drivkraft for jobbskaping, økonomisk vekst og varig utvikling.

Med det som bakteppe må jeg si at siste års utvikling er svært bekymringsfull. Det rød-grønne flertallet har påført landets innbyggere og næringsliv høyere skatter, samtidig som det offentlige byråkratiet ikke har blitt enklere eller slankere.

Vi er også bekymret for at rundt 700 000 personer mellom 20 og 66 år står utenfor arbeid eller utdanning. I denne gruppen mottar 67 pst. en ytelse fra Nav. Det er i stor grad uføretrygd, men også arbeidsavklaringspenger, dagpenger og økonomisk sosialhjelp. Mitt poeng med disse eksemplene er at det er mye å ta tak i. Jeg henviser også til slutt til våre svært grundige merknader i saken.

Lise Selnes hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:01:27]: Vi står midt i en global natur- og klimakrise. Likevel er verden eller Norge i rute til å nå bærekraftsmålene. Regjeringen har selv identifisert 126 delmål som er særlig relevante for Norge. På 61 av dem har vi et såkalt forbedringspotensial, og på 9 har vi et stort forbedringspotensial. Det må bety at vi ligger betydelig bak på særlig viktige områder. Da holder det ikke fortsatt å lene seg på dagens politikk og håpe at utviklingen går riktig vei.

Jeg er født i 1982, og jeg har lest meg tilbake til 1989 på hvordan partiene konkurrerte om å ha de tøffeste klimamålene. I dag vet vi at klimakrisen er menneskeskapt og merkes her og nå. Likevel har flertallet valgt å fjerne målet om klimanøytralitet innen 2030. Det er å senke ambisjonene i en tid som krever det motsatte, og vi ser at naturen bygges ned bit for bit. Norge ligger i europa-toppen i nedbygging av natur per innbygger.

Fagmiljøene er tydelige: Naturkrisen er like alvorlig som klimakrisen. De henger sammen, de må løses sammen. Med det kunnskapsgrunnlaget burde vi jo stramme inn politikken. Vi burde styrke nasjonale rammer for arealbruk og stoppe tapet av natur, men i denne saken velger et flertall å foreslå det motsatte. Arbeiderpartiet går sammen med Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet og ber regjeringen gi kommunene større handlingsrom og fjerne det de omtaler som unødvendige restriksjoner. I praksis betyr det svakere nasjonale føringer i en tid der naturen allerede taper.

SV er helt tydelig på at vi er nødt til å gå i motsatt retning. Vi vil ha sterkere nasjonale rammer for natur og arealbruk, raskere og større utslippskutt hjemme og et tydeligere internasjonalt ansvar for å bidra til omstilling i fattige land. Norge er et av verdens rikeste land. Da må vi også være et av de landene som tar størst ansvar. Spørsmålet er ikke om vi har lyst til å gjøre mer, eller om vi kan gjøre mer. Spørsmålet er om vi har tid til å vente like lenge som flertallet nå foreslår. SV vil at Norge skal gå foran – ikke for å svekke klimamål, ikke for å åpne for

mer nedbygging, men for å ta ansvar for natur og klima og for framtidige generasjoner.

Det er ingen skam å snu. Det nærmer seg påske, og jeg håper at også Arbeiderpartiet, Senterpartiet, FrP og Høyre ser åpenbaringen og stemmer annerledes i denne saken. Jeg tar opp forslagene fra SV.

Presidenten [11:04:28]: Representanten Anne Lise Gjerstad Fredlund har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:04:45]: FNs bærekraftsmål er nasjonalstatenes felles plan for å sikre sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft – et arbeid Senterpartiet mener det er viktig å følge opp, og det må følges opp i alle dimensjoner, både sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

Vi må sørge for en rettferdig og god sosial og geografisk fordeling i arbeidet med bærekraftsmålene. Som i arbeidet med beredskap har kommunene her en nøkkelrolle. I en internasjonal situasjon hvor bærekraft blir utfordrende i mange sammenhenger fordi situasjonen endrer seg fra minutt til minutt, er det særdeles viktig at vi klarer å tuftte mye av dette arbeidet på det som er nærmest de menneskene det angår. Kommunene har kanskje den mest sentrale rollen i å sørge for gode lokalsamfunn over hele Norge. Derfor mener Senterpartiet at det er viktig at det ikke kommer overkjøringer og reguleringer som begrenser lokaldemokratiet i arbeidet med bærekraftsmålene.

Hvis man mener at lokaldemokratiet ikke kan ivareta de dagligdagse utfordringene rundt bærekraft, er mitt spørsmål: Hvem skal gjøre det da? Nasjonale føringer er ikke noe annet enn at det er føringer til noen som skal gjennomføre dette i praksis.

Vi ønsker ikke å begrense lokaldemokratiet i arbeidet med bærekraftsmålene. Det er i lokaldemokratiet vi finner de gode, lokale løsningene. Det er derfor vi i Senterpartiet, sammen med Høyre, Arbeiderpartiet og FrP, står bak forslaget til vedtak:

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene større handlingsrom i areal- og naturforvaltning, og fjerne unødige sentrale restriksjoner.»

Dette er et godt og viktig vedtak som vi forventer at regjeringen følger opp, og at den kommer tilbake til Stortinget med konkrete endringer som følger opp dette vedtaket.

Norge har et fortrinn som energinasjon. Det er derfor viktig at bærekraftsmålene ikke brukes som en begrunnelse for å svekke norsk olje- og gassindustri. Vi må se på dette i et langtidsperspektiv. Jeg vil samtidig også advare mot at vi får et stadig økt regelbyråkrati og mange kostnadsdrivende krav knyttet til offentlige anskaffelser.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:07:56] (komiteens leder): Jeg vil slutte meg til tidligere taler fra SV i at det er utfordrende at det eneste vedtaket som ser ut til å få flertall i denne saken, er et vedtak som sannsynligvis vil bidra til å svekke flere av bærekraftsmålene, som det å stoppe klimaendringene og ta vare på livet på land, for nedbygging av natur og tap av natur er et stort problem. Jeg har tro på lokaldemokratiet, men jeg har også tro på at man må finne lokale løsninger innenfor noen viktige overordnede rammer jeg er bekymret for at dette vedtaket vil svekke.

Så til det litt mer overordnede. Det er mange av bærekraftsmålene som er ganske lette for oss i Norge å oppfylle, sett i forhold til de fleste land i verden, og derfor er det bra at rapporteringen på bærekraftsmålene er tilpasset norske forhold. Det har i denne rapporten vært stort fokus på de to aller vanskeligste målene for oss: ansvarlig forbruk og produksjon og å stoppe klimaendringene. Når vi ser på kartet over høyt materielt forbruk, ligger vi altså aller høyest i Europa. Siden 1990, siden jeg ble voksen, har det private forbruket i Norge blitt mer enn fordoblet. Vi har et forbruk som ligger langt over både det globale og det europeiske gjennomsnittet.

Disse målene henger nøye sammen med mål om mindre ulikhet, for de som tjener mest, forbruker også mest. Det gjelder i Norge, og det gjelder i verden. Det er interessant at folkepanelet setter opp som ønske å skape et inkluderende og rettferdig samfunn for alle, der vi forbruker mindre og lever mer.

Grunnleggende sett handler det om et økonomisk system som setter vekst og profitt foran mennesker, natur og klima. I Rødt kaller vi det «kapitalismen». Der er saken i dag god på problembeskrivelsen, men det er ikke så lett med svarene. Mange av anbefalingene fra folkepanelet er noe man kan gjøre mer av, som samarbeid med næringslivet, reklamekampanjer og undervisning, men det monner kanskje ikke så veldig mye. Det er også et paradoks at selv de konkrete, dagligdagse og nedpå forslagene folkepanelet kommer med, som å si nei til «kjøp tre, betal for to» og andre kampanjer som oppfordrer folk til å kjøpe mer, kan vi altså ikke få gjort noe med på grunn av EU-regler. Det samme gjelder det å fjerne moms på salg av brukte varer og reparasjon. Det settes inn i en stor momsdebatt, som gjør alt vanskelig. Her støtter jeg folkepanelet: Dette tror jeg gir god mening for folk i et samfunn som vårt, hvor ting er altfor billig, og arbeidskraft er dyrt. Det minste vi burde kunne gjøre, er å legge til rette for at reparasjon og gjenbruk skal bli så rimelig som mulig.

Evig vekst på en klode med begrensede ressurser er ikke mulig. Derfor trengs det et brudd med kapitalismens veksttvang for å sikre en bærekraftig bruk av res-

sursene og en samfunnsutvikling i tråd med naturens tålegrenser, men vi har en lang vei å gå mot det målet.

Arild Hermstad (MDG) [11:11:10]: En debatt om bærekraftsmålene burde være en anledning til å drøfte hvordan vi skal bli bedre til å innfri de målene. Stortingsmeldingen er tydelig på at vi har en svær jobb foran oss.

Likevel ender vi altså opp med det stikk motsatte. Etter dagens behandling ser det ut til at vi sitter igjen med enda dårligere naturpolitikk enn vi hadde før. Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet har gått sammen om et vedtak der «Stortinget ber regjeringen gi kommunene større handlingsrom i areal- og naturforvaltning, og fjerne unødige sentrale restriksjoner». På vanlig norsk betyr dette: Staten bør tillate flere inngrep i natur og i matjord.

Jeg synes det er sjokkerende at Arbeiderpartiets stortingsgruppe, uten noen nærmere drøftelser og uten merknader som forklarer konteksten, går sammen med FrP om å svekke vernet av natur og matjord. Dette er gammeldags FrP-politikk, som gir mer makt til de pengesterke utbyggerne på bekostning av dyreliv, naturvern, matsikkerhet og kommende generasjoner.

Noen sier at dette ikke betyr så mye. Jeg er enig i at forslaget gir mye rom for tolkning, og at det ikke peker på konkrete tiltak, men signaleffekten er helt tydelig. Jeg vil minne alle som er i salen her, om at Arbeiderpartiets utenrikspolitiske talsperson og utenriksminister nettopp snakket om at for de åtte milliarder menneskene som bor på denne jordkloden, er den største utfordringen rett og slett natur og klima. Barth Eide presiserte også at Arbeiderparti-regjeringen selvfølgelig skal prioritere natur og klima høyt. Da er det vanskelig å forstå hvorfor Arbeiderpartiet går inn i dette forslaget, for Norge er allerede på topp i Europa når det gjelder ødeleggelse av natur. Sjøfuglene våre forsvinner fra fuglefjellene, det blir mindre fisk i elvene, og verdifulle gamle naturskoger går tapt, med flatehogst i høyt tempo. Hvert år bygger vi også ned tusenvis av dekar med verdifull matjord.

Å svekke naturpolitikken ytterligere er dermed dypt uansvarlig. Vi i MDG fremmer flere forslag her i dag som handler om mer rettferdig fordeling for å styrke bærekraftsmålene. Vi vil ha en overgang til sirkulær økonomi og en plan for et forbruk som holder seg innenfor naturens tålegrenser.

Jeg vil også berømme det gode arbeidet som har vært gjort gjennom folkepanelet for et bærekraftig forbruk. Her har mange kommet med gode forslag som burde ligge til grunn for politikken framover, så vi ber regjeringen om å vektlegge anbefalingene fra dette folkepanelet.

Med det tar jeg opp forslaget MDG står alene om.

Presidenten [11:14:00]: Representanten Arild Hermstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:14:12]: Norge har forpliktet seg til å jobbe målrettet for å nå FNs bærekraftsmål innen 2030. Bærekraftsmålene dekker en bredde innen sosial, økonomisk og miljømessig utvikling. Meldingen vi diskuterer i dag, omhandler mest den nasjonale statusen, men jeg vil tillate meg å heve blikket, for bærekraftsmålene nr. 1 og 2 er å utrydde henholdsvis fattigdom og sult. Hvis vi skal være i nærheten av de to målene, er det viktig at land som Norge bidrar med målrettet og effektiv bistand.

Helt avgjørende for at disse målene skal nås, er utdanning. Nå står verden midt i en global læringskrise. Rundt 250 millioner unger har ikke mulighet til å gå på skole. Nærmere 600 millioner forstår ikke en enkel skriftlig tekst. Siden 2021 har Støre-regjeringen gjort dramatiske kutt i utdanningsbistanden, som ifølge Verdensbanken gjør at 2,6 millioner skoleplasser er vekk. Det er helt feil utvikling, og Norge bør gjøre mer enn det vi gjør i dag, for å snu utviklingen.

Målene som gjelder fattigdom, sult og utdanning, er også viktige her hjemme. Det handler om et arbeidsmarked som gir muligheter, og om en velferdsstat som fanger opp dem det er behov for å fange opp, når det trengs. Skolen må ha nok lærebøker og lærere som har tid til elevene.

Det handler også om ressursbruk og forvaltning. Å stille krav gjennom offentlige anskaffelser har en verdi, men det må ikke bli for regelstyrt, for kostnadsdrivende eller i seg selv bidra til å låse oss til en gitt teknologi. KrF mener derfor det bør vurderes å bruke funksjonskrav i større grad enn at anskaffelsene er teknologispesifikke. Jeg tar opp KrFs løse forslag i saken.

Til slutt en stemmeforklaring, i og med at vi ikke sitter i komiteen: KrF vil stemme for tilrådingen I, om at kommunene skal få større handlingsrom i areal- og naturforvaltning, og fjerne unødige sentrale restriksjoner. Vi vil stemme imot mindretallsforslagene.

Presidenten [11:16:27]: Representanten Jonas Andersen Sayed har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Karianne O. Tung [11:16:43]: I en urolig tid preget av sammenvevde kriser som klimaendringer og politisk ustabilitet er bærekraftsmålene en viktig felles plattform og omstillingsagenda. Arbeidet med bærekraftsmålene er en arena der alle land deler behovet for felles løsninger, og de 17 bærekraftsmålene gir en helhetlig ramme for å fremme sosial, økonomisk og miljømessig utvikling. Målet er å imøtekomme dagens behov, uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner også skal få dekket sine behov.

Med nettopp det som bakteppe har regjeringens tilnærming derfor vært at målene skal være en del av den ordinære politikkutforming, og ikke behandles som et separat politikkområde. Det mener vi gir best måloppnåelse, eierskap og ikke minst bevissthet til felles utfordringer.

Norge har gode forutsetninger. Med våre små sosiale og økonomiske forskjeller, sterke økonomi og kraftige velferdsstat har vi et unikt utgangspunkt. Samfunnet vårt er tuftet på samarbeid og tillit. Dette gjør at vi ligger langt framme i arbeidet. Samtidig står vi overfor utfordringer, og særlig innen områder hvor levestandarden vår fører til et høyt ressursforbruk med betydelig klimaavtrykk. Vi ser det på mange områder: Vi må fornye, forsterke og forbedre, nettopp for å sørge for at de samme tjenestene og områdene står like sterkt også i framtiden.

Meld. St. 35 for 2024–2025 bygger på vedtatt politikk. Den redegjør for vedtatt status, utfordringer og veien videre i Norges arbeid. Den vektlegger særlig de områdene der Norge har størst forbedringspotensial, ved å identifisere 61 delmål hvor vi har en jobb å gjøre, som innen ansvarlig forbruk og produksjon, klima, naturmangfold, ernæring og avfallshåndtering. Meldingen klargjør hva regjeringen gjør for at målene skal nås, og hvor innsatsen bør styrkes for at måloppnåelsen skal bli enda bedre.

Vi gjennomfører Regjeringens plan for Norge med tiltak som vil bidra til å øke måloppnåelsen på bærekraftsmålene. Klarer vi det, har vi lagt grunnlaget for at også framtidige generasjoner får den samme muligheten vi har hatt, til å dekke sine behov og til å leve et godt liv.

Presidenten [11:19:20]: Det blir replikkordskifte.

Rune Midtun (FrP) [11:19:40]: Arbeiderpartiet sier at de vil styrke bærekraftsmålene gjennom ordinær politikkutforming, men når et flertall, også med Arbeiderpartiet, ber om mer lokalt handlingsrom i arealpolitikken, ser man at regjeringen stadig strammer inn gjennom statlige føringer. Hvorfor stoler ikke regjeringen mer på kommunene?

Statsråd Karianne O. Tung [11:20:03]: Det er et mål for denne regjeringen, og også i Regjeringens plan for Norge, å øke kommunenes handlingsrom til å fatte god politikk og utvikle sine lokalsamfunn. Det er også en av grunnene til at Arbeiderpartiet er med på flertallsforslaget i dag.

Rune Midtun (FrP) [11:20:22]: Jeg får jo ikke konkrete svar. Meldingen mangler både kostnadsrammer og målbare indikatorer. Hvordan forventer Arbeiderpartiet at Stortinget skal gjøre ansvarlige vedtak uten å

vite hva tiltakene koster, eller hvilke resultater som faktisk leveres?

Statsråd Karianne O. Tung [11:20:41]: Undertegnede er litt forundret over spørsmålet fra Fremskrittspartiet. Et ønske om å ha enda tydeligere kostnadsrammer i arbeidet med denne bærekraftsmålingen vil faktisk bidra til mer byråkrati, for det er i samarbeid med SSB etablert både nasjonale og internasjonale indikatorer for arbeidet med bærekraftsmålene.

Bærekraftsmålene innbefatter alle politikkområder, både direkte og indirekte. Da betyr det faktisk mer byråkrati hvis vi samtidig skal innføre kostnadsrammer og budsjettkontroll for alle bærekraftsmålene, fordi det vil overlappe med eksisterende rutiner og systemer vi har for budsjettarbeidet. Jeg er for mindre byråkrati, og derfor mener jeg at denne stortingsmeldingen og måten den er lagt opp på, er på et riktig nivå når det gjelder rapportering og byråkrati.

Rune Midtun (FrP) [11:21:36]: Vi ser at Arbeiderpartiet ønsker å gi mer bistand – vi skal ut og redde verden. Så er det sånn at Arbeiderpartiet vil redusere det samlede forbruket i Norge. Hvordan vurderer regjeringen konsekvensene for arbeidsplasser, verdiskaping og inntekter til velferden, og hvorfor legger ikke regjeringen større vekt på teknologi og innovasjon som løsning?

Statsråd Karianne O. Tung [11:22:01]: Jeg er litt usikker på premissene i spørsmålet, men som digitaliserings- og forvaltningsminister kan jeg betrygge representanten om at satsingen på digitalisering og teknologi er formidabel under denne regjeringen. Vi har etablert Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet nettopp for å sørge for en bedre styring, samordning og satsing på digitalisering og teknologi. Det må vi gjøre, for vi har store utfordringer å løse, vi har bærekraftsmål å nå. Jeg mener at teknologi er et av de viktigste verktøyene vi har tilgjengelig for å løse mangelen på arbeidskraft. Det er en del av løsningen på å få ned byråkrati og unødvendig rapportering, og det er også en måte å øke konkurransekraften og verdiskapingen i næringslivet vårt på.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:23:00]: Som jeg sa i mitt innlegg, ligger Norge på europatoppen i nedbygging av natur per innbygger, og fagmiljøene er tydelige på at naturkrisen absolutt er like alvorlig som klimakrisen. Allikevel går Arbeiderpartiet nå inn for å gi kommunene større handlingsrom og redusere nasjonale restriksjoner i arealpolitikken.

Mitt spørsmål til statsråden er: Mener statsråden at mindre nasjonal styring vil føre til mindre nedbygging av natur, og hvis ja, hva bygger statsråden det på?

Statsråd Karianne O. Tung [11:23:30]: Jeg mener at lokaldemokratiet har en veldig viktig rolle å spille når det gjelder utviklingen av eget lokalsamfunn og utviklingen av landet vårt. Arbeiderpartiets begrunnelse for å gå inn for flertallsforslaget er nettopp å sørge for den nødvendige fleksibiliteten i kommunene til å nå ambisjonen om å ta vare på klima og natur, samtidig som man skal balansere det opp mot næringsutvikling og annet. Jeg mener at kommunene, med sitt kunnskapsnivå, er like godt i stand som staten til å ivareta den ambisjonen, nettopp fordi det er de som kjenner sine områder aller best. I Regjeringens plan for Norge har vi sagt at vi skal sikre mindre statlig detaljstyring og økt lokalt handlingsrom for både kommuner og ansatte, og dette vedtaket er en del av det.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:24:25]: Jeg hører statsråden viser til lokaldemokratiet. SV er også glad i lokaldemokratiet. Likevel må vel statsråden også erkjenne at når Norge allerede ligger i europatoppen på nedbygging av natur, er det summen av alle lokale vedtak som har brakt oss hit. Hvorfor mener statsråden at mer av det samme nå vil gi et helt annet resultat?

Statsråd Karianne O. Tung [11:24:50]: Jeg mener det er viktig å gi lokaldemokratiet nok fleksibilitet til å veie ulike hensyn opp mot hverandre for å nå de ulike ambisjonene vi har satt oss, enten det handler om mindre sosiale forskjeller i befolkningen, eller det handler om å bygge ned mindre natur. Igjen: Vi har varslet i Regjeringens plan for Norge at vi ønsker å sikre mindre statlig detaljstyring, og dette forslaget er en del av det.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:25:19]: Nå har vi pratet litt om natur, men la oss snakke om matjord. Arbeiderpartiet og SV er enige om at vi skal ta vare på matjorda. Dette vil innebære en mulighet for lokaldemokratiet til å bygge ned matjord. Hvordan mener statsråden at behovet for økt selvforsyning og behovet for å ta vare på matjorda henger sammen med samtidig å gi kommunene større anledning til å bygge ned det vi alle sammen skal få mat på bordet av?

Statsråd Karianne O. Tung [11:25:49]: Jeg skal minne om at det er kommunalministeren som har det riktige konstitusjonelle ansvaret for en del av spørsmålene som blir tatt opp.

Kommunene er planmyndighet. De har betydelig handlingsrom, og denne regjeringen ønsker ikke unødvendige sentrale restriksjoner. For at norske kommuner og fylkeskommuner skal kunne fortsette både å gi gode velferdstjenester og å sørge for god matjord til innbyggere, er vi nødt til å ha et kritisk blikk på hvordan vi som stat styrer kommuner. Det er grunnlaget for at vi har gått

inn for forslaget som er i denne saken, og at vi gjør en del andre tiltak når det gjelder planarbeidet i kommunene. Vi har også igangsatt et innsigelsesprosjekt for å sørge for mer samordnede statlige styringssignaler og for å klargjøre hva som er viktige nasjonale prioriteringer i arealforvaltningen, noe kommunene også må ta hensyn til.

Presidenten [11:26:44]: Replikskordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Wiborg (FrP) [11:26:57]: Først en stemmeforklaring: Fremskrittspartiet støtter det løse forslaget framsatt av Kristelig Folkeparti her i dag.

Det har vært interessant å følge denne debatten om bærekraftsmålene. Sosialistisk Venstreparti og Rødt varsler at de ønsker å stramme inn og gjøre stort sett alt dyrere og vanskeligere. Noe av det som overrasker meg i løpet av debatten, er at det blir så tydelig hvordan Sosialistisk Venstreparti og Rødt ønsker å redusere demokratiet ved å nekte det lokale selvstyret å ta avgjørelser i sin egen kommune. Det er sterkt problematisk.

Fremskrittspartiet mener at avgjørelser blir best om de fattes nærmest mulig folk, og at det er de som faktisk har skoen på, de som berøres direkte av vedtakene, som skal fatte vedtak – ikke at vedtak og overstyring skal skje fra denne sal eller fra byråkrater. Vi har faktisk tillit til at folk flest der ute vet best hvordan deres egen kommune skal styres.

I løpet av debatten har det vært mange fine honnørord om hvor flotte disse bærekraftsmålene er. Det er veldig lett å komme med fagre mål og løfter, men hva koster dette? Vi hørte at regjeringen var oppe på denne talerstol og mente at det vet man ikke, og at det er for dyrt å finne ut hva ting koster.

Skal man sette noen mål, må vi jo faktisk vite hva det koster å gjennomføre målene, hvis man ønsker at det skal være noe realisme i det. Er det én ting som er sikkert, er det at det ikke er denne sal som tar kostnadene. Kostnadene er det vanlige folk der ute som må ta på grunn av altfor ambisiøse og symbolske bærekraftsmål. Vedtak man fatter her, går faktisk ut over noen, og de går dessverre altfor ofte ut over dem med den svakeste lommeboken.

Bedre blir det heller ikke når vi hører på representanten fra Rødt, som i praksis argumenterer imot lønnsvekst og velstandsvekst. Det er en politikk Fremskrittspartiet er rykende uenig i. Vi mener det er bra at folk med svak økonomi får en velstandsøkning. Det kunne vært fristende å ha en stor debatt knyttet til kapitalisme, som Rødt inviterte til, men når vi snakker om bærekraftsmål, er det i hvert fall noe historien har vist

oss, og det er at kommunisme og sosialisme er det minst bærekraftige som finnes.

Konstanse Marie Alvær (A) [11:30:06]: Kommune- ne spiller en nøkkelrolle i å ivareta naturen. Arbeider- partiet har ingen planer om å senke ambisjonene i na- turpolitikken, men vi må også ha tillit til at lokaldemo- kratiet kan spille sin rolle i dette arbeidet på en god må- te. Å fjerne unødige krav handler ikke om å senke ambisjonene i naturpolitikken, men det handler om å gi fleksibiliteten som trengs for å nå ambisjonene våre. Vi skal ha tillit til lokaldemokratiet samtidig som vi gir dem verktøy for å lykkes, så vi sammen kan ivareta na- turen og mangfoldet vi har i dag, så også mine barn kan vokse opp med søndagstur i marka og somre i fjellhei- men.

Presidenten [11:31:00]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:31:07]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Repre- sentantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe, Tone Wilhelmsen Trøen, Anna Molberg og Tage Pettersen om å nedsette et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon (Innst. 124 S (2025–2026), jf. Doku- ment 8:26 S (2025–2026))

Presidenten [11:31:27]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til med- lemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter inn- legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [11:32:03] (ordfører for saken): Jeg har gleden av å legge fram familie- og kultur- komiteens innstilling i saken om representantforslag om å nedsette et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon. Saken springer ut av Dokument 8:26 S for 2025–2026, fremmet av representanter fra Høyre.

Komiteen har behandlet saken i tråd med Stortin- gets regler og har mottatt skriftlige innspill fra tolv ulike aktører i kultursektoren. Forslagsstillerne ønsker å etab- lere et offentlig oppnevnt utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon, en liste over sentrale verk i norsk kunst og kulturarv.

Flertallet i komiteen, alle unntatt Høyre og KrF, me- ner at en statlig kulturkanon ikke er et egnet virkemid- del. Flertallet viser til at kulturarv best forvaltes gjen-

nom åpne og mangfoldige prosesser i kulturinstitusjo- ner og fagmiljøer, og at en kanon kan virke begrensende. Mindretallet fra Høyre og KrF støtter forslaget og frem- mer egne forslag i innstillingen, som de sikkert vil rede- gjøre for. Komiteens tilråding er at representantforsla- get ikke vedtas. Med dette legger jeg fram komiteens innstilling og anbefaler Stortinget å gjøre vedtak i tråd med tilrådingen.

Jeg vil også redegjøre for SVs syn i saken. SV mener at norsk kulturarv er rik, mangfoldig og i stadig utvikling, og nettopp derfor mener vi at den ikke skal reduseres til en statlig definert liste. En kulturkanon kan lett bli et po- litisk prosjekt som snevrer inn hva som anses som vik- tig, og som risikerer å overse stemmer, uttrykk og histo- rier som ikke har hatt plass i de tradisjonelle maktstruk- turene. Alle høringssvarene som kom inn, viste også til dette og var negative til forslaget. Kulturlivet i Norge er fullt av fagmiljøer, institusjoner og kunstnere som hver dag løfter fram og formidler kulturarven vår. Det er gjen- nom deres arbeid og gjennom et bredt og åpent kultur- liv at mennesker får tilgang til kunst og kultur som berø- rer, utfordrer og utvider perspektiver. SV mener at staten skal legge til rette for mangfold, ikke definere hva som er den norske kulturarven. Derfor støtter vi komiteens fler- tall og går imot forslaget om en kulturkanon.

Bente Estil (A) [11:34:47] (komiteens leder): Nok en gang er det foreslått å innføre en norsk kulturkanon. Denne gangen er det fra Høyre. I 2006 var det fra Frem- skrittspartiet. Da falt forslaget, bl.a. med et veldig godt argument: Det er umulig og ikke ønskelig å kåre de bes- te kunst- og kulturuttrykkene på objektivt grunnlag. Det er et argument som for øvrig var Høyres den gang- en. Likevel løftes ideen igjen fram, av Høyre, og nå med inspirasjon fra bl.a. Sverige, et Sverige der kulturkanon allerede har skapt mer trøbbel enn stolthet. En merke- lig aldersregel gjorde f.eks. at ABBA, et av verdens mest ikoniske popband, ikke kunne få plass på listen. Kultur mister ikke verdi fordi den tilhører feil tiår. Det er opp- siktsvekkende at det nå foreslås en modell som i Sverige har krevd omfattende utvalg, hundrevis av arbeidsti- mer og betydelige kostnader. Er det virkelig rett å prio- ritere byråkrati og store økonomiske rammer for å lage en kulturkanon som ingen har bedt om?

For Arbeiderpartiet er svaret enkelt: Kulturpolitik- ken skal ikke skape hierarkier, den skal legge til rette for et bredt, mangfoldig og tilgjengelig kulturliv utover hele landet. Det er derfor Arbeiderpartiet vil bruke kultur- kronene på aktiviteter, på møteplasser og på kultur som treffer folk der de bor, sånn at Lise på Leka får oppleve An-Magritt når Turnéteatret kommer på besøk, at Per i Nordreisa får se Kniven i ilden når Riksteateret kommer, og at Anne kan stå på scenen med Dissimilis og kjenne

på mestring, stolthet og fellesskap. Det er sånn vi skaper et lovende og inkluderende kulturliv – ikke med en kulturkanon, ikke med rangeringer, men med kultur som når folk.

Til slutt: Kultur er en av de sterkeste drivkreftene vi har i demokratiet vårt, fordi kultur gir rom for ytring og kritikk. Kultur skaper respekt fordi vi får se verden gjennom øyene til noen andre. Kultur bringer oss i lag som mennesker, på tvers av forskjeller, og skaper forståelse og toleranse. Et rikt og mangfoldig kulturliv bygger bruer. Det åpner opp, og det gir oss som mennesker stemme, identitet og tilhørighet. Derfor vil Arbeiderpartiet styrke all kultur.

Morgan Langfeldt (FrP) [11:37:57]: Det er lett å forstå den gode intensjonen bak forslaget om en norsk kulturkanon, men kulturens frihet står sterkt i Norge, og det vil være utfordrende å presse kulturen inn i et så begrenset format som det en kulturkanon vil være. Midlene som kommer til kulturfeltet, bør i størst mulig grad bidra til kulturinstitusjonene og flere opplevelser for befolkningen – kanskje særlig barn og unge – framfor å bygge mer byråkrati.

Den kulturelle friheten lever i folks hverdag – i musikken vi hører på, historiene vi forteller, og tradisjonene vi fører videre fra generasjon til generasjon. Nettopp derfor mener Fremskrittspartiet at kulturpolitikken må være forankret i folk flest og være mest mulig fri.

Fremskrittspartiets svar er enkelt: Vi trenger ikke en ny kulturpolitisk elite som deler ut stempler på hva som er «best» for befolkningen. Det er ikke statens oppgave å definere eller rangere kultur. Det vi derimot trenger, er en politikk som løfter fram bredden, mangfoldet og det folkelige kulturlivet som engasjerer oss alle. Kultur er ikke bare de bøkene som leses på universitetene, musikken som får støtte fra ekspertjuryer, eller kulturen som vises i våre flotte museer. For mange er kultur også dansband, standup, korps, festivaler og ikke minst lokale kulturhus og frivilligheten, som bærer store deler av kulturlivet på skuldrene sine hver eneste dag.

Fremskrittspartiet mener at folk vet selv hva som er verdifull kultur, at kulturen trenger frihet, ikke mer byråkrati, at ressursene bør styrke lokal kultur og frivillighet, ikke flere ekspertutvalg, og at norsk kulturarv er viktig, men formidles best gjennom institusjoner som skolen og gjennom frivillighet og ekte interesse. Skal vi sørge for at kommende generasjoner kjenner norsk kulturarv, må vi gjøre det gjennom tilgjengelighet, formidling, frihet og engasjement – ikke ved å diktere hva folk bør se eller oppleve. Kultur må være noe vi velger etter egen smak og eget engasjement.

Fremskrittspartiet står for en kulturpolitikk som er for de mange, ikke for de få, en kulturpolitikk som byg-

ger på folks valg, ikke statens vurderinger, og en kulturpolitikk som tar hele landet med, ikke bare dem som får støtte fra byråkratiske ordninger, eller som skal rangeres av de samme. En fast, statlig definert liste kan lett fryse kulturen i tid. Den risikerer å overse nye uttrykk og subkulturer. Norge har sterke tradisjoner for kultur som utvikler seg nedenfra, ikke ovenfra.

Kultur er noe folk skaper, deler og opplever – ikke noe staten skal definere.

Haagen Poppe (H) [11:40:59]: I 2030 markerer vi tusenårsjubileet for at Norges evige konge, Olav den hellige, døde i slaget på Stiklestad. Det slaget ble en milepæl i to avgjørende prosesser for framveksten av det Norge vi kjenner i dag: riksdannelsen og kristningen. 2030 er derfor også et nasjonaljubileum. Sist Norge markerte Olavsjubileum, var for 100 år siden. Da var vi en ung nasjon og et kulturelt homogent samfunn. Siden den tid har vårt land gjennomgått store forandringer, og vi har blitt et mangfoldig og flerkulturelt samfunn på grunn av både innvandring, teknologi og globalisering. Det er grunnleggende positivt. Samtidig må vi erkjenne at flerkultur kan skape utfordringer.

Jeg er ikke blant dem som mener at norsk og felleseuropeisk kultur og verdier er truet av innvandring og fremmedkultur. Den trusselen, om den finnes, er det primært vi selv som utgjør gjennom en unnskyld-at-vi-er-til-holdning i møte med flerkultur, og oppvoksende generasjoners ignoranse overfor arven våre forfedre har gitt oss. Samtidig er uttrykkene ungdom flest vokser opp med i dag, forbigående, korte klipp på TikTok.

I en slik virkelighet, hvor vi er stadig mer ulike hverandre, er sterke felleskulturelle referansepunkt og et felleskulturelt prosjekt bare enda viktigere. Det er klassisk misforstått toleranse å mene at samfunnet blir mer inkluderende dersom vi skjuler våre ulikheter og lar være å eksponere også majoritetens religiøse og kulturelle arv. Majoriteten i et samfunn må ha et felleskulturelt prosjekt, og det har vi langt på vei allerede i dag. Det burde ikke være kontroversielt, men det er ingen selvfølge.

Fram mot nasjonaljubileet i 2030 kommer dette til å være et hovedspor i Høyres kulturpolitikk. En kulturkanon skulle være et første steg – på mange måter et symboltiltak, det kan jeg erkjenne, men også en anledning til å løfte blikket og stille de store spørsmålene. Hva er det som binder oss sammen som nasjon i dag, hvem ønsker vi å være, og hva ønsker vi å gi videre til kommende generasjoner?

Å ta vare på dette er ikke et uttrykk for ekskludering, men helt avgjørende for å bygge tillit, tilhørighet og fellesskap. Skal vi lykkes med å bevare et sterkt fellesskap i møte med raske endringer, må vi slutte å be om unnskyldning for hvem vi er, og i stedet ta ansvar for hvem vi

ønsker å være. Jeg erkjenner at slaget om kulturkanon nok er tappt, men vi skriker ufortrødent fram. Herved fremmes Høyres forslag.

Presidenten [11:44:01]: Da har representanten Haagen Poppe tatt opp det forslaget han refererte til.

Erling Sande (Sp) [11:44:12]: Eg var med då eit liknande forslag blei behandla i 2006. Eg sa nei til statleg kulturkanon då, og eg seier nei igjen i dag.

Dei moderne kulturkanondebattane starta med Harold Blooms publisering av den monumentale boka Vestens litterære kanon i 1994 – for 32 år sidan. Etter dette har fleire kulturpolitikarar i fleire land prøvd å dra Bloom etter håret inn i sin kulturpolitiske samanheng – og då ofte for å sikre seg eit slags kulturpolitisk fikenblad, for å skaffe seg sjølv truverd som vaktarar av tradisjon og sivilisasjon. Det er i grunnen veldig paradoksalt at det skjer, for Bloom åtvara mot dette og har igjen og igjen åtvara mot å dra litteraturen inn i politikken på den måten, eller politikken inn i litteraturen.

Det er verdt å merke seg at alle dei tolv høyringsinnspela er kritiske til ein kulturkanon. Kritikken handlar ikkje om at kulturarv er uviktig, tvert om, men om at ein statleg autorisert kanon lett blir ein reiskap for rangering og normering. Kulturpolitikken skal gje rom, ikkje avgrensing. Han skal leggje til rette, ikkje fastslå ei fastliste over kva som er godt nok, kva som tel nok. Når eit samla kulturfelt åtvarar, bør det vege tungt. Det bør òg vere lov å minne Høyre om det gamle slagordet deira: «Det skal være grenser for politikk.»

Kultur er ikkje ein utstillingsmonter på eit museum. Det er ei rørsle, og det er nyskaping. Difor er det direkte uklokt at ein offentleg instans skal definere eit statisk bilete av kva som skal stå seg for alle og for all tid. Kva kriterium skal ein bruke? Kven skal avgjere? Korleis veg vi Garborg, Ibsen og Christian Krogh opp mot samisk duodji og Snorre og norsk hardingfelemusikk, eller vestfronten i Nidarosdomen opp mot Åsta Holths radikale forfattarskap frå Finnskap?

Eg er stygt redd for at den kulturkanonen som Høyre ønskjer seg, er eit luftslott som kanskje ser bra ut i fantasien, men som ikkje kjem til å stå seg i møte med den langt meir fascinerande, paradoksale og kompliserte norske kunsten og kulturarven. Erfaringane frå nabolanda er heller ikkje oppmuntrande. Er dette fornuftig bruk av midlane til fellesskapet? Burde vi ikkje heller bruke pengane og kreftene våre på det som faktisk held kulturlivet vårt og kulturformidlinga vår levande?

Vi har merka oss at Høyre med jamne mellomrom føreslår kutt til formidling av kultur og skapande kulturell verksemd. Her ligg dagens store paradoks, for det er jo slik at levande kultur treng verkstader, scener, turneordningar, bibliotek og møteplassar. Ein treng kommu-

nar som får handlingsrom til å ta kulturansvar på alvor – og at fylke og stat gjer det same. Òg her kuttar Høyre gjerne.

Senterpartiet kjem til å stemme med fleirtalet i komiteen i denne saka. Dette forslaget er det lett å avvise.

Remi Sølberg (R) [11:47:28]: Kunst- og kulturforståelsen i befolkningen er en livsnerve i fellesskapet vårt. Den gjennomsyrrer alle samtaler mellom oss, interessene våre, referanserammene våre og hvordan vi tenker om verden rundt oss. Et sterkt, bredt og mangfoldig kulturliv er avgjørende for å opprettholde og utvikle befolkningens forhold til kunst og kultur, enten det er teater eller filmer vi ser på, at barna våre lærer seg tromme, gitar eller tuba på kulturskolen, eller det er hvilke sanger vi synger sammen i ulike høytider. Alt dette er grunnsteiner for en levende kulturarv.

Derfor er jeg skeptisk til at Høyre nå ønsker å utarbeide en norsk kulturkanon. Sett i lys av Høyres faktiske politiske prioriteringer på kulturfeltet er det uunngåelig å tolke forslaget om kulturkanon som et skalkeskjul for en grov kuttpolitikk. Hvis Høyre virkelig setter den norske kulturarven høyt og ønsker å framstille dette gjennom representantforslaget, skulle man kanskje tro at partiet ønsket å styrke kulturfondet vårt.

Norsk kulturfond er den største offentlige finansieringskilden for det frie og prosjektbaserte kunstner- og kulturlivet i Norge. Fondet gir en rekke tilskudd til organisasjoner og privatpersoner som skaper kunst- og kulturuttrykk innen alt fra litteratur til musikk, billedkunst, kunsthåndverk, scenekunst, kulturvern osv. Man skulle tro at Høyre ville at flere kunstnere skulle ha mulighet til å skape den viktige kunsten, som kanskje senere skulle skrives opp i en kulturkanon, gjennom å gi kunstnerne økonomisk trygghet og flere og større kunstnerstipender. Man skulle tro at Høyre ville styrke bibliotekene og landets museer eller gi mer midler til film. Men nei, alt dette velger Høyre å kutte drastisk i sitt alternative budsjett. Alt dette anser tydeligvis ikke Høyre som viktig nok for et bredt og levende kulturliv. Å foreslå å nedsette en kulturkanon er Høyres måte å avlede partiets valgereg på, men den egentlige holdningen om norsk kulturutøvelse synes her.

Kunsten og kulturen vår spiller en viktig både opplærende og deltakende rolle i samfunnet. Det kommer ut av tanken om en allmenndannelse. Her spiller både bibliotekene, kulturinstitusjonene og ikke minst skolen våre en viktig rolle som arenaer. De lærer oss det fellesskapet vi lever i. En mer praktisk skole vil gi barna grobunn til å skape og lære samtidig – lære barna om kunst og gi dem praktiske og kunstneriske ferdigheter i skolen. Hvis barna leser, synger og lager ting på sløyden, lærer de om kultur og kunst.

Til slutt: Vi trenger også en god kommuneøkonomi, for mye av kulturen er i kommunene.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [11:51:00]: Først og fremst vil jeg takke forslagsstillerne for at de fremmer en sak i Stortinget om en kulturkanon, fordi det i og for seg kan være et godt og viktig tiltak for å beskytte og ta vare på sentrale verk som har definert våre verdier og vår kultur. En kulturkanon kan gi oss et sett av felles referanser, verk og kunstnere som de fleste kjenner til. Når vi eksempelvis nevner Magnus Lagabøtes landslov av 1274, Hans Nielsen Hauge og Kristin Lavransdatter, forstår vi hverandre umiddelbart, og det skaper en kulturell sammenhengskraft. I et mer fragmentert samfunn med algorit mestyrt kultur og globale impulser blir felles referanser viktigere enn på lenge.

En kulturkanon er viktig, for det skal ikke være tilfeldig for kommende generasjoner hva som er betydningsfullt å ta vare på. Vi må erkjenne at det er noen verk og institusjoner som har vært ekstra viktige for oss som nasjon, men en kulturkanon må likevel være forankret i noe. Hvis ikke mister den hele sin kraft og betydning. Derfor ble jeg skuffet da jeg leste Høyres forslag til kulturkanon, hvor kristen kulturarv eller kristen forankring ikke er nevnt med et eneste ord. For KrF blir det et hult skall, blottet for substans, innhold og retning. Høyre omtaler seg selv som et konservativt parti, men her blir de så nøytrale at det er nesten umulig å få tak på hvilket innhold eller hva som skal være definerende for en norsk kulturkanon.

Og la oss være ærlige: Det er jo ikke gul Solo på påsketur og Kvikk Lunsj som har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Nei, det er verdiene våre – verdiene som har gått i arv i generasjoner, og som er tuftet på den kristne tro, og som har vært definerende for vår kultur og Norge som land. En kulturkanon kan ikke reduseres til en tilfeldig oppramsing der Wig Wam får større plass enn Landsloven eller Kristin Lavransdatter av Sigrid Undset – verk og skikkelser som faktisk har vært med på å forme det Norge vi kjenner i dag.

Vi må våge å si hvor verdiene vi ønsker å bygge landet på, faktisk kommer fra. For meg er det helt opplagt at kristen kulturarv er en bærebjelke i norsk historie og må være en naturlig del av en kulturkanon. Vi kan like gjerne si det rett ut istedenfor å gjemme det bort i formuleringer om mandat og prosess. Derfor velger KrF i dag å fremme et eget forslag til kulturkanon med en forankring i Grunnloven § 2 og vår kristne og humanistiske arv.

Presidenten [11:53:56]: Representanten Jorunn Gleditsch Lossius har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Siren Julianne Jensen (MDG) [11:54:15]: Lat meg begynne med å seie: Eg elsker kultur, og eg elsker lister. Eg lagar lister over alt, men er det éi liste eg ikkje treng i livet mitt, er det ei statleg godkjend liste over Noregs viktigaste kulturverk, no med politisk kvalitetssikring. Og det er akkurat det Høgre føreslår, at eit utval skal slå fast kva for verk som er essensielle i Noreg sin kunst- og kulturarv – kulturen sitt svar på VG-Lista Topp 40, som skal hjelpe oss i møte med etniske, religiøse og sosio-økonomiske skilje, og ei innvandrarbefolkning «som har lite til felles med» andre nordmenn, for å sitere forslaget.

Eg har jobba som norsklektor i 15 år. Eg har dratt mange elevar gjennom Håvamål og Et dukkehjem, og hadde det vore slik at unge menneske blir inspirerte, integrerte og opplyste av at vi vaksne hengjer opp liste over ting vi burde like – ja, då ville norsk skule ha vore eit pedagogisk paradisk.

Høgre seier at kulturkanonen skal vere eit verktøy i skulen. Men i skulen, der eg har stått i mange år, er det ikkje mangel på lister vi slit med. Vi druknar i skjema, rapportar, planar og alt som ikkje handlar om ekte møte mellom elevar og fag. Vil vi styrkje kulturen i skulen, må vi gje lærarane tid til elevane. Vi må gje elevane språk, og vi må gje kunst og musikk rom nok. Vi treng ikkje ein ny pdf som blir lasta ned og skriven ut og anten aldri blir brukt eller blir til ei tvangstrøye. Vi lagar ikkje fellesskap av lister, vi lagar fellesskap av felles opplevingar, av felles språk og av å vere tolerante nok til å ville tolke kvarandre i beste meining, ikkje av å pugge kva Stortinget meiner er dei viktigaste verka i norsk historisk kollektivt medvit.

Kulturkanon høyrer seriøst ut, men det er i praksis å lage ei politisk Spotify-liste og tvinge heile landet til å følgje ho. Listesnekkaren er Stortinget, og det utan at nokon her eigentleg har vist seg å vere spesielt gode DJ-ar. Vi skal altså gå frå armlengds avstand til ein politisk anbefalingsalgoritme, og det skjer samtidig som kunstnarar ropar etter betre arbeidsvilkår, samtidig som distrikta ropar etter kulturmidlar og barn og unge etter meir tid til kunst og musikk i skulen.

Eit folkeleg Noreg, eit reelt fellesskap, blir ikkje bygd av lister. Det blir bygd av alt som skjer mellom folk. Kultur er jo alt det vi gjer til vanleg – alle verk som ikkje har tolt tidas tann, alle verk som toler det veldig godt. Kultur er levande, kultur er blanda, og kultur er summen av alle dei uttrykka som ingen politikarar i verda klarar å putte i ei liste utan å velje bort veldig mykje som burde ha vore med.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:57:45]: Representanter fra Høyre har bedt Stortinget ta stilling til om regjeringen skal sette ned et utvalg som skal utarbeide et

forslag til en norsk kulturkanon. Med kulturkanon mener de en liste over de viktigste verkene i Norges kunst- og kulturarv. De mener en kulturkanon vil bidra til en debatt om hvem vi er, og hvor vi kommer fra.

Representantforslaget er forankret i et ønske om å ta vare på norsk kulturarv. Dette ønsket deler jeg. Vi har et fellesskap og kulturelle verdier vi må ta vare på. Jeg går likevel mot forslaget, først og fremst fordi det har preg av overstyring. Jeg mener at vi fra myndighetenes side ikke bør bestille noe som koker mangfoldet av kulturuttrykk ned til en liste. Dette vil bidra til å sementere et rådende kunst- og kulturfaglig skjønn. En debatt om hvilke kulturuttrykk som er sentrale i Norge, har i seg selv stor verdi. Men en debatt om hvilke uttrykk som skal få plass på en liste, gjør at konstruerte motsetninger får mest oppmerksomhet, og at de faktiske verkene får liten oppmerksomhet.

Stortinget har allerede lagt solide rammer for at kulturpolitikken skal ta vare på norsk kultur. I 1965 opprettet Stortinget et kulturfond fordi man mente situasjonen for norsk kultur krevde det. Industrialisering og boligbygging truet viktige kulturminner. Man mente at landet ble oversvømt av billig utenlandsk kulturstoff. Bekymringene fra etterkrigstiden ga oss innkjøpsordninger som styrker norsk litteratur og film- og medie støtte. Mye senere, i 2021, vedtok Stortinget en ny språklav som for første gang gir vern til norsk språk.

Stortinget vet at norsk kulturpolitikk går ut på å sikre nettopp norsk kulturarv og fellesskapsarenaer i en liten nasjon, men det er mulig vi ikke minner hverandre om det ofte nok. Nye virkemidler må diskuteres for å få dette til, og vi må hele tiden justere oss.

Min anbefaling til forslagsstillerne og alle oss andre er å lytte til orkestrenes konserter. Opplev nåværende og kommende klassikere i våre teatre, les våre nobelprisvinnere, se en av våre filmer som mottar heder og ære internasjonalt, meld dere inn i kor eller gå på kurs i tradisjonssøm. Mulighetene er mange og kulturdebatten er rik, helt uavhengig av hva som er listeført i en kanon. Vi må fortsette å bruke all vår politiske kraft til å jobbe for å bevare og utvikle et bredt og levende kulturliv i hele landet.

Presidenten [12:00:36]: Det blir replikkordskifte.

Haagen Poppe (H) [12:00:49]: I Norge lager vi innholdslister for mye. På skolene har vi f.eks. læreplanene, vi lager fredningslister m.m. – altså uttrekk av våre viktigste litterære verk, vår viktigste musikk osv. Hva er den prinsipielle forskjellen, slik statsråden ser det, mellom det og en kulturkanon?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:01:20]: Jeg har lest at Høyre mener at det ikke er noen prinsipiell forskjell,

men det er det. I skoleverket handler det om pensum, men det er ikke lister som føres over at dette er de viktigste verkene. Vi vil at alle barna våre skal ha en fellesskapsarena, og skolen er nettopp en slik arena, og det er naturlig at opplæringsloven og det elevene lærer på skolen, er likt over hele landet.

Noe av kritikken mot dette forslaget går ut på at man heller burde satse på de kulturfaglige og estetiske fagene i skolen, og det har en sammenheng med nettopp det kunnskapsministeren ønsker å gjøre: at det i større grad fokuseres på kunst og kultur også i skolen.

Haagen Poppe (H) [12:02:08]: I sitt innlegg presiserte statsråden at hun ser verdien av en større kulturpolitisk debatt for å kunne løfte blikket, men da altså likevel uten at hun ønsker å støtte dette forslaget. Mitt spørsmål til statsråden er da: Hvordan vil hun bidra til en slik bred folkelig debatt som kulturkanon var ment å bidra til, når hun ikke støtter dette forslaget?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:02:39]: Etter at jeg hørte innlegget fra representanten, er jeg litt usikker på om forslaget er i tråd med representantens innlegg. Representanten snakket mye om flerkultur og de utfordringene det kan skape når vi skal diskutere norsk kultur. Spørsmålet blir da om representanten mener at et av mine favorittband representerer norsk kultur eller flerkultur: Karpe – er det norsk kultur og vil få plass på listen til Høyre, eller er det flerkultur og blir definert utenfor en slik liste?

Jeg jobber hver dag for å opprettholde og bidra til at vi får en god kulturdebatt i Norge, men også for at vi ikke bare har debatt, men også gode kulturbudsjetter. Det gjør vi nettopp gjennom å styrke scenekunstinstitusjonene våre, støtte det frie feltet og ikke gjøre kutt i Kulturfondet. Dette er en debatt som er levende, uten noen lister som dem Høyre fremmer her i Stortinget.

Haagen Poppe (H) [12:03:34]: Jeg avslutter med et konkret spørsmål. Mener statsråden at det finnes kunst og kultur som objektivt sett er viktigere enn annen kunst og kultur?

Lubna Bobby Jaffery (A) [12:03:49]: Svaret på det er nei, for som kulturminister skal ikke jeg drive og si at noe objektivt sett er viktigere enn noe annet. Kulturministerens jobb er ikke å være meningspoliti eller å løfte fram noen uttrykk mer enn andre, kulturministerens jobb er å hegne om hele kulturfeltet i Norge. Når det gjelder å lure seg inn på en debatt der man skal si at et verk er viktigere enn et annet verk: Jeg har selvfølgelig private meninger om hva jeg liker, men at en kulturminister liker noe, er ikke det samme som at et verk har større betydning enn et annet.

Ja, man kan diskutere kvalitet. Nobelprisvinnerne våre står for kvalitet gjennom å ha fått Nobelprisen. Det betyr ikke nødvendigvis at det objektivt sett er viktigere verk, for med til diskusjonen hører f.eks. også at det er mange som ikke har fått Nobelprisen, som også kan ha skrevet viktige verk i det norske litteraturfeltet. Jeg tror at vi som politikere skal vokte oss og holde armene våre unna.

Presidenten [12:04:46]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:04:54]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Haagen Poppe, Mahmoud Farahmand, Tage Pettersen, Mudassar Kapur og Mathilde Tybring-Gjedde om økonomisk likebehandling av barnevernet i Oslo (Innst. 134 S (2025–2026), jf. Dokument 8:2 S (2025–2026))

Presidenten [12:05:16]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Gustavsen (FrP) [12:05:57] (ordfører for saken): Familie- og kulturkomiteen har behandlet Dokument 8:2 S, et representantforslag om økonomisk likebehandling av barnevernet i Oslo. Jeg vil først få takke komiteen for det gode samarbeidet i denne viktige saken.

Det er en samlet komité som ser at saken reiser reelle, alvorlige problemstillinger knyttet til finansieringen av barnevernet i hovedstaden. Over tid har det utviklet seg en økonomisk utfordring som påvirker tjenestens handlingsrom, og komiteen deler forståelsen av at dette må håndteres på en måte som sikrer likeverdige tjenester til barn og unge.

For meg som saksordfører er det viktig å understreke at denne saken ikke først og fremst handler om budsjetteknikk eller finansieringsmodeller. Den handler om hverdagen til noen av de mest sårbare barna i landets hovedstad – barn som trenger trygghet og stabile rammer, og voksne som har tid og ressurser til å følge dem opp. Barnevernet forvalter et av samfunnets mest grunnleggende ansvar. Likeverdighet – uavhengig av bosted – er et bærende prinsipp i norsk velferdspolitik.

Når det reises spørsmål om skjevhet i finansieringen, er det både riktig og nødvendig at dette settes på dagsordenen og behandles grundig av Stortinget.

Samtidig er det ulike syn i komiteen på hvordan utfordringen best skal løses. Noen partier mener det er behov for rask avklaring og kompensasjon også knyttet til tidligere perioder. Andre peker på at eventuelle endringer i finansieringssystemet bør ses på framoverrettet og inngå i en helhetlig gjennomgang av ordningen. Disse ulikheter og vurderinger framgår i innstillingen.

Som saksordfører vil jeg avslutningsvis understreke at målet må være å sikre forutsigbarhet og bærekraft i barnevernets rammevilkår, slik at barna dette gjelder, får den hjelp og beskyttelse de har krav på. Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling og ser fram til en god debatt.

Jeg tar også opp forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [12:08:22]: Da har representanten Liv Gustavsen tatt opp forslaget hun refererte til.

Benjamin Jakobsen (A) [12:08:37]: Barnevernet er en av de mest grunnleggende tjenestene vi har for å sikre barns trygghet, og det er avgjørende i de tilfellene der vi diskuterer finansiering og organisering, at vi husker hvem dette handler om. Det handler om de barna som vi har et ekstra ansvar for å ta vare på.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er enig med forslagsstillerne i en grunnleggende ambisjon: Barnevernet skal ha like god kvalitet over hele landet. Barn skal ikke oppleve at hjelpen de får, avhenger av postnummer.

I forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslo regjeringen 859 mill. kr i tilskudd til andrelinjebarnevernet i Oslo. Etter budsjettforhandlingene mellom arbeiderpartiregjeringen og det rød-grønne flertallet på Stortinget ble dette økt med ytterligere 50 mill. kr. Det viser at vi har prioritert barnevernet også i Oslo.

Samtidig er det viktig å være tydelig på ansvarsforholdene, og det er slik at det er Oslo som har ansvar for sitt barnevern. Det innebærer også at det er opp til Oslo å foreta de prioriteringene kommunen mener er riktig innenfor sine budsjettrammer. Derfor er det også positivt at Arbeiderpartiet, sammen med det rød-grønne flertallet på Stortinget, prioriterte 8,4 mrd. kr mer til kommunene i 2026. Dette gir kommunene, og Oslo, større handlingsrom til å prioritere viktige tjenester, herunder barnevern.

I tillegg har vi prioritert forebyggende innsats for barn og unge, spesielt i Oslo – deriblant beredskapsteam i skolen, nytt team for multisystemisk terapi og midler til tettere oppfølging av unge som begår eller som står i fare for å begå alvorlig eller gjentagende kriminalitet.

Dette er tiltak som kan bidra til å ta ned presset på andrelinjebarnevernet i Oslo.

De siste ukene har jeg besøkt barneverntjenester i en rekke kommuner. Felles for dem alle er at de melder om mer komplekse og mer krevende saker. Det gjelder altså ikke bare Oslo, det gjelder over hele landet. Derfor blir jeg bekymret når flertallet i salen legger opp til et forslag med en budsjettkonsekvens uten å kjenne omfanget og de eventuelle konsekvensene dette vil kunne ha for barnevernet i resten av landet. Jeg vil også påpeke at siden dette forslaget ble sendt til behandling, har høyrebyrådet i Oslo åpnet for å overføre ansvaret for andrelinjen i barnevernet til staten. Dette er i tråd med anbefalingen fra Stene II-utvalget, som Stortinget skal jobbe med framover.

Etter vårt syn bør man på bakgrunn av dette avvente en vurdering av finansieringen av andrelinjen i Oslo-barnevernet til vi vet utfallet av organiseringen. Det er dette som er essensen i det forslaget vi har sammen med MDG, som jeg med dette vil ta opp.

Barnevernet er en av våre viktigste samfunnsinstitusjoner. Det fortjener både tydelige prioriteringer og ryddige prosesser. Det skal vi i Arbeiderpartiet bidra til.

Presidenten [12:11:44]: Representanten Benjamin Jakobsen har dermed tatt opp forslaget han refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:12:01]: Det er noe dypt urimelig med at barnevernet i Oslo over mange år har vært underfinansiert på det som gjelder andrelinjetjenesten. De tar vare på de mest sårbare blant oss her i hovedstaden. Selvfølgelig skal barnevernet her ha like høy kvalitet som i resten av landet, men Oslo har altså ikke en slik finansiering.

Allerede for ett år siden ga Stortinget regjeringen klar beskjed om at Oslos barnevern skal likebehandles med resten av landet. Det er rimelig provoserende at det nå har gått halvannet år uten at noe har skjedd. Det er også ganske oppsiktsvekkende at Arbeiderpartiet nå, før meg, sier at de er bekymret for budsjettkonsekvensene, at de er redd for resten av barnevernet i resten av landet, og at de vil avvente dette til man får avklart om staten skal overta andrelinjebarnevernet i Oslo. Det har ikke barn og unge i Oslo tid til å vente på. Barn og unge i Oslo har ikke tid til å vente på Arbeiderpartiet, som ikke tar ansvar for en underfinansiering som går direkte ut over barn og unge.

Det er ikke slik at det statlige tilskuddet dekker andrelinjetjenesten. Oslo bruker betydelig mer på andrelinjebarnevernet enn det statlige tilskuddet. Den tilsvarende finansieringen av andrelinjebarnevernet i resten av landet er dobbelt så høy per barn som i Oslo. Det betyr at Oslo tar penger fra andre områder for å kompen-

sere for statlig underfinansiering av Oslos barnevern. Slik er det.

Jeg er veldig glad for at det er et flertall både i komiteen og i salen i dag for å sikre at denne underfinansieringen stopper fra nå. Høyre fremmer også et forslag om at man må sørge for å gjøre noe med den underfinansieringen som har eksistert i mange år. Det er helt avgjørende viktig at Oslos store utfordringer tas på alvor. Det er krevende oppvekstvilkår i hovedstaden. Det er krevende for barn og unge, og det er krevende for det til enhver tid sittende byrådet å håndtere dette når staten ikke bidrar, slik den bidrar i alle andre kommuner.

Med dette tar jeg opp Høyres forslag.

Presidenten [12:14:46]: Da har representanten Tone Wilhelmsen Trøen tatt opp det forslaget hun refererte til.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [12:15:06]: SV mener dette forslaget reiser viktige problemstillinger knyttet til kapasitet, kvalitet og ikke minst rettssikkerhet i barnevernet. Vi viser til at disse utfordringene over tid har vært særlig tydelige også i hovedstaden. SV viser til reelle og vedvarende utfordringer, der barnevernet over tid har hatt høyt arbeidspress og krevende saker.

SV har gjennom flere år jobbet systematisk for å styrke barnevernet i Oslo gjennom budsjettarbeid, både lokalt og nasjonalt. I Oslos kommunebudsjetter har SV prioritert økte midler til barnevernet og tilknyttede tiltak for utsatte barn og unge, med særlig vekt på bemanning, tidlig innsats og kvalitet i oppfølgingen. Videre har SV gjennom budsjettforhandlinger på Stortinget bidratt til å styrke kommuneøkonomien, noe som har vært viktig for Oslos handlingsrom til å følge opp barnevernet.

Vi mener det er viktig å sikre riktige tiltak for å styrke barnevernet i Oslo og å sikre bedre oppfølging av barn med behov for hjelp og beskyttelse. Derfor vil vi støtte forslag nr. 1 i dette representantforslaget. Det handler om å gi barnevernet tilstrekkelige ressurser og økt forutsigbarhet. Vi kommer ikke til å støtte forslag nr. 2, for vi mener dette forslaget reiser prinsipielle spørsmål som ikke er tilstrekkelig utredet, og som kan få betydelige konsekvenser for organisering av barnevernet og for barns rettssikkerhet.

Vi viser også i denne sammenheng til at det pågår et utredningsarbeid gjennom Stene II-utvalget, og mener at behandling av saken må ta høyde for dette arbeidet. Vi understreker at SV vil følge saken videre nøye, særlig utviklingen knyttet til eventuelle endringer i ansvars- og oppgavefordelingen mellom stat og kommune. Eventuelle strukturelle endringer i barnevernet må baseres på et solid kunnskapsgrunnlag og sikre at hensynet til barnets beste og rettssikkerhet ivaretas på en god måte.

Denne saken handler om noe av det viktigste vi har. Den handler om barns sikkerhet. Barnevernet er ikke en ordinær kommunal tjeneste, det er samfunnets siste sikkerhetsnett for barn som ikke har noe annet. Derfor vil vi støtte forslag nr. 1 i saken.

Kjersti Toppe (Sp) [12:18:02]: Forslagsstillarane tar opp at dei ønskjer økonomisk likebehandling av barnevernet i Oslo med resten av landet. Det er eit veldig beskjedent ønske, og det er veldig viktig. Det er lang tid sidan Oslo fekk det statlege ansvaret – først vel som ein pilot, og dei har hatt det sidan, fordi dei har ønskt det sjølve.

Etter mi vurdering har dei gjort ein veldig bra jobb med andrelinjebarnevernet og barnevernet generelt, og har òg hatt særskilte utfordringar. Mi erfaring er at det i løpet av desse vel 20 åra har vore for lite samarbeid og dialog mellom det statlege barnevernet elles og Oslo kommune, slik at ein har utvikla sjølvstendige fagmiljø utan nødvendig læring på tvers. Ein kjøper òg institusjonsplassar i den same marknaden utan at ein har hatt godt nok samarbeid, i alle fall. No kjem det òg opp at ein opplever at når kostnadane i barnevernet aukar, har ikkje Oslo fått tilsvarende auke.

Eg registrerer at det er litt ulike vurderingar om økonomien her, og ein ser det på ulike måtar. For oss er det viktig at alle kommunar skal vera likebehandla når det gjeld økonomi og barnevern. Difor er det naturleg for oss å stemma for eit forslag om det. Vi stemmer ikkje for at det skal vera kompensert bakover i tid. Vi er ueinig i forslaget frå Arbeidarpartiet og MDG om at ein skal avventa Stene II-utvalet før ein vurderer finansiering, for det kan ta ein del år, og det er barn her og no som har behov for ei god finansiering av barnevernet òg i Oslo.

Eg meiner at det Stene-utvalet har føreslått, om at staten bør overta, er det veldig mange gode argument for. Når Oslo òg ser på det sjølv, meiner eg det er veldig viktig no med ein god dialog med Oslo om korleis dette skal skje. Eg vil likevel åtvare mot å gjera det før ein har fått rydda opp i det statlege barnevernet og fått til den delinga av direktorat og etat som Stene-utvalet anbefaler. Det var ein ganske sterk kritikk som kom, med at det statlege barnevernet i dag ikkje har god nok kontroll på verken kompetanse, kostnad eller kvalitet. Eg vil åtvare mot å ta Oslo inn før ein har fått betre organisering, styring og leiing av det statlege barnevernet. Da meiner eg det er naturleg at Oslo vert med på eit nytt og betre barnevern for framtidas barn og unge.

Med det tar eg opp det forslaget Senterpartiet har.

Presidenten [12:21:05]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Remi Sølberg (R) [12:21:17]: For Rødt er dette et grunnleggende prinsipp: Fellesskapet har ansvar for at alle barn som vokser opp, skal vokse opp i trygge omgivelser. Derfor vil vi styrke det statlige barnevernet og erstatte kommersielle enkeltkjøp med langsiktige rammeavtaler, også med ideelle aktører.

Postnummeret ditt skal ikke være avgjørende for om du får hjelp. Likevel er det i dag store forskjeller i barns forutsetninger for å lykkes og ha tilgang på hjelp når de trenger den. Mange er de som mener at barnevernet i Oslo er underfinansiert. Samtidig er denne tjenesten, som tidligere sagt, organisert annerledes enn i resten av landet. Skal vi sikre likeverdige tilbud, må også organiseringen være mer helhetlig og samordnet. Særmodellen har vist seg å være uheldig, og vi i Rødt ser fram til å behandle nettopp denne særordningen her i Stortinget.

Sunne, gode, glade barn, et barnevern i det store, er mye mer enn selve barnevernstjenesten: Det er en god kommune, gode tjenester, god forebygging, en god kommuneøkonomi. Hvert år forsvinner store summer fra offentlig finansiert velferd. Penger som skulle gått til barna, ender som utbytte, kompliserte selskapsstrukturer og høye lederlønninger. Samtidig er tjenestene under press. Fellesskapets midler skal gå til barn og unge, ikke til privat profitt.

Dette handler om mye, mye mer enn en enkeltpost i et budsjett. Derfor har vi i Rødt – til det kjedsommelige, kanskje – sagt at laget rundt de sårbare barna må være sterkt nok, og i vårt alternative budsjett har vi prioritert nettopp dette: 200 nye årsverk til det statlige barnevernet og over 500 mill. kr til økt kapasitet der.

Barnas behov må komme først. Når barn plasseres i institusjon, når det er nødvendig, må tilbudet være trygt, stabilt og faglig sterkt. Institusjonene må ha en kompetanse som møter ulike behov, slik at unødvendig flytting unngås. Derfor mener vi i Rødt at vi må kompensere nå, og så må vi se på strukturen, vi må se på organiseringen. Fellesskapets ansvar er å sikre trygg oppvekst og reelle muligheter til et godt liv i Oslo og i hele landet.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [12:24:25]: Barnevernet spiller en helt avgjørende rolle i å sikre at barn som lever under utrygge forhold, får nødvendig beskyttelse og støtte. Tjenesten er et viktig sikkerhetsnett som sørger for at barnets rettigheter og barnets beste alltid står i sentrum.

Oslo har 13 pst. av landets barn. Byen har store geografiske og sosiale forskjeller, og vi vet at barn og unge som vokser opp i områder med levekårsutfordringer, som eksempelvis trang økonomi, ustabile boforhold og utrygge nabolag, har økt risiko for å trenge hjelp fra barnevernet. Derfor kan det på ingen måte forsvares at Os-

los barn ikke skal få det samme tilbudet som resten av landet.

I denne saken løftes det fram en skjevhet som har utviklet seg over lang tid. Oslo har siden 2004 hatt ansvaret for barnevernet, en oppgave som ellers ligger hos staten. Samtidig har ikke finansieringen holdt tritt med behovene. I mange år ble tilskuddet i praksis bare prisjustert, og selv etter 2015 har kompensasjonen i hovedsak vært demografisk, ikke en reell opptrapping som speiler de faktiske kostnadene og utfordringene som byen står i. Resultatet er at barn i Oslo i praksis får lavere statlig finansiering enn barn i resten av landet, og det er en situasjon som overhodet ikke er bærekraftig.

Oslo står i særskilte utfordringer. Flere barn og unge har store og sammensatte behov, ungdomskriminaliteten øker, og politiet har dokumentert en tydelig sammenheng mellom gjentatt kriminalitet og vold i hjemmet. Dette er barn som trenger tidlig innsats, tett oppfølging og et barnevern med kapasitet og kompetanse til å gripe inn. Da må finansieringen være på et nivå som faktisk gjør dette mulig.

Det er derfor viktig at staten nå sørger for økonomisk likebehandling i framtidige budsjetter. Dette handler ikke bare om kroner og øre, det handler om barns rett til trygghet og omsorg, uavhengig av hvor de bor. Samtidig er det avgjørende at tiltakene som velges, faktisk tar tak i den konkrete skjevheten og ikke skaper nye uklarheter eller unødvendig binding av strukturer. Målet må være et barnevern som er rettferdig finansiert, tydelig organisert og i stand til å gi barn og familier den hjelpen de trenger.

Barnas trygghet må alltid være styrende. Vi har et ansvar for å sikre et barnevern som er robust, rettferdig og bærekraftig, og som gir alle barn, også i hovedstaden, den omsorgen de har krav på. Derfor er vi i KrF glad for det flertallet som nå foreligger.

Siren Julianne Jensen (MDG) [12:27:28]: Tala frå 2025 viser at Oslo fekk 6 506 kr per barn, mens Bufetat fekk 10 093 kr per barn i sine opptaksområde. Det er verken rimeleg eller forsvarleg at barn i hovudstaden mottar betydeleg lågare finansiering enn barn i resten av landet. Samtidig har vi rapporten frå Stene II-utvalet, som tilrår ei gradvis avvikling av særordninga for Oslo. Sjølv om rapporten primært gjeld det statlege barnevernet, peikar han også på utfordringar i dagens oslomodell. Oslo kommune har òg gjennom media opna for at ansvaret for andrelinja kan bli overført til staten, men både ekspertutvalet og Oslo kommune understrekar behovet for ei heilskapleg vurdering av modellane vi har i dag, med styrkar, veikskapar og moglege alternativ.

Vi i MDG er einige med høgrestyrte Oslo kommune og Stene II-utvalet og har difor vore tydelege på at ei

eventuell overføring av ansvaret til staten vil krevje ein grundig prosess, både lokalt og nasjonalt. Barnevernet er ei av dei mest krevjande velferdstenestene vi har, og endringar må bli gjennomførte på ein ryddig måte og med fagleg tyngde. Samtidig må vi sikre at barna i Oslo ikkje blir ståande igjen i ein usikker situasjon dersom ein ikkje følgjer opp Stene-forslaget. Difor blir følgjande forslag fremja av Arbeidarpartiet og Miljøpartiet Dei Grøne:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en ny vurdering av finansieringen av andrelinjebarnevernet i Oslo, dersom det besluttes å ikke gå videre med forslaget fra Stene II-utvalget om innlemming av dette i det statlige barnevernet.»

Uansett kva for modell vi endar med, er ein ting heilt grunnleggjande: at barn i Oslo skal bli behandla likt. Difor stør også MDG tydeleg forslaget om at Stortinget ber regjeringa i framtidige budsjettforslag sørje for at barnevernet i Oslo blir økonomisk likebehandla med barnevernet i resten av landet. Dette er heilt nødvendige grep for å sikre rettferdig finansiering, tryggleik og føreseielegheit for tenestene og for dei tilsette, men først og fremst for barna.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Lene Vågslid [12:30:13]: Takk for ein viktig debatt om barnevernet i Oslo. Alle barn i Noreg skal ha like trygge og gode tenester uansett kvar i landet dei bur. Oslo kommune har, som fleire har vore inne på, som einaste kommune i landet ansvaret for både første- og andrelinjebarnevernet. Det gjev Oslo kommune ei moglegheit til å sjå heile tiltakskjeda i samanheng, men det inneber også eit omfattande ansvar som skil seg frå resten av landet. Oslo er kompensert for dette ansvaret gjennom rammetilskotet. Det blir prisjustert årleg, og sidan 2015 har det også vore demografijustert.

Representantane her kjenner godt prinsippa for statleg styring av kommunesektoren, og dei ligg fast – det er ikkje praksis for å rekne ut kompensasjon i etterkant for oppgåver som er overførte. Samtidig forstår eg veldig godt at Oslo står i ein krevjande situasjon. Den liknar òg på situasjonen i resten av landet, der kostnadene har auka og sakene har blitt meir komplekse. Ein kan så langt i denne debatten nesten få inntrykk av at dette berre gjeld Oslo, det gjer det dessverre ikkje – fleire ungar har langt meir samansette behov. Difor synest eg òg det er positivt at ein i budsjettforliket blei einige om å auke tilskotet til andrelinja i Oslo med 50 mill. kr.

Løyvingar til Oslo kan likevel ikkje bli vurderte heilt uavhengig av korleis barnevernet er organisert. Oslo kommune bestemmer sjølv strategi og organisering innanfor rammene i lova, og tilskotet til Oslo og løyvin-

gar til Bufetat er heller ikkje direkte samanliknbare, som ein kan få inntrykk av i debatten. Bufetat får ikkje midlar basert på antal barn i Noreg, men basert på reelle behov, og det er færre barn i institusjon i Oslo enn andelen i resten av landet. I tillegg har Bufetat enkelte oppgåver som Oslo ikkje har.

Ekspertutvalet som har vurdert organiseringa av det statlege barnevernet, har som kjent føreslege å avvikle særordninga for Oslo. Oslo kommune har gjeve uttrykk for at dei ynskjer dette, og ei slik eventuell avvikling må greiast ut nærare, for me veit for lite om korleis det vil påverke barna i Oslo. Både utvalet, Oslo kommune og regjeringa er einige om at må me ha ein grundig prosess rundt dette. Me står difor i ein ny fase, der me må vurdere organisering og finansiering i samanheng og i tett samarbeid med Oslo kommune, og eg opplever at me har ein god og open dialog. Dette arbeidet vil eg fortsetje med eitt mål for auga: at barna i Oslo får eit trygt barnevern som er føreseieleg og til det beste for dei, slik me ynskjer at barnevernet skal vere i heile landet.

Presidenten [12:33:12]: Det blir replikkordskifte.

Liv Gustavsen (FrP) [12:33:22]: Alle, fra regjeringen til Stortinget, snakker om tidlig innsats. Ikke minst snakkes det om det i alle festtaler. Tidlig innsats forutsetter kapasitet. Kapasitet forutsetter ressurser til at barnevernet får gjort jobben sin. Vi vet, og har visst en stund, at Oslo kommune har meldt om fortvilelse over at de ikke har tilstrekkelige rammer til å kunne hjelpe de aller mest sårbare barna, de som lever i utrygghet hver eneste dag. Burde ikke alle alarmbjeller ringt i departementet allerede første gang Oslo varslet? Nei, da var man mer opptatt av – kan det virke som – å finne ut hvem som var skyldig, og hvor avgjørelsen om at Oslo skulle ha ansvaret for andrelinjetjenesten i barnevernet, var tatt. Hvordan kan statsråden sitte stille, la dagene gå og vente på et byråkrati, når vi vet at dagens finansiering faktisk gir rom for bare å håndtere det aller mest akutte?

Statsråd Lene Vågslid [12:34:38]: Er det noko som er sikkert, er det at eg ikkje sit stille. Er det noko me har gjort sidan me kom i regjering, er det nemleg både å prioritere og å arbeide med akkurat det representanten er oppteken av: tidleg innsats.

Når det gjeld Oslo, ser denne regjeringa Oslos behov. Difor har me òg løyvd pengar til å satse på noko me veit fungerer veldig, veldig godt. Me har løyvd pengar til meir bruk av multisystemisk terapi, MST. Me har løyvd meir pengar til skule- og beredskapsteam i Oslo, som me veit er viktig for å førebyggje barne- og ungdomskriminalitet. Ikkje minst har me òg prioritert, både i Oslo og i andre delar av landet, som eg òg er litt oppteken av, mid-

lar til ein-til-ein-oppfølging av barn og unge. I tillegg har denne salen vedteke – og det er eg glad for – eit kvalitetsløft for barnevernet, for det treng me. Det skjer mykje godt barnevernsarbeid både i Oslo og i resten av landet, men me veit at mykje ikkje er godt nok, og me arbeider med det kvar einaste dag.

Liv Gustavsen (FrP) [12:35:43]: Statsråden viser til satsing på beredskapsteam og kriminalitetsforebyggen- de tiltak, men er ikke det i realiteten tiltak som settes inn når situasjonen allerede har gått for langt? Er ikke det et tegn på at det har kommet inn altfor sent? Mener statsråden at det er god barnepolitikk å bruke stadig mer penger på å håndtere konsekvensene, samtidig som barnevernet selv melder om pressede rammer til tidlig innsats? Hvis regjeringen virkelig mener alvor med forebygging, hvorfor prioriteres ikke grunnmuren, nemlig barnevernets kapasitet til å gripe inn når barn havner i en institusjon eller i kriminalitet?

Statsråd Lene Vågslid [12:36:29]: Eg meiner me må starte mykje tidlegare enn det representanten frå Framstegspartiet legg opp til. Når me snakkar om barn som har behov for institusjonsplass i barnevernet, trur eg me kan vere einige om at me kanskje kunne gjort endå meir for å forhindre at enkelte treng institusjonsplass. Difor er kvalitetsløftet i barnevernet viktig. Difor er det å arbeide meir med multisystemisk terapi rundt familiane viktig. Difor er det ikkje minst viktig at me no legg opp til å samle fleire av tilskotspostane i det førebyggjande arbeidet. Eg har veldig tru på førebyggingsprogrammet som me no arbeider med å etablere, slik at kommunar som Oslo òg kan søkje om tilskot til arbeidet sitt med tidleg innsats og førebygging.

Me veit at dette er samansette utfordringar, og eg er klar over at Oslo har nokre særskilde utfordringar. Difor har både arbeidet med MST, ein-til-ein-oppfølging av barn og unge og ikkje minst det at me i budsjettforliket òg fann rom til å prioritere noko meir pengar til Oslo-barnevernet, betydning for dei ungane me her snakkar om.

Liv Gustavsen (FrP) [12:37:33]: Her tror jeg statsråden ønsker å misforstå, for vi snakker om barnevernet i Oslo, og da har barna allerede kommet inn i barnevernssystemet. Det var akkurat det jeg sa – at man må gripe inn tidligere. Så hvor mye tidligere enn når Oslo kommune sier at de ikke har nok ressurser til å kunne gjøre jobben sin, mener man at man skal gripe inn? Hvordan mener statsråden at man skal kunne gripe inn før man vet at barna er under barnevernstjenesten?

Statsråd Lene Vågslid [12:38:09]: Eg misforstod verkeleg ikkje med vilje. Representanten må ha meg

unnskyldt om det var noko eg ikkje oppfatta i spørsmålet. Tidleg innsats og førebygging er eit breitt arbeid i ein kommune. I Oslo har ein ansvaret for både første- linjebarnevernet og andrelinjebarnevernet. Det me diskuterer her i dag, er bl.a. andrelinjebarnevernet og finansiering av institusjonsbarnevernet. Her er eg oppteken av at me klarer å få til ei omlegging og eit kvalitetsløft, som regjeringa har fått vedteke i Stortinget. Det vil òg gjelde Oslo.

Eg er klar over at situasjonen i Oslo er meir krevjande enn enkelte andre plassar. Difor er eg glad for at Arbeidarpartiet blei einig med dei raud-grøne budsjettpartnarane om å auke tilskotet til Oslo med 50 mill. kr for inneverande år.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:39:09]: Jeg vil tilbake til det denne saken først og fremst handler om, og det er underfinansieringen av barnevernet i Oslo. Det er altså halvannet år siden Stortinget vedtok – og Arbeiderpartiet var med på det vedtaket – at Oslos barnevern skal likestilles og likebehandles med resten av landet. Det eneste som egentlig har forandret seg etter det, er at Senterpartiet gikk ut av regjering. Barne- og familieminister Kjersti Toppe gikk av, og statsråd Lene Vågslid gikk på.

Jeg vil nesten si at Arbeiderpartiet blir stående på feil side av historien, for det virker som et helt storting mener noe annet enn Arbeiderpartiet i denne saken. Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet ikke bidrar til å oppfylle et så viktig vedtak som Stortinget har gjort, om å likebehandle barnevern i Oslo med barnevern i resten av landet?

Statsråd Lene Vågslid [12:40:10]: Noko av det fyrste eg gjorde etter at eg blei utnemnt som barne- og familieminister for litt over eit år sidan, var bl.a. å ha dialogmøte med Oslo kommune. Det har eg hatt fleire gonger, og eg opplever den dialogen som konstruktiv og god.

Det blei sagt her tidlegare, i innlegget til saksordføraren, at denne saka ikkje handlar om budsjett. Med respekt å melde: Det gjer ho. Dette handlar sjølvsagt òg om løyvingar på eit budsjett.

Då eg overtok Barne- og familiedepartementet, var noko av det viktigaste eg sette i gang med, å få ned antal brot på bistandsplikta. Det var alvorleg at eit såpass stort antal brot på bistandsplikta skjedde i det statlege barnevernet. Så har me vurdert oppmodingsforslaget frå Stortinget som Trøen refererer til, og vurderinga som blei presentert i budsjettet for inneverande år, var at me ikkje kom til å levere på det no. Blant anna viser me til rapporten me har fått frå Stene-utvalet, som me meiner er viktig å vurdere i den samanhengen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:41:17]: I forliket med de andre partiene la regjeringen inn et mikroskopisk beløp i forhold til det som er utfordringene. I Høyres alternative budsjett la vi inn 225 mill. kr. Det er utrolig viktig at man når man snakker om at dette handler om budsjett, ikke glemmer at det også handler om barn og unge, det handler om en hovedstad med veldig store utfordringer. Samtidig som Arbeiderpartiet ikke prioriterte penger til dette, så vi altså hvordan ungdomskriminaliteten utviklet seg. Sårbare barn og unge fanges opp av kriminelle nettverk i hovedstaden. Det er en særdeles alvorlig situasjon. Derfor er det utrolig trist å se at Arbeiderpartiet kommer med et forslag om ytterligere utsettelse. Det kommer til å ta tid å gjennomføre tiltakene fra Stene-utvalget. Oslo er positiv til å se nærmere på det, Høyre er positiv til å se nærmere på en ny organisering, men det har ikke barna i Oslo tid til å vente på. Hva vil statsråden gjøre for å lette denne situasjonen?

Statsråd Lene Vågslid [12:42:25]: Eg er einig med Trøen i at ungar som regel ikkje har tid til å vente på politikk, og difor er det bra at Arbeidarpartiet i regjering, saman med dei raud-grøne budsjettpartnarane, har prioritert Oslo og tiltak særleg retta mot barne- og ungdomskriminalitet. Me har løyvd meir pengar til ein-til-ein-oppfølging av barn og unge, multisystemisk terapi, som me veit har veldig god effekt, særleg på dei sårbare ungane som står i fare for kriminell aktivitet. I tillegg har me varsla at me kjem til å følge opp Storberget-utvalet raskare enn føresett, fordi me ser at det er behov for å sørge for at verktøykassene til barnevernsinstitusjonane er likare enn i dag. Eg er altså er ueinig i verkelegheitsbeskrivinga til Høgre. Eg meiner Arbeidarpartiet, saman med dei raud-grøne partia, har vist at me prioriterer både barnevernet og førebygging av barne- og ungdomskriminalitet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:43:28]: Det er jo en veldig tett linje mellom disse to sakene, altså det som handler om å hjelpe barn ut av kriminell aktivitet, eller hjelpe dem som er på vei inn i det, og den alvorlige situasjonen som barnevernet i Oslo står i. Samtidig var jo Stene-utvalget svært kritiske. De sa at det ikke er kontroll på kapasitet, ikke på kostnader, og ikke på kapasitet i det statlige barnevernet. Derfor blir også situasjonen i Oslo særlig alvorlig, for det statlige barnevernet, altså det som alle andre kommuner gir staten ansvar for, har Oslo selv ansvar for, og det er en veldig stor underfinansiering, som vi har nevnt tidligere. Nå kommer Stortinget nok en gang til å be regjeringen rydde opp, så da er egentlig spørsmålet mitt: Vil regjeringen følge Stortingets vedtak?

Statsråd Lene Vågslid [12:44:28]: Regjeringa fylgjer opp oppmodningsvedtak fatta i Stortinget, og med fare for at eg kan hugse litt feil, er det òg ein forskjell på det som blei vedteke førre gongen, og det som er fremja som forslag no. Førre gongen meiner eg det handla om å endre finansieringsmodellen. Det å endre ein modell er ikkje det same som at Arbeidarpartiet saman med dei raud-grøne partia i budsjettforliket f.eks. valde å prioritere opp tilskotet.

Eg registrerer òg at det er litt forvirring mellom partia i kva ein legg i likebehandling. Ein kan jo berre sjå til dei alternative statsbudsjetta i salen – det ser heller ikkje ut til at ein er einige om det. Eg har òg vore ærleg på at det har vore ei usemje mellom Oslo kommune og meg i kva ein legg i likebehandling. Eg kan oppfordre til å kikke i dei ulike alternative budsjetta, og det ser vel ut til at det er usemje òg i denne salen.

Abid Raja (V) [12:45:28]: Det framstår som helt uforståelig hvorfor Arbeiderpartiet ønsker å underfinansiere barnevernet i Oslo med nesten halvparten i forhold til resten av Kommune-Norge, når vi vet at det er stor opphoping av utfordringer i Oslo, som levekårsutfordringer og mange med innvandrerbakgrunn, og at Oslos barnevern er underfinansiert og mange ansatte overarbeidet.

Oslo kommune ved byrådet har nå begynt å snakke om at man kanskje skal overføre dette ansvaret til staten. Er det det som er målet for statsråden, at ansvaret skal tas over av staten, og vil i så fall statsråden garantere at finansieringen for Oslo vil stå i stil med de behovene barnevernet i Oslo faktisk har?

Statsråd Lene Vågslid [12:46:19]: Eg har hatt veldig god dialog med representantens partifelle Julianne Ferskaug i Oslo kommune, om både situasjonen for barnevernet i Oslo og ikkje minst forslaget frå Stene-utvalet om å overføre ansvaret til staten. Og nei, eg skal ikkje garantere nokon ting frå denne talarstolen no, for det må me greie ut nøyare. Det opplever eg òg at Oslo kommune sjølv er oppteken av – at her gjekk utvalet litt utanfor mandatet sitt, og kom med eit forslag som dei sjølve òg peikar på at ein må sjå grundig på, og det kjem eg naturleg nok til å ville gjere. Eg synest det er ein viktig rapport. Han peikar på store svakheiter, òg i det statlege barnevernet, som er alvorlege. Eg synest det er positivt at Oslo kommune har uttrykt interesse for ei slik endring, og den dialogen vil eg ha med Oslo kommune òg vidare.

Presidenten [12:47:12]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Gustavsen (FrP) [12:47:34]: Barnevernet handler ikke om system. Det handler om barn. Det handler om barn som lever i utrygghet, barn som opplever omsorgssvikt, barn som trenger at det offentlige stiller opp fullt og helt når livet deres ikke fungerer. Derfor er denne saken så viktig.

Fremskrittspartiet mener at det over tid har utviklet seg en urimelig økonomisk skjevhet i finansieringen av barnevernet i Oslo. Når hovedstaden står i krevende utfordringer, med flere barn med sammensatte behov og et høyt press på tjenestene, kan vi ikke akseptere at finansieringen henger etter. Det er ikke bare en budsjettmessig ubalanse. Det er en prioriteringsutfordring.

Sammen med Høyre og Kristelig Folkeparti har Fremskrittspartiet understreket at likebehandling må bety reell likebehandling. Når man erkjenner at det har vært en skjevhet over tid, må det få konsekvenser. Vi kan ikke bare se framover og late som om tidligere underfinansiering ikke har hatt betydning for barn og tjenester. For oss handler dette om rettferdighet, men også om ansvar.

Noen mener vi bør starte på nytt, uten å ta stilling til det som har vært. Fremskrittspartiet mener det haster å få på plass en løsning, og at Stortinget må være tydelig når det avdekkes økonomiske forskjeller som går ut over de sårbare barna.

Jeg har alltid ment – og vil alltid mene – at barns oppvekstvilkår ikke er et område hvor vi kan være forsiktede og avventende. I mine år på Stortinget skal jeg bruke enhver anledning til å styrke barnas rettigheter. Når rammevilkårene for barnevernet svekkes, svekkes også tryggheten til de barna som trenger det mest. Dette gjelder ikke tall i et budsjett. Det gjelder hverdagen til de mest sårbare barna i landets hovedstad. Barn i Oslo skal ha samme verdi som barn i resten av landet.

Når barns trygghet står på spill, skal Stortinget være tydelig.

Mudassar Kapur (H) [12:49:59]: Jeg tror at hvis Arbeiderpartiet hadde valgt å lytte skikkelig og ikke rett og slett slått seg vrang overfor et stortingsflertall – for å si det på en folkelig måte – tror jeg de egentlig hadde fått med seg ganske klart og tydelig hva som har vært Stortingets intensjon hele tiden. Det er å gjøre noe med underfinansieringen av barnevernet i Oslo.

Det pekes på partienes alternative budsjetter som en unnskyldning, eller for å demonstrere forskjellen mellom partiene. Vel, alle partier legger fram hvert sitt alternative budsjett, men når man finner sammen på tvers av politiske skillelinjer, kan intensjonen ofte være den samme, og i dette tilfellet har den vært krystallklar. Dette handler om å gjøre noe med underfinansieringen av barnevernet i Oslo. Det har ikke statsråden fulgt opp.

Da statsråden var nyutnevnt, inviterte jeg henne til Stortinget i forbindelse med en interpellasjon om barnevernet i Oslo. Det er nesten som å høre det samme på nytt: Man var veldig klar over situasjonen. Man så fram til en dialog med Oslo. Man skulle se nærmere på det og hadde stor forståelse for den vanskelige situasjonen. For de barna som nå opplever at det har gått et år siden statsråden sto i denne salen og viste stor forståelse, tror jeg ikke det er det som gjør at de kommer seg gjennom en vanskelig hverdag. Det er det de reelle løsningene som gjør, og at de kan bo i en kommune som reelt sett har de pengene som trengs for å kunne levere de tjenestene barna har krav på.

Jeg må også si det er svært fantasifullt av Arbeiderpartiets representant å peke på at Kommune-Norge har fått styrket økonomien sin. Det er helt riktig at Arbeiderpartiet etter forhandlingene på Stortinget økte overføringene og la inn mer penger til kommunene i frie inntekter, men det representanten ikke snakker om, er at hans eget parti har vært med på å vedta et inntektssystem som gjør at Oslo kommune hvert eneste år starter med et kutt på en halv milliard kroner, lenge før man har begynt å forhandle statsbudsjettet. Her er det en lek med tall som ikke består prøven.

Jeg må egentlig bare si det er veldig trist for barna i Oslo at regjeringen nå skal skyve utredninger og dialog foran seg. Det er helt fint med utredning og dialog – det er det ingen som har sagt imot – men i mellomtiden går det dag etter dag, måned etter måned hvor barna i Oslo ikke får den barnevernstjenesten de egentlig har krav på, med mindre Oslo kommune selv gjør store kutt på andre områder for å fylle på de pengene, noe Oslo gjør. Dette handler imidlertid om en urettferdighet, og det handler om at barna i Oslo må ha en regjering som er på lag med dem. Slik er det ikke i denne saken.

Benjamin Jakobsen (A) [12:53:14]: Det har vært interessant å lytte til denne debatten, og jeg har virkelig lyttet. Det er en ærlig sak at vi i Arbeiderpartiet har en annen virkelighetsoppfatning enn den som framføres her på talerstolen, men jeg synes det er påfallende at man ikke ser ut til å diskutere det som er elefanten i rommet her. Ordet likebehandling er nevnt en rekke ganger fra denne talerstolen nå, men så langt har det ikke vært et eneste innlegg som forklarer hva likebehandling faktisk er for noe. Når man går inn for et forslag med en budsjettkonsekvens – og ja, dette har en budsjettkonsekvens – hadde det også vært en fordel om man hadde klart for seg hva det faktisk innebar.

Jeg drister meg til å påstå at grunnen til at ingen har definert likebehandling på denne talerstolen, er at flertallet ikke er enig med seg selv i hva det betyr. Påstanden forsterkes når vi ser på de ulike partienes alternative

budsjetter. Dette kan vi ikke ignorere. Vi må ta for oss det partiene prioriterer i sin økonomiske politikk. Høyre har lagt inn 225 mill. kr til barnevernet i Oslo. FrP har lagt inn null kroner til barnevernet i Oslo. KrF har lagt inn 78 mill. kr. Senterpartiet har lagt inn null kroner. SV har lagt inn 50 mill. kr.

Forslaget som ligger an til å få flertall, sier ikke noe om hva likebehandling innebærer i kroner og øre. Vi kan ikke lese det av de alternative budsjettene, og det er jo nettopp ulik oppfatning av likebehandling som er grunnen til at denne saken er så krevende. Jeg håper at noen partier – jeg ser at det er flere på talerlisten etter meg – kan gi en veldig tydelig definisjon på hva likebehandling betyr, slik at regjeringen har en reell mulighet til å følge opp Stortingets vedtak.

La meg, i motsetning til flertallet i denne saken, være tydelig: Vi legger til grunn at barna i barnevernet i Oslo er likebehandlet ut fra sine behov. Vi mener at det er riktig at finansieringen av barnevernet i Oslo baserer seg på de faktiske behovene og realiteten. Faktum er at i Oslo er det færre barn på institusjon enn i landet ellers. Det er faktisk dobbelt så mange barn på institusjon i de andre store byene som det er i Oslo. Det er viktig å være tydelig på – og dette er også noe vi ikke kan ignorere – at ansvaret for barnevernet i Oslo ligger hos Oslo kommune. Dersom barnevernet i Oslo står i den krevende situasjonen som beskrives her, forventer jeg faktisk at høyrebyrådet tar ansvar og prioriterer barnevernet framfor flere hundre millioner i kutt i eiendomsskatten. Jeg har forståelse for at flertallet er uenig i dette synet, men da bør man i det minste kunne forvente en tydeliggjøring av hva forslaget fra flertallet faktisk innebærer i kroner og øre, ikke bare i ord.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:56:18]: Jeg beklager å måtte si det, men jeg blir nesten litt trist av den tiraden som nå kommer fra Arbeiderpartiet, som antageligvis står helt alene i denne saken i Stortinget. Jeg forventer faktisk at man har en forståelse av at det antageligvis også er store fordeler ved at Oslo har hele ansvaret for barnevernet i Oslo. Det kan være grunnen til at det er færre barn i Oslo som bor på institusjon, fordi man klarer å sette inn riktige tiltak tidlig.

Det er ikke dermed sagt at de tiltakene heller er spesielt rimelige. Det kan godt hende at det koster mer for Oslo. Poenget med vårt forslag, poenget med at det ikke er så lett å tallfeste dette i et Dokument 8-forslag, er jo at Stortinget for halvannet år siden har bedt om at det skal gjøres noe med dette. Statsråden har fra talerstolen her sagt at hun har vært i tett dialog med Oslo i et og et halvt år. Jeg håper de har snakket om dette. Jeg håper de har snakket om hva provenyet er, hva kostnaden er for å likebehandle slik at Oslo kommune får like mye per barn

i institusjonsbarnevernet som de 356 andre kommunene i Norge får. Oslo selv sier i hvert fall at de får halvparten – resten av landet får altså dobbelt så høyt tilskudd per barn som det Oslo kommune får.

Jeg håper virkelig at denne dialogen nå snart, eventuelt, skaper noen resultater, for vi kan ikke bare snakke, snakke og snakke. Dette handler om barn. Jeg stoler på at Oslo kommune møter barn i barnevernet på en god måte – det er jeg helt sikker på at de gjør – men det er ingen tvil om at Oslo tar penger fra veldig mange områder for å møte sine forpliktelser på barnevernssiden.

Jeg er glad for at Stortinget, nok en gang, sier veldig tydelig fra i dag. Nå er marsjordren veldig tydelig. Nå må dialogen gå over i gode, konstruktive samtaler om hva likebehandling er, og hvordan Oslo kommune skal behandles på lik linje. Vi har ikke tid til å vente på Stene-utvalget. Stene-utvalgets rapport har vært ute på høring, og jeg vet ikke når regjeringen kommer til å komme tilbake til Stortinget med endringer av institusjonsbarnevernet, selv om det også haster. Det er ikke kontroll på kapasitet, kvalitet eller kostnader, ifølge Stene-utvalget.

Allikevel, tilbake igjen til utgangspunktet: Barna i Oslo fortjener ikke å vente lenger. De fortjener å få et barnevern som fungerer godt, nå og framover.

Abid Raja (V) [12:59:35]: Siden 2004 har Oslo hatt ansvaret for egne barnevernsinstitusjoner og andre tiltak innenfor det som normalt defineres som andrelinjetjenesten i barnevernet. Forutsetningen for at Oslo kommune skulle gjøre dette, var at finansieringen av barnevernstjenesten i Oslo var lik som for resten av landet, og at det ble gitt kompensasjon for demografisk utvikling. Prinsippet om likeverdige velferdstjenester i hele landet ligger til grunn for en slik forståelse, en forståelse som deles av alle partier i innstillingen vi nå behandler, med unntak av Arbeiderpartiet.

Stortinget har ved flere anledninger vedtatt at Oslo skal ha en likeverdig finansiering i forhold til de andre barnevernstjenestene i landet, inkludert Bufetat. Likevel skjer det ikke, fordi Arbeiderpartiet ikke vil og har rotet seg inn i en teknokratisk og byråkratisk argumentasjon for ikke å ville hjelpe de barna som har stort behov. I Arbeiderpartiets verden skal staten bidra med nesten dobbelt så mye til barnevernet i alle andre kommuner som i Oslo, ikke fordi utfordringene eller kostnadene er større andre steder, men på grunn av en villet og helt uforståelig politikk.

Det er på høy tid å sørge for likeverdig finansiering av Oslos barnevernstjenester i forhold til resten av landet. Når mindreårige begår lovbrudd, er det i all hovedsak barnevernet, ikke politiet, som skal følge dem opp. Oslos andrelinjetjeneste i barnevernet spiller derfor på

lik linje med Bufetat en sentral rolle i å forebygge og bekjempe ungdomskriminalitet.

Oslo-barnevernets skjebne ligger på bordet i hver eneste budsjettforhandling. Slik kan det ikke fortsette. Det vi har erfart, er at dette er noe Arbeiderpartiet, uforståelig nok, lukker øynene for, og at barnehjemsbarna og andre barn som har behov for hjelp fra barnevernet, er helt avhengig av at det er andre partier som tar kampen i de årlige budsjettforhandlingene. Det skaper usikkerhet og uforutsigbarhet og kan bare ikke fortsette.

Barnevernet er kjernen i arbeidet for å forebygge kriminalitet og utenforskap og å verne om barn som havner utenfor. Det har representanten Tone Wilhelmsen Trøen ordlagt godt i debatten så langt. Barn skal kunne bli møtt med det samme sterke barnevernet uavhengig av om man bor i Kongsvinger, Tromsø eller Oslo.

Oslo bruker allerede mye mer penger enn de får av staten til å finansiere barnevernet. Det er ikke holdbart. Enten må Oslo likebehandles med resten av landet økonomisk, eller så må staten ta over ansvaret, slik byrådet i Oslo nå åpner for.

Stortinget er nødt til å sikre at barnevernet i Oslo blir økonomisk likebehandlet med barnevernet i resten av landet. Derfor stemmer Venstre for forslagene som vil sørge for at barnevernet i Oslo skal få de samme mulighetene som barnevernet andre steder i landet.

Kjersti Toppe (Sp) [13:02:37]: Det var representanten Benjamin Jakobsen som fekk meg til å ta ordet, då han meiner det er vi som sit i denne salen som må definera kva økonomisk likebehandling betyr. Det synest eg er litt spesielt, for det er faktisk eit ansvar som ligg til departementet og det styrande partiet å definera og finna ut av korleis økonomisk likebehandling kan skje – og ikkje minst å få til ei einigheit med Oslo kommune og Kommunaldepartementet.

Ein viser til kva vi har i dei alternative budsjetta våre, og der er eg heilt ærleg på at vi ikkje har hatt det i budsjettet vårt. Det er fordi vi ikkje veit kva som skal til for å leggja inn ei reell likebehandling. Det forventar vi jo at departementet har i sitt forslag til budsjett. Skal vi fortsetja på denne måten i denne salen – at det skal vera pingpong mellom partia om kven som overbyr den andre når det gjeld barnevernsbudsjettet til Oslo kommune? Sann har vi hatt det i mange år, og det kan ikkje fortsetja.

Det er difor vi ber om ei opprydding i bekymringa for at barnevernet i Oslo ikkje får tilstrekkelege midlar. Ein må faktisk berre verta einige om kva økonomisk likebehandling betyr. Det er ikkje noko ein kan forventa at ein skal greia ut på Stortinget. Det kan av og til vera vanskeleg å styra landet, men det er òg eit enormt an-

svar, og her har ein ei stor moglegheit til å rydda opp i ei sak til beste for barn og unge.

Så vil eg berre melda om at Senterpartiet kjem til å stemma subsidiært for forslag til vedtak I i tilrådinga.

Statsråd Lene Vågslid [13:03:13]: Eg vil gjenta det eg sa i stad, at eg synest dette er ein viktig debatt. Eg er glad for engasjementet me alle har når det gjeld både barnevern og sårbare barn, både i Oslo og i heile landet.

Det er nokre ting som blir gjentekne som i alle fall eg har behov for å oppklare. Eg sa det i det fyrste innlegget mitt: Løyvingane til Bufetat og til andrelinja i Oslo er ikkje direkte samanliknbare. Det blir nikka; det er vi einige om. Det er litt viktig. Det er ikkje harselas eller forsøk på å vere frekk når ein viser til dei alternative budsjetta til dei andre partia. Litt av kjernen i den uenigheita som har lege mellom byrådet i Oslo og meg, har handla om akkurat det Jakobsen er inne på: korleis me skal definere likebehandling. Så lenge me har ulike måtar å løyve pengane på, blir det ikkje direkte samanliknbart.

Eg vil understreke at Oslo er viktig for Arbeidarparti-regjeringa. Me er i hovudstaden i Noreg. Her er det levekårsutfordringar og òg utfordringar med barne- og ungdomskriminalitet som kan vere verre enn andre plassar i landet. Samtidig må me ikkje gje eit inntrykk av at det ikkje er utfordringar i barnevernstenesta i Bergen, i Trondheim, i Tromsø og i små og store kommunar. Difor er eg veldig, veldig glad for at Stortinget slutta seg til kvalitetsløftet for barnevernet. Eg er veldig glad for at dei fleste partia uttrykkjer ganske stor interesse for korleis me skal følgje opp Stene II-utvalet. Utvalet er ferdig med høyring no, og me er i gang med oppfølginga av det arbeidet.

Eg vil seie det eg sa til byrådet i Oslo, frå Stortingets talarstol: Me kan ikkje gjere endringar som gjeld Oslo kommune, utan å gjere dei saman med Oslo kommune. Difor vil dette vere ein prosess som ein må gjere grundig, og difor vil det ta noko tid.

Eg er glad for at Arbeidarpartiet og dei raud-grøne partia blei einige i forliket for inneverande år om å auke tilskotet til andrelinja i Oslo med 50 mill. kr. Det er bra. Så må me framleis kjempe saman kvart einaste år for å klare å styrkje barnevernet – både det kommunale barnevernet og det statlege barnevernet – slik at me får til det kvalitetsløftet denne tenesta treng.

Presidenten [13:07:13]: Representanten Tone Wilhelmsen Trøen har hatt ordet to ganger tidligare i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:07:25]: Det er jo riktig at dette er ulikt, for når Oslo kommune har ansvar for hele helheten, går det delvis over to ulike de-

partementers budsjetter. Likevel kan det jo ikke være noen sovepute for ikke å rydde opp i dette, for dette må løses. Det er – der er jeg helt enig med representanten Kjersti Toppe – regjeringen og departementet som har ansvaret for å løse dette. Det har dette Stortinget vært veldig tydelig på.

Bare for å understreke det – når Arbeiderpartiet sier at Oslo er viktig for dem: Vel, da man styrket andrelinje-barnevernet i resten av landet over de statlige budsjettene, gjorde man ikke det samme med Oslo kommunes barnevern. Når institusjonsbarnevernet generelt blir styrket i vårt land, øker altså på en måte differansen mellom det barnevernet i Oslo har til rådighet, og det man har til rådighet totalt sett i hele landet.

Presidenten [13:08:27]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:08:32]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en helhetlig og forpliktende tiltakspakke for å utjevne og bekjempe sosiale forskjeller (Innst. 126 S (2025–2026), jf. Dokument 8:11 S (2025–2026))

Presidenten [13:08:51]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Benjamin Jakobsen (A) [13:09:23] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å berømme forslagsstillerne for å sette fokus på et viktig tema som jeg opplever at alle partiene i komiteen er opptatt av. Et flertall i komiteen innstiller imidlertid på at forslaget avvises. Det handler ikke nødvendigvis om at man er uenig i det som står der. Flere av forslagene som er fremmet, er også forslag som de ulike partiene støtter. Samtidig ser man utfordringer ved at forslag fremmes på denne måten, med tydelige budsjettkonsekvenser og et behov for ytterligere utredning. Flertallet mener derfor at det mest riktige blir å se dette i sammenheng med arbeidet med behandling av budsjett. Det er også verdt å merke seg at noe av det som fremmes, er noe vi kommer tilbake til i oppvekstmeldingen, som skal behandles senere i dag.

La meg være tydelig. For Arbeiderpartiet finnes det ikke noe viktigere enn å gi barna våre en trygg og god

oppvekst. Det er et brutalt paradoks at det i et av verdens rikeste land er 100 000 barn som vokser opp i fattigdom. Fattigdom i Norge er ikke som den ekstreme fattigdommen vi ser i andre deler av verden, men det gjør den ikke noe mindre uverdigg av den grunn. I et land der alle har råd til å delta på fritidsaktiviteter, få kulturopplevelser og kjøpe gave til barnebursdagen, er det altså noen som ikke har den muligheten.

Nettopp derfor har Arbeiderpartiet, sammen med det rød-grønne flertallet på Stortinget, prioritert målrettede tiltak for å redusere forskjeller for å gi alle barn de samme mulighetene. Vi har redusert maksprisen i barnehagene med 1 800 kr. Vi har innført gratis kjernetid i SFO. Vi har økt barnetrygden for alle, og enkelte har fått så mye som 14 000 kr mer i barnetrygd i året. Vi har gitt frivilligheten og idretten et løft med full momskompensasjon. Vi har styrket tilskuddsordningen for forebygging blant barn og unge. Husbankens lånerammer er økt med 70 pst., og vi har bidratt til å få 165 000 flere i arbeid siden 2021.

Resultatene av denne politikken ser vi. Mens andelen barn i lavinntektsfamilier vokste hvert eneste år da FrP, Høyre, Venstre og KrF styrte mellom 2013 og 2021, vokser 20 000 færre barn opp i fattigdom i Norge i dag. Det viser at politikk virker. Nå ser vi tegn til at fattigdommen vil øke igjen. Det krever at vi fortsetter å føre en politikk som utjevner forskjeller, og som gir alle barn de samme mulighetene. Det er og forblir et av Arbeiderpartiets viktigste prosjekt at alle barn har de samme mulighetene.

Silje Hjemdal (FrP) [13:12:28]: Fremskrittspartiet anerkjenner behovet for tiltak som styrker barn og unges oppvekstvilkår, men vi mener at flere av forslagene som tas opp her, ikke er så veldig målrettede. Det er tidligere fremmet et lignende forslag, også den gangen fra Venstre, som ble nedstemt. FrP mener i utgangspunktet at flere av de sakene som tas opp her, egentlig hører inn under en budsjettdebatt.

Etter FrPs syn vil mange av disse forslagene først og fremst føre til en betydelig økning i offentlig pengebruk, og kanskje til og med svekke arbeidslinjen. Arbeid, ansvar og individuell frihet er sentrale punkter for FrPs politikk, og veien ut av fattigdom er vi krystallklare på at i hovedsak går gjennom arbeid, ikke økt avhengighet av offentlige overføringer og ytelser.

Vi mener det er behov for tiltak som styrker familienes økonomiske handlefrihet, og å redusere skatte- og avgiftsnivået for folk flest. Derfor prioriterte Fremskrittspartiet nettopp det i sitt alternative statsbudsjett for 2026, der vi foreslo betydelige skatte- og avgiftslettelser for å gi mer økonomisk handlefrihet til den enkelte, sånn at man kan legge til rette for at man i størst mulig grad kan forsørge seg selv og egen familie.

Vi støtter derfor ingen av forslagene som fremmes her. Likevel har jeg lyst til å minne om at tilgang til barnehage er viktig for barns utvikling og foreldrenes mulighet til å delta i arbeidslivet. Jeg og Fremskrittspartiet mener derfor det er kritikkverdig at regjeringen fremdeles ikke har fulgt opp Stortingets vedtak om å sikre like rettigheter til barnehageplass for barn født i desember, på lik linje med barn som er født tidligere på høsten.

Jeg vil også vise til at Fremskrittspartiet ved en rekke anledninger har kommet med flere tiltak hva gjelder behovet for en mer prinsipiell, rettferdig boligpolitikk som kan legge til rette for at folk, uavhengig av livssituasjon, får mulighet til å eie egen bolig. Det har vi fremmet i flere saker, og også tatt opp i våre alternative budsjett. Jeg viser derfor til det.

Til slutt vil jeg understreke at velferdsordninger må være bærekraftige over tid og utformes slik at de støtter opp under arbeid og ansvar, ikke passivitet og økt offentlig avhengighet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:15:39]: For oss i Høyre er arbeidet med å sikre barn og unge gode og trygge oppvekstvilkår noe av det aller viktigste vi gjør. Vi har høye ambisjoner om å redusere forskjeller og styrke integreringen, og vi er helt enig i at vi trenger økt grunnbemanning i barnehager i levekårsutsatte områder og en kraftfull satsing på språkutvikling. Den viktigste delen av dette arbeidet skjer i lokaldemokratiet vårt. Vi mener disse målene nås best ved å styrke kommunenes frie inntekter, ikke gjennom mer statlig detaljstyring og øremerking fra Stortinget. Det er lokalpolitikkerne som vet hvor skoen trykker, og det er de som har den beste oversikten over hvilke tiltak som faktisk fungerer i deres nærmiljø.

Høyre vil føre en moderne familiepolitikk som stimulerer til arbeid, inkludering og gode familieliv. Vi har vært tydelig på at vi vil avvikle kontantstøtten og erstatte den med en ventestøtte for dem som faktisk venter på barnehageplass. Da kommer jeg med en stemmeforklaring: Vi vil stemme for forslag nr. 19, fra Venstre, som er identisk med det Høyre har i sitt program. Vi forventer at Støre-regjeringen følger opp Stortingets vedtak om å sikre barn født i desember rett til barnehageplass, på lik linje med alle andre. Det er rett og slett ikke rimelig at foreldre til desemberbarn må ta opptil åtte måneder med ulønnet permisjon fordi det ikke finnes barnehageplasser tilgjengelig. Det er et viktig tiltak for barnefamiliene, som vi i Høyre prioriterer.

Veien til en trygg oppvekst går også gjennom en stabil bosituasjon. Vi vil at flere skal få muligheten til å eie sin egen bolig. Vi viser derfor til de gode resultatene fra Solberg-regjeringen, hvor endringer i Husbankens startlansordning bidro til at flere lavinntektsfamilier kom

seg inn på boligmarkedet. Vi støtter intensjonen om å hjelpe enslige forsørgere, men vi må gjøre det på en forsvarelig og ansvarlig måte. Store grep som å fjerne dokumentavgiften eller endre egenkapitalkravet for førstegangskjøpere har store budsjettkonsekvenser. Slike prioriteringer tar vi i ordinære budsjettprosesser. Vi i Høyre har fremmet et eget representantforslag her i Stortinget, om en helhetlig boligsosial strategi. Vi trenger en forutsigbar politikk som hjelper folk fra leie til eie, gjennom Husbanken og gjennom bankenes eksisterende fleksibilitet.

Det er mange forslag i dette representantforslaget som er gode. Forslaget om etablering av flere områdesatsinger er ett av dem, men det har også budsjettkonsekvenser. Det er prioriteringer vi gjør når vi behandler statsbudsjettet.

Vi ønsker å ha en politikk som gir enkeltmennesker muligheter, og hvor vi også klarer å ta vare på dem som trenger det aller mest. Som Fremskrittspartiet støtter vi ingen av forslagene som ligger i innstillingen, men som sagt forslag nr. 19, fra Venstre.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [13:18:57]: Noen saker handler ikke bare om politikk; de handler om hva slags land og samfunn vi vil være. Dette er en slik sak. Bak tallene og tabellene finnes det barn som legger seg utenfor fellesskapet, familier som ikke får endene til å møtes, og ungdom som starter voksenlivet med ulemper de aldri har valgt selv. Sosiale forskjeller er ikke abstrakte; de er konkrete, de er urettferdige, og de rammer dessverre barn i Norge hver eneste dag.

Representantforslaget vi behandler, peker på nettopp dette: behovet for en helhetlig og forpliktende tiltakspakke for å redusere sosiale forskjeller. SV deler dette utgangspunktet, og vi fremmer forslag som tar barnas virkelighet på alvor. Vi foreslår å prisjustere barnetrygden årlig, slik at familier faktisk kan stole på den. Vi foreslår gratis barnehage for barn i lavinntektsfamilier, for økonomi skal aldri være et hinder for trygg tilhørighet og tidlig læring. Vi vil heve sosialhjelpsstønadene til SIFO-nivå, for barn kan ikke leve på ytelser som ikke dekker helt grunnleggende behov.

SV foreslår også å sikre barnehageplass rett etter permisjon, slik at alle barn får en god start, ikke bare de som tilfeldigvis bor i riktig kommune. Vi foreslår bedre støtteordninger for enslige forsørgere, utvidet ramme i Husbankens startlån og at kommunale garantier skal telle som egenkapital, slik at enda flere familier faktisk kan eie sitt eget hjem og ha trygghet. Dette er ikke lukkepolitikk; det er grunnmuren i et rettferdig samfunn.

Forskjeller vokser ikke av seg selv. De vokser når politikken svikter. Forskjellene kan reduseres når politikken våger å prioritere. SV mener helt klart at alle barn

skal ha en reell mulighet i livet, uansett hvor de kommer fra. Det krever politiske valg som setter barna først, ikke budsjettdisiplin eller tilfeldigheter. Dette er vårt ansvar, og det er vår plikt å handle nå. Jeg legger herved fram SV sine forslag og de forslagene SV er en del av.

Presidenten [13:21:32]: Representanten Mirell Høyer-Berntsen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [13:21:49]: Takk til forslagsstillerne, som fremja eit representantforslag med mange gode forslag om å utjamna og motverka sosiale forskjellar.

Det har skjedd veldig mykje positivt når det gjeld å kunna motverka fattigdom blant barnefamiljar og sikra deltaking for alle, slik som kraftig reduksjon i barnehageprisane, gratis SFO, ei stor styrking av barnetrygda og ei forbetra foreldrepermisjonsordning. Det er positivt.

I dette representantforslaget er det ein god del forslag som vi synest er gode, men som vi ikkje kan støtta på grunn av at det har store budsjettkonsekvensar, og det er vanskeleg å gå inn på det i eit Dokument 8-forslag, f.eks. forslaget om å auka sosialhjelpssatsane og løpande barnehageopptak.

Vi kjem til å stemma for forslag nr. 3, om å lovfesta barns beste i sosialtenestelova, for det er noko som Senterpartiet meiner, og vi har stemt for det før. Det er prøvd alt mogleg. Framleis er det kritikk for at Nav og sosialtenestene ikkje tar omsyn til barns beste, slik som vi må forventa, og det vil ha store konsekvensar viss ein ikkje klarar å forbetra den praksisen. Vi kjem òg til å stemma for forslag nr. 7, eit forslag om felles utbetalingsdato for stønader frå Nav. Dette var òg omtalt i Rege-rapporten, om tiltak for å hindra fattigdom blant barnefamiljar.

Så er det eit forslag frå fleire parti om å kraftig auka og skattleggja barnetrygda, og det er Senterpartiet imot. Vi vil kjempa for at barnetrygda framleis skal vera ei universell ordning, utan behovsprøving og utan skattlegging.

Eg vil òg visa til at Rege-utvalet, som føreslo dette, gjorde ein feil då dei først sa at dette ville føra til ei halvering av barn som veks opp i fattigdom. Dei nye utrekningane frå SSB viste at det var ein reduksjon frå 11,7 til 10,8. Ein vil jo ikkje få eit veldig stort utslag her, opp mot den store omlegginga det vil vera å skattleggja barnetrygda for alle. Vi fryktar at det vil bli byråkratisk, og at det vil kunna føra til stigmatisering av og mindre oppslutning om barnetrygda.

Barnetrygda er òg lite eigna til å fordela mellom barnefamiljar. Det er ei god ordning for å fordela mellom barnefamiljar og andre i samfunnet. Vi er kritiske til ei ordning der ein tar frå nokre barnefamiljar for å løfta

opp dei andre, og ein risikerer at det kan ramma familiar med vanlege inntekter.

Med det tar eg opp det forslaget som vi har fremja.

Presidenten [13:24:51]: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp det forslaget hun refererte til.

Siren Julianne Jensen (MDG) [13:25:10]: MDG vil starte med å takke forslagsstillarane for mange gode forslag, som vi også støtter opp om.

Vi vil understreke at kampen mot sosiale forskjellar i Noreg er ei av vår tids mest avgjerande politiske oppgåver. Bak tala og statistikkane står barnefamiliar som kvar dag lever med konsekvensane av økonomisk utryggleik. For MDG er det avgjerande at vi tek grep som er sterke nok til faktisk å redusere forskjellane, og som treff dei barna som treng det mest.

MDG meiner at barnetrygda er eit av våre viktigaste verkøy i kampen mot barnefattigdom. Vi meiner at ho kan og bør brukast meir målretta for å løfte barna som har minst. Difor fremjar vi eit forslag om å kraftig auke og skattleggje barnetrygda, i tråd med anbefalingane frå ekspertgruppa om barn i fattige familiar. Ved å skattlegge barnetrygda får familiar med låge inntekter mest ut av auken, mens dei med høgare inntekt bidreg meir tilbake gjennom skattesystemet. På den måten sikrar vi både betre omfordeling og eit kraftigare løft for dei barna som treng det aller mest.

Samtidig fremjar vi forslag om å heve dei rettleiande satsane for sosialhjelp, både generelt og for einslege forsørgjarar spesielt. Det handlar om at alle skal ha råd til heilt grunnleggjande, forsvarleg livsopphald. Å justere satsane opp mot SIFOs referansebudsjett er heilt nødvendig for å gje folk eit reelt sikkerhetsnett. Vi føreslår også auka grunnbemanning i barnehagar i levekårsutsette område, og ein gradvis auke av tilskotspotten til språkutvikling for minoritetsspråklege barn. Alle barn, uansett bakgrunn, fortener ein god start i livet, og barnehagen spelar ei heilt sentral rolle i å utjamne forskjellar.

Vidare ønskjer vi ei sterkare forankring av barnets beste i sosialtenestelova. Barn skal ikkje vere usynlege i avgjerder som direkte påverkar deira liv. Behova til barna bør vere tydelegare og sterkare ivareteke.

Vi føreslår også forsøk med felles utbetalingsdato for ytingar frå Nav. For mange familiar med låge inntekter skaper dagens uoversiktlege og fragmenterte utbetalingsstruktur utryggleik og stress i kvardagen. Eit enklare system vil gjere det lettare å planleggje og få kvardagen til å gå opp.

Til slutt vil eg trekkje fram forslaget om å utvida Husbankens startlansordning for einslege forsørgjarar. Ein trygg busituasjon er heilt grunnleggjande for barn, og einslege foreldre står ofte i ein særleg sårbar økonomisk situasjon. Mindre ulikskap, sterkare fellesskap og

ein politikk som prioriterer barna først, er målsetjinga. Vi veit at sosial ulikskap er uunngåeleg. Det er eit resultat av politiske val, og difor må også løysinga vere politisk, modig og forpliktande.

Eg tek opp forslaga frå MDG.

Presidenten [13:28:20]: Da har representanten Siren Julianne Jensen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [13:28:35]: KrF deler naturligvis Venstres syn på viktigheten av å bekjempe sosiale forskjeller, og særleg av hensyn til barn og unges oppvekstvilkår. Noen av forslagene vil vi støtte, andre deler vi intensjonen bak, og noen av forslagene er vi nokså opplagt imot.

En av de største utfordringene vi står overfor som samfunn, er de kritisk lave fødselstallene. Det er så visst ikke vår oppgave som politikere å nøde folk til å få flere barn – det får de sannelig få lov til å finne ut av selv. Samtidig viser undersøkelser at mange ønsker seg flere barn enn det de faktisk får, men de opplever at samfunnet ikke er godt nok tilrettelagt for det. For mange er det økonomisk krevende å få barn tidlig, og kostnader til bolig, bil, mat og fritidsaktiviteter øker med antall barn.

Å styrke familienes økonomi er helt avgjørende. Derfor har KrF i sitt alternative budsjett prioritert en betydelig økning av barnetrygden, til 2 250 kr per måned. En sånn økning vil løfte om lag 5 000 barn ut av vedvarende lavinntekt, ifølge tall fra Finansdepartementet.

Videre ønsker Kristelig Folkeparti å øke kontantstøtten til 10 000 kr per måned, samt å innføre foreldrepenger på minst 3 G for alle foreldre. Vi mener at å fjerne kontantstøtten og erstatte den med en ventestøtte, sender et signal til småbarnsforeldre om at barnehage er det eneste rette alternativet. Denne typen politikk fratar alle familier valgfrihet. Den gjør også tid med barna til noe kun de rikeste blant oss kan prioritere.

For KrF er det ikke et mål at flest mulig skal benytte seg av kontantstøtten. Målet er at foreldre skal ha mulighet til å velge. Ja, vi har faktisk tillit til at foreldre vet best hva som er godt for sine barn, og hvordan deres hverdag bør organiseres. Staten skal legge til rette for at enkle og gode alternativer er lett tilgjengelige, men ikke tvinge alle sammen gjennom det samme systemet. KrF mener at denne regjeringens politikk i altfor stor grad har prioritert hensynet til arbeidslinja foran familienes behov. Vi merker oss også at flere av Venstres forslag sammenfaller med en sånn type rigid overstyring av familiene.

KrF vil gå motsatt vei, med å gi familiene større handlingsrom og valgfrihet. Vi vil styrke familiene, løfte foreldrerollen, vise familiene tillit, gi dem ansvar og sikre at foreldre, barn og andre familiemedlemmer har tid til å være sammen.

På bakgrunn av dette fremmer KrF følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide retten til kontantstøtte til å gjelde til barnet fyller to år, og øke satsen for kontantstøtte til 10 000 kroner per måned, i forbindelse med forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2026.»

Presidenten [13:31:37]: Representanten Jorunn Gleditsch Lossius har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Abid Raja (V) [13:31:51]: Likest mulig muligheter for alle bør være mulig i Norge i 2026, men det er ikke tilfellet. Det er ikke tilfellet for 100 000 barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. De har færre muligheter – mye, mye færre muligheter.

Barn i familier med vedvarende lavinntekt har økt risiko for å begå kriminalitet, har dårligere helse, svakere skoleprestasjoner og risikerer selv å bli fanget i fattigdom som voksne. Barn som vokser opp i fattigdom, får færre muligheter i livet, langt unna likest mulig muligheter. Barneombudet påpeker at barn som vokser opp i fattigdom, har økt risiko for ikke å få oppfylt grunnleggende rettigheter, som rett til utvikling, utdanning, hvile, lek og fritid, helse og god omsorg.

Det er behov for en helhetlig og forpliktende tiltakspakke som utjevner sosiale forskjeller, reduserer barnefattigdommen og gir familier økonomisk trygghet. Det er derfor vi i Venstre har foreslått 17 ulike forslag som alle har det til felles at de vil bidra til at færre barn vokser opp i lavinntekt, til økte muligheter for flere, og til at hverdagen kan bli enklere og litt mer romslig.

Derfor vil vi øke og omfordele barnetrygden og innføre gratis barnehage for lavinntektsfamilier, slik ekspertene anbefaler. Vi trenger ikke nye utredninger eller mer byråkrati, vi trenger handling.

Barn i levekårsutsatte områder starter senere i barnehagen enn barn i andre områder, og barnehagedeltakelsen i levekårsutsatte bydeler i Oslo er lavere enn i resten av Oslo og i landet som helhet. Derfor foreslår Venstre å gi alle lavinntektsfamilier gratis heldagsplass i barnehage og å øke pedagogtettheten i levekårsutsatte områder. Evalueringen av lignende prosjekter i Bergen viser at det gir mer ro, mer tid til å møte barns behov, og det gir barna bedre forutsetninger for å lykkes.

Jeg er glad for at SV, Rødt og MDG støtter flere av Venstres forslag, og også at Høyre støtter ett, men er tilsvarende skuffet over Arbeiderpartiet – partiet som på papiret er for å utjevne og bekjempe sosiale forskjeller, men i praksis ikke er det.

I dag behandler Stortinget en rekke forslag som alle hadde gitt mange større økonomisk trygghet, gitt flere barn mulighet til å gå i barnehage, og gitt flere muligheter til å slippe å vokse opp i fattigdom. Arbeiderpartiet

stemmer ned alle sammen. Arbeiderpartiet, som lovet trygghet for framtiden, svikter dem som nettopp har behov for trygghet. Arbeiderpartiets svar er ikke mer trygghet, men mer utrygghet for barn og familier som lever i fattigdom. Det er alvorlig. Jeg håpet virkelig at dette forslaget skulle bidra til å snu dette, men Arbeiderpartiet vil ikke være med på det.

Til slutt tar jeg opp Venstres forslag.

Presidenten [13:34:51]: Representanten Abid Raja har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Lene Vågslid [13:35:07]: Oppvekst i fattigdom aukar risikoen for dårlege oppvekstvilkår og for å falle utanfor både arbeidsliv og samfunnsliv som vaksen. Dei samfunnsmessige kostnadene for utanforskap er betydelege, og det er ei samfunnsutfordring at barn veks opp i fattigdom i Noreg.

Arbeidarparti-regjeringa tek dette på alvor, og våren 2025 la me difor fram stortingsmeldinga «Tro på framtida – uansett bakgrunn». Den meldinga peikar retning for arbeidet med å redusere sosiale forskjellar og korleis barn og unge kan få like moglegheiter, uavhengig av familiebakgrunn. Den meldinga gler eg meg til å diskutere etterpå.

Regjeringa har, saman med det parlamentariske grunnlaget vårt, prioritert ei rekkje tiltak for å redusere fattigdom blant barnefamiliar. Barnetrygda er auka betrakteleg og bidreg til å motverke låginntekt blant barnefamiliane. I dag er barnetrygda for dei eldste ungane nesten 11 500 kr høgare i året enn då Støre overtok som statsminister i 2021.

Me har òg styrkt viktige tilbod for barn og unge gjennom kraftig å prioritere rimelegare barnehage og gratis deltids plass i SFO. Maksprisen i barnehagen er redusert frå over 3 000 kr til 1 200 kr no.

Ei anna rekning som eg trur barnefamiliar òg merkar har endra seg, er straumrekninga. Etter at regjeringa fekk på plass noregspris på straum, har me òg sikra føreseielege vilkår for det.

Regjeringa har òg prioritert meir pengar til rimelege eller gratis fritidstilbod gjennom ordninga med tilskot til inkludering av barn og unge. Den ordninga er styrkt med over 231 mill. kr sidan 2022, og i tillegg har me styrkt områdesatsingane i levekårsutsette område.

Å sørje for at fleire kjem i arbeid, er òg heilt avgjerande for å redusere både låginntekt og fattigdom. I inneverande år har me løyva over 0,5 mrd. kr til ulike arbeidsretta tiltak.

Arbeidarparti-regjeringa trur på universelle velferdsordningar. Oppvekstmeldinga som me skal diskutere etterpå, presenterer politikken regjeringa har for å motverke fattigdom i barnefamiliar. Me vil etablere eit kommunalt førebyggingsprogram for barn og unge og

har sett i gang eit målretta samfunnsoppdrag for inkludering av barn og unge.

Saman med dei raud-grøne partia i Stortinget har me teke store grep for å utjamne forskjellar og betre familieøkonomien. Me skal fortsetje med det. Me er på ingen måte i mål, og eg er glad for at representantane i komiteen òg deler engasjementet. Eg er òg einig med Høgres Tone Wilhelmsen Trøen om at ein del av desse forslaga nok høyrer heime i ein budsjettdebatt.

Presidenten [13:38:08]: Det blir replikkordskifte.

Abid Raja (V) [13:38:18]: Jeg skal ikke plage komiteen og statsråden med for mange spørsmål. Jeg skal bare ta ett og heller ikke kverulere og dvele ved hvorfor man stemmer mot det ene eller andre forslaget, osv. Jeg har hørt argumentasjonen. Mitt spørsmål er egentlig litt åpent. Vi har jo fremmet 17 forslag. Vil statsråden ta disse forslagene med seg i sitt videre arbeid og sørge for at det – om ikke i det aller første reviderte budsjettet som kommer, men i budsjettet til høsten – kan bli et taktskifte når det gjelder å utjevne sosiale forskjeller, slik at alle barn som vokser opp i Norge, iallfall får økte muligheter til å realisere de samme drømmene og målene som de som har flest muligheter fra før? Vi kan antakelig ikke sikre at alle i Norge har like muligheter, men alle barn fortjener i det minste å få én god mulighet. Vil statsråden ta med seg disse 17 forslagene, slik at vi får sikret at alle barn iallfall får minst én god mulighet til å lykkes i Norge?

Statsråd Lene Vågslid [13:39:19]: Eg synest det er veldig gode intensjonar i alle forslaga i representantforslaget. Det er fleire statsrådar som kjem til å delta i den neste debatten, om stortingsmeldinga me no har lagt fram, der eg eigentleg opplever at me er opptekne av veldig mykje av det same. I denne debatten, som i den førre, er det litt slik at ein del av dei forslaga som er fremja, høyrer heime i ein budsjettdebatt fordi ein må finne rom til å prioritere dei ulike tiltaka. Eg er veldig glad for at me i denne regjeringa har prioritert både å styrkje barnetrygda og har fått til gratis deltids plass i SFO. Eg vil òg nemne noregsprisen, for eg synest nesten me snakkar litt for lite om kor mykje straumrekninga betyr for folk. Eg meiner òg det er viktig å følgje opp fødselstalsutvalet, som Kristeleg Folkeparti nemnde i sitt innlegg i stad, der det har kome mange spennande forslag, bl.a. innanfor foreldrepermisjonsordninga.

Presidenten [13:40:16]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:40:20]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Trygg oppvekst i et digitalt samfunn (Innst. 137 S (2025–2026), jf. Meld. St. 32 (2024–2025))

Presidenten [13:40:33]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Siren Julianne Jensen (MDG) [13:41:13] (ordfører for saka): Vi behandlar i dag Meld. St. 32 for 2024–2025 om trygg oppvekst i eit digitalt samfunn. Det er den første heilskaplege stortingsmeldinga som samlar mål, verkemiddel og ansvar for å sikre barn og unge ein trygg og inkluderande digital kvardag dei kan meistre. Ho beskriv både moglegheiter og risikoar ved barns digitale liv, frå læring, leik og deltaking til personvern, kommersielt press og internettrelaterte overgrep, og slår fast at barns rettar skal stå i sentrum.

Familie- og kulturkomiteen har behandla saka på grunnlag av meldinga og innkomne innspel, og det føreligg ei innstilling. Innstillinga klargjer at dette er ei sektorovergripande oppgåve. Barns digitale rettar angår barnehage og skule, førebygging og helse, justis og forbrukarrettar, kultur- og mediepolitikk og regulering av digitale marknader. Komiteen viser også til allereie vedtekne planar og strategiar som meldinga byggjer vidare på og samordnar.

La meg løfte fram tre prinsipp som ber meldinga, og som fleirtalet i komiteen stiller seg bak.

For det første: Vern først alltid – barn skal ikkje bli overlatne til algoritmane. Vi må ansvarleggjere teknologiselskapa, styrkje rettsvernet og kutte kommersiell utnytting av barn. For det andre: Deltaking og meistring – barn skal ikkje berre bli beskytta, men også delta. Vi må byggje digital dømekraft, språk og kritisk tenking i barnehage, skule og fritid. For det tredje: Samordning og gjennomføring – dette er ikkje eit skuleprosjekt eller ei justissak. Det er ei samfunnsoppgåve som krev koordinert innsats på tvers av sektorar og tydeleg rapportering til Stortinget.

Meldinga slår fast tre overordna mål: Tryggleik, aktiv deltaking og inkludering på nett. For å nå dette føreslår regjeringa ei pakke av tiltak som spenner frå regulering av plattformsselskapa via kompetanse og praksis i barnehage og skule, til styrkt rettsvern for barn utsett for kriminalitet på nettet. Komiteen merkar seg at meldin-

ga også løfter rettleiing om skjermbruk til befolkninga og utvikling av støtteressursar, råd og føre-var-prinsipp for bruk av kunstig intelligens i skule, særleg overfor dei yngste elevane.

Komiteen er einig i hovudgrepa i meldinga – vi treng tydelegare regulering og betre samordning, ikkje minst fordi enkeltkommunar, skular og foreldre i dag står åleine mot globale plattformer og forretningsmodellar. Samtidig understrekar komiteen at digital deltaking og kompetanse er grunnleggjande for å meistre skule, arbeid og samfunnsliv. Det handlar ikkje om skjerm eller ikkje skjerm, men om innhald, føremål og kvalitet. Difor må tiltak mot skadeleg bruk gå hand i hand med tiltak for kritisk tenking, kjeldevurdering, språk og lesing, og med rom for profesjonelt skjønn i barnehage og skule.

Komiteen er vidare oppteken av barns medverking, og av at tiltaka må vere alderssensitivt utforma. Det må vere lik praksis og like rettar uavhengig av bustad. Og vi må unngå digitale klasseskilje der ressurssterke heimar drar ifrå.

Komiteen støttar regjeringas linje om å forankre verkemidlane i EØS-retten og europeisk regelverk, medrekna DSA og den komande KI-forordninga, for barns digitale kvardag skjer i marknader og økosystem som er grensekryssande. Nasjonale ambisjonar for barns rettar må difor bli spegla i felles standardar, sanksjonsmoglegheiter og tilsyn som reelt kan endre praksisen til plattforma.

Komiteen legg vekt på at dette ikkje kan bli løyst sektor for sektor. Vi treng tydelege ansvarslinjer, fast rapportering og måling av effekt, eksempelvis på område som ulovleg bildedeling, reklamepress, tidsbruk, søvn og psykososialt skulemiljø. Meldinga etablerer ein heilskapleg politikk og fordrar oppfølging av Barne- og familiedepartementet i samspel med sektorar innan kunnskap, kultur, helse, justis og digitalisering.

Barn og unge skal ikkje måtte navigere i eit digitalt landskap som er styrt sterkare av algoritmar enn av omsorg. Dei skal ha fridom til å utforske, men også tryggleik som gjer at dei kan lære, feile, vekse og vere barn. Regjeringas melding set ei viktig retning, men det er her vi på Stortinget må sikre at ho blir følgt opp med tydelege krav, regulering, ressursar og reelle tiltak som faktisk kan merkast i kvardagen til barn og ungdom. Det er vårt ansvar, og det er vår moglegheit til å gje barn og unge det dei har krav på: ein trygg oppvekst, også i det digitale samfunnet.

Eg tek opp forslaga MDG har åleine og saman med andre.

Presidenten [13:46:16]: Representanten Siren Julianne Jensen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hashim Abdi (A) [13:46:35]: Barndommen formes av den tiden den leves i, og i dag foregår store deler av den på skjerm. Der bygges vennskap, der deles hemmeligheter, der søkes bekreftelse, og der formes identitet. Det er derfor det også kan være der presset er størst.

Tenk på den jenta som sitter på rommet sitt en helt vanlig tirsdagskveld. Hun åpner telefonen, hun skroller det ene bildet etter det andre – kropp, filtre, perfekte liv, perfekte ansikter, perfekte folk med perfekte rutiner. Hun stopper opp ved et bilde, da får hun mer av det samme. Algoritmene lærer henne raskt å kjenne. De serverer henne en strøm av innhold som forteller henne at hun ikke er pen nok, ikke tynn nok, ikke vellykket nok. Det gjentar seg dag etter dag.

Tenk på den gutten som kjenner at han ikke helt finner plassen sin i samfunnet. Han leter etter svar, etter retning, etter mening. Det han får, er video etter video som forteller ham at han ikke er mann nok, ikke sterk nok, ikke macho nok, at verden skylder ham noe, at sinne er løsningen, og at dominans og hat ofte er svaret. Plattformene gir ham mer av det som skaper reaksjon, mer av det som holder ham i det rommet av hat.

Tenk på den 14 år gamle gutten som får en melding på Snapchat, en invitasjon, en jobb, en rask vei til penger og status – rekruttering til kriminalitet forkledd som en forskrudd fellesskapsarena. Det er på disse plattformene barn og unge lever livet sitt. Disse utviklingstrekkene kjenner vi igjen fra politiet, fra skolen, fra forskningen, fra foreldre, fra barn og unge. Da kan ikke vi som lovgivere stå på sidelinjen. Derfor tar Arbeiderpartiet grep, fordi vi mener at barn og unge skal ha en særlig beskyttelse også i det digitale rom. Derfor har vi laget den første stortingsmeldingen om barn og unges digitale oppvekst. Derfor foreslår vi 15 års aldersgrense på sosiale medier. Det handler om å erkjenne at barn trenger tid til å utvikle dømmekraft, identitet og robusthet før de slippes løs i systemer som er designet for å fylle livet deres med innhold som gjør det veldig mye «tråkigare».

Regjeringen arbeider for fullt med å innføre EUs digitale regelverk i norsk rett, bl.a. The Digital Services Act og KI-forordningen. De vil bl.a. forby atferdsbasert markedsføring rettet mot barn og unge og slå ned på KI-generert seksuelt innhold.

Jeg registrerer at representanten fra SV prøver å tegne et bilde i mediene av at SV har 100 pst. gjennomslagskraft i komiteen. Jeg vil anmode representanten om å lese innstillingen.

Ellers vil jeg takke komiteen for det gode samarbeidet for å beskytte barn og unge mot tjenester som Grok.

Vi innfører også forbud mot atferdsbasert markedsføring basert på sensitive personopplysninger. Dette er viktig. Barns psykiske helse, legning, sårbarheter eller

livssituasjon skal ikke kunne brukes som målrettingsverktøy for kommersielle budskap.

Mobilen er tatt ut av skolen, reglene er strammet inn. Det skal ikke lenger være mulig å ha med skoleenheter hjem uten at disse er godt beskyttet. Vi styrker også håndhevingen og gir Forbrukertilsynet bedre verktøy for å følge med på hva som faktisk skjer på plattformene. Vi ser på om skadelighetsbegrepet i lovverket må oppdateres for å møte nye former for digitalt innhold. Vi tar tak i spillmekanismer i barns dataspill, som lootbokser og skinbetting, fordi vi vet at det ikke alltid vil være et klart skille for ungdom mellom det som er underholdning og det som er gambling.

Vi styrker kunnskapen om spillproblematikk. Vi legger til rette for at skolehelsetjenesten og helsesykepleiere kan snakke med ungdom om digitale vaner på samme måte som de snakker med dem om kosthold, søvn og psykisk helse.

Denne meldingen er en helhetlig tilnærming og strategi som skal gjøre noe med de utfordringene barn og unge møter, gjennom regulering, forebygging, kompetanse og internasjonalt samarbeid.

Denne debatten handler egentlig kort og greit om makt, og hvem som skal ha makten til å sette rammene for barns oppvekst. Vi mener at det skal være fellesskapet og foreldrene. Her går det også en tydelig politisk skillelinje. På den ene siden står vi som mener dette er et problem, og som ønsker å løse det, og på den andre siden står FrP, som ikke ønsker å gjøre noen verdens ting med det. De som betaler prisen for FrPs politikk, er den jenta som får en storm av kroppspress inn i feeden sin, den gutten som blir pushet enda lenger inn i ekstreme maskulinitetsidealer, og den 14 år gamle gutten som blir rekruttert til kriminalitet gjennom sosiale medier. Men FrP skal ha kred for én ting, de er konsekvente. De løper konsekvent ærendet til de store tekselskapene. De er prinsipielt konsekvente på at de ikke ønsker regulering.

Til den faren og moren som lurte på hvorfor vi ikke kan bruke regelverket til å beskytte barna deres, er Arbeiderpartiets svar klart: Det skal vi gjøre. Det må vi gjøre. For barn og unges digitale virkelighet og digitale oppvekst skal være like trygg som fotballbanen, fritidsklubben og skolen. Det er vårt svar.

Jeg gleder meg til å høre FrPs svar under denne debatten.

Liv Gustavsen (FrP) [13:51:50]: Denne meldingen er viktig. Nettopp derfor må vi være sikre på at de tiltakene vi velger, faktisk lar seg gjennomføre og ikke ender som forbud som ser gode ut på papiret, men som ikke fungerer.

Barn og unge som vokser opp i dag, vokser opp i en virkelighet der det digitale ikke er et tillegg til livet, det er

en del av selve livet. Sosiale medier, spill, kunstig intelligens og digitale plattformer preger hverdagen deres. Det gir enorme muligheter, men også reelle og alvorlige risikoer.

Fremskrittspartiet støtter målet om en trygg digital oppvekst. Vi deler bekymringen for økningen i digitale overgrep, vold, trakassering og kommersiell utnyttelse av barn. Når én av fem ungdommer rapporterer om uønskede seksuelle henvendelser på nett, er det et samfunnsproblem, og det krever faktisk handling.

Vi må imidlertid velge riktige virkemidler. For Fremskrittspartiet er det avgjørende at vi setter inn de sterkeste tiltakene der farene er først – mot overgriperne, kriminelle miljøer og digital vold. Politiet må få bedre kapasitet, bedre verktøy og sterkere prioriteringer i arbeidet mot internettrelaterte overgrep. Straffene må stå i forhold til alvor. Barn skal beskyttes, og gjerningspersoner skal møtes med konsekvenser.

Samtidig vil vi advare mot at staten beveger seg for langt inn i familielivet. Foreldre har hovedansvaret for barns oppvekst, også den digitale. Det er ikke statens oppgave å normere skjermtid, detaljstyre foreldrerollen eller fastsette hvordan familier skal organisere sin hverdag. Vi må styrke foreldrene, ikke overstyre dem.

Fremskrittspartiet er også opptatt av at regulering av digitale plattformer må være målrettet og balansert. Ja, teknologiselskaper har et ansvar. Ja, pornovernet for barn og sikkerhet skal ivaretas. Men vi må også unngå overregulering som hemmer innovasjon, teknologiutvikling og digitale tjenester, som også gir barn læring, fellesskap og mestring.

Barns digitale liv handler ikke bare om risiko. Det handler også om muligheter, om kreativitet, om læring, om fellesskap og om å delta i samfunnet på nye arenaer. Vår oppgave er å sørge for at barna er trygge, uten at vi samtidig begrenser friheten mer enn nødvendig.

Fremskrittspartiet vil derfor støtte meldingens overordnede mål, men vi vil prioritere annerledes: mer politi, mindre byråkrati, mer foreldreansvar, mindre statlig normering, mer målrettet regulering og mindre symbolpolitikk. Slik skaper vi en trygg digital oppvekst uten å gjøre staten større enn den trenger å være. Vi må beskytte barna uten å regulere en normal barndom. Staten skal støtte foreldrene, ikke erstatte dem.

Haagen Poppe (H) [13:55:47]: Jeg kommer til å være litt mørk her i dag, og mye av det jeg skal si, smerter for en liberaler som hater reguleringer, men det er likevel nødvendig. Som vi alle sammen både har hørt i dag og kommer til å høre videre, er det slik at barn og unge i dag vokser opp i et digitalt samfunn der skjermene alltid er på. De er hovedregelen, ikke unntaket, og påvirkningen er konstant. Halvparten av niåringene er

på sosiale medier, og en typisk 13-åring har en skjermtid på fire–fem timer om dagen. Algorit mestyrt innhold er, som vi alle vet, designet for å fange oppmerksomheten og gi raske belønninger. Enkelte har sammenlignet det med narkotika. Av egen erfaring kan jeg ikke late som at jeg ikke vet hva det skjermstuget handler om, for jeg har også blitt en skjermslave. Det er ingen tvil om at det samlede digitale skjermtrykket har blitt for høyt, både for stortingsrepresentanter på 30 år og for barn og unge.

Derfor er det selvsagt positivt at vi nå får en stortingsmelding om barns oppvekst i et digitalt samfunn. Dette er et arbeid som haster, og jeg skulle aller helst sett at dette var en lovproposisjon, eller opptil flere lovproposisjoner, og ikke en melding. Som jeg sier: Det smerter en som er instinktivt liberal, å måtte si det, men vi er langt på overtid med hensyn til en tydeligere regulering av dette feltet. I møte med en maktkonsentrasjon der definisjonsmakten og fellesskapsarenaene potensielt havner på et par hender i Silicon Valley, er reguleringer avgjørende for å kunne opprettholde et liberalt samfunn.

Jeg vet likevel ikke – og jeg er helt tydelig på at jeg er usikker på det – om vi noen gang kommer til å klare å komme teknologien i forkjøpet med lover og regler, for på dette feltet går antakeligvis utviklingen raskere enn et demokrati klarer å følge. Jeg sier det åpent: Jeg er teknologipessimist – eller teknologirealist, som det heter på nytale. Ja, enn så lenge er jeg det, for i møte med de store tekgigantene blir selv vi i denne salen små. Det betyr likevel ikke at vi ikke skal prøve.

For Høyre er det avgjørende at barn og unge kan ferdes trygt på digitale plattformer. Det betyr at vi som samfunn må stille tydeligere krav til teknologiselskaper og tjenestetilbydere. Vi må få på plass aldersgrensene, men de må også kunne håndheves, og vi må ha en klar plan for hvordan vi skal sørge for god aldersverifikasjon. Avhengighetsskapende algoritmer må møtes med regulering og ikke naivitet. Vi kan f.eks. heller ikke tillate at barn sitter hjemme på gutte- eller pikerommet i det som for alle praktiske formål har blitt et kasino hvor man spiller på noe på en skjerm. Vi kan ikke akseptere at kommersielle aktører bygger forretningsmodeller på barns oppmerksomhet og sårbarhet.

For Høyre er det samtidig et avgjørende prinsipp at reguleringer må være målrettede. De må være effektive, og de må være forholdsmessige. Vi må aldri skyte spurv med kanon. Norge kan ikke stå alene. Da lykkes vi ikke med dette lovarbeidet. Reguleringene må også være tydeligere. At vi som nasjon er liten, kan ikke bli en hvilepute.

Nå har jeg snakket mye om reguleringer og behov for reguleringer, men ei heller det må bli en sovepute for

foreldre, skoler og storsamfunnet for øvrig. Vi må trekke i samme retning. Alle sammen må ta ansvar for våre barn, for dette løses ikke av reguleringer alene. Politikk vil aldri kunne være tilstrekkelig i møte med denne typen store samfunnsutfordringer. Alt kan ikke løses med lovgivning.

Dette var litt mørkt. Det handler ikke om å være fiendtlig mot teknologi, for det er også veldig mye bra ved denne teknologien, men det handler om å være ansvarlig. Barn og unge skal ikke være forsøkskaniner for globale forretningsmodeller. De må beskyttes, og da må Stortingets vedtak følges opp og reglene komme på plass – helst i går. Så får vi se om min pessimistiske realisme kan snus.

Mirell Høyre-Berntsen (SV) [14:01:02]: Jeg står her med en stor uro jeg tror flere deler med meg. Akkurat nå er det liksom ikke lenger som om vi alene setter rammene for barns oppvekst. Det er globale selskaper som aldri har møtt et eneste av barna våre, men som allikevel kjenner hvert klikk, hvert sveip, hver svakhet og hvert spørsmål barna stiller i fortrolighet på nett. Disse store teknologiselskapene vet mer om barna våre enn barna vet om seg selv, og disse selskapene tjener milliarder på det.

Denne stortingsmeldingen viser en virkelighet der barn vokser opp i systemer de ikke forstår, styrt av kyniske algoritmer som ikke ønsker dem vel, men algoritmer som ønsker dem engasjerte, avhengige og tilgjengelige. Jeg må si det helt tydelig: Dette er ikke barnas skyld, det er vårt ansvar. Det er vi som lovgiver og myndigheter som må ta dette ansvaret.

SV mener at Norge må gå foran. «Big Tech» må reguleres som andre produkter som kan skade barn. Vi må innføre tydelige aldersgrenser, slik at barn ikke eksponeres for innhold og funksjoner de ikke er modne for. SV foreslår flere kraftgrep. Vi ønsker å modernisere skadelighetsbegrepet i bildeprogramloven. Manipulerende algoritmer, datainnsamling, «autoplay» og evighetsscrolling må regnes som skadelig. Vi ønsker forbud mot atferdsbasert markedsføring. SV mener at plattformene må få et absolutt juridisk ansvar for å fjerne skadelig innhold – proaktivt, raskt og for alle brukere. Dette skal ikke overlates til enkeltbarn eller foreldre.

Vi mener at vi må ha en full implementering av Digital Services Act og Digital Markets Act, med nasjonal styrking der barnets rettigheter krever det. Vi må også få et totalforbud mot ulovlig KI-genererte manipulasjoner av barn. Seksualiserte «deepfakes» og manipulerede bilder er digital vold. Selskaper som sprer dette, må bøtelegges hardt.

Dette er alvorlig. SV er veldig glad for denne stortingsmeldingen, men realiteten er at de siste månedene

har vist oss hva som skjer når reguleringene ikke er tydelige nok. Grok-skandalen er et varsko. I løpet av elleve dager produserte Grok over 3 millioner seksualiserte bilder, inkludert 23 000 som så ut til å være av barn. Ingen av disse menneskene hadde samtykket til dette.

Det er et stort alvor, for dette handler om hvem som former barndommen i Norge. I dag står vi overfor et tydelig valg her i Stortingets sal: Skal vi la teknologiselskaper fortsette å sette premissene for barns hverdag, eller skal vi som lovgiver ta tilbake kontrollen?

Norge har aldri vært redd for å regulere industrier som kan skade barn. Vi gjorde det med tobakk, vi gjorde det med pengespill. Nå må vi gjøre det med «Big Tech». I dag er det i altfor stor grad barnet og foreldrene som må håndtere dette alene. Det er ikke rimelig, for dette er et klart myndighetsansvar.

Jeg legger herved fram SVs forslag og de forslag vi er en del av.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten [14:05:46]: Representanten Mirell Høyer-Berntsen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [14:06:07]: Dette er ei overordentleg viktig og etterlengta melding. Det er den første i sitt slag og ei melding for barn i vår tid. Vi er jo eit digitalt samfunn, og da er det viktig at ein òg tar ansvar for korleis oppveksten til barn er i dette samfunnet – at barn vert beskytta mot skadeleg innhald, internettrelaterte overgrep og seksuelt misbruk, samtidig som det skal vera trygt å oppleve den gleda og utviklinga det er å vera digital og å vera på nett. Det er òg viktig at barn og unge skal kunna kommunisera med kvarandre og med omverda som ein del av rettane sine. Det må òg skje på ein trygg måte.

Senterpartiet støttar i utgangspunktet forslaget til regjeringa om ei aldersgrense for barn sin bruk av sosiale medium med 15 år som utgangspunkt, og vi ser fram til at det kjem eit forslag om det til stortinget.

Den vert òg gjort ein bra jobb opp mot teknologiskapen for å ansvarleggjera dei når det gjeld å beskytta barn og leggja til rette for tryggare bruk av tenestene deira. Det er mange gode merknader i denne innstillinga.

Eg ser spesielt at det er merknader som tar opp at barn leiker mindre ute i naturen, og det er forskning som viser at ein ser ein samheng mellom bl.a. stillesitting og å vera på nett og det at ein har mindre tid til å leika ute og til frileik. Dette viser at det påverkar ein heil generasjon barn og unge.

Eg er så heldig – eller kanskje det er uheldig for komiteen – at eg sit i helsekomiteen, og det ein debatterer i dag, er kjempeviktig for den psykiske helsa til barn. Eg var nettopp i ein debatt om den psykiske helsa til barn med ein psykiater som jobbar på ein poliklinikk. Eg spurde om han kunne forklara kvifor vi ser at det var ei bratt kurve opp rundt 2010–2012 med ein stor auke av barn som vart tilviste for psykiske lidningar osv. Han svar- te med ein gong at det var innføringa av smarttelefonen. Dette er erfaringar som helsepersonell har, og det er i alle fall veldig mange som er bekymra.

Når vi kan lesa at over 90 pst. av 9–11-åringar har mobiltelefon, at ungdomar sjølv rapporterer om for mykje reklame, og at halvparten av 9–18-åringane seier at dei har fått reklame for produkt for å gå ned i vekt og/eller produkt som skal gi større musklar – dette er jo barn, dei er under 18 år – kan vi jo spørja oss sjølve kvifor vi har så mange som vert tilviste for spiseforstyrningar. Det er dette barn og unge lever med i kvardagen sin. Da får dei eit forvrengt bilde av korleis ein kropp skal sjå ut. Dette vert òg dyrka, og dei opplever eit enormt press. Det har store konsekvensar om barn og unge ikkje vert beskytta på nettet, som dei har rett til.

Vi i Senterpartiet er opptatt av at vi òg må styrkja den digitale dømekrafta til barn og unge. Sjølv om vi får ei grense på 15 år, vil dei måtta forhalda seg til det dei kan verta utsette for på nettet. Vi må læra dei opp til digital dømekraft og til å ha god dømekraft og til å vita kva dei kan verta utsette for – digital kompetanse, som det heiter, hos barn og ungdom sjølv og òg hos foreldre og dei som jobbar med barn.

Vi vaksne er ofte eit veldig dårleg forbilde med vår eigen bruk av sosiale medium og vår eigen bruk av telefon. Det nyttar jo ikkje å vera veldig tøff og klar på barn og ungdom sin bruk av sosiale medium viss vi sjølv er veldig dårlege forbilde.

Vi støttar stortingsmeldinga og ser fram til fortsettjinga.

Remi Sølvsberg (R) [14:11:19]: Barna våre har rett på en trygg oppvekst, også i den digitale virkeligheten. Det er vårt ansvar å tegne opp grensene, på lik linje som vi gjør i den fysiske virkeligheten – grenser som skal beskytte barna våre mot innhold som er skadelig for dem.

I sosiale medier i dag kan hvem som helst se bilder og videoer av bl.a. vold, seksualisert innhold, dop, skadelig reklame osv., eller se innhold som fokuserer på kropp, selvbilde og en evig optimalisering, en optimalisering som er skadelig. Plattformene er utformet på en måte som fremmer mer innhold av det man ser på, hele tiden med litt mer sjokkeffekt. Det er avhengighetsskape, det vet vi alle.

Disse mekanismene er skadelige. Vi som er voksne, sliter med det i vår egen hverdag. Jeg har til gode å møte venner, bekjente eller folk jeg jobber sammen med, som ikke skulle ønske at de brukte litt mindre tid på mobilen. Hvordan fungerer det da for våre barn? Hvis det er nærmest umulig for oss voksne å stå opp mot teknologigigantenes nøye uttenkte og finslippte mekanismer på sine plattformer, hvordan kan vi da forvente at barn og unge klarer å sette grenser for seg selv i eget liv?

Derfor er grensene vi her på Stortinget og med denne stortingsmeldingen nå begynner å tegne opp i den digitale virkeligheten, svært viktige. Dette er vårt ansvar. De enorme og mektige plattformene på nett og de globale teknologiselskapene som står bak dem, har skapt et samfunnsproblem. Det må løses av samfunnet, av oss.

Rødt sitter ikke i familie- og kulturkomiteen, men det betyr ikke at saken er oss fremmed. Vi følger med på dette. For Rødt er kampen mot teknologiselskapene og mot plattformenes skadelige mekanismer noe vi tar på alvor. Vi mener det er kritisk at barna må skjermes bedre enn i dag, og at vi sikrer personvernet på en særlig god måte. Vi må sørge for at alle i landet vårt vokser opp i en trygghet, også på nett, på fritiden og på skolen.

Med dette tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten [14:13:59]: Representanten Remi Sølberg har teke opp dei forslaga han refererte til.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:14:18]: For mange barn skjer store deler av barndommen nå på en skjerm, og det er på godt og vondt. De chatter, lærer, skaper, spiller, deler og utforsker, men de møter også ufiltrert innhold, manipulerende algoritmer, press de ikke er modne for, og noen kommer også i kontakt med voksne som har alt annet enn gode intensjoner. Dette er risikoer ingen generasjoner tidligere har håndtert, og det stiller enorme krav til oss som samfunn.

Barn fortjener en trygg barndom også digitalt, men det må vi dessverre slå fast at norske barn ikke har i dag. Teknologien har løpt foran oss i et forrykende tempo. Digital frihet uten digitale rammer er ikke frihet, det er faktisk utrygghet og risiko. Barn skal få leke, lære og utforske, men de skal så visst ikke møte porno i barneskolen, få hatefulle kommentarer som tolvåringer, eller navigere på sosiale medier som er designet for å holde dem våkne hele natten.

Barns digitale trygghet kan ikke overlates til tilfeldigheter. KrF mener selvfølgelig det er fint at vi nå vedtar en stortingsmelding for en tryggere digital hverdag for barn og unge, men samtidig er det ikke nok å håpe på at barna lærer seg å håndtere dette. Vi som politikere må få på plass verktøy som faktisk virker.

KrF har stått på for å plassere barns digitale liv på den politiske agendaen lenge før det ble bred enighet

om at dette er nødvendig. Da ingen snakket om det, tok KrF kampen for nettfilter i skolen for å beskytte barna mot skadelig innhold. Vi var pådriver for merking av retusjert reklame i møte med det økende kroppspresset barn og unge møter i sosiale medier, og vi tok også initiativet til Rett på nett, som er Norges første strategi for trygg digital oppvekst. Ikke minst har vi bidratt til å styrke kampen mot nettovergrep. Det er et felt der innsatsen vår aldri kan bli god nok.

Likevel: Vi kan gjøre noe, og noe av det aller viktigste vi kan gjøre, er å få på plass en verifiserbar aldersgrense på sosiale medier. KrF har lenge vært tydelig på at aldersgrenser ingen kan kontrollere, i praksis ikke er aldersgrenser. Vi er sterkt bekymret for at regjeringen fortsatt ikke har levert et reelt alternativ til en verifiserbar aldersgrense. Her brukes det uakseptabelt lang tid i en sak som angår barns helse, utvikling og trygghet. Det holder ikke å stadfeste et mål om trygg digital oppvekst uten å følge opp med konkrete og forpliktende krav til plattformene.

KrF er også bekymret for de brede konsekvensene av en oppvekst hvor skjermbruk opptar en stadig større del av hverdagen. Barn og unge går glipp av søvn, fysisk aktivitet, lek, lesing og sosialt samvær, samtidig som forskning viser en negativ utvikling i leseferdigheter og økte konsentrasjonsvansker, og stadig flere rapporterer om rekruttering til kriminalitet via digitale plattformer.

Når barn i dag får smarttelefon i svært ung alder, åpner det i praksis døren til både sosiale medier, nettmobbing, avhengighetsskapende teknologi og også uegnet innhold. Derfor mener KrF det bør innføres en nedre aldersgrense på 13 år for å få en egen smarttelefon. Det er et viktig og forebyggende tiltak for å redusere presset på barn og ikke minst støtte foreldre i deres rolle.

KrF deler også Likestillings- og diskrimineringsombudets kritikk av regjeringens holdning til de store teknologiselskapene, at regjeringen må inn ta en langt tydeligere posisjon og etablere klare rammer som faktisk beskytter barn og unge i det digitale landskapet. Det bør innføres tydelige, lovfestede bestemmelser for rask nedtaking av skadelig innhold barn eksponeres for, og kravene må ledsages av tidsfrister og sanksjoner ved manglende etterlevelse.

KrF er også sterkt bekymret for konsekvensene av pornografi, særlig blant de unge. Store deler av pornografien som er tilgjengelig på nettet, viser grov og voldelig sex. Når barn helt ned i barneskolealder eksponeres for slikt innhold, stjeler det ikke bare deres barndom, men det bidrar også til å forme holdninger og forventninger til hva seksualitet er. Ja, det påvirker unge gutters syn på kvinner og kan bidra til å fremme seksualisert vold og trakassering.

Det finnes ikke ett tiltak alene som kan sikre barns digitale trygghet, men summen av tiltak kan utgjøre en

forskjell. Barns digitale hverdag er ikke et privat ansvar, det er et samfunnsansvar og i aller høyeste grad er det regjeringens ansvar. Det fortjener politisk handlekraft, ikke politisk venting.

Statsråd Lene Vågslid [14:19:18]: Ei av mine prioriterte saker i regjering er å trygge barns digitale oppvekst. Me kan rett og slett ikkje akseptere at det er algoritmar og tekgigantar som oppdreg ungane våre. Dei siste 10–15 åra meiner eg bestemt at me hatt ein testgenerasjon av unge som heilt uregulert har hatt tilgang til sosiale medium i svært ung alder. Eller la meg snu på det: Det er sterke kommersielle krefter som har hatt fri tilgang til våre barn, og som foreldre har me visst for lite. Heldigvis er dette i ferd med å snu. Vi veit stadig meir, me får ny kunnskap, og det forpliktar.

Medietilsynet kom nettopp med ein rapport, Fanget i feeden, som bringer inn ny kunnskap om norske barn. Frå før veit me at norske barn ligg i verdstoppen i bruk av både smarttelefon og sosiale medium. For fyrste gong viser no Barn og medier-undersøkinga at trenden har snudd. No brukar norske barn mindre tid på mobil enn dei gjorde i 2024, og me ser òg at det er ein nedgang i bruk av sosiale medium. Denne rapporten viser bl.a. til at dette heng saman med tiltak som regjeringa har sett i gang, eller er i gang med å innføre.

Det digitale universet gjev mange moglegheiter, men det er klart at det òg gjev store utfordringar som me må ta på alvor. Difor må me beskytte barn mot skadeleg innhald, kommersiell utnytting, overvaking og misbruk av personopplysningar. Denne meldinga får tydeleg fram at me deler dette ansvaret: Det blir delt av foreldre og alle som jobbar med barn, og ikkje minst av dei som utviklar og tilbyr desse tenestene. Me veit òg at me må beskytte dei aller mest sårbare barna, då bruk av sosiale medium òg er eit ynda verktøy blant kyniske kriminelle i rekruttering til kriminalitet.

Innstillinga viser at det er brei einigheit om hovudlinjene i politikken om å trygge barn på nett, med eit godt unntak av Framstegspartiet, men komiteens vurderingar i breitt vil òg kome til nytte i det vidare arbeidet på dette feltet.

Eg har no vore barne- og familieminister i litt over eit år. Omtrent samtidig starta foreldreinitiativet Smarttelefonfri barndom opp, og på det året har engasjementet blant foreldre vakse og vakse. Eg er så imponert over alle foreldre som har sett denne debatten på dagsordenen i sine foreldregrupper – om det handlar om sosiale medium, om smarttelefon, eller berre generelt, at me som er foreldre, må følgje med i den digitale oppveksten til ungane.

Eg er heilt overtydd om at ungane våre treng betre regulering og meir politikk for å sikre den digitale opp-

veksten deira, men dei treng òg vakne og engasjerte foreldre, og det har me, som nemnt, sett tusenvis av eksempel på det siste året. Nyleg la me fram regjeringa sin plan for Noreg. Der er tryggleik for barn og unge ein av fem hovudområde, og trygg digital oppvekst er ein sentral del av det.

Me har lenge beskytta ungane våre ganske godt i den fysiske verda, kanskje til og med litt for mykje nokre gonger, men ungane er underbeskytta i det digitale. Difor er denne stortingsmeldinga så viktig. Og ho er den første i sitt slag, der ein viser til arbeidet med lovforslag om aldersgrense i sosiale medium, innlemming av viktig EU-regelverk, som Digital Services Act, opprette nasjonale skjermråd, innføre anbefalingar om mobilbruk i skulen og oppdatere filter på skulen sine einingar. Det skal greiast ut eit teknologifag i skulen, og me har kome med strengare sanksjonar for brot på god marknadsføringsskikk overfor barn. Me skal òg oppdatere «skadelighetsbegrepet» – og eg kunne ha nemnt mange fleire ting.

Dei siste fire månadene har eg besøkt alle mine fire nordiske kollegaer. Eg har òg hatt eit lite nattmøte med Australias minister for kommunikasjon, urban infrastruktur, by og kunst. Me i Noreg, og saman i Stortinget, kan bli einige om mange gode tiltak for å trygge barn sin digitale oppvekst, men me er nøydd til å samarbeide utover eigne landegrenser, i Norden og Europa.

Me kan regulere meir, me kan beskytte ungane betre på nett. Medietilsynets rapport viser for fyrste gong ei positiv endring i bruken av mobil blant barn og unge. Det fortel at noko no er i ferd med å skje. Eg meiner me må ta tilbake tida, me må gjera meir for å beskytte barnehjernen, men òg leiken og nærværet, og eg ser fram til denne viktige debatten om denne viktige meldinga.

Presidenten [14:24:22]: Det blir replikkordskifte.

Silje Hjemdal (FrP) [14:24:41]: Det er mye man kan diskutere om en trygg digital oppvekst. Noe er vi enige om, noe er vi veldig uenige om, bl.a. aldersgrenser. Det er én ting som bekymrer meg og Fremskrittspartiet stort hva gjelder barns tilstedeværelse på digitale plattformer, og det er nettopp alle de nye rapportene som påpeker at rekruttering av barn til kriminalitet faktisk er blitt et alvorlig samfunnsproblem på ulike digitale plattformer. Dette gjelder på ingen som helst måte bare sosiale medier, som regjeringen vil sette aldersgrense på, men også spillplattformer, og jeg kan ramse opp en rekke andre aktører. Dette omtales nesten ikke i denne meldingen.

Kan statsråden utdype hvordan hun tenker å stoppe rekruttering av barn til kriminalitet?

Statsråd Lene Vågslid [14:25:43]: Eg er veldig skuffa over Framstegspartiet, som skil seg ut frå sine systerparti i Europa gjennom denne evinnelege motstanden mot å sikre aldersgrenser i sosiale medium, for det er eit tiltak for nettopp å beskytte barn mot kriminalitet. Det er ein grunn til at både Kripos og politiet uttrykkjer stor støtte til det forslaget, men me kan gjere meir enn det. Difor samarbeider eg òg tett med justisministeren.

Representanten har heilt rett i at det er ei stor utfordring at det har blitt veldig mykje lettare, rett og slett, gjennom dette «Crime-as-a-Service»-fenomenet å rekruttere barn gjennom ulike plattformer på nett. Difor er eg glad for at regjeringa og justisministeren har sett i gang arbeidet med å sjå på ein eigen «grooming»-paragraf, og at me i det breie lag i regjeringa arbeider med å forstå barns digitale oppvekst i alle sektorar. Difor må me samarbeide tett på tvers av departement. Eg meiner me treng ei aldersgrense i sosiale medium, og så vil òg denne stortingsmeldinga ganske raskt måtte fyllast på med ny politikk, for utviklinga her går raskt.

Liv Gustavsen (FrP) [14:27:02]: Regjeringen har åpnet opp for å vurdere lovfestet aldersgrense for bruk av sosiale medier, som vi hørte flere her ta til orde for. Jeg er veldig glad for at statsråden nevnte Australia, og at hun hadde hatt et nattemøte med Australia. Jeg håper også hun ble klar over hvordan resultatet er der. I Australia ser vi at de nylig innførte denne strenge aldersgrensen, og at millioner av kontoer ble stengt, men samtidig så vi bare uker etterpå at nesten halvparten ble opprettet igjen, på illegalt vis.

Mener statsråden at lovfestet aldersgrense i Norge vil være mulig å håndheve i praksis, eller er dette bare symbolpolitikk? Hvordan vil regjeringen unngå at vi ender opp med å kriminalisere vanlige barn som bruker digitale medier i hverdagen?

Statsråd Lene Vågslid [14:28:05]: Det er ikkje slik at det berre er Noreg som jobbar med det å få på plass ei aldersgrense i sosiale medium. Det skjer heldigvis i veldig mange land, og engasjementet er òg veldig stort i EU. Som representanten viser til, er Australia det fyrste landet i verda som har gjort det. Eg er imponert om representanten Gustavsen allereie har oversikt over korleis innføringa av ei aldersgrense som kom på plass i desember i fjor, har verka, for det trur eg nok er litt tidleg å slå fast.

Det me er vane med å høyre frå Framstegspartiet, er at det ikkje er noko poeng i å ha ei aldersgrense, fordi nokon kjem til å bryte eller omgå ho. Det er ikkje slik at fordi nokon køyrer 100 km/t i 80-sona, så vurderer me å setje opp fartsgrensa. Eg har tru på både normgjevande funksjon i lovgjevinga og at me kan klare – særleg saman med fleire land – å beskytte barn betre mot særleg å bli

utnytta av kommersielle, kyniske krefter, men òg slik at me tryggjar den digitale oppveksten deira på ein betre måte.

Liv Gustavsen (FrP) [14:29:12]: Jo, representanten Gustavsen har greie på det, for man kan lese i rapporter fra Australia at det faktisk ble fjernet 2,5 millioner kontoer umiddelbart, mens det samtidig, i midten av januar, ble en tilvekst på cirka 500 000 kontoer.

Spørsmålet mitt er: Jeg registrerer at statsråden peker på behovet for tiltakene, men et regelverk må være både rettsikkert og håndhevbart. Kan statsråden konkret redegjøre for hvordan alderskontroll skal gjennomføres uten at det krever identifikasjon, som i praksis innebærer BankID eller omfattende persontiltak? Hvem skal i så fall sitte på det ansvaret, dersom barn likevel omgår systemet?

Statsråd Lene Vågslid [14:30:03]: Arbeidet med å følge opp lovforslaget som har vore på høyring, går føre seg no. Dette er juridisk og teknologisk nybrottsarbeid. Engasjementet var stort, det var 8 200 høyringssvar. Eg er veldig oppteken av at når me kjem til Stortinget med eit lovforslag om ei absolutt aldersgrense, skal det ivareta både rettssikkerheit og grunnleggjande menneskerettar.

Det er vår oppgåve å vurdere når ulike menneskerettar kan stå opp mot kvarandre. Dette har eg hatt mange gode møte med barne- og ungdomsorganisasjonane om òg, for me skal sikre barn og unge sin rett til både deltaking og ytringsfridom, samtidig som me skal sikre barn beskyttelse. Eg meiner me har nok kunnskap no til å kunne vere føre var og lage eit lovverk alle parti i Stortinget – med unntak av Framstegspartiet – er for. Det ser eg fram til å få gjort. Eg kan ikkje datofeste det enno. Det skulle eg ønske eg kunne, for eg meiner – som fleire har vore inne på – at me er langt på overtid, mange år.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [14:31:22]: Jeg vil begynne med å takke statsråden for hennes engasjement på dette området. Det er viktig.

Over 50 av EUs lovgivende organer ba senest i januar EU-kommisjonen om å avklare om Grok og lignende nakenapper er ulovlige, og de etterlyste et uttrykkelig forbud. Det de sa, var at verken DSA-forordningen eller KI-forordningen gir tilstrekkelig beskyttelse mot seksualiserte «deep fakes». Mitt spørsmål er derfor: Kan statsråden si at EU har på plass et forbud mot seksualiserte «deep fakes» og apper som Grok?

Statsråd Lene Vågslid [14:32:11]: La meg starte med å seie det same til representanten frå SV, som heldt eit veldig godt innlegg, og for engasjementet ho viser i denne saka.

For regjeringa er arbeidet med å implementere det europeiske regelverket veldig viktig. Digital Services Act er eit direktiv som er veldig bra, og som vil styrkje barns vern på nett. Når det gjeld saka knytt til Grok, har EU-kommisjonen opna ei formell sak og gransking mot Grok etter forordninga om digitale tenester. Eg meiner det er eit eksempel på at det er viktig at me får implementert viktig EU-regelverk i Noreg som kan beskytte barn betre på nett, både når det gjeld marknadsføring og kommersielle krefter, og når det gjeld bruk av kunstig intelligens.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [14:33:04]: Jeg har et oppfølgingsspørsmål, i og med at det ikke kom helt tydelig fram om EU faktisk har et forbud på plass. Mitt spørsmål er da: Har Norge mulighet til å ha strengere nasjonale regler for å beskytte barn og unge, uten å bryte EØS-reglene?

Statsråd Lene Vågslid [14:33:24]: Det blir nok eit litt for generelt spørsmål til å kunne gje eit generelt svar. Me har vist i denne debatten at me f.eks. har gjort endringar i eigen marknadsføringslov, som har vore veldig viktige for å beskytte forbrukarvernet til barn og unge. Det er bl.a. gjennom å gje Forbrukartilsynet hardare lut for å kunne sanksjonere mot brot på marknadsføringsloven. For Arbeidarparti-regjeringa er implementeringa av DSA, altså direktivet og det regelverket som ligg der, heilt sentralt, for då får me harmoniserte regelverk i Europa. Når eg no registrerer at EU-kommisjonen har opna ei formell sak og gransking mot Grok etter DSA-forordninga, meiner eg det er eit svar om at det regelverket er viktig for å kunne slå ned på slike situasjonar.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:34:29]: Den generasjonen som vokser opp i dag, vil bære konsekvensene av beslutninger som tas eller ikke tas de neste årene. Å avvente er også et valg, og den risikoen er det barna som bærer. Jeg synes det er vel og bra at regjeringen stadfester målet om trygg digital oppvekst, men samtidig hjelper det pent lite om man ikke følger opp med konkrete, forpliktende krav til plattformene. Særlig gjelder det manglende innføring av verifiserbar aldersgrense, som eksempelvis er helt avgjørende for at aldersgrense på sosiale medier skal fungere i praksis. KrF fremmet på tampen av forrige periode et forslag om en reell, verifiserbar aldersgrense på sosiale medier og også om tiltak generelt for å beskytte barn mot skadelig digital påvirkning. Selv om det ikke fikk flertall, er vi glad for å se at det har satt regjeringen på riktig spor.

Kan statsråden si når regjeringen faktisk har tenkt å levere et reelt alternativ til verifiserbar aldersgrense og ikke bare vise til EUs pågående arbeid? Når vil regjering

gen selv ta initiativ til nasjonale løsninger eller sette helt klare krav til plattformene?

Statsråd Lene Vågslid [14:35:36]: Eg har lyst til å vise til det gode innlegget til Haagen Poppe. Han sa i stad at me ikkje må skyte sporv med kanon, og det er eg veldig einig i. Lovarbeidet med ei aldersgrense i sosiale medium må gje eit treffsikkert og godt lovforslag. Eg vil gje KrF stor anerkjenning for å vere eitt av få parti som veldig lenge har vore opptekne av denne saka. Det er omtrent ikkje noko eg prioriterer meir enn arbeidet med akkurat dette lovforslaget, men me er nøydde til å sikre at lovforslaget blir godt nok balansert når det gjeld dei ulike rettane barn har. Som KrF-representanten nemner, er målet til regjeringa at me skal få på plass ei absolutt aldersgrense. Då er handhevingsmekanismane ein vesentleg del av det.

Presidenten [14:36:26]: Replikskordskiftet er med det avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Julia Eikeland (A) [14:36:43]: Ungdomskriminalitet, narkosalg, mobbing og seksuell vold – det er bare en brøkdel av hva unge blir utsatt for på sosiale medier i dag. Vi kan ikke late som om 12-åringer er rustet for en digital verden som selv voksne sliter med å håndtere. Nå må vi våkne opp.

Derfor vil Arbeiderpartiet og alle andre partier – utenom FrP – på Stortinget innføre en 15-års aldersgrense på sosiale medier. Det handler om å sette grenser og skape trygghet. Det handler om å sikre barnas sikkerhet framfor kommersielle interesser. En aldersgrense skal ikke kneble ungdom eller frata dem muligheten til å delta i et fellesskap, men den skal sørge for trygge rammer og sørge for at man beskytter barn mot skadelig innhold og utnyttelse og bidrar til en bedre psykisk helse.

Vi har allerede aldersgrenser på mye i samfunnet fordi vi vet at barn ikke er klare for alt. Den digitale verden er ikke mindre alvorlig – den kan være minst like brutal. Jeg blir bekymret når FrP ser ut til å være mer opptatt av å beskytte store teknologiselskaper enn av tryggheten til barna våre. FrP har uttalt at de mener Arbeiderpartiets forslag om 15-års aldersgrense i sosiale medier er naivt.

Naivt er det å ignorere at barn helt ned i 10–12-årsalderen blir utsatt for narkorekruttering, mobbing, seksuelt press og utnyttelse på plattformer som er designet for å holde dem der, ikke beskytte dem. Naivt er det å overse at organiserte kriminelle aktivt rekrutterer mindreårige via Snapchat og TikTok, og at barn lokkes, presses og manipuleres til å gjøre ting de knapt skjønner konsekvensene av. Naivt er det å stole på at kommersiel

le teknologiselskaper med milliardoverskudd skal ivareta norske barns trygghet uten at vi stiller noen krav.

Barna våre har ikke råd til FrPs politikk. Barns trygghet skal alltid komme først, og nå er det på høy tid å innføre en 15-års aldersgrense på sosiale medier. Barns trygghet skal alltid komme før kommersielle interesser.

Silje Hjemdal (FrP) [14:39:41]: Man skal jo være forsiktig med å bruke ordet «løgn» fra talerstolen, så jeg sier at Arbeiderpartiets representanter i beste fall er uetterrettelige når de kommer med påstander om hva som er Fremskrittspartiets politikk. Da vil jeg minne representantene om at det går an å lese Fremskrittspartiets parti-program, uttalelser og ikke minst merknader i denne saken, og i tidligere saker, som går på akkurat dette med aldersgrense i sosiale medier. Da får man en mer opplyst og saklig debatt, som ikke minst barna tjener på.

Trygghet krever handling, ikke bare ord. Nettopp derfor er det å sende signaler om en falsk trygghet noe Fremskrittspartiet advarer imot. Vi mener at regjeringens stortingsmelding om en trygg digital oppvekst peker på mange reelle utfordringer, men for Fremskrittspartiet er det én ting som er viktigere enn alt annet, og det er å verne barn mot kriminalitet på nettet. Mens regjeringen diskuterer kjernetid og aldersgrenser, krever vi at det først og fremst sikres at barna våre ikke blir ofre for en sånn type kriminalitet. Trygghet handler om å ta kampen mot sånne trusler på alvor, og det handler først og fremst om å gi politiet de rette verktøyene og ressursene til å sørge for at overgrepene ikke får mulighet til å skade barn på den måten som det gjøres.

Som jeg også understreket i mitt spørsmål til statsråden, ser vi med en stadig økende bekymring at flere barn rekrutteres til kriminalitet via digitale plattformer i dag. Løsningen på dette er ikke å innføre en aldersgrense på sosiale medier. Når man hører innlegget til forrige taler, en representant fra Arbeiderpartiet, skulle en tro at det ikke fantes noen aldersgrense for sosiale medier. Jo, det gjør det. Forslaget til Arbeiderpartiet – som til og med Høyre står bak, overraskende nok – er å øke aldersgrensen til 15 år, uten at man egentlig har noen som helst god argumentasjon for eller forskning på hvorfor akkurat 15 år er riktig. Hvorfor ikke 16, 17, 14 eller 14,5 år?

Videre har jeg lyst til å understreke det som Barnas Havarikommisjon påpeker i en rapport fra 2025. Det er noe Fremskrittspartiet kommer til å følge opp.

Når det gjelder de usaklige angrepene fra representanten Hashim, vil jeg komme tilbake til en opprydding i de påstandene i et nytt innlegg.

Benjamin Jakobsen (A) [14:43:00]: Jeg vil starte innlegget mitt med å berømme innlegget til representanten Haagen Poppe tidligere i debatten. Jeg har stor forståelse for at det utfordrer representantens verdisyn,

men jeg synes han skal berømmes for at han tar ansvar og ser behovet for at vi nå tar grep. Han fortjener all honnør for det.

Denne meldingen er ikke bare viktig for å trygge barn og unge på nett; den kommer også med en erkjennelse, en erkjennelse om at vi som samfunn ikke har vært bevisste nok på den utviklingen som har foregått. Altfor lenge har barna våre vært offer for algoritmer utformet av tekgiganter som på ingen som helst måte har barnets beste som sitt hovedfokus. Det er på høy tid at vi får en slik melding, men det er trist at FrP tilsynelatende ikke har forstått alvoret. I stedet for å beskytte barn og unge løper de tekgigantenes ærend, og det holder ikke med hva man mener i merknader eller i partiprogram, når man i salen stemmer det ned.

Det er nokså paradoksalt at FrP, som så ofte snakker om ungdomskriminalitet, ikke vil støtte konkrete tiltak som kan bidra til å strupe rekrutteringen til kriminelle nettverk. Når vi vet at stadig flere under 15 år begår gjentakende kriminalitet, og når vi vet at mange rekrutteres gjennom sosiale medier, da haster det med å ta grep. Vi trenger en 15-års aldersgrense. Det holder ikke med FrPs ideologiske kjeppheter og frykt for en stor stat. Vi må ta ansvar. Barna ber om det, vi foreldre ber om det, skolen ber om det. Ja, de eneste som ikke ber om det, er FrP og tekgigantene.

Jeg ser fram til å stemme for en trygg digital oppvekst, for det er det barna våre fortjener.

Hashim Abdi (A) [14:45:23]: La meg starte med påstanden fra representanten Silje Hjemdal om at man misforstår FrPs politikk. FrP har ikke politikk. Til denne meldingen er det ikke foreslått et eneste tiltak fra FrP, og de stemmer imot nærmest absolutt alt.

Det ble sagt i innlegget til den andre representanten fra FrP at man ikke skal regulere en normal barndom. Det illustrerer egentlig den største forskjellen mellom FrP og Arbeiderpartiet. Hvis man mener at en normal barndom er at en 14 år gammel jente ikke får annet enn kroppspress i feeden sin, hvis man mener at en normal barndom er at en 11 år gammel gutt konstant opplever å bli fortalt på de plattformene gutten er på, at han ikke er mann nok, eller hvis man opplever det som en normal barndom at en 14 år gammel gutt blir rekruttert til kriminalitet gjennom Snapchat, har man grunnleggende misforstått hva dette handler om.

La meg si dette: FrP snakker gjennomgående med «caps lock» på i debatten om ungdomskriminalitet, de kjører gjennom den debatten ruset på egen retorikk, men her er man tyst. Her stemmer man imot alt av forslag som skal beskytte barn og unge på nett.

La meg gå tilbake til hovedinnlegget mitt, fra starten av debatten: Det er veldig enkelt å stå her og si at man er

for en trygg digital oppvekst for alle barn, samtidig som man stemmer imot alt. Det som ikke er like enkelt, er å se faren, moren eller omsorgspersonen i øynene samtidig som de ser barnet sitt forvitte foran en skjerm hver eneste dag, ser barnet sitt oppleve at selvfølelsen blir mindre, og at tryggheten blir mindre for hver eneste gang de oppholder seg på disse plattformene.

For all del: Jeg kan gå med på at 15 års aldersgrense ikke løser alle problemer. Men FrP må da foreslå noe, de må fremme noe politikk som løser de utfordringene folk har i livet sitt, dersom man opplever dette som et politisk problem. Jeg registrerer at FrP ikke foreslår noen verdens ting her.

Liv Gustavsen (FrP) [14:47:46]: Representanten fra SV sier at Norge må gå foran, men land som Australia og Italia, som jeg har nevnt tidligere, har allerede innført strengere aldersgrense for sosiale medier, så jeg ber representanten følge med litt – da vet hun at vi ikke går foran. Erfaringene der viser, som sagt, at mange kontoer stenges, men også at barn raskt finner måter å omgå regelverket på. Spørsmålet er derfor ikke om vi skal være først; spørsmålet er hva som faktisk virker.

La meg også rydde opp i noe: Det er feil når statsråden og representanten Hashim Abdi antyder at Fremskrittspartiet ikke ønsker grenser, at vi vil ha fri flyt. De har tydeligvis ikke lest merknadene. De har tydeligvis ikke lest partiprogrammet vårt. De vet kanskje heller ikke dette, men det finnes i dag allerede en aldersgrense på 13 år. Vi mener at barn skal beskyttes, vi mener at skadelig innhold skal stenges ute, og vi mener at plattformene skal ta ansvar. Uenigheten handler ikke om vi skal ha grenser. Den handler om hvorvidt stadig strengere og mer generelle forbud faktisk gir bedre beskyttelse, eller om vi heller bør satse mer målrettet der problemene er størst.

Vi må holde oss til det som hjelper. Det å gjøre noe ulovlig er ikke det samme som å løse problemet. Overgrep og seksuelt innhold er allerede forbudt. Det vi må gjøre da, er å ta mobbing, manipulering og digitale overgrep på langt større alvor og sørge for at det får reelle konsekvenser.

Samtidig må vi huske på at internett ikke bare er en risikoarena. Mange av oss ble sterkt berørt av historien til Mats Steen. For ham, og for mange andre sårbare barn, var den digitale verdenen en livsarena. Der fant han fellesskap, der fant han mening. Disse barna betyr tydeligvis ikke noe for Arbeiderpartiet og SV, og representanten Hashim Abdi kalte ham akkurat nå for et forvitret barn foran en skjerm. Skal vi da svare med bredere forbud, som er vanskeligere å håndheve, eller skal vi styrke målrettede tiltak mot det som faktisk skader barn?

Vi må passe oss for å lage regler som i praksis gjør vanlige barn til regelbrytere fordi de finner omveier. Vår oppgave er å beskytte barn, ikke å kriminalisere normal ungdomsattferd. Fremskrittspartiet er opptatt av å innføre tiltak som faktisk fungerer i praksis, ikke bare symbolpolitikk som ser bra ut på papiret, og å gi reell beskyttelse. For oss handler dette om effekt. Vi skal vedta tiltak som beskytter barn i virkeligheten, ikke regler som først og fremst sender et politisk signal.

Silje Hjemdal (FrP) [14:51:14]: Jeg gikk tom for tid i sted, så vi får prøve å oppklare noen av de påstandene som har kommet fra talerstolen i dag. La det ikke være noen tvil: Om det er ett parti som er opptatt av barns personvern, er det nettopp Fremskrittspartiet. Den store forskjellen mellom oss og de andre partiene er at vi også er det partiet som er for ytringsfrihet. I en tid der ytringsfriheten er under press i stadig flere land, også demokratier, er Fremskrittspartiet en sterk forsvarer av den. Barn har også rett til ytringsfrihet. Derfor er dette et særdeles viktig moment for Fremskrittspartiet, også når vi skal komme tilbake til den store diskusjonen om aldersgrenser på sosiale medier.

Fremskrittspartiet er også et parti som er imot sensur. Når jeg følger debatten her i salen i dag, må jeg si at jeg blir skremt. Det er nevnt ganske mange eksempler på barn som er på alle mulige andre plattformer enn bare sosiale medier. Hva er begynnelsen på dette? Hvis man har fulgt debatten, skulle man tro at det første steget til Arbeiderpartiet og til og med Høyre er å innføre en 15 års aldersgrense på sosiale medier. Hva er det neste? En 15 års aldersgrense for kommentarfelt på nettavisser, for tilgang til spill, for ulike andre digitale plattformer? Det synes jeg er sterkt bekymringsverdig. Jeg var uroet før denne debatten startet, og nå er jeg faktisk enda mer redd. Det er slik sånne diskusjoner starter, det er sann man får et sensursamfunn. Det begynner med gode intensjoner, brolagt med all verdens gode forslag som viser seg å ikke nytte, og da skal man utvide det til alle mulige andre steder hvor barn og unge ferdes.

Det er litt flåsete, men likevel klarer jeg ikke å unnlate å si det. Det som kanskje hadde vært viktigst, ville vært å diskutere en øvre aldersgrense for sosiale medier. Da er det også sagt. Barn og unge nå har en mye sterkere digital tilknytning til sin hverdag enn det mange av oss som sitter i denne salen, hadde. Det synes jeg vi skal anerkjenne og respektere.

Når man hører debatten i denne salen, skulle man tro at alt handlet om kriminalitet og grove ting som barn blir utsatt for. Digitale hjelpemidler er også fantastiske ressurser – ikke bare for oss som sitter i denne salen, men selvfølgelig også for barn og unge. Da handler

det om å gjøre dem rustet til å bruke verktøyene i framtiden, ikke om å gi falske tryggheter.

Presidenten [14:54:15]: Det blir no ein pause i debatten, og det blir ringt til votering.

Votering

Presidenten [15:03:12]: Stortinget går då til votering, og me startar med resterande saker frå møtet i Stortinget 26. februar, dagsorden nr. 49.

Votering i sak nr. 6, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å utrede norsk EU-medlemskap (Innst. 115 S (2025–2026), jf. Dokument 8:54 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fire forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Peter Frølich på vegner av Høgre, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre
- forslaga nr. 3 og 4, frå Arild Hermstad på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre

Det blir votert over forslaga nr. 3 og 4, frå Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede en dialog med EU med mål om at Norge blir omfattet av EU-traktatens § 42.7 om kollektiv beskyttelse.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen søke medlemskap for Norge i EUs tollunion.»

Votering:

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre blei med 91 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.46)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:54 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å utrede norsk EU-medlemskap – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1 og 2, frå Høgre, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen starte en utredning av norsk EU-medlemskap.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede dialog med EU med mål om tettere norsk tilknytning til, eller eventuelt full deltakelse i EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Høgre, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre blei tilrådinga vedteken med 78 mot 21 røyster. (Voteringsutskrift kl. 15.04.26)

Presidenten: Sak nr. 7 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 8, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i sentralbankloven (adgang for staten til å innhente kreditt for likviditetsformål mv.) (Innst. 122 L (2025–2026), jf. Prop. 9 L (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Martin Virkesdal Jonsterhaug på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslaga nr. 2 og 3, frå Martin Virkesdal Jonsterhaug på vegner av Framstegspartiet

Det blir votert over forslaga nr. 2 og 3, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om statens likviditetsbehov i krisesituasjoner kan løses på andre måter enn ved kreditt fra Norges Bank.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Sentralbankloven § 5-3 annet ledd først punktum skal lyde:

Departementet kan ved forskrift gi Norges Bank adgang til å kreve inn opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å oppfylle formålet med sentralbankvirksomheten, for å løse oppgaver banken er pålagt etter annen lov, eller for å overholde Norges avtaler med en fremmed stat eller internasjonal organisasjon.

Nåværende første og annet punktum blir annet og nytt tredje punktum.»

Votering:

Forslaga frå Framstegspartiet blei med 72 mot 29 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.10)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en endring i sentralbankloven, slik at det til hovedstyret og komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet ikke kan oppnevnes personer med bakgrunn eller tilknytninger som er egnet til å svekke tilliten til bankens uavhengighet.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre blei med 52 mot 49 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.31)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

I o v

om endringer i sentralbankloven

I

I lov 21. juni 2019 nr. 31 om Norges Bank og pengevesenet mv. gjøres følgende endringer:

§ 1-11 skal lyde:

§ 1-11. *Forvaltningen av Statens pensjonsfond utland*

Bestemmelsene i §§ 1-2 til 1-7 og 1-9 til 1-10 gjelder ikke forvaltningen av Statens pensjonsfond utland så langt denne oppgaven er delegert til Norges Bank etter lov om Statens pensjonsfond § 3 annet ledd og § 10 første ledd, eller ved ansettelse av daglig leder av bankens forvaltning av Statens pensjonsfond utland, jf. § 2-13 første ledd.

§ 1-12 annet ledd skal lyde:

(2) Bestemmelsene i §§ 3-5 og 3-6 gjelder på Svalbard, jf. *Svalbardloven* § 3.

§ 2-3 fjerde ledd bokstav d til j skal lyde:

- d. politiske medarbeidere *ved Statsministerens kontor* og i departementene
- e. *embetsmenn* ved Statsministerens kontor og i Finansdepartementet
- f. *øvrige* medarbeidere *ved Statsministerens kontor* og i departementene
- g. stortingsrepresentanter
- h. politiske medarbeidere på Stortinget
- i. *komitéråder* på Stortinget
- j. *slektninger* i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere og *samboere til personer som nevnt i bokstav a til e* og g.

§ 2-6 tredje ledd bokstav d til j skal lyde:

- d. politiske medarbeidere *ved Statsministerens kontor* og i departementene
- e. *embetsmenn* ved Statsministerens kontor og i Finansdepartementet
- f. *øvrige* medarbeidere *ved Statsministerens kontor* og i departementene
- g. stortingsrepresentanter
- h. politiske medarbeidere på Stortinget
- i. *komitéråder* på Stortinget
- j. *slektninger* i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere og *samboere til personer som nevnt i bokstav a til e* og g.

§ 3-8 skal lyde:

§ 3-8. *Kreditt til staten*

(1) Norges Bank kan ikke yte kreditt direkte til staten. Banken kan likevel yte kreditt til staten med løpetid innenfor en kalenderdag.

(2) *Første ledd første punktum er ikke til hinder for at Norges Bank kan yte kreditt med varighet på inntil 90 dager etter pålegg fra Kongen i statsråd når låneopptak er besluttet med hjemmel i lov om Statens pensjonsfond § 7 tredje ledd annet og tredje punktum og andre finansieringskilder er vanskelig tilgjengelige. Banken skal gis anledning til å uttale seg før vedtak treffes. Slike vedtak skal meddeles Stortinget så snart som mulig.*

§ 4-1 fjerde ledd bokstav f skal lyde:

- f. eventuelle særlige merknader som tilsynet måtte gi grunnlag for, *herunder om eventuelle uenigheter om vurderinger eller saksforhold mellom hovedstyret og representantskapet.*

§ 5-3 annet ledd første punktum ny bokstav d skal lyde:

- d. *Folkeregisteret*

§ 5-3 tredje ledd første punktum skal lyde:

Opplysninger som kreves etter første og annet ledd, kan gis uten hinder av lovbestemt taushetsplikt etter finansforetaksloven, eiendomsmeglingsloven, *betalingssystemloven*, verdipapirhandelloven, *verdipapirsentralloven*, skatteforvaltningsloven, regnskapsloven, konkursloven, arbeids- og velferdsforvaltningsloven og *folkeregisterloven*.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette de enkelte bestemmelsene i kraft til forskjellig tid.

Presidenten: Det blir votert over § 3-8 andre ledd og § 5-3 andre ledd ny bokstav d.

Framstegspartiet har varslet at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 71 mot 29 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.58)

Presidenten: Det blir votert over resten av I, og II.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om å gjennomføre forenklingstiltak for næringslivet for minst 12 mrd. kroner de neste fire årene (Innst. 123 S (2025–2026), jf. Dokument 8:29 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt elleve forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Tom Staahle på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 4, frå Maria Aasen-Svendsrud på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 5, frå Tom Staahle på vegner av Framstegspartiet
- forslaga nr. 6–8, frå Henrik Asheim på vegner av Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 9, frå Henrik Asheim på vegner av Høgre og Venstre
- forslaga nr. 10 og 11, frå Abid Raja på vegner av Venstre

Det blir votert over forslaga nr. 10 og 11, frå Venstre. Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen samordne satsene for skattefri kilometergodtgjørelse med statens satser.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen heve omsetningsgrensen til 2 mill. kroner for å ha rett til årlige mva.-terminer.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Venstre blei med 99 mot 2 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.30)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 9, frå Høgre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve kravet om at næringsdrivende plikter å ta mot kontant betaling dersom de selger en vare eller tjeneste fra et betjent, fast salgslokale eller tjenestested, med unntak for grunnleggende tjenester som dagligvarer, apotek, helserelaterte tjenester og drivstoff.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre og Venstre blei med 85 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.48)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 6–8, frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre sjablongregler for fordelsbeskatning av reise og diett og innføre klarere definisjoner av hva som skal til for å være pendler-, yrkes- og arbeidsreise.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå kravet om personallister jfr. bokføringsforskriften § 8-5-6, med sikte på å forenkle eller fjerne bestemmelsen.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forenkle regelverket for skattefri kilometergodtgjørelse.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre blei med 81 mot 20 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.07)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om samordning av regnskaps- og skatterapporteringen.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 72 mot 29 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.24)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, som del av den planlagte gjennomgangen av aktivitets- og redegjøringsplikten i forbindelse med oppfølging av strategi for likestilling mellom kvinner og menn og i gjennomføringen av likelønnsdirektivet, også vurdere å heve grensene for hvor mange ansatte private virksomheter må ha før de omfattes av aktivitets- og redegjøringsplikten i likestillings- og diskrimineringsloven.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet blei med 63 mot 36 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.42)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 1–3, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg med mandat å samordne regnskapsloven, bokføringsloven, skatteloven og merverdiavgiftsloven knyttet til regnskapsførsel og regnskaps- og skatterapportering.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve grensen for avgiftspliktig omsetning til 100 000 kroner for å måtte registrere virksomheten i Merverdiavgiftsregisteret.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve grensene for antall ansatte for aktivitets- og redegjøringsplikten i likestillingsloven.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre blei med 52 mot 49 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.01)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sikre at samme opplysning bare rapporteres inn til offentlige myndigheter én gang, slik at opplysningsplikten ikke kan pålegges når de samme opplysningene allerede er rapportert inn til andre offentlige registre.

Presidenten: Bak tilrådinga står Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, Høgre, Senterpartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til tilrådinga.

Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 90 mot 5 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.09.39)

Vidare var tilrådd:

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve dagens grenser for rapporteringsplikten etter åpenhetsloven.

Presidenten: Bak tilrådinga står Framstegspartiet, Høgre, Senterpartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 54 mot 47 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.10.12)

Votering i sak nr. 10, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Martin Virkesdal Jonsterhaug, Hans Andreas Limi og Hilde Grande om finansnæringen som næringspolitikk (Innst. 120 S (2025–2026), jf. Dokument 8:38 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Tom Staahle sett fram tre forslag på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Det blir votert over forslag nr. 3, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en vurdering av forslagene i SOU 2025:60 og SOU 2025:117 og komme tilbake til Stortinget om hvordan forslagene bør følges opp i Norge, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2027.»

Arbeidarpartiet og Senterpartiet har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre blei vedteke med 86 mot 15 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.10.51)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:38 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Martin Virkesdal Jonsterhaug, Hans Andreas Limi og Hilde Grande om finansnæringen som næringspolitikk – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1 og 2, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med finansnæringen og relevante aktører fra myndighets-siden og academia, gjennomføre en helhetlig analyse av finansnæringens rolle og betydning for vekst og omstilling, samt vurdere hvordan regulering og rammebetingelser i Norge, sammenlignet med i de nordiske landene, kan tilpasses for å styrke konkurranseevnen i næringen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en sammenlignende gjennomgang av tilsynspraksis og ansvarsfordeling mellom Finansdepartementet og Finanstilsynet for å sikre at nasjonalt og internasjonalt regelverk synkroniseres og praktiseres på en måte som fremmer innovasjon, konkurranse og vekst.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre blei tilrådinga vedteken med 53 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.35)

Votering i sak nr. 11, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon (Innst. 121 S (2025–2026), jf. Dokument 1 (2025–2026))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 1 (2025–2026) – Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 12, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings-, og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om ulovlig lagring av data ved E-tjenestens bruk av metoden tilrettelagt innhenting (TI) (Innst. 119 S (2025–2026), jf. Dokument 7:1 (2025–2026))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 7:1 (2025–2026) – Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings-, og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om ulovlig lagring av data ved E-tjenestens bruk av metoden tilrettelagt innhenting (TI) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Stortinget skal så votera over sakene nr. 1–5 og sak nr. 11 på dagens kart.

Sak nr. 1 var utgreiing.

Votering i sak nr. 2, debattert 3. mars 2026

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Norges arbeid med bærekraftsmålene. Status, utfordringer og veien videre (Innst. 109 S (2025–2026), jf. Meld. St. 35 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt åtte forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Rune Midtun på vegner av Framstegspartiet
- forslaga nr. 3–6, frå Anne Lise Gjerstad Fredlund på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 7, frå Arild Hermstad på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 8, frå Jonas Andersen Sayed på vegner av Kristeleg Folkeparti

Det blir votert over forslag nr. 8, frå Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere byråkratiske og teknologispesifikke krav i offentlige anskaffelser og vurdere hvor det er hensiktsmessig å erstatte dem med funksjonskrav, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Framstegspartiet har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Kristeleg Folkeparti blei med 68 mot 33 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.42)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å redusere det materielle forbruket i Norge til et bærekraftig og rettferdig nivå.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 97 mot 4 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.00)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 3–6, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om hvordan kommunene kan få styrket sitt integreringsarbeid, inkludert tiltak for økt arbeidsdeltakelse og styrket språkoppfølging.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i statsbudsjettet for 2027, legge frem forsterkede tiltak for å redusere ulikhet både i Norge og internasjonalt.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme raskt tilbake med en vurdering av anbefalingene fra ekspertgruppen for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vektlegge anbefalingene fra Nasjonalt folkepanel om bærekraftig forbruk og legge frem nye tiltak for å redusere unødvendig overforbruk og fremme deling, gjenbruk, resirkulering og lang levetid for produkter.»

Venstre har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 82 mot 17 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.20)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere byråkratiske krav i offentlige anskaffelser knyttet til bærekraft,

og gjøre slike krav valgfrie basert på kost-nytte-vurderinger.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 72 mot 28 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.37)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke satsingen på realfag og digitalisering gjennom konkrete budsjettposter og målrettede tiltak for kompetanseutvikling.»

Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 70 mot 30 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen gi kommunene større handlingsrom i areal- og naturforvaltning, og fjerne unødige sentrale restriksjoner.

Presidenten: Bak tilrådinga står Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, Høgre og Senterpartiet.

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til tilrådinga.

Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 83 mot 17 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.31)

Vidare var tilrådd:

II

Meld. St. 35 (2024–2025) – Norges arbeid med bærekraftsmålene – Status, utfordringer og veien videre – vedlegges protokollen.

Presidenten: Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 71 mot 29 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.01)

Votering i sak nr. 3, debattert 3. mars 2026

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe, Tone Wilhelmsen Trøen, Anna Molberg og Tage Pettersen om å nedsette et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon (Innst. 124 S (2025–2026), jf. Dokument 8:26 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Haagen Poppe på vegner av Høgre
- forslag nr. 2, frå Jorunn Gleditsch Lossius på vegner av Kristeleg Folkeparti

Det blir votert over forslag nr. 2, frå Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som med forankring i Grunnloven § 2 og vår kristne og humanistiske arv skal utarbeide et forslag til en norsk kulturkanon – en Norgeskanon, det vil si en liste over de viktigste verkene i Norges kunst- og kulturarv.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Kristeleg Folkeparti blei med 97 mot 4 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.38)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Høgre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal utarbeide et forslag til en norsk kulturkanon, det vil si en liste over de viktigste verkene i Norges kunst- og kulturarv.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre blei med 86 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:26 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe, Tone Wilhelmsen Trøen, Anna Molberg og Tage Pettersen om å nedsette et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon – vedtas ikke.

Presidenten: Høgre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 81 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.31)

Votering i sak nr. 4, debattert 3. mars 2026

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Haagen Poppe, Mahmoud Farahmand, Tage Pettersen, Mudassar Kapur og Mathilde Tybring-Gjedde om økonomisk likebehandling av barnevernet i Oslo (Innst. 134 S (2025–2026), jf. Dokument 8:2 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Benjamin Jakobsen på vegner av Arbeidarpartiet og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 2, frå Liv Gustavsens på vegner av Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 3, frå Tone Wilhelmsen Trøen på vegner av Høgre
- forslag nr. 4, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet

Det blir votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, frem til det er gjennomført en overføring av Oslo kommunes ansvar for andrelinjebarnevernet til staten, sørge for at barnevernet i Oslo blir økonomisk likebehandlet med barnevernet i resten av landet.»

Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet blei med 92 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.15)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Høgre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å kompensere Oslo kommune for den statlige underfinansieringen av barnevernet fra 2004.»

Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre blei med 84 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.33)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at midler som tilfaller Oslo kommune gjennom økt statlig finansiering til barnevern brukes direkte til styrking av barnevernet samt til å bedre tilbudet til utsatte barn og familier i Oslo.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti blei med 68 mot 33 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.18.51)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en ny vurdering av finansieringen av andrelinjebarnevernet i Oslo, dersom det besluttes å ikke gå videre med forslaget fra Stene II-utvalget om innlemming av dette i det statlige barnevernet.»

Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 54 mot 47 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.19.12)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i fremtidige budsjettforslag sørge for at barnevernet i Oslo blir økonomisk likebehandlet med barnevernet i resten av landet.

Presidenten: Bak tilrådinga står Framstegspartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti.

Raudt og Venstre har varsla støtte til tilrådinga. Senterpartiet har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

Arbeidarpartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 68 mot 32 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.19.45)

Vidare var tilrådd:

II

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Oslo kommune om overføring av kommunens ansvar for andrelinjebarnevernet i tråd med Oslo kommunes ønsker og anbefalingene fra Stene-utvalget.

Presidenten: Bak tilrådinga står Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti.

Senterpartiet og Venstre har varsla støtte til tilrådinga.

Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 54 mot 47 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.20.26)

Votering i sak nr. 5, debattert 3. mars 2026

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en helhetlig og forpliktende tiltakspakke for å utjevne og bekjempe sosiale forskjeller (Innst. 126 S (2025–2026), jf. Dokument 8:11 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 22 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Mirell Høyer-Berntsen på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 4–9, frå Mirell Høyer-Berntsen på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslaga nr. 10–14, frå Mirell Høyer-Berntsen på vegner av Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 15 og 16, frå Siren Julianne Jensen på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 17, frå Jorunn Gleditsch Lossius på vegner av Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 18, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet
- forslaga nr. 19–22, frå Abid Raja på vegner av Venstre

Det blir votert over forslaga nr. 20–22, frå Venstre.

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre et eget skattefradrag for enslige forsørgere.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne dokumentavgiften og egenkapitalkravet for førstegangskjøpere av bolig.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en tilskuddsordning for etablering og drift av avlastningstilbud for enslige forsørgere i regi av ideelle aktører, tilsvarende tilbudet Rødhetta i Oslo.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Venstre blei med 99 mot 2 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.28)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 19, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvike kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for de som venter på å få tildelt barnehageplass.»

Høgre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Venstre blei med 85 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.46)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 18, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at eksisterende tilskuddsordninger også omfatter etablering og drift av avlastningstilbud for enslige forsørgere i regi av ideelle aktører.»

Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet blei med 80 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.08)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 17, frå Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide retten til kontantstøtte til å gjelde til barnet fyller to år, og øke satsen for kontantstøtte til 10 000 kroner per måned, i forbindelse med forslag til revurdert nasjonalbudsjett for 2026.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Kristeleg Folkeparti blei med 97 mot 4 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.25)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 15, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, med utgangspunkt i anbefalingene fra Ekspertgruppen om barn i fattige familier, komme tilbake til Stortinget med forslag til modeller for å kraftig øke og skattlegge barnetrygden.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 96 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.42)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 16, frå Miljøpartiet Dei Grøne.

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve de veiledende satsene for sosialhjelp generelt og for enslige forsørgere spesielt.»

Sosialistisk Venstreparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 91 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.00)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 10 og 12–14, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve eller oppheve inntektsgrensen for rett til stønad til barnetilsyn for enslig mor eller far.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve minstesatsen på arbeidsavklaringspenger for unge mellom 18 og 25 år til samme nivå som for andre aldersgrupper.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for etablering av flere områdesatsinger, deriblant i Sandefjord og Lillestrøm.»

Venstre har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti blei med 94 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.21)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 11, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å erstatte ventestønad med en utvidet foreldrepermisjon fram til de som har søkt om barnehageplass, får innvilget dette.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti blei med 91 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.39)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre barnetrygdloven § 10 og sikre at barnetrygden prisjusteres årlig.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 91 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.56)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 5, 6 og 8, frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tilby barn i lavinntektsfamilier som per i dag har rett til gratis kjernetid i barnehagen, gratis barnehageplass.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke de veiledende satsene for økonomisk sosialhjelp, hvor målet er at alle satsene kommer opp på et nivå tilsvarende SIFOs referansebudsjett.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om utvidet ramme for Husbankens startlånsordning og øremerke økningen til søkere som er enslige forsørger.»

Venstre har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 89 mot 12 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.16)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 9, frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kommunale garantiordninger eller boligfinansieringsordninger inngår som en del av egenkapitalkravet i utlånsforskriften og anses som et supplement til boligens verdi ved beregning av maksimal belåningsgrad.»

Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 84 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.35)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav med formål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet.»

Senterpartiet, Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 79 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.55)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 1 og 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt grunnbemanning i barnehager i levekårsutsatte områder.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å gradvis øke tilskuddspotten for Utdanningsdirektoratets øremerkede tilskuddsordning til tiltak for å styrke den språklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage.»

Venstre har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 85 mot 16 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.14)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at barneperspektivet i Nav forsterkes ytterligere ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.»

Senterpartiet, Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 75 mot 26 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.35)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:11 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en helhetlig og forpliktende tiltakspakke for å utjevne og bekjempe sosiale forskjeller – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei vedteken med 80 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.09)

Sak nr. 11 [15:26:20]

Referat

1. (243) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Tor Mikkjel Wara, Rikard Spets, Morten Stordalen, Pål Morten Borgli, Marius Arion Nilsen og Kristoffer Sivertsen om tiltak for mer effektiv og økonomisk utnyttelse av strømmettet (Dokument 8:139 S (2025–2026))
Samr.: Blir sendt energi- og miljøkomiteen.
2. (244) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Stian Storbukås, Anette Carnarius Elseth, Finn Krokeide, Helge André Njåstad og Jon Engen-Helg-

heim om å utløse opsjon på tre politihelikoptre (Dokument 8:138 S (2025–2026))

Samr.: Blir sendt justiskomiteen.

3. (245) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Andersen Sayed, Jørgen H. Kristiansen, Hans Edvard Askjer og Harry Valderhaug om å la ukrainere reise hjem (Dokument 8:136 S (2025–2026))
4. (246) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ida Lindtveit Røse, Jonas Andersen Sayed, Jorunn Gleditsch Lossius og Hans Edvard Askjer om en stortingsmelding om innvandring og integrering (Dokument 8:137 S (2025–2026))
Samr.: Nr. 3 og 4 blir sende kommunal- og forvaltningskomiteen.
5. (247) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande og Ole Herman Sveian om naturskadeordningen (Dokument 8:134 S (2025–2026))
Samr.: Blir sendt næringskomiteen.
6. (248) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om en nasjonal strategi for trafikksikker, bærekraftig og verdiskapende vinterturisme (Dokument 8:135 S (2025–2026))
Samr.: Blir sendt transport- og kommunikasjonskomiteen.

Sak nr. 6 heldt fram [15:26:48]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Trygg oppvekst i et digitalt samfunn (Innst. 137 S (2025–2026), jf. Meld. St. 32 (2024–2025))

Presidenten [15:26:52]: Me held då fram med debatten i sak nr. 6. Første talar er statsråd Lene Vågslid.

Statsråd Lene Vågslid [15:27:16]: Det er fint med debatt om barns digitale oppvekst. Eg er eigentleg veldig glad for at Framstegspartiets representantar i komiteen også er veldig aktive i debatten, for det siste året har eg sakna Framstegspartiet i ein del av debattane me har hatt om trygg digital oppvekst. Og eg ser fram til, når me kjem til Stortinget med eit forslag til SoMe-lov, å sjå kvar Framstegspartiet landar.

Eg høyrer at ein er imot aldersgrense, samtidig som representanten Hjemdal ikkje vil bli misforstått. Viss det er noko me har misforstått, må ein gjerne klargjere det. Representanten Hjemdal seier òg at me har ei aldersgrense i dag. Ja, tekgigantane har sjølv sett aldersgrenser i plattformene sine, men me har ikkje ei lovfesta aldersgrense i Noreg i dag, og det ynskjer Arbeidarpartiet å ha på plass.

Eg vil òg seie at det er mykje positivt med det digitale livet, som me alle er ein del av. Det å sjå på f.eks. å utgreie eit tekfag, som Utdanningsdirektoratet gjer no, meiner eg er viktig. Som representanten Toppe var inne på, handlar det òg om å sikre at ungane får god digital kompetanse.

Eg er òg for gaming. Eg har hatt gode møte og god dialog med både Hyperion og Actis fleire gonger for at me skal klare å sikre god gaming for barn og unge. At kulturministeren no har sett i gang ei utgreiing for å sjå på forbod mot lootboksar, er bra, for gjennom å få vekk dei skadelege delane av gaming eller ved betre beskytting i sosiale medium kan me behalde det som er bra.

Barnebarometeret, som Barneombodet har utført, viser at ungar sjølv ynskjer å bruke mindre tid på både skjerm og sosiale medium. Og i debatten har fleire vore innom at både foreldre og politikarar òg må bli betre rollemodellar.

Eg ser fram til å følgje opp denne stortingsmeldinga, og eg er godt i gang. Eg er glad for at dei fleste partia ser ut til å meine at innføring av viktig EU-regelverk som DSA er viktig å få på plass, slik at me klarer å beskytte ungane betre i ei fulldigital tid.

Det var ikkje nødvendigvis veldig populært den gongen det kom forslag om røykjelov i Noreg. Det var ikkje nødvendigvis veldig populært då det kom påbod om bilbelte. Eg trur at det å få til betre regulering av den digitale oppveksten til barn no, blir heilt avgjerande for kva slags oppvekst dei kjem til å få. Takk for debatten.

Presidenten [15:29:54]: Representanten Silje Hjemdal har hatt ordet to gonger tidlegare i debatten og får ordet til ein kort merknad på inntil 1 minutt.

Silje Hjemdal (FrP) [15:30:08]: Igjen noen oppklaringer: Fremskrittspartiet er ikke for en 15-årsgrense på sosiale medier. Vi mener det gir en falsk trygghet.

Videre er det også viktig for oss å understreke at vi er imot et generelt forbud mot f.eks. lootbokser, selv om vi fra denne talerstolen skal være helt ærlige på at vi var åpne for å diskutere det når det gjelder barn. Men i ytterste konsekvens å forby voksne folk å spille FIFA på egen fritid, er Fremskrittspartiet imot, og det er det en sann forbudspolitikker fører med seg.

Når det gjelder konkrete tiltak, kan man bare se gjennom x antall representantforslag de siste årene om bl.a. ungdomskrim og styrking av politiet. Det forebyggende arbeidet i politiet er nesten ikke eksisterende lenger – etter de ikke-prioriterte oppgavene fra denne regjeringen.

Presidenten [15:31:13]: Representanten Hashim Abdi har også hatt ordet to gonger tidlegare i debatten og får ordet til ein kort merknad på inntil 1 minutt.

Hashim Abdi (A) [15:31:27]: Jeg registrerer at FrP er imot 15-års aldersgrense på sosiale medier, men FrP var også imot endringene vi gjorde i markedsføringsloven da vi skulle beskytte barn og unge mot dårlig markedsføringsteknikk. Det var FrP imot.

Så registrerer jeg at representanten i det forrige innlegget snakket om ytringsfrihet. Hvis man er så opptatt av ytringsfriheten, kan man vel øke rammene for institusjonene der meningsdannelse skjer, enten det er i Presse-Norge eller i kulturen for øvrig. Det er FrP imot. Gjennomgående står man her, setter seg på sin høye hest og snakker om at man skal beskytte barn og unge. Jeg registrerer at man ikke gjør det. Man taler med to tunger.

Presidenten [15:32:05]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:32:13]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Tro på framtida – uansett bakgrunn (Innst. 136 S (2025–2026), jf. Meld. St. 28 (2024–2025))

Presidenten [15:32:13]: Etter ønske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlem av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Hashim Abdi (A) [15:33:01] (ordfører for saken): «Uansett hva slags bakgrunn du har, uansett hvor du vil i livet – så skal du som vokser opp i Norge i dag, kunne strekke deg mot drømmen og forme livet ditt.»

Sitatet over er fra statsministeren i nyttårstale. Det sitatet rommer på mange måter hva som er utgangspunktet for Arbeiderpartiets politikk når det gjelder å utjevne forskjeller – om frihet for enkeltmennesket, og om at vi som samfunn rigger oss slik at vi løfter alle barn og unge ut av utenforskap og inn i «innenforskap».

Jeg vil begynne med å takke komiteen for samarbeidet om denne meldingen. Den tar tak i noe av det mest grunnleggende i politikken: Hvordan gir vi flere barn og unge reelle muligheter i felleskapet? Stortingsmeldingen «Tro på framtida – uansett bakgrunn» bygger på et tydelig kunnskapsgrunnlag om at sosioøkonomiske forskjeller i barndommen henger sammen med senere forskjeller i utdanning, arbeid, helse og inntekt, og at barn som vokser opp i familier med vedvarende lav inntekt, oftere møter større utfordringer senere i livet.

Det betyr ikke at livsløpet til ett eneste barn i Norge er forhåndsbestemt, men at utgangspunktet kan bety utrolig mye. Det kan være den lille forskjellen som gjør at en ni år gammel gutt står på sidelinjen mens alle klassekameratene spiller fotball på fotballaget. Det kan være trangboddhet som gjør det vanskelig å gjøre lekser. Det kan være foreldre som står utenfor arbeidslivet, og som selv kun har opplevd nederlag i møte med systemet. Derfor må politikken være helhetlig.

Arbeiderpartiet har valgt å styrke de universelle ordningene: Vi har kraftig redusert maksprisen i barnehagen. I flere deler av landet er barnehagen nå gratis eller betydelig rimeligere enn før. Vi har også styrket barnetrygden historisk mye siden Solberg-regjeringen. Vi har redusert foreldrebetalingen i SFO. For familier med stram økonomi betyr dette at flere barn får være med.

Vi vet at de første leveårene legger grunnlaget for videre utvikling. Derfor satser vi på helsestasjoner, barnehager og en skole med høy kvalitet. Derfor følger vi opp med bemanning og kompetanse. Det handler om å gi den «kidden» som sitter i klasserommet sitt med armen opp i været, en god voksen å snakke med.

Fellesskolen er det viktigste utjevningsprosjektet vi har. Fellesskolen gir alle barn og unge en felles referanse til høyere utdanning, arbeidsliv, en jobb å gå til og en lønn å leve av.

Oppveksten handler også om det som skjer etter skoletid. Derfor har regjeringen økt det særskilte tilskuddet for å inkludere barn og unge fra 555 mill. kr i 2022 til 758 mill. kr i år. Det betyr at flere barn kan delta i aktiviteter gjennom Barnas Stasjon i regi av Blå Kors, gjennom gratis utlån av utstyr via BUA og gjennom ferieopplevelser med Røde Kors og Turistforeningen – noe så enkelt og så viktig som at alle barn skal få delta.

Arbeid er avgjørende, og arbeidsledigheten går ned under denne regjeringen – det er bra. For de aller fleste familier er det lønnsinntekten som gir økonomisk trygghet. Når foreldre er i arbeid, styrkes både familiens økonomi og barnas mulighet til å få gode, trygge liv. Derfor ligger arbeidslinjen fast. Vi satser på kvalifisering, læreplasser, ungdomsgarantien og tettere oppfølging for unge som står utenfor felleskapet.

Samtidig vet vi at noen familier har sammensatte utfordringer. Derfor legger vi opp til bedre samordning av tjenester. Barn og unge skal ikke oppleve å bli kasteballer mellom etater. Kommunene må ha verktøyene til å jobbe mer helhetlig, og vi bygger et kunnskapssystem som gjør at vi vet mer om hva som fungerer.

Det finnes også tydelige politiske skillelinjer i kampen mot Forskjells-Norge – mellom de av oss som mener at vi skal bruke de store pengene på fellesskapet, og FrP og Høyre som vil bruke fellesskapets penger på dem som har mest. Å gjøre folks velferd dårligere, barnehager

dyrere, og det å svekke frivilligheten, den brede forebyggingen og norskopplæringen for dem vi vet sliter mest med å komme seg ut i arbeid – alt dette er et politiske valg. Dette velger man helt selv.

Erfaringene fra årene de styrte, var at barnefattigdommen økte. Antallet barn som vokste opp i vedvarende lavinntekt, gikk opp år etter år. Antallet barn og unge som fikk muligheten til å strekke seg etter drømmen sin, gikk ned år etter år.

Når man svekker fellesskapsløsningene, rammer det dem som trenger dem mest. Når man kutter i universelle ordninger, er det barn i lavinntektsfamilier som merker det aller først. Arbeiderpartiet velger annerledes. Vi mener at fellesskapets midler skal brukes til å styrke barnehager, skoler, fritidstilbud og familienes økonomiske trygghet. Vi mener at universelle ordninger gir legitimitet og sammenheng i velferdsstaten. Vi mener også at arbeid, utdanning og trygge oppvekstvilkår er den mest effektive måten å redusere forskjeller på.

Avslutningsvis vil jeg sitere den siste setningen i oppvekstmeldingen:

«Det er regjeringens vurdering at de samfunnsøkonomiske gevinstene av tiltakene i meldingen langt vil overskride kostnadene ved å gjennomføre tiltakene.»

I merknaden hvor dette siteres, er både Høyre, FrP og KrF ute. Det sier litt om de politiske skillelinjene i denne saken.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Silje Hjemdal (FrP) [15:37:59]: Ærlighet varer lengst. Når man viser til den merknaden som Fremskrittspartiet gikk ut av, kunne man gjerne også vist til at det var ingen forskning, informasjon eller noe grunnlag som viste at det sitatet var basert på et tallgrunnlag med fakta. Da er det oppklart.

Alle barn og unge i Norge skal ha muligheten til å lykkes med å skape et godt liv, uavhengig av hvilken bakgrunn og økonomiske forutsetninger man har. Fremskrittspartiet støtter langt på vei intensjonen om å forebygge utenforskap og legge til rette for at flest mulig barn og unge får en trygg og god oppvekst, men vi mener at regjeringens politikk preges av overordnede formuleringer, manglende målsettinger og en for svak vektlegging av ansvar og plikt. Det kunne man kanskje også sett hen til under den forrige debatten, der nesten alt handlet om en 15 års aldersgrense for sosiale medier.

Tro på framtiden er ikke noe man får servert av det offentlige. Det er noe man skaper gjennom utdanning, arbeid og tilhørighet. Fremskrittspartiet ønsker å bygge et samfunn der alle barn, uansett navn eller bakgrunn, får de samme mulighetene til å lykkes. Det krever at vi

stiller krav. Vi må sette grenser, og vi må prioritere – og ikke minst tørre å prioritere – det norske fellesskapet.

Derfor mener Fremskrittspartiet at forebygging ikke bare handler om tilgjengelige tjenester, men også om tydelige forventninger til f.eks. foreldre og foresatte. Meldingen inneholder i liten grad en vurdering av hvordan foreldre som ikke følger opp barnas skolegang, helse og fritid, skal møtes med krav og ansvar. Det er en svakhet at regjeringen ikke i større grad kobler støtte med plikt, og at det offentlige trekker langt inn i det som bør være foreldrenes ansvar.

Det er også urovekkende at barn med innvandrerbakgrunn er sterkt overrepresentert i statistikk om både lavinntekt og registrert kriminalitet. Likevel velger regjeringen i meldingen å behandle denne gruppen nærmest på lik linje med alle andre. Fremskrittspartiet er imidlertid krystallklar på at utfordringer som er særegne for enkelte grupper, må møtes med målrettede tiltak, bl.a. i form av språkkrav, en integreringsplikt og tettere oppfølging. Å unnlate å gjøre dette svekker innsatsen mot utenforskap og reduserer muligheten for reell sosial mobilitet.

Før jul stilte jeg et skriftlig spørsmål til barne- og familieministeren som gikk på akkurat dette med andelen barn og unge med innvandrerbakgrunn som mottar tiltak fra barnevernet. De sjokkerende tallene viste at hele 44 pst. av barna med barnevernstiltak hadde minoritetsbakgrunn. Selvsagt må noen tørre å adressere dette. Vi mener dette er svært alvorlig og bekymringsfullt, og det er ikke minst et tydelig tegn på at innvandringen har vært for høy, og at integreringen har sviktet.

Jeg og Fremskrittspartiet forventer at når en så høy andel av barnevernssakene involverer barn med innvandrerbakgrunn, så tas det på alvor og følges opp med konkrete tiltak som styrker barns rettigheter og frihet. Det håper jeg at statsråden tar med seg videre.

Fremskrittspartiet ønsker også å vise til et tidligere forslag vi har hatt, der vi ønsket å føre tilsyn med bl.a. koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge, for å sikre at slike tilbud ikke bidrar til negativ sosial kontroll eller motvirker integrering. En del av skriviene i avisene den siste tiden har kanskje vist at det var en stor feil, i hvert fall beklagelig, at veldig mange av partiene i denne sal stemte ned Fremskrittspartiets forslag om dette. Negativ sosial kontroll av barn og unge er et svært alvorlig samfunnsproblem, og noe som Fremskrittspartiet mener det er helt avgjørende å ta tak i på høvelig vis og med konkrete tiltak, dersom alle barn skal ha tilgang på en trygg oppvekst.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag i denne saken.

Presidenten [15:43:07]: Representanten Silje Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:43:26]: For oss i Høyre er familien samfunnets viktigste fellesskap. Det er her grunnlaget for en trygg oppvekst, god livskvalitet og inkludering legges. Vår oppgave som politikere er ikke å overta familienes oppgaver, men å støtte dem, slik at de kan klare seg selv. Dessverre ser vi at hverdagen blir tøffere for mange under dagens regjering.

Barneombudets barnebarometer for 2025 viser at barns hverdag i økende grad påvirkes av økonomiske forskjeller. Barn fra familier med lav inntekt får mindre hjelp med lekser og deltar sjeldnere i fritidsaktiviteter.

Vi i Høyre godtar ikke at foreldrenes lommebok skal avgjøre et barns muligheter. Derfor har vi i vårt alternative statsbudsjett for 2026 foreslått å prisjustere barnestrygden for alle barn. Det er et av de mest effektive tiltakene mot barnefattigdom. Vi foreslår et jobbfradrag som gir 4 300 kr lavere skatt for folk i arbeid, fordi det skal lønne seg å jobbe. Det er derfor oppsiktsvekkende at regjeringen i sitt budsjettforlik kuttet 50 mill. kr til arbeidsmarkedstiltak. Veien ut av fattigdom går gjennom arbeid, ikke passivitet.

Vi vil også gi 30 000 flere barn muligheten til å delta på fritidsaktiviteter gjennom en økt satsing på 25 mill. kr.

Trygghet handler også om forutsigbarhet i hverdagen. Det er på høy tid at regjeringen følger opp Stortingets vedtak om barnehageplass til desemberbarna. Det er urettferdig at foreldre som føder sent på året, må ta måneder med ulønnet permisjon fordi barnet ikke får barnehageplass.

Når det gjelder skolen og SFO, er vi bekymret for kvaliteten. Vi ser at ressursituasjonen i SFO er forverret etter innføringen av gratis kjernetid. Særlig barn med behov for særskilt tilrettelegging lider under uforutsigbarhet og uro. Vi prioriterer innhold og ansatte framfor symbolske satsinger. Mens regjeringen bruker tid på skolemat, vil vi prioritere at barna faktisk lærer å lese, skrive og regne.

Vi må også snakke om den mørkeste siden av barns oppvekst. Statistikken fra Bufdir viser en rystende økning i grov fysisk vold mot barn i hjemmet. Vi vet at vold i barndommen avler vold senere i livet. Det er dypt bekymringsfullt at antallet bekymringsmeldinger fra skoler og barnehager synker. Vi må styrke laget rundt barna, øke kompetansen hos de ansatte og sørge for at de som ser barna i hverdagen, faktisk tør å melde fra.

I statsbudsjettet ble det foretatt en stor omlegging av tilskuddet til helsestasjon- og skolehelsetjenesten, til en ny programfinansiering. Den gangen delte vi bekymringen som veldig mange andre som jobber tett på barn,

har. Er det en reell risiko for at sentrale forebyggende tjenester i kommunene svekkes når flere formål skal dekkes innenfor samme bevilgning? Jeg har fått opplysninger om at denne ordningen ennå ikke er på plass, så nå sies det opp helsesykepleiere i mange kommuner, fordi kommunene ikke lenger har det tilskuddet de hadde i fjor og året før.

Barn og unges oppvekstvilkår henger også sammen med den økende ungdomskriminaliteten. Vi ser at kriminelle nettverk rekrutterer stadig yngre barn i alle landets politidistrikter. Da er det provoserende defensivt at regjeringen svarer med «vurdere» og «utrede». Stortinget har allerede vedtatt at det skal innføres hurtigspor i alle tingretter fra 2026. At regjeringen nå sier at den vil utrede muligheten, er en omkamp om et vedtak de allerede er pålagt å gjennomføre. Vi trenger ikke flere ekspertgrupper som skal bruke år på å vurdere informasjonsdeling. Vi trenger handling nå for å stoppe rekrutteringen til gjengene.

Dette er en melding som favner bredt, og den favner vidt også når det gjelder antall departementer som er involvert. Det er viktig å merke seg, noe også Kristelig Folkeparti gjør i innstillingen, Kirkens Bymisjons hovedbudskap etter å ha lest rapporten:

«Bruk og omsett eksisterende kunnskap til handling. Vi er utålmodige, og iverksetting av tiltak må ikke forsinkes av ytterligere utredninger eller ekspertgrupper.»

Det er lett å sette ned nye utvalg og foreta nye norske offentlige utredninger, men jobben vår er å ta beslutninger på det kunnskapsgrunnlaget vi har. Vi vet nå mye om hva det er som utfordrer barns oppvekstvilkår.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [15:48:45]: Jeg vil begynne med å takke. Jeg vil takke alle organisasjonene og innbyggerne våre som har sendt oss innspill til denne stortingsmeldingen og til den høringsrunden som har vært. Det gjør meg veldig stolt og gir meg stor glede å se hvor mange det er som jobber for barnets beste i samfunnet. Det betyr veldig mye å se dette engasjementet, og at alle ønsker det beste for våre barn. Så en stor takk til dere!

Samtidig står jeg her i dag med en dyp overbevisning: Et barns framtid skal aldri avgjøres av familiens økonomi, bakgrunn eller av om barnet har en funksjonsnedsettelse. Hvert barn – hvert eneste ett – skal ha like muligheter, og vår jobb som folkevalgte er å gjøre disse mulighetene virkelige.

Denne stortingsmeldingen gir oss kunnskap og et riktig grunnlag for veien videre. Men i SV har vi vært tydelige: Det holder ikke å beskrive utfordringene; vi må handle. Det må gjøres en forskjell i barns liv nå. Derfor er jeg også bekymret, for den generasjonen som vokser

opp i dag, kan bli den første på 100 år som får det mindre trygt enn foreldrene sine her i Norge.

Det som er viktig, er starten på livet, begynnelsen på ethvert barns tid. De aller første tusen dagene er, som stortingsmeldingen beskriver, avgjørende for barns livsløp. Det er viktig å følge opp denne meldingen, og at vi reflekterer kunnskap om hvordan alvorlige barndomsbelastninger påvirker levekår, utenforskap og ulikhet, og at dette forstås som en forutsetning for å lykkes. Tidlig innsats må være et førende prinsipp, og jeg håper at regjeringen utvikler en strategi for å integrere kunnskap om barndomsbelastninger og vold som et folkehelseproblem, med særlig vekt på arenaene hvor barn befinner seg daglig.

Vi i SV er også opptatt av retten til hjemmebesøk av jordmor, og at den lovfestes, som en del av oppfølgingen for småbarnsfamilier.

En god start på livet handler om å styrke barnetrygdens særtilllegg for enslige forsørgere. Uansett hva slags foreldre vi er, enten vi er sammen eller alene, skal barna ha like gode forutsetninger. Vi må også sørge for å øke den ordinære barnetrygden. Tiltakene må derfor i større grad ta hensyn til enslige forsørgeres situasjon.

I tillegg er vi opptatt av viktigheten av at vedtak nr. 614 for 2023–2024 gjennomføres, slik at hjemmebesøksprogrammet Nye familier i Oslo testes ut i minst ti kommuner – aller helst vil vi ha det i hele landet – med mål om nasjonal utrulling til helsestasjoner. Da får vi styrket kunnskapsgrunnlaget og bidratt til varige strukturer for tidlig innsats.

Vi ønsker at alle barn skal bli tatt vare på her i Norge. Derfor gjør det vondt når jeg hører representanten fra FrP, som skiller mellom barn. Alle barn er våre barn, og det kan ikke være slik at bare noen barn skal tas hensyn til, slik FrP ønsker. Og det at representanten fra FrP får denne stortingsmeldingen til å handle om innvandring, er for meg uforståelig.

Jeg vil også framheve barns rett til deltakelse og medvirkning, og at personer med funksjonsnedsettelser må inkluderes fullt ut i oppvekstpolitikken. Komiteens merknader viser at dette er en stor og viktig gruppe, som altfor ofte faller utenfor. SV er tydelig på at barn med funksjonsnedsettelser skal ha samme muligheter som alle andre til å delta, utvikle seg og høre til i fellesskapet.

Jeg avslutter med følgende: Vi må, som det står i stortingsmeldingen, gi hvert eneste barn tro på sin egen framtid, uansett bakgrunn.

Jeg fremmer herved forslagene som SV er en del av.

Presidenten [15:53:54]: Representanten Mirell Høyer-Berntsen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Remi Sølvberg (R) [15:54:08]: Tro på framtida – uansett bakgrunn: Det er en flott tittel, og det er en intensjon Rødt deler fullt ut. Alle barn skal ha tro på framtida – uansett hvilken familie de er født inn i, uansett postnummer, størrelsen på lommeboka til foreldrene, funksjonsvariasjon, etnisitet osv. Derfor må vi si tydelig fra når politikken ikke står i stil med ordene. Denne meldinga handler i stor grad om å lindre konsekvensene av forskjeller mer enn å fjerne årsakene til dem.

Regjeringa trekker fram økt barnetrygd og lavere makspris i barnehagen. Det er veldig bra. Det er tiltak Rødt har kjempet lenge for, og som betyr mye for familier med dårlig råd. Samtidig aksepterer vi et boligmarked der høye leiepriser og spekulasjon presser barnefamilier ut i økonomisk utrygghet. Vi har et arbeidsliv som er preget av midlertidighet, lave lønninger og useriøse aktører. Vi har ytelseser som er så lave at barn vokser opp i varig fattigdom i et av verdens rikeste land. Vi kan ikke snakke om like muligheter hvis noen foreldre aldri får fast jobb, hvis husleia sluker halve inntekten, eller hvis barnefamilier må stå i matkø. Da blir tro på framtida et slagord og ikke en realitet.

Rødt er glad for at meldinga vektlegger en god start på livet – barnehagen, helsestasjonen og skolen – og at laget rundt barna løftes fram. Tidlig innsats og samarbeid mellom tjenestene er utrolig viktig de tusen første dagene og i tida som følger. Barn skal ikke falle mellom stoler, men samarbeid alene er ikke nok. Det må følge ressurser med. En helsesykepleier som ikke har en stor nok stilling, fungerer ikke ordentlig. Denne kan ikke dekke flere skoler samtidig. En PPT-tjeneste uten nok ansatte får ikke gjort nok oppfølging. Et barnevern på sparebluss får ikke gjort den gode forebyggende jobben. Å styrke laget rundt barna må bety mer folk, mer tid og mindre byråkrati, og at kommunen får de pengene som følger med, og kan prioritere.

Meldinga snakker også om like muligheter i skole og fritid. Det målet deler vi, men i dag er det mange som ikke har disse like mulighetene. Det er forskjell på å vokse opp i en familie som har råd til kontingenter, utstyr og ferie, og en familie som må si nei fordi pengene ikke strekker til. Ordninger og prosjektmidler kan hjelpe, men det er avhengig av søknader og lokale prioriteringer, og det blir for tilfeldig. Rødt mener barn skal ha rett til fritid og deltakelse i idrett og kultur. Det må være gratis eller så rimelig at økonomi ikke blir en hindring. Det krever nasjonale, forpliktende ordninger og mer penger.

Min påstand er at det finnes en grunnleggende spenning i meldinga. Regjeringa vil ha små forskjeller, men utfordrer ikke systemet dypt nok, for store formuer vokser, det tas ut profitt i velferden, og bolig er blitt et investeringsobjekt mer enn et hjem. Skal vi gi alle barn re-

elle muligheter, må vi omfordele mer – enda mer. Vi må styrke minstesatsene, vi må bygge en sterk ikke-kommersiell velferd, og vi må sikre trygge jobber og boliger. Vi må gå dypere.

Det er en god melding, men vi kan så mye mer. Rødt vil støtte det som er positivt, men vi må være tydelig på at det dessverre ikke er nok. Vi må ikke nøye oss med å dempe konsekvensene av ulikhet når vi kan endre strukturen som skaper den. Skal alle barn ha tro på framtida, må vi føre en politikk som faktisk flytter makt og ressurser, og som endrer livet til dem som har minst

Siren Julianne Jensen (MDG) [15:59:03]: Vi behandlar i dag stortingsmeldinga Tro på framtida – uansett bakgrunn, som er regjeringa si breie oppvekstmelding for perioden. Meldinga løftar viktige ambisjonar om sosial utjamning, tidleg innsats og tverrsektorielt samarbeid. Det blir understreka at alle barn uansett bakgrunn skal ha like moglegheiter til å utvikle seg, lære og leve eit godt liv. Det er ein ambisjon som MDG deler fullt ut.

Regjeringa peikar sjølv på at auka forskjellar og polarisering utfordrar både demokratiet og barns framtidstru. For MDG er det ein føresetnad at når vi snakkar om like moglegheiter, må vi også sjå heile oppvekstmiljøet til barnet – naturen rundt dei, klimaet dei veks opp i, det digitale trykket som pregar kvardagen og dei strukturelle forskjellane som følgjer av økonomisk ulikskap og dei ulike rammene for kommunane. Oppvekstpolitikk må famne både kvardagsliv, helse, miljø og samfunnsutvikling.

Meldinga trekkjer fram trygge nærmiljø, fritidsarenaer og fellesskap som viktige delar av ein god oppvekst. MDG er einig i det og vil understreke at tilgangen til natur og grøne område er eit grunnleggjande oppvekstvilkår. Det finst store geografiske forskjellar i barns tilgang til natur og trygge uteområde. For oss er det avgjerande at alle barn har nærmiljø som inviterer til lek, friluftsliv, trygg ferdsel og fellesskap. Dette er ein del av barns helse og trivsel. Ei oppvekstmelding må difor tydelegare ta inn at naturkvalitet og -miljø er ein del av barns livssjansar.

Vi veit at mange barn og unge opplever stress, einsemd og press. Likevel blir psykisk helse vigd for lite plass i meldinga. I omtaler frå fagmiljøa blir det peika på behov for både førebygging, tidleg innsats og eit sterkare lag rundt barna. MDG meiner at ei oppvekstmelding som skal bidra til like moglegheiter, må ha ein meir konkret og forpliktande plan for psykisk helse. Vi treng fleire helsesjukepleiarar, vi treng styrkte fritidsarenaer og møteplassar, lågterskel helsetenester i kommunane og betre samhandling mellom helsetenester, skule og barnevern. Dette er avgjerande strukturar for å førebyggje utanforskap og styrkje trivsel og livsmeistring.

Meldinga heiter Tro på framtida. Det er eit fint bilde, men barn si tru på framtida blir også forma av klimarisiko og miljøutviklinga dei ser rundt seg. Ekstremvær, naturtap og klimafrykt er ein del av barns verkelegheit i dag. Meldinga frå regjeringa omtaler ikkje klima og miljø som ein del av oppvekstvilkåra. MDG meiner at dette er ei betydeleg svakheit. Å byggje framtidstru handlar også om å ta ansvar for den verda som barna skal bli vaksne i. Klima og natur må inn som eksplisitte vurderingar i oppvekstpolitikken.

Regjeringa legg vekt på tidleg innsats og like moglegheiter gjennom heile utdanningsløpet, noko som blir understreka både i meldinga og i omtaler frå fagmiljøa om betydninga av heilskap og samarbeid. MDG støttar dette, men kvalitet krev ressursar. Det betyr gode barnehagar med nok tilsette og gode språk- og inkluderingsmiljø, ein skule med tid og støtte til lærarar og elevar, kulturskule som ein inkluderande arena og fritidstilbod som når barn i familiar med låg inntekt og avgrensa ressursar. Skule og barnehage må vere arenaer som kompenserer for ulikskap, ikkje forsterkar det.

Både meldinga og høyringsinstansar legg stor vekt på samarbeidet mellom tenester og på at oppvekstpolitikken må vere tverrsektoriell. MDG er einig, men samarbeid føreset kapasitet. Det føreset at kommunar faktisk har råd til å gje barna eit heilskapleg tenestetilbod. MDG meiner at ein moderne oppvekstpolitikk må styrkje det økonomiske handlingsrommet i kommunane. Barn sine moglegheiter skal ikkje vere avhengige av kommuneøkonomien eller geografien.

Tro på framtida – uansett bakgrunn er ei melding med gode verdiar og viktige analysar, men for MDG er det avgjerande at oppvekstpolitikk også handlar om den større samanhengen barn veks opp i: natur, klima, lokalsamfunn, psykisk helse og fordeling. Barn har krav på gode barnehagar, trygge skular og sterke fellesskap, men også på frisk natur, trygg framtid og tenester med tilstrekkeleg kapasitet. Skal barn tru på framtida, må politikken gje dei konkrete grunnar til det. Dette er retningar som MDG ønskjer å tydeleggjere i behandlinga av meldinga.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [16:04:19]: Kristelig Folkeparti brenner for at alle barn og unge i Norge skal ha de samme mulighetene og den samme friheten til å skape sin egen framtid. De skal få god omsorg, bo trygt, kunne delta i sosiale fellesskap, etablere stabile vennskap i oppveksten og føle seg verdifulle. Dessverre er det for mange som holdes utenfor på grunn av økonomi, fordommer, mangelfull tilrettelegging og språklige barrierer.

En god barndom varer hele livet, og KrF er overbevist om at bygger vi sterke familier, bygger vi også trygge,

robuste barn, som stort sett vil klare seg veldig godt her i livet, og som også er en del av et naturlig sikkerhetsnett de gangene livet butter imot. Nettopp derfor er familierpolitikk viktigere nå enn noen gang, og særlig i møte med de lave fødselstallene.

Kristelig Folkepartis familierpolitikk handler om å gi foreldre tillit og valgfrihet til å organisere sin hverdag med barn slik de selv ønsker. Derfor vil vi styrke familiene med gode og fleksible ordninger. Derfor er vi også bekymret for konsekvensen av politikken som føres under Støre-regjeringen, der man forsøker å styre familienes valg og svekke foreldrenes naturlige ansvar – enten det gjelder den rigide tredelingen, som paradoksalt nok ble til i likestillingsens navn, men har ført til at halvparten av norske mødre tar ut ulønnet permisjon, eller reduksjonen i kontantstøtten, med det formål at alle barn skal tidligst mulig inn i barnehage, sånn at mor kjappest mulig kommer seg tilbake på jobb. Den første tiden med små barn er altfor viktig til at vi skal sette hensynet til arbeidslinjen foran hensynet til familiene.

Det som likevel gir håp, er at mange ønsker seg flere barn enn det de faktisk får. Da må det være vår jobb som politikere å fjerne de økonomiske og strukturelle barrierene som hindrer folk i å realisere familiedrømmene sine. KrF er overbevist om at ved å gi skattelette, øke barnetrygden, sikre rett på foreldrepenger til alle, inkludert studenter, kan vi fjerne noen av de hindrene som i dag begrenser antallet barn, og gjøre det slik at det lønner seg å få barn tidligere.

Å styrke familienes økonomi er avgjørende, og en økning av barnetrygden til eksempelvis 2 250 kr per måned, som KrF foreslo i sitt alternative budsjett, vil løfte om lag 5 000 barn ut av vedvarende lavinntekt. Vi ønsker også å lovfeste at barnetrygden skal prisjusteres hvert år, samt å lovfeste barnets beste i sosialtjenesteloven.

De 1 000 første dagene i et barns liv er helt avgjørende for videre helse og utvikling. Derfor er styrking av familiene, også gjennom gratis foreldreforberedende kurs, et viktig og effektivt forebyggende tiltak som må inngå i tjenestene helsestasjonene tilbyr i kommunene.

KrF kan heller ikke få understreket nok betydningen av en tidlig og helhetlig innsats for barn som er utsatt for vold og overgrep. Organisasjoner som jobber med denne tematikken, kan fortelle om svekket fokus og innsats de siste årene, og det er svært alvorlig. KrF deler bekymringen i høringssvaret til bl.a. Stine Sofies Stiftelse for at oppvekstmeldingen ikke reflekterer den kunnskapen vi allerede har om hvor grunnleggende barnsdomsbelastninger som vold og overgrep er for barns helse, utvikling og framtidige levekår. Vold og overgrep er et folkehelseproblem som rammer alle sektorer, og er

en ledende årsak til ulikhet i helse, og vi savner en tydeligere forståelse av disse sammenhengene i meldingen.

Vi har også merket oss den tydelige kritikken fra Uloba, som mener at meldingen totalt svikter funksjonshemmede barn og unge på et grunnleggende nivå når den omtaler utsatte barn i generelle vendinger uten å nevne funksjonshemmede barn som en egen rettighetsgruppe.

Meldingen vektlegger også i for liten grad konsekvensen av hva samlivsbrudd har å si for barns oppvekst. I 2024 opplevde ca. 15 000 barn at foreldrenes forhold gikk i oppløsning. Jeg vil understreke at samlivsbrudd er en av de mest belastende hendelser et barn kan møte, med stor betydning for trygghet, psykisk helse, relasjoner og fungering i hverdagen. Når så mange barn årlig berøres, er det en klar svakhet ved meldingen at den ikke i større grad omtaler behovet for å satse på bedre støtte til barn i bruddprosesser, eller omtaler tiltak som kan bidra til lavere konfliktnivå og mer stabilitet for barna.

Avslutningsvis vil jeg si at KrF også er kritiske til regjeringens forslag om å ta stadig mer av barn og unges fritidsaktiviteter inn i skolefritidsordningen. Ja, det er grunn til å advare heftig mot denne retningen, som i realiteten innebærer en gradvis statliggjøring av barns fritid og frivilligheten.

Jeg tar til slutt opp Kristelig Folkepartis forslag til saken.

Presidenten [16:09:20]: Da har representanten Jorunn Gleditsch Lossius tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [16:09:37]: Dette er ei stortingsmelding som er hjarteleg velkommen. Det er veldig bra med ei felles stortingsmelding med ulike departement, der både utfordringane og løysingane ligg, som det står i meldinga. Det er òg veldig bra at ein fokuserer på partnerskapet med kommunesektoren, for det er i kommunane den største innsatsen må skje for å sikra barn og unge ein trygg og god oppvekst i Noreg. Det er bra at meldinga har eit veldig breitt førebyggingsperspektiv, spesielt for dei yngste ungane. Eg synest òg det er veldig bra at ein har landa på dei universelle ordningane, jf. barnetrygda, og heller har nokre målretta tiltak på toppen, ikkje at det vert ein politikk for dei meir verdig trengande, som er ein måte ein kan seia det på.

Eg ser det er fem innsatsområde: arbeid og auka økonomisk tryggleik, ein god start på livet, like moglegheiter gjennom utdanningsløp, fritidsarenaer og arbeidsliv, å styrkja laget rundt barna og meir kunnskap og samarbeid. Det er veldig viktige innsatsområde. Spesielt i ei tid der vi har veldig mange unge og unge vaksne som fell utanfor både utdanning og arbeidsliv, er det eit rett fokus.

Eg vil ta opp dette med økonomisk tryggleik. Dei aller fleste barn i Noreg har gode levekår. Samtidig veit vi at økonomisk ulikskap har vore aukande. Fleire barn veks i dag opp i fattigdom, i vedvarande låginntekt – fleire enn det vi vil. Eitt av ti barn veks opp i vedvarande låginntekt. Eg meiner det er vanskeleg for mange å forstå kva det gjer med barn å veksa opp i vedvarande låginntekt i Noreg – ikkje berre å ha litt dårleg råd av og til, men å veksa opp heile barndommen i det vi kallar vedvarande låginntekt. Desse barna opplever å veksa opp i fattige familiar i Noreg.

Vi veit frå forskning at å veksa opp i låginntekt påverkar både helse, utdanningsløp og deltaking i samfunnet. Vi veit òg at barn med innvandrarbakgrunn i dag utgjer halvparten av barn som lever i fattige familiar i Noreg. Barn er barn, uansett kor dei kjem frå, og det er viktig å ha ein politikk for det. Eg har snakka med ein av desse som har innvandrarbakgrunn, som fortalde at dei ikkje var fattige før dei kom til Noreg. Det er veldig hardt å høyra ein ungdom seia det, for det var på ein måte kanskje Noreg som gjorde dei fattige. Det er det ingen barn som ønskjer å leva i over tid. Det er det veldig viktig at denne meldinga følgjer opp, og det er eit godt grunnlag for det.

Det andre eg vil ta opp, er dei 1 000 første dagane – frå barnet vert unnfanga til toårsdagen – som meldinga fokuserer særskilt på. Det er eg veldig glad for. Det handlar om å investera i den tidlege fasen i livsløpet, investera i familiane og gi hjelp før ein får ein diagnose, og at ein ikkje treng ein diagnose for å få hjelp. Eg har så sans for ordningar som Home-Start, som gir hjelp til familiar som strevar med heilt vanlege ting, men som kanskje ikkje har nettverket, og viss dei ikkje hadde fått den hjelpa, hadde det kanskje utvikla seg til ein diagnose eller spesialiserte hjelpetiltak. Alle treng nokre ekstra hender når ein har små barn. Det er ulike ting som kan ramma, og det er veldig travelt. Vi treng ikkje å gjera det meir vanskeleg enn det er – det var ei gamal ordning med husmorvikar, det heiter aldeles ikkje det lenger – men vi må kunna gi familiar heilt praktisk og forståeleg hjelp i den småbarnsfasen dei står i. Det må det offentlege støtta opp om ordningar for, om ein ikkje har andre ressursar rundt seg som kan gi hjelp.

Vi har fremja to forslag i dag. Det er forslag nr. 10, om nettopp å styrkja innsatsen for barn i barnas fyrste 1 000 dagar, der vi peikar på dette med familiehjelp, gjennom anten kommune eller frivillige organisasjonar, og forslag nr. 11, om å auka barnetrygda for fleirbarnsfamiliar. Vi veit ein har auka risiko for å hamna i fattigdom når ein har mange barn. Vi støttar I og II og stemmer for forslaga nr. 4 og 7 i innstillinga.

Eg tek opp forslaga.

Presidenten [16:14:39]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Lene Vågslid [16:15:02]: Denne stortingsmeldinga blei presentert for fyrste gong på Slime Gård Åpen barnehage i Søndre Nordstrand i Oslo, saman med kunnskapsministeren og arbeidsministeren. Det var ikkje tilfeldig. Ved denne barnehagen har ein teke nokre ganske spennande og interessante grep for betre inkludering og integrering av barnefamiliar i eit levekårsutsett område. Ein har tilsett barnevernspedagogar med minoritetsbakgrunn og -kompetanse i barnehagen, og det er ein såkalla open barnehage. Det er ein møteplass for foreldre og barn, ein plass der foreldra har hovudansvaret for barnet sitt, men der ein òg kan få råd og rettleiing av kvalifiserte og kompetente tilsette. Ikkje minst kan ein få hjelp til å søkje om barnehageplass, om ein treng det.

Dei tilsette i Slime Gård Åpen barnehage kunne fortelje oss om kor tett på dei kom foreldra, og om korleis dei arbeider veldig godt med krysskulturell kompetanse – det å byggje tillit og bru og skape tryggleik for foreldre som av ulike grunnar kan ha skepsis til offentlege tenester i Noreg. Kvifor startar eg her? Det er fordi ein heilt sentral del av Arbeidarparti-regjeringas politikk som er lyfta fram i denne meldinga, er å sikre tryggleik for og tillit til familieane. Det er òg å sikre at foreldra kan jobbe, at dei har ein jobb, og har tryggleik for ungane sine, og ikkje minste å lyfte fram gode lokale eksempel på å jobbe med inkludering og integrering.

Arbeidarparti-regjeringa fører ein politikk for å redusere dei sosiale forskjellane, og me vil bidra til at barn og unge skal kunne leve eit godt liv i Noreg. Saman med Senterpartiet, SV, Raudt og MDG meiner eg me i budsjettforlika viser at det har prioritet. I Noreg skal det ikkje vere familiebakgrunnen som avgjer kva for moglegheiter ein får. Det omfordelande skattesystemet og dei universelle velferdsordningane me har, fremjar like moglegheiter og bidreg til å utjamne forskjellar. Saman med budsjettpartnarane i Stortinget aukar me barns moglegheiter til å delta på viktige fellesarenaer gjennom sterkt redusert makspris i barnehage og gratis deltidsplass i SFO. No betaler barnefamiliar mindre for ein barnehageplass enn ein får utbetalt i barnetrygd. Det er ei stor endring med raud-grøne budsjett samanlikna med blå.

Me veit at gevinsten av tidleg førebygging er stor. Meldinga framhevar særleg betydinga av arbeidet til kommunane og frivillige aktørar, og at statlege verkemiddel må støtte det førebyggjande arbeidet til kommunane og leggje til rette for tverrsektorielle løysingar. Difor slår me no saman fleire sektorvise øyremerkte tilskotsordningar til eit kommunalt førebyggingsprogram

for barn og unge. Eit viktig mål med dette er å auke moglegheitene kommunane har til å tilpasse innsatsen ut frå dei lokale behova dei ser hjå sine barn og unge, og ikkje minst å sjå innsatsen i ein kommune i ein større heilskap.

Familien er den viktigaste ramma for barn og unges liv. Det har fleire sagt før meg, og det er veldig sant. Dei 1 000 fyrste dagane spelar ei stor rolle i utviklinga til eit barn. Arbeidarparti-regjeringa styrkjer det helsefremjande og førebyggjande arbeidet overfor barnefamiliane. Det inneber god foreldrestøtte, tilgjengelege og gode barnehagar og oppfølging av barn som treng ekstra hjelp og støtte. Det inneber òg, som andre har vore innom før meg i debatten, førebygging av vald, overgrep og omsorgssvikt.

Ungt utanforskap er eit samfunnsproblem. I dag står 10 pst. av unge mellom 10 år og 29 år utanfor arbeid, skule og opplæring. Slik kan me ikkje ha det – både fordi det har ein enorm kostnad for den enkelte, og fordi det har store kostnader for samfunnet. Kostnaden av tidleg marginalisering og utanforskap er anslått til nærmare 90 mrd. kr i 2026-kroner. Noko av det fyrste eg gjorde som barne- og familieminister, var å få gleda av å setje i gang eit målretta samfunnsoppdrag for inkludering av barn og unge – eit systematisk tiårig arbeid med eit veldig klart mål om at ingen barn og unge skal stå utanfor, og som mobiliserer samarbeid mellom partane i arbeidslivet, kommunesektoren og dei frivillige.

Denne meldinga har ambisjonar. Statsministeren har blitt sitert tidlegare i debatten. Det er ein kjerne i Arbeidarpartiets politikk at barn og unge skal kunne strekke seg etter draumane sine og forme livet sitt uansett kva bakgrunn dei har. Då må me sikre ein fellesskapspolitikk som gjev barn og unge i Noreg tru på framtida.

Presidenten [16:20:01]: Det blir replikkordskifte.

Silje Hjemdal (FrP) [16:20:19]: Er det ett område Fremskrittspartiet og statsråden kan enes på, er det i kampen mot vold og overgrep. Det er utførlig kommentert, også i merknadene fra komiteen. Ved en inkurie var Fremskrittspartiet falt ut av slutten på den ene. Der påpeker vi hvor viktig og rett og slett avgjørende det er at ansatte i barnehager og skoler øker sin kompetanse og årvåkenhet knyttet til vold og omsorgssvikt. Derfor mener Fremskrittspartiet, og også et flertall i komiteen, at det er veldig bekymringsfullt at vi nå får tilbakemeldinger om at antallet bekymringsmeldinger til barnevernet fra barnehager, skoler og helsestasjoner er synkende. Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Hvordan følger hun opp disse bekymringene?

Statsråd Lene Vågslid [16:21:22]: Det er ingen tvil om at me deler engasjementet – òg innsatsen, trur eg –

for både å fremje gode forslag og gjere meir for å kjempe mot vald og overgrep mot barn. Eg er òg bekymra over at me har sett ein ganske stor nedgang i talet på bekymringsmeldingar til det kommunale barnevernet. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har sett nærme på dette. Det kan vere ulike årsaker bak. Eg er oppteken av å fylgje dette nøye. Det er veldig viktig at me melder ifrå viss me er bekymra for eit barn. Som ein ofte kan høyre frå direktoratet, barnevernet sjølv og andre, er det ikkje slik at det er me som nabo eller lærar som skal vurdere innhaldet i ei bekymringsmelding. Det er me som skal melde ei bekymring. Dette blei òg teke opp på den nasjonale barnevernskonferansen til Bufdir, og eg kjem til å fylgje dette tett.

Silje Hjemdal (FrP) [16:22:25]: En annen sak Fremskrittspartiet har vært veldig opptatt av, er kampen mot negativ sosial kontroll. Gjennom mange år sto Fremskrittspartiet alene om å ønske et forbud mot ekteskap mellom nære slektninger. Heldigvis sluttet Stortinget seg til dette i 2024. Det gjorde man også når det gjelder å få noen innstramminger i forbudet mot barneekteskap. Likevel er det unntak for begge disse forbudene, som man kan dispensere fra etter søknad. Mitt spørsmål er da: Vet statsråden hvor mange som har fått unntak fra forbudet mot ekteskap mellom nære slektninger, og hvor mange som har fått dispensere fra forbudet mot barneekteskap?

Statsråd Lene Vågslid [16:23:24]: Dette ligg nok litt utafor det eg har ansvaret for, men eg skal prøve å svare på spørsmålet, for i tillegg til å vere barne- og familieminister er eg trus- og livssynsminister. Eg er veldig oppteken av – som eg òg ser at Samarbeidsrådet for trus- og livssynssamfunn er – å ta tak i utfordringar med negativ sosial kontroll i trus- og livssynsdialogen. Gjennom det unike samarbeidet me har, bl.a. i Samarbeidsrådet for trus- og livssynssamfunn, opplever eg at i Noreg er dette eit tema som trus- og livssynssamfunna sjølve ønskjer å setje på dagsordenen. I løpet av denne veka kjem eg igjen til å ta opp temaet i trus- og livssynsdialogen.

Silje Hjemdal (FrP) [16:24:08]: Jeg er glad for at man engasjerer seg i kampen mot negativ sosial kontroll. Regjeringen la nettopp fram handlingsplanen Sjef i eget liv, med en rekke initiativer mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold – det var vel i mai 2025. Mitt spørsmål er derfor om statsråden nå, snart ett år etterpå – overfor dem som er svært utålmodige etter konkret handling på dette feltet og ikke bare planer – kan redegjøre for hvilke konkrete tiltak hennes departement har fulgt opp.

Statsråd Lene Vågslid [16:24:56]: Arbeidet med negativ sosial kontroll er veldig viktig for Arbeidarparti-regjeringa, og det er jo fleire statsrådar her i dag som har ansvaret for det.

Eg meiner at noko av det viktige me gjer, særleg me som har ansvaret for barnevernet, er å arbeide med å styrkje tilliten til både barnevernet og det offentlege. Eg trur me må innsjå at viss me skal klare å kome i god dialog og kontakt med dei som treng hjelp av f.eks. barnevernet, må me ha god krysskulturell kompetanse.

Eg er òg oppteken av å besøkje dei frivillige. For eksempel er Caritas Norge ein av fleire organisasjonar som jobbar veldig bra, med rettleiarar og vegvisarar, for å kunne byggje bruer og skape større forståing mellom ulike kulturar.

Når det er sagt, er negativ sosial kontroll svært alvorleg for dei som er utsette for det, og eg meiner det er viktig at heile regjeringa og alle departement som har ansvaret, samarbeider godt i oppfylginga av handlingsplanen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [16:26:10]: Som jeg nevnte i innlegget mitt, er jeg litt bekymret for dette nye, tverrsektorielle tilskuddet. I utgangspunktet er jeg ikke bekymret for tilskuddet, for vi delte på mange måter ambisjonen om at det kan være lurt å se på dette på nye måter. Samtidig har vi et veldig sterkt eierskap i Høyre til den veksten av helsesykepleiere som kom under vår regjering fra 2013 til 2021. Derfor er jeg veldig urolig når tilbakemeldingene er at dette regelverket fortsatt er under utarbeidelse. Det står på Bufdirs sider at det vil komme mer informasjon. Hvor lenge skal vi vente? Vi er allerede i mars, og helsesykepleiere lever heller ikke på luft og kjærlighet. De må ha lønn. Hvis ikke kommunene har fått tilskudd, har de heller ikke penger til det, og da sies disse opp.

Statsråd Lene Vågslid [16:27:08]: Eg opplever at Arbeidarpartiet, Høgre og fleire parti eigentleg er veldig einige om at det er fornuftig å samle fleire tilskot i programfinansiering. Det heng saman med det eg òg trur me er veldig einige om – at me samla sett må sjå på det styringstrykket som norske kommunar er utsette for, både frå staten, gjennom ulike øyremerkte tilskot, og ved lovar og reglar.

Me arbeider no med det nye førebyggingsprogrammet. Det kjem på plass i inneverande år, og det er løyvd pengar til det. Eg trur fordelene med å få på plass førebyggingsprogrammet – omleggingar som det kan vere krevjande – er at kommunane i større grad kan sjå den innsatsen som ein heilskap. Helsestasjonen og skulehelsetenesta er lovpålagde oppgåver, og i evaluering av ordninga kjem me òg til å fylgje nøye med på utviklinga

i ressursar til helsestasjonane og skulehelsetenesta i kommunen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [16:28:09]: Det er litt krevende at statsråden allerede begynner å snakke om evaluering av en ordning som ikke er trådt i kraft, for man har ikke rigget dette systemet før i januar. Man har altså kuttet et tilskudd, den 31. desember, på 520 mill. kr, tror jeg – eller er det 420 mill. kr – til helsestasjonstjeneste og helsesykepleiere. Fire av ti helsesykepleiere i kommunen var lønnet over dette øremerkede tilskuddet, så jeg blir veldig urolig. Vi behøver ikke å diskutere om det er smart å kanskje se mer tverrsektorielt på det, men poenget er at nå er antakeligvis hele dette forebyggende arbeidet tatt ned dersom det er slik at kommunene ikke har kunnet søke på noen av disse midlene fordi ordningen ikke er ferdig ennå. Man kan ikke kutte ut en ordning slik og så la det gå kanskje måneder og omtrent et helt år. Da er det noe som forsvinner, i en tid hvor stadig flere barn og unge sliter med å få hverdagen til å gå opp.

Statsråd Lene Vågslid [16:29:15]: Eg hørde ikkje noko spørsmål, kanskje meir ei ytring.

Eg er oppteken av at me får på plass det nye kommunale førebyggingsprogrammet. Det kjem til å kome på plass i 2026. Eg opplever at den omlegginga me har gjort her, kjem til å føre til at me i større grad får ein betre heilskap ute i kommunane i det førebyggjande arbeidet, sjølv om ei slik omlegging alltid vil vere krevjande.

Kjersti Toppe (Sp) [16:29:52]: Eg nyttar anledninga til å stilla eit spørsmål om senter for foreldre og barn, i og med at denne meldinga har eit stort fokus på dei første 1 000 dagane. Senter for foreldre og barn er jo nettopp til for å kunna gi hjelp, utgreiing og støtte til sårbare barn og familiar når barnet er frå null til seks år.

Eg hørde ein gong med ein som jobbar på eit senter, om han kunna sjå forskjellen på barn som det gjekk bra med og ikkje. Han sa at han såg ein stor forskjell på dei barna som hadde vorte haldne, og dei som ikkje hadde det. Det gjorde stort inntrykk på meg å høyra det.

Eg synest det er svært viktige tilbod, men eg får no bekymringsmeldingar og les i media at f.eks. CRUX Solstrand i Haugesund legg ned. Tretten tilsette mister jobben fordi Bufdir halverer antalet plassar på senteret. Mitt spørsmål er: Kva skjer eigentleg på sentera for foreldre og barn no?

Statsråd Lene Vågslid [16:30:55]: Vurderinga til Bufdir knytt til sentera for foreldre og barn har eg òg fått spørsmål om skriftleg. Vurderinga handlar bl.a. om at det har vore veldig låg kapasitetsutnytting på nokre av sentera. Som tidlegare barne- og familieminister

kjenner representanten Toppe veldig godt til dei prioriteringane me skal gjere framover. For meg er det aller viktigaste at me både klarar å løyve dei pengane som trengst, til dei sentera der det er god tilgang på bruken, og ikkje minst at me klarar å prioritere arbeidet med ei ny innretning i barnevernet. Vurderinga til Bufdir knytt til sentera for foreldre og barn handlar om at det har vore lågt belegg, og at det er dyrt å halde tomme plassar ledige.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [16:31:55]: I regjeringens oppvekstmelding er tros- og livssynsaspektet helt utelatt. For KrF er det fullstendig uforståelig. Tro representerer enorme verdier, både for enkeltindividet og som en samfunnsbyggende kraft, og særlig for barn og unge, med alt det som tilbys av aktivitet innen kultur, idrett, helse og skole, og det som tilbys av fellesskap og møter med trygge voksenpersoner. Tros- og livssynssamfunnenes virksomhet inngår i den forebyggende innsatsen og er en veldig sentral del av barns identitet, relasjoner og forståelse av seg selv og samfunnet rundt. Derfor tenker jeg at tro og livssyn er veldig relevant for en helhetlig oppvekstpolitikk og et livssyns-åpent samfunn, ikke minst.

I statsrådens skriftlige svar om dette sier hun at tros- og livssynssamfunn ikke er utelatt, men faktum er jo at de ikke er omtalt med et eneste ord i hele oppvekstmeldingen. Hva er begrunnelsen for at regjeringen ved statsråden – ja, ved tros- og livssynsministeren – valgte å omtale andre viktige oppvekstarenaer, som idretts- og fritidsklubber, men valgte ikke å nevne tros- og livssynssamfunn overhodet?

Statsråd Lene Vågslid [16:33:07]: Noko av det fyrste eg gjorde som trus- og livssynsminister, var å utarbeide ein heilt ny strategi for det livssynsopne samfunnet. Eg meiner det er heilt feil å hevde at Arbeidarparti-regjeringa ikkje ser eller er oppteken av trus- og livssynssamfunna. At det ikkje er omtalt i meldinga, meiner eg ikkje skal bli lese på den måten representanten gjer – tvert imot. Eg er heilt einig med representanten i at trus- og livssynssamfunna i Noreg er veldig sentrale for barnefamiliar og barns oppvekst, og at dei er ein viktig arena på frtida og for å møtast og finne ein plass som er viktig for dei.

For Arbeidarparti-regjeringa er særleg strategien for det livssynsopne samfunnet, som er utarbeidd i tett samarbeid med Trus- og livssyns-Noreg, kanskje det største uttrykket for at me tek det veldig på alvor og meiner det er ein veldig sentral del av livet til folk i Noreg.

Presidenten [16:34:06]: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [16:34:29]: Før jeg gikk inn i politikken for fullt, jobbet jeg som advokat. Nesten hver dag møtte jeg fortvilte mennesker som sto midt oppi sine verste livskriser, kriser det ofte ikke fantes juridiske svar på. Mange var uten jobb, i stor gjeld og med unger å ta vare på. Jeg ble politiker fordi jeg tror det er mulig å legge opp et samfunn som hjelper mennesker før krisene oppstår. Det forutsetter at vi starter helt fra begynnelsen av livet. Ingen av oss velger familien vår, men vi velger de politiske løsningene for hvilket samfunn og hvilke muligheter som møter hver enkelt.

For de fleste unger er barnehagen deres første store fellesskap, hvor de får leke, utvikle seg, få venner og få omsorg av trygge voksne rundt seg. De siste årene har regjeringen prioritert å senke barnehageprisen til et historisk lavt nivå, og resultatet er en deltakelse på hele 94 pst. Aldri før har flere unger med minoritetsbakgrunn gått i barnehagen: 89 pst. Dette er så viktig for integreringen, for å gjøre forskjellene mindre og mulighetene likere – for alle, uansett hvem som holder den lille hånden inn gjennom barnehageporten. Samtidig har det aldri vært flere unger som får lov til å delta i SFO-fellesskapet etter skolen. Sammen med SV og Senterpartiet har vi fått til 12 timer gratis SFO for alle landets 1.–3. klassinger. Det er nå 91 pst. som benytter seg av tilbudet, en økning på 19 pst. Det betyr noe hvem som styrer.

Vi er langt fra ferdige. Framover prioriterer vi deltakelse, men også enda mer kvalitet. Den klart viktigste forutsetningen er motiverte ansatte med god kompetanse. En av de største satsingene i årets statsbudsjett er en forsterkning av bemanningssituasjonen i norske barnehager. Sammen med SV, Rødt og våre andre budsjettpartnere gir vi nå store midler til økt bemanning, slik at arbeidsbelastningen blir mindre og mer av dyktige barnehageansattes tid kan brukes på det viktigste: ungene. I sum – med andre tiltak for å beholde, rekruttere og å få ned sykefraværet – utgjør dette i år 1,8 mrd. kr.

Samtidig vet vi at dagens barne- og elevgrupper er mer sammensatte enn for bare ti år siden. Regjeringen fortsetter storsatsingen på mer kompetanse til ansatte i både barnehagen og i skolen. Norge har aldri hatt bedre utdannende lærere og ledere enn vi har i dag. På etter- og videreutdanning er vi blant de aller beste i klassen – uansett bransje. Det er noe vi skal være stolte av, men vi hviler ikke på laurbærene. I år bruker vi ca. 2,8 mrd. kr på kompetansetiltak for ledere, lærere og ansatte i barnehagen og skolen. Vi innfører også et nytt, helhetlig system for kompetanse og karriereutvikling, slik at lærere og hele laget rundt får bedre muligheter til å møte mangfoldet og de mer sammensatte utfordringene i dagens skole og barnehage.

Det viktigste vi gjør for at Norge skal fortsette å være Norge, er å fortsette å styrke den norske fellesskolen. Her legges grunnlaget for læring, trygghet og fellesskap.

Vi vet at selve grunnmuren for all læring er å kunne lese godt, og regjeringen er i full gang med et stort leseløft som betyr

- flere bøker i både barnehagen og skolen
- mindre skjermbruk
- mer til skolebibliotekene
- mer intensivopplæring til dem som sliter
- en lesekommisjon som skal gi helt konkrete råd om hvordan elevene våre best lærer å lese

Det viktigste i livet skal alltid være det viktigste i politikken. I verdens beste land skal det ikke ha noe å si hvem våre foreldre er, for mulighetene våre til å leve frie, gode og trygge liv. Grunnlaget legges i barnehagen og skolen, de viktigste – og kanskje siste – store fellesskapsarenaene våre. Der bygger vi muligheter uavhengig av bakgrunn, interesser, tro og størrelsen på foreldrenes lommebok. Der bygger vi tillit på tvers av forskjellene våre, og der bygger vi det landet vi kjenner: et Norge med små forskjeller, høy tillit og sterke fellesskap.

Statsråd Kjersti Stenseng [16:39:45]: Som arbeids- og inkluderingsminister er min viktigste jobb å bidra til å inkludere flere i arbeidslivet. En politikk for å få flere i arbeid vil bidra til at også flere med forsørgeransvar for barn kan komme i arbeid, få inntekt og en mulighet til å forsørge seg selv og familien. Arbeid bidrar til økonomisk selvstendige og trygge familier og til at barn får en god start på livet.

Det å få flere i arbeid er også viktig for samfunnet vårt. Når mennesker blir stående utenfor arbeidslivet, går vi glipp av verdifulle menneskelige ressurser og arbeidskraft.

Vi vet at familiens ressurser og oppvekstvilkår har betydning for hvordan det går med en senere i livet. Det kan ha betydning for skoleprestasjoner, for gjennomføring av videregående opplæring og for motivasjon til å ta høyere utdanning. Det kan dermed også ha betydning for arbeidsdeltakelse senere i livet. Vi vet at sosiale utfordringer kan gå i arv. Når folk blir stående utenfor arbeidslivet, kan dette derfor ha linjer tilbake til barndom og tidlige barneår.

Det er en grunnleggende verdi i det norske velferds-samfunnet at alle barn og unge skal ha like muligheter, at man kan få en god og stabil tilknytning til arbeidslivet som voksen, enten man er vokst opp med foreldre som har høy utdanning, eller man har foreldre med kort skolegang.

Det er 100 000 unge som står utenfor arbeid og utdanning. Mange har psykiske helseplager, mange har ikke fullført videregående opplæring, eller de har svake

norskferdigheter. Regjeringen har derfor en betydelig satsing rettet mot unge. Ungdomsgarantien gir unge en fast kontaktperson i Nav og tidlig, tett og tilpasset oppfølging. Gjennom Ungdomsløftet vil vi prøve ut nye forsøk for å få flere unge i jobb og styrke samarbeidet med arbeidsgivere for å skape flere jobbmuligheter for unge.

Nav-kontorene er i kontakt med mange barnefamilier med økonomiske eller andre levekårsutfordringer knyttet til arbeid, helse, utdanning og språk. Nav-kontoret møter oftest den voksne, men har et ansvar for å se hele familiesituasjonen og barnas behov. Regjeringen følger opp forslaget om å prøve ut familiekoordinatorer i Nav-kontor. Målet er at familier som trenger det, får god og helhetlig oppfølging. Samarbeid med andre tjenester er ofte nødvendig.

Seks av ti barn i lavinntektsfamilier har innvandrerbakgrunn. Dette henger ofte sammen med at foreldrene står utenfor arbeidslivet. Det er helt avgjørende å få foreldrene inn i arbeid, slik at vi løfter både dem og barna deres ut av fattigdom og utenforskap. Med økt botid er det mobilitet ut av lavinnteksgruppen. Samtidig ser vi at for mange med innvandrerbakgrunn blir stående utenfor arbeidslivet. Derfor har regjeringen sendt på høring et forslag til en egen integreringsstønad for nyankomne flyktninger og deres familier. Formålet med forslaget er å styrke arbeidslinja slik at det skal lønne seg å jobbe. Målet er å få flere i jobb og å styrke integreringen og tilhørigheten til samfunnet.

Det er viktig at vi har et helhetlig blikk på dette. Lykkes vi med å inkludere flere i arbeid, vil det bidra til barnas oppvekstvilkår og muligheter. Lykkes vi med å gi alle barn og unge gode oppvekstvilkår og muligheter, vil vi også lykkes senere med å få enda flere inn i arbeidslivet.

Presidenten [16:43:51]: Det blir replikkordskifte.

Silje Hjemdal (FrP) [16:44:08]: Da man hørte innlegget til representanten fra SV, kunne man få inntrykk av at det bare var Fremskrittspartiet som mente at det er viktig å ta opp innvandring og integrering i denne særdeles viktige meldingen og ikke minst i samfunnsdebatten. Derfor er jeg veldig glad for at ministeren også her, fra talerstolen, viser til hvor viktig det er å tørre å ta de debattene. Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet er kanskje ikke enige om alle løsningene, men i en sak i Nettavisen 15. januar viste statsråden til at nok var nok, og at nå skulle arbeidsministeren kutte i ytelser til innvandrere og gjøre det lønnsomt å jobbe. Hvordan har statsråden tenkt å følge opp dette?

Statsråd Kjersti Stenseng [16:45:08]: Jeg er opptatt av at flere med innvandrerbakgrunn og som kommer nye til landet vårt, skal få muligheten til å lykkes, og da vet vi at det å delta i arbeidslivet er en helt avgjørende

faktor. Et av de tiltakene jeg har satt i gang, er et forslag til en ny integreringsstønad, som nå er på høring. Det vi gjør der, er å legge om integreringsstønad, slik at det blir faste satser enten man er enslig, er en familie med ett eller to barn osv. Vi innfører også en aktivitetsplikt. Det blir frigitt ressurser for kommunene når man da ikke skal drive med avklaring på ytelser, men har faste satser å forholde seg til som kan brukes på aktivitet og arbeidsretting.

Når vi skriver «aktivitetsplikt», så kan det være norskopplæring, som vi vet er veldig viktig for å komme seg i jobb. Det kan være deltakelse i frivillig arbeid, men selvsagt også praktisk arbeidsretting, som bidrar til at folk kommer ut i en ordinær jobb.

Silje Hjemdal (FrP) [16:46:09]: I den samme saken i Nettavisen er jeg veldig glad for at statsråden trekker fram sosial kontroll som en barriere. Dette har Fremskrittspartiet understreket i en rekke saker. Jeg er også glad for at man her retter opp inntrykket etter representanten fra SV om at Fremskrittspartiet står alene om å mene at dette temaet er viktig i denne meldingen. Jeg håper derfor statsråden også kan redegjøre for hvordan hun mener man kan få bukt med sosial kontroll som en barriere i arbeidslivet, og ikke minst hvordan hennes departement – nesten et år etterpå – har fulgt opp handlingsplanen Sjef i eget liv, som nettopp skal bekjempe negativ sosial kontroll.

Statsråd Kjersti Stenseng [16:46:59]: Som representanten viste til, ble handlingsplanen Sjef i eget liv lagt fram i fjor vår, og det er mange tiltak der. En del tiltak går på å endre lovverket. Der har vi jo bl.a. endret loven, slik at det nå er forbud mot det som heter skadelig utenlandsopphold, at man har muligheten til å både inndra pass og ikke utstede pass dersom det er fare for at barn blir sendt ut på skadelig utenlandsopphold.

Vi har en lovendring og et forslag som går på at det skal bli enklere å dele informasjon, for vi er helt avhengige av at de ulike etatene kan samarbeide raskere – barnevern, politi, helsetjeneste og skole – for å avdekke bekymringer som handler om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Så har vi styrket et kompetanseteam, som nettopp handler om de ulike etatene som er veldig viktige i dette arbeidet. Spesialutsendinger er utstasjonert i en del land som vi vet mange blir sendt til, og ikke minst er det mangfoldsrådgivere på skolene landet rundt.

Liv Gustavsen (FrP) [16:48:15]: Statsråden sa veldig mye som var veldig positivt, så jeg tenker at vi er enige om veldig mye, som Fremskrittspartiet har ytret også tidligere. Det er gledelig å høre. Men når vi vet at arbeid er avgjørende for både integrering og gode oppvekstvil-

kår, hvordan kan statsråden forsvare at så mange unge fortsatt står utenfor arbeid og har svake norskferdigheter, til tross for omfattende offentlige tiltak?

Statsråd Kjersti Stenseng [16:48:51]: En av regjeringens viktigste oppgaver er å sørge for at alle unge – det er nå over 100 000 som står utenfor aktivitet, utdanning og arbeid – får en mulighet. Derfor prioriterer vi ressurser, altså penger, i budsjettet til tiltak. Vi har innført en ungdomsgaranti som gir unge tett oppfølging med en egen Nav-veileder. Vi skal nå også ha nye forsøk for å senke terskelen for at unge kommer seg raskere inn. Vi skal sette i gang et forsøk i Trondheim som heter Et enklere Nav, som betyr én ytelse og raskere ut i aktivitet.

Så dette er et høyt prioritert arbeid for denne regjeringen. Vi må også utfordre både næringslivet og arbeidslivet ellers. Jeg hadde et møte i går med mange av de store virksomhetene i Norge, som gjør et veldig viktig arbeid med å inkludere unge i arbeidslivet, og det har jeg tenkt å fortsette å holde trykket oppe på.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [16:50:03]: Jeg vil gå rett på sak: Jeg lurer på hva statsråden tenker om at dagens foreldrepermisjonsordning, altså den rigide tredelingen som ble til i likestillingens navn, paradoksalt nok har ført til det stikk motsatte. Tall fra Nav viser jo at tre av fire mødre ønsker seg mer tid hjemme med barna, og at dette igjen har ført til at halvparten av norske mødre – vel å merke de som har råd til det – velger å ta ut ulønnet permisjon, med alt det innebærer av tapt pensjonspoengopptjening og tapte rettigheter. Hva tenker statsråden om det? Er ikke dette veldig klar tale fra mødrene om at ordningen må endres?

Statsråd Kjersti Stenseng [16:50:50]: I Norge har vi veldig gode velferdsordninger som gjør at det skal være enkelt å kombinere det å ha familie og barn med det å være yrkesaktiv. Foreldrepermisjon er én av de ordningene. Jeg er opptatt av at vi skal legge til rette for at både fedre og mødre skal ha muligheten til å være hjemme med ungene sine. Vi vet det er avgjørende at begge foreldrene får muligheten til å være gode omsorgspersoner også i det første året.

Vi vet at veldig mange med små barn synes det er krevende å kombinere karriere og barn, og derfor må vi gjøre enda mer for å ha et arbeidsliv som gjør at det er enklere å kombinere dette. Jeg tror ikke at veien å gå er å bidra til at flere skal være hjemme, men jeg tror at veien å gå er å bidra til at flere får muligheten til å jobbe, samtidig som en får tidsklemma til å gå opp. Derfor er jeg opptatt av at vi fortsetter å styrke tilbudet om barnehage – som nå har blitt historisk billig – og gratis SFO, men ikke minst må vi ha et trygt og organisert arbeidsliv som

gir folk muligheten til å kunne kombinere det å gå på jobb med å ha familie, for både mor og far.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [16:51:59]: Men det er jo interessant at den tredelingen som ble til i likestillingsens navn, har ført til det stikk motsatte.

Jeg har lyst å gå over til noe annet: En av de største utfordringene vi står overfor som samfunn, er de lave fødselstallene. Det er likevel håp, for folk ønsker seg flere barn enn de faktisk får, men de peker på økonomiske og strukturelle hindringer. Rett til foreldrepenger er én av ordningene som er viktige for dem som ønsker seg barn. I dag er det sånn at hvis man er godt etablert i arbeidslivet, kan man ha rett på inntil 700 000 kr i foreldrepenger, mens hvis man er ung, student eller ikke har fast jobb, får man kun et engangsbeløp på 90 000 kr. 700 000 kr sammenlignet med 90 000 kr – dette er jo dypt urettferdig.

Hva vil statsråden gjøre for at det skal bli lettere å få flere barn og å få barn mens man er ung?

Statsråd Kjersti Stenseng [16:52:49]: Som jeg sa i stad, mener jeg at vi har gode velferdsordninger i Norge som legger til rette for at man kan få barn både tidlig i en arbeidskarriere, eller når man fortsatt er student, og senere i livet. Det aller viktigste vi kan gjøre, er å sørge for å ha gode permisjonsordninger og barnehage – ting som får livet til å gå opp når man jobber og har familie.

Vi har også gode velferdsordninger som fordrer at man er ute i arbeidslivet og tjener seg opp rettigheter. Slik er det aller mest av folketrygden innrettet: Gjennom å være i jobb opparbeider man seg rettigheter til permisjon, sykepenger, arbeidsledighetsstrygd og alt det som gir oss et sikkerhetsnett. Det er det jeg synes er fantastisk med velferdssamfunnet vårt – at det er innrettet slik at vi alle sammen bidrar inn i det sikkerhetsnettet som gir oss trygghet og inntektssikring i de fasene i livet som vi trenger det. Så jeg mener at vi har gode velferdsordninger i dag, som gjør det mulig å kombinere familie med arbeid.

Presidenten [16:53:52]: Replikorkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:54:02]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Amalie Gunnufsen, Anna Molberg og Haagen Poppe om å gjøre det enklere for unge å komme i jobb (Innst. 112 S (2025–2026), jf. Dokument 8:61 S (2025–2026))

Presidenten [16:54:19]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Marian Abdi Hussein (SV) [16:54:52] (komiteens leder og ordfører for saken): Det er bred enighet i arbeids- og sosialkomiteen om målet med dette forslaget, at flere unge skal få en god og trygg start i arbeidslivet. De ulike partigruppene kommer til å redegjøre for sine forslag.

Jeg må si at høringsinnspillene viser en tydelig støtte også til intensjonen om å gi ungdom arbeidserfaring, men det er ikke enighet om at forslagene i representantforslaget faktisk vil gi flere unge reelle muligheter.

Denne uken er jeg så heldig at jeg har to ungdommer i arbeidsuke. En av dem skrev: Jeg synes at ungdommer fra 15 år burde få muligheter til å jobbe for å få egen erfaring og føle seg mer selvstendig. Man kan lære mer om arbeidslivet og forskjellige yrker og hvordan man kan hjelpe samfunnet og sin egen familie.

Den andre sa: Jobb er det første steget ut i arbeidslivet for å se hvordan voksne har det, og få erfaring for framtiden. For mange ungdommer betyr jobb frihet og en måte å vise at man klarer seg på. – Dette er veldig fine erfaringer fra ungdommene. Samtidig er det sterke eksempler som viser at det ikke har vært fokusert nok på å få ungdom ut i arbeid. I bydel Alna i Groruddalen søkte 851 ungdommer om sommerjobb i fjor – på 160 plasser. Det er fem ganger så mange søkere på stillingene som det er muligheter.

Det ungdommen mangler, er muligheter. Ungdomstiden er en tid som handler om identitet, utvikling og håp, og håpet kan vi være med og skape hvis vi gir disse ungdommene muligheter. Når ungdom opplever at samfunnet ikke stiller opp, kan veien til utenforskap eller til destruktive miljøer, som man ellers snakker om, bli veldig kort.

Vi ser det er en urovekkende utvikling hvor veldig mange ungdommer står utenfor arbeidslivet. Det gjelder ikke kun de ungdommene som trenger lavterskeljobber, som ikke har utdanning, eller som er i 16–17-årsalderen, men også ferdigutdannede ungdommer. Ledigheten blant ingeniører og teknologer har økt med 28 pst. de siste årene.

– Med dette tar jeg opp SVs forslag.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten [16:57:49]: Representanten Marian Abdi Hussein har teke opp det forslaget ho refererte til.

Morten Sandanger (A) [16:58:02]: For litt over to uker siden satt jeg sammen med representanten Ytrevik fra FrP på NRKs Helgemorgen for å debattere noen av de mest ekstreme forslagene i denne saken. Det er forslagene som legger til rette for at en niendeklassing skal kunne jobbe hele nattskift på bensinstasjonen, fra klokken 23 til klokken 7, for så å gå rett fra nattevakt til skolen, i en bransje hvor én av to ansatte opplever trakassering – én av to. Det er forslagene som vil gjøre at en 16 år gammel jente kan jobbe i bar fram til klokken 2 på natten, med fulle gjester. Da jeg forklarte disse konsekvensene av forslagene til representanten Ytrevik, fikk jeg til svar at det selvfølgelig alltid kommer til å være noen uheldige konsekvenser.

Det virker som om FrP ikke forstår alvoret i hva de foreslår. Dette er kjempealvorlige konsekvenser av et forslag, som vil påvirke barns skolegang, helse og fritid. Når en niendeklassing dropper ut av skolen fordi han har jobbet 40 timer nattskift i uken, eller et barn blir trakassert på jobb som et resultat av FrPs politikk, er det noe som er galt.

Det vil bli sagt fra denne talerstolen at ingen seriøse arbeidsgivere vil ha barn og unge ansatt på nattestid. Jeg er mest bekymret over de useriøse arbeidsgiverne, som vil bruke dette som en måte å få seg billigere arbeidskraft på.

Det vil bli sagt at jeg svartmaler norske arbeidsgivere, men jeg har snakket med hundrevis, om ikke tusenvis, av ungdommer i arbeidslivet, og veldig ofte opplever de brudd på regelverket. LOs sommerpatrulje har slått fast at over 50 pst. av ungdom i arbeidslivet opplever brudd på regelverket på jobb allerede i dag.

Det vil bli sagt at jeg kommer med stråmannsargumentasjon. Jeg har i denne saken blitt kontaktet av flere yngre arbeidstakere som har jobbet i bar- og serveringsbransjen tidligere. Jeg skal ikke navngi dem fra denne talerstolen, men jeg inviterer gjerne representantene fra høyresiden til å høre disse unge personenes hjerteskjærende opplevelser fra å jobbe i barbransjen. Da kan de få et innblikk i hva slags hverdag de ønsker at ungdomsskoleelever skal jobbe i.

Mens resten av verden jobber for å avskaffe barnarbeid, går FrP sammen med Høyre i bresjen for å løsne opp i vernet til unge arbeidstakere. Barn fortjener et trygt møte med arbeidslivet. Selvfølgelig skal de få prøve seg på jobb etter skole og i helgene, men under trygge og gode rammer, ikke med økonomisk utnyttelse og trakassering på arbeidsplassen. La barn være barn først, gi dem tid og mulighet til å fokusere på skolen, men når de er på jobb, fortjener de at vi politikere er med på å passe på dem. Jeg skjemmes av at vi står her i Norge og snakker

om å fjerne de grunnleggende rettighetene til en av de svakeste gruppene i arbeidslivet. Sånn kan vi ikke holde på.

Sebastian Saltrø Ytrevik (FrP) [17:01:02]: 114 000 unge mellom 20 og 29 år står i dag utenfor arbeid og utdanning. Det er rundt 16 pst. av hele deres generasjon. Samtidig skriker næringslivet etter folk. Det henger rett og slett ikke sammen. Unge som vil jobbe, må få lov til å jobbe. I dag stenger unødvendige forbud og rigide regler mange arbeidsvillige ungdommer ute fra arbeidslivet. Det handler ikke om å presse unge ut i arbeid, det handler om å fjerne hindringer for dem som selv ønsker å bidra.

Tall fra Statistisk sentralbyrå, SSB, viser at ungdom som hadde sommerjobb eller deltidsjobb som 17-åringer, i voksen alder tjente nesten 100 000 kr mer i året enn jevnaldrende som ikke hadde hatt jobb. Arbeidserfaring virker. Det gir mestring, det gir ansvar, og det gir en sterkere tilknytning til arbeidslivet. Likevel har vi i dag et regelverk som gjør det vanskeligere å ansette unge. HMS-krav er blitt så rigide at ansatte under 18 år ikke får lov til å trykke på startknappen på pappressen, kun legge pappen inn. Det sier noe om hvor langt vi har beveget oss vekk fra sunn fornuft i det norske arbeidslivet.

Fremskrittspartiet vil tilpasse arbeidsmiljøloven slik at flere får tilgang til arbeid. Vi ønsker å myke opp arbeidstidsbestemmelsene, gi større fleksibilitet for kvelds- og helgearbeid og gjøre det mulig for unge å ta flere vakter når de selv ønsker det. Jeg ser virkelig ikke problemet med det.

Myndige 18-åringer skal behandles som voksne. De må kunne selge, utlevere og skjenke alkohol på lik linje med andre ansatte. Det er avgjørende for serveringsbransjen, og det gir unge fullt ansvar i jobb.

Dette handler ikke om fritt fram for nattarbeid for 15-åringer, det handler om kontrollerte og trygge rammer, med tilsyn og ansvarlige arbeidsgivere. Når 16-åringer kan selge øl og vin under daglig tilsyn av en myndig person, kombinerer vi ansvar og kontroll, ikke utrygghet. Det samme gjelder salg av tobakk. Å tillate dette endrer ikke aldersgrensen for kjøp, men det gir flere unge muligheten til å jobbe i butikk og dagligvare.

Dette handler om tillit – tillit til unge mennesker som ønsker å jobbe, tillit til arbeidsgivere som ønsker seg arbeidskraft, og tillit til at ansvar skaper modenhet, ikke det omvendte. Fremskrittspartiet vil ha et samfunn hvor det er enklere å si ja til jobb enn nei, der unge får erfaring tidlig, får muligheten til å bygge en CV og får en trygg inngang til arbeidslivet. Å stenge døren av hensyn til symbolpolitikk hjelper ingen. Å åpne den kan forandre livet til tusenvis av unge.

– Med dette tar jeg opp forslagene Fremskrittspartiet er alene om, og de vi har sammen med Høyre.

Presidenten [17:03:52]: Representanten Sebastian Saltrø Ytrevik har teke opp dei forslaga han refererte til.

Amalie Gunnufsen (H) [17:04:04]: Flere unge ønsker å jobbe, og de som har jobb, vil jobbe mer, men de slipper ikke til. Alderen for når man får sin første jobb, har blitt høyere. LO advarer – med rette – om en skjult ledighetsbombe blant ungdom. Ledigheten i aldersgruppen 15–24 år er nå den høyeste på 50 år. Vi kan snakke om så mange som 150 000 unge som vil inn i arbeidslivet noen timer i uken.

Det er mange store utfordringer på arbeidsfeltet. At ungdom vil jobbe, men hindres av et rigid regelverk, bør ikke være en av dem. Å få arbeidserfaring tidlig er kjempeviktig. Man lærer sammenhengen mellom innsats og inntekt, man lærer å være punktlig, og man lærer at andre avhenger av en. De som ikke får muligheten til deltids- og helgejobbing, har større risiko for lavere lønn og svakere tilknytning til arbeidslivet i voksenlivet. Likevel har vi et regelverk som får pussige utslag, og som kan gjøre det vanskeligere å ansette en ungdom.

En 16-åring er ikke et barn, men en ungdom som skal øve seg på voksenlivet. Nå er det sånn at en 16-åring som går siste halvdel av 10. trinn og jobber deltid i en matbutikk, ikke har lov til å jobbe mer enn to timer en fredags ettermiddag. Det sier seg selv at det ikke er særlig effektivt for noen. En student som har sommerjobb på restaurant i juli, kunne man tenke seg at ville jobbe hver lørdag i juli, men det har ikke vedkommende lov til, for det å jobbe lørdag etter kl. 18 regnes som søndagsarbeid. En 17-åring kan med dagens regelverk stå i oppvasken til midnatt, men ikke bære ut mat til gjestene mellom kl. 23 og 24. Det vil si at restauranten som mangler arbeidskraft i høysesongen, må sende hjem folk som kan gjøre en jobb de trenger å få gjort.

Jeg har i mange somre og mange julebordsesonger fått være servitør i selskapslokaler. Det er for det første veldig gøy, men for det andre veldig tungt. Arbeid er likevel et gode. Det er ikke farlig å bli sliten etter en god vakt på jobb. Det som er farlig, er å sende inn jobbsøknad på jobbsøknad, motta avslag på avslag og ikke få muligheten til å prøve seg i jobb og tjene sine egne penger.

Til slutt er jeg nødt til å spørre Arbeiderpartiet hva det logiske resonnementet som framføres, er. Dagligvarebransjen er tydelig på at de kan ansette flere under 18 år om man tillater ungdom fra 16 år og oppover å selge alkohol i butikk under tilsyn, som man allerede kan med tobakk. Hvis det er sånn at man ikke kan selge ting man ikke selv har lov til å bruke, må jo Arbeiderpartiet foreslå å innskrenke retten til å selge tobakk under tilsyn. Det er ingenting som tyder på at det er et problem,

og det tror jeg er fordi unge under 18 som er så heldig å ha en jobb, også veldig gjerne vil beholde den.

– Med dette tar jeg opp forslagene Høyre er alene om.

Presidenten [17:06:57]: Då har representanten Amalie Gunnufsen teke opp dei forslaga ho refererte til.

Siren Julianne Jensen (MDG) [17:07:17]: Ungdom er som alle andre folk – dei er forskjellige. Nokre blomstrar på skulebenken, mens andre får motivasjonen knust av eit skulesystem som rett og slett ikkje favoriserer kven dei er. Miljøpartiet Dei Grøne unner all norsk ungdom å få kjenne på ei oppleving av meistring, av å vere nyttig, av å bli sett, av å få anledning til å bruke dei ferdigheitene dei har, til noko som er bra, både for dei sjølve og for andre. Difor fremjar vi i dag eit forslag om å be regjeringa greie ut eit frivillig arbeidsår for ungdom over 15 år. Det kan ikkje vere slik at det einaste samfunnet har å tilby skuleungdom, er meir skule.

Vi lever i ei tid der folk opplever at samfunnet renn over av viktige oppgåver som ingen tilsynelatande har tid til å løyse. Dei tilsette i velferda må løpe raskare og raskare, og fagfolk må bruke meir tid på andre ting enn på det samfunnet har utdanna dei til å gjere.

Eg finn det merkeleg at Arbeidarpartiet gjerne vil straffe ungdom hardare når dei gjer kriminelle handlingar, men ikkje vil opne for å la dei jobbe noko meir enn det dei gjer i dag. Kva skal alternativet vere for dei som ramlar utanfor? Kva skal alternativet vere for dei som ikkje får brukt ferdigheitene sine og utvikla seg som heile menneske innanfor dei tronge rammene i skulesystemet vårt?

Frå eit MDG-perspektiv er det avgjerande at vi frå politisk hald har alternativ å tilby. Kvar dag står ungdomsarbeidarar over heile landet opp og tenkjer på korleis dei skal hjelpe ungdom inn i meningsfull aktivitet. Det triste er at uansett kor hardt dei jobbar, har dei ei umogleg oppgåve når det gjeld å konkurrere med raske pengar og høg status. Ungdom blir ikkje kriminelle fordi dei er brune i huda eller bur i Oslo aust. Det handlar om det materielle. Pengefattigdom er moglegheitsfattigdom. Det er sosiale fellesskap ein ikkje får delteke i, fordi deltaking som regel kjem med ein økonomisk kostnad.

– Med dette tek eg opp forslaga frå MDG i saka.

Presidenten [17:09:29]: Då har representanten Siren Julianne Jensen teke opp forslaga ho refererte til.

Grunde Almeland (V) [17:09:39]: Jeg vil starte med å takke representantene fra Høyre for veldig gode og konkrete forslag. At mange unge står uten jobb, er et økende samfunnsproblem med både økonomiske og

sosiale konsekvenser. Arbeid gir ikke bare inntekt, men også fellesskap, nyttig erfaring og muligheter senere i livet.

Vi ser allerede mange konsekvenser av at unge mangler gode fellesskap. Å få muligheten til å bidra i samfunnet minsker risikoen for utenforskap betydelig. Det er nødvendig at vi legger til rette for at unge får muligheten til å jobbe. Likevel setter Arbeiderpartiet en stopper for unges ambisjoner om jobb ved å holde fast i et regelverk som ikke fungerer, og som er til direkte hinder for de mange ungdomsgarantiene Arbeiderpartiet selv har utstedt de siste årene.

Unge ønsker å jobbe. De er motiverte og villige til å bidra. De ønsker å tjene egne penger, finne fellesskap og bidra til samfunnet. Mange arbeidsgivere som ansetter unge, forteller at de har flere tusen søkere. Etterspørselen etter jobb hos unge selv er stor, som flere representanter har vært inne på, men reglene begrenser mulighetene.

Som forslagsstillerne påpeker, er dagens arbeidsmiljølov full av hull og paradokser og i enkelte tilfeller direkte til hinder for at flere unge kan jobbe og jobbe mer enn de gjør. Ett eksempel er reglene for søndagsarbeid. Dagens regler er godt begrunnet for personer med fast heltidsjobb, men ikke for unge som ønsker å jobbe deltid, og som kanskje kan være aktuelle for en helgejobb i omsorgssektoren, på et hotell eller i restaurantbransjen, eller i de butikkene som har lov til å være åpne på søndager.

Det samme gjelder reglene for salg av alkohol. Reglene er direkte til hinder for at unge under 18 kan få en jobb en rekke steder. Heller ikke vi i Venstre mener at unge under 18, eller for så vidt 20, skal være alene i et lokale som selger eller serverer alkohol, men det er unektelig noe bakvendt når en person på 17 kan ta imot matbestilling i en restaurant, men må hente en eldre kollega dersom bestillingen også inneholder et glass øl eller vin. Denne representanten kan skrive under på at han flere ganger har vært med på å måtte hente sin daværende sjef for rett og slett å kunne gjøre jobben sin.

Det er på tide at vi myker opp reglene, slik at unge kan få jobb. I tillegg må vi legge til rette for at flere kan få lærlingplass, og at skattesystemet rett og slett belønner unge som må jobbe. Jeg er glad for at vi har fått denne saken til behandling. Det er mange gode forslag her, men det finnes også enda flere gode forslag som er mulig å vedta. Derfor ønsker jeg å ta opp de forslagene Venstre har lagt fram.

Presidenten [17:12:34]: Då har representanten Grunde Almeland teke opp dei forslaga han refererte til.

Statsråd Kjersti Stenseng [17:12:52]: Arbeid er viktig for den enkelte, for virksomhetene og for samfunn-

et. Det tror jeg vi alle er enige om. Jeg er bekymret for den store andelen unge som står utenfor arbeidslivet, og regjeringen fører en aktiv politikk for å forsterke arbeidslinjen og få flere i arbeid.

Jeg deler forslagsstillernes syn på viktigheten av tidlig arbeidserfaring for unge. En deltids- eller sommerjobb kan gi verdifulle muligheter til å knytte kontakter, bygge en cv, utvikle selvtillit og ferdigheter og til å legge grunnlaget for en stabil tilknytning til arbeidsmarkedet senere i livet. Og for å ha det sagt: Norge har en høyere andel sysselsatte blant unge enn gjennomsnittet i Europa.

Barn og unge har også et særskilt behov for vern og beskyttelse, og de må sikres arbeidsbetingelser som er tilpasset deres alder. Det er viktig at møtet med arbeidslivet ikke skader unges helse, sikkerhet, utvikling og ikke minst skolegang. I så fall virker arbeidserfaringen mot sin hensikt. Våre unger må også få tid til å være unger. Jeg mener derfor at vi skal være forsiktige med å åpne for lengre arbeidsdager, arbeid til ugunstige arbeidstider og belastende arbeidsoppgaver. Når det gjelder arbeidstidsreglene, vil jeg også trekke fram at vårt regelverk følger et EU-direktiv, gitt nettopp for å beskytte unge mot arbeid som kan være skadelig.

Jeg mener også det er viktig å ikke uthule at vi har en felles fridag. Helgen som felles friperiode har stor verdi for familieliv, for fritid og ikke minst for deltakelse i frivillighet og samfunnsliv. Søndagsarbeid er likevel nødvendig i mange bransjer. Da er det også tillatt, men med noen begrensninger, slik at den enkelte jevnlig kan få helgefri.

Arbeidsgiver og arbeidstaker kan allerede i dag avtale at det jobbes tre søndager på rad. Høyre og Fremskrittspartiet har et ønske om å gjøre dette vernet svakere, og det er fristende å tolke de forslagene som nok et forsøk på å gjøre vår felles fridag lik alle andre dager.

Presidenten [17:15:16]: Det vert replikkordskifte.

Sebastian Saltrø Ytrevik (FrP) [17:15:32]: Arbeiderpartiet snakker som om arbeidslivet i seg selv er en fare for ungdom. Samtidig har de ingen problemer med at 14- og 15-åringer bruker kvelder og helger på politisk aktivisme i ungdomspartier, står på stand til sent på kveld i valgkampen, deltar i harde debatter, eller trener og konkurrerer flere ganger i uken i toppidretten. Det regnes som sunt, det er utviklende, men idet det handler om en betalt jobb, under ansvarlige rammer, da skal ungdommen plutselig vernes. Hva er det som gjør en kveldsvakt farligere enn en politisk kampanje, eller en elitesatsing i idretten?

Mener statsråden virkelig at arbeid er mer skadelig for ungdom enn politikk, eller er det slik at Arbeiderpar-

tiet i bunn og grunn ikke stoler på at ungdom kan håndtere ansvar i arbeidslivet?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:16:26]: Jeg er opptatt av at barn og unge skal ha en god balanse mellom skole, fritid, søvn, hvile – alt det som er viktig for å utvikle dem til gode mennesker – og ha et trygt og godt liv.

Det å komme inn i arbeid tidlig, det å få en sommerjobb og det å få en deltidsjobb, mener jeg er utelukket positivt, men unger er unger. Jeg registrerer at Fremskrittspartiet omtaler det som ungdommer, men 15-åringer er altså unger. Jeg mener det er viktig at hvis en går på skole, har fritidsaktiviteter og muligheten til å være sammen med vennene sine, skal en beskyttes mot et arbeidsliv som kan ta for mye av den fritiden, den søvnen, den hvilen og den skolegangen en skal ha. Derfor mener jeg at dagens regelverk er godt balansert for å ta alle de hensynene.

Sebastian Saltrø Ytrevik (FrP) [17:17:30]: Jeg registrerte ikke noe svar på spørsmålet mitt, så jeg prøver meg på nytt: Hva er virkelig den reelle forskjellen mellom ungdom som f.eks. engasjerer seg politisk, og dem som jobber? Jeg vet personlig hvor mye tid det kan ta. Medlemmene i mitt ungdomsparti og medlemmene i AUF, statsrådens ungdomsparti, tilbringer mye tid – gjerne mer enn hva ungdommer gjør ute i arbeid – når de driver valgkamp og politisk aktivisme. Så hva er egentlig forskjellen mellom dem som skal få lov til å tjene sine egne penger, og dem som skal jobbe gratis for politiske organisasjoner?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:18:05]: Jeg tror Fremskrittspartiet også er et parti som er opptatt av at foreldre skal få muligheten til å ha ansvar for sine unger og oppveksten til sine unger, hvilke aktiviteter de skal delta på, og hvor mye tid de skal bruke på fotballbanen og sammen med vennene sine. Det foreldreansvaret er veldig viktig. Men jeg er også opptatt av at vi regulerer arbeidslivet, enten det handler om barn, ungdom eller voksne, at vi har noen trygge rammer i et arbeidsliv som gjør at inngangen til arbeidslivet er god, og at en får muligheten til å stå i trygge, gode jobber i et langt arbeidsliv.

Jeg synes det er litt søkt av representanten å utfordre oss på at vi skal begynne å lovregulere fritiden til ungene og ta det ansvaret bort fra foreldrene. Vi har lover og regler for et arbeidsliv som skal være trygt og godt for oss alle, og det er det jeg er opptatt av.

Sebastian Saltrø Ytrevik (FrP) [17:19:00]: Det jeg tar til orde for, er vel – snarere tvert imot – å la flere unge komme ut i arbeid og få lov til å disponere tiden sin som de selv vil.

Når Arbeiderpartiet reagerer så kraftig på at vi ønsker å gi ungdom mer fleksibilitet, mer ansvar, framstår det som om de mener at ungdom ikke er i stand til å kombinere skole og jobb, og det er en ganske nedlatende holdning. Generasjonen før oss klarte det. Dagens ungdom driver med idrett på høyt nivå, de engasjerer seg, de tar politiske verv – men en jobb skal de beskyttes mot.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Har statsråden så liten tro på norsk ungdoms evne til å ta ansvar, eller handler dette egentlig om Arbeiderpartiets grunnleggende mistillit til arbeidslivet?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:19:49]: Senest i går hadde jeg møte med både Jysk, Coop, NorgesGruppen og IKEA, mange av de store virksomhetene som ansetter veldig mange unge. Allerede nå har de begynt å fylle opp turnuser og dager i sommerhalvåret med nye ungdommer som skal inn i arbeidslivet, og jeg har stor tiltro både til dem og arbeidsgivere ellers for at de er opptatt av et trygt og godt arbeidsliv for våre yngste.

I motsetning til Fremskrittspartiet mener jeg at vi også har et ansvar for å sørge for at våre unger blir beskyttet mot det som kan være et arbeidsliv som ikke tar hensyn til at de er barn når de er under 15 år, eller at de er unge ungdommer fra 15-årsalderen. Det å få en gradvis introduksjon til et arbeidsliv som en skal stå i i mange tiår, mener jeg er sunt for de unge, og det handler på ingen måte om mistro til dyktige unge som skal inn i arbeidslivet.

Amalie Gunnufsen (H) [17:21:00]: Som jeg var inne på i innlegget mitt, og som jeg har spurt statsråden om mange ganger, er det ganske tydelige tendenser til at det er vanskeligere for unge å få seg jobb. Arbeidsledigheten blant unge har egentlig ikke ligget så høyt i arbeidskraftundersøkelsen siden man begynte å måle den i 1972. Også fra kandidatundersøkelsene til universitetene kan man se at det er tendenser til at flere sliter med å få jobb. LO sier selv at det er en mulig skjult ledighetsbombe blant unge.

Tidligere når jeg har spurt statsråden om dette, har svaret jeg stort sett har fått, vært at statsråden peker på de tiltakene regjeringen har for de ungdommene som er helt utenfor, de som ikke er i skole eller jobb. Jeg har stor sympati for den gruppen, og dem ønsker Høyre også å gjøre mer for, men jeg lurer på: Hva vil hun gjøre for denne gruppen, som er aktive ungdommer, men som vil jobbe mer eller få muligheten til å få seg sin første jobb?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:22:02]: Jeg er også opptatt av å ha lover og regler som beskytter ungdommer fra for mye arbeid, i en tid da de nettopp skal forberede seg på arbeidslivet. Vi vet at det å gjennomføre vi-

deregående utdanning betyr veldig mye for senere tilknytning til arbeidslivet. Det å få seg en utdannelse er ganske avgjørende for å stå godt i arbeidslivet gjennom et langt liv. Nettopp derfor er jeg opptatt av at vi har et regelverk som gjør det mulig å kombinere å komme inn i arbeidslivet, få en deltidsjobb, få en sommerjobb og bli introdusert for arbeid tidlig, og samtidig ha fritid, ha nok søvn og ha muligheten til å fullføre skolegangen sin på en god måte.

Dette handler ikke om å hindre unge i å få en jobb. Tvert imot: Det er veldig viktig at unge begynner i arbeidslivet tidlig, men det går fint an å gjøre det med noen regler som beskytter dem mot for mange timer når de skal på skolen dagen etterpå, helgearbeid, nattarbeid og alt det som jeg mener kan være for belastende for de yngste.

Amalie Gunnufsen (H) [17:23:08]: Arbeidsmarkedet tyder snarere på det motsatte, at dagens politikk faktisk kan være til hinder for at ungdom skal få prøve seg i arbeidslivet.

Jeg hørte også statsråden referere til arbeidstidsbestemmelsene for ungdom som dagens regelverk. Dette regelverket er rundt 45 år gammelt. Er det ingenting i det regelverket det kunne ha vært interessant for regjeringen å se på? Jeg tenker det sier seg selv at det er en terskel for å ansette f.eks. en 16-åring – da begynner man å nærme seg voksenalderen – til deltidsarbeid, og særlig da i ukedagene, hvis man bare kan jobbe to timer. Det er ikke effektivt for ungdommen å gå på jobb i to timer, og det er ikke effektivt for arbeidsgiveren å ha noen på jobb i to timer. Er det ingenting i dette regelverket statsråden kan se at kan være til hinder?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:24:04]: Jeg er opptatt av at vi hele tiden skal tilpasse regelverket vårt etter virkeligheten, og når vi mener at det er nødvendig med endringer. Samtidig, som jeg har sagt tidligere, mener jeg også at for en 15-åring eller en 16-åring som har lange skoledager, skolearbeid, fritidsaktiviteter og behov for hvile, er det å jobbe to timer på ettermiddagen en god inngang inn i arbeidslivet. Jeg mener altså at de reglene vi har nå, balanserer nettopp disse hensynene godt gjennom at man kan få seg en jobb og jobbe på en ettermiddag kombinert med at man også får gode muligheter til å fullføre skolegangen sin.

Amalie Gunnufsen (H) [17:24:51]: Det er mange arbeidsgivere, særlig i dagligvare- og serveringsbransjen, som er sannhetsvitner om det motsatte, men som virkelig ønsker å ta et ansvar for å inkludere flere ungdommer i arbeidslivet.

Så til et spørsmål jeg tok opp i innlegget mitt: I dag kan man ikke selge tobakkssvarer med mindre man er over 18 år, men man kan det dersom en person over

18 år har daglig tilsyn ved salget. Den som har daglig tilsyn, må da fysisk komme innom i løpet av dagen. Når man hører på hvordan Arbeiderpartiet har harselert med Høyres forslag om at man skal kunne gjøre det samme for ungdom over 16 år med hensyn til alkohol, skulle man jo tenke at den logiske konklusjonen var – og da i motsetning til det som står på Helsedirektoratets hjemmesider – også å forby at folk under 18 år kan selge tobakk under daglig tilsyn.

Statsråd Kjersti Stenseng [17:25:48]: For regjeringen er det viktig å opprettholde dagens restriktive alkoholpolitikk, og derfor støtter ikke vi det forslaget. Alkohol kan være meget skadelig, og derfor mener jeg at regelverket nå, som gjør at man ikke kan selge alkohol før man er 18 år, er riktig.

Representanten spurte også om det ikke er noen ting i regelverket som kan endres. Jo, jeg mener at vi skal gjøre det vi kan for å tilpasse og balansere regelverk så godt som mulig. Derfor er det en åpning i tobakksskade-loven for at man skal kunne selge tobakksvarer så fremt en person over 18 år har daglig tilsyn med salget. Det betyr ikke at jeg mener det er riktig at man også skal åpne for at ungdom under 18 år skal få muligheten til å selge alkohol. Jeg er opptatt av at vi er restriktive med det, og at vi skal beskytte de unge på en best mulig måte. Det mener jeg er hensyn som balanseres godt både ved salg av alkohol og ved salg av tobakk.

Presidenten [17:26:45]: Replikskiftet er nå over.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Margret Hagerup (H) [17:27:05]: Jeg må innrømme at jeg ble ganske overrasket da jeg oppdaget at min 14-åring ikke kan jobbe i en butikk fra kl. 16 til 20 en vanlig tirsdag. Jeg er helt sikker på at mange foreldre sender ungdommen på jobb lykkelig uvitende om at lovverket setter begrensninger for nettopp dette. Både ungdommen og foreldrene er nok mest takknemlige for at ungdommen har fått seg en deltidsjobb.

For det er ikke lett for dagens unge å få jobb. Konkurransen er hard, og regelverket er stadig mer rigid. Samtidig klager vi over at ungdom ikke er klare for arbeidslivet når de endelig kommer inn. Faktum er jo at samfunnet ikke gir dem en sjanse. Dette handler ikke om barnearbeid. Dette handler om å ta ungdom på alvor og gi dem en mulighet til å opparbeide seg litt arbeidserfaring.

Forslaget vårt handler om fleksibilitet, om flere som får sjansen til å delta, og om tillit – tillit til at ungdom, foreldre, arbeidsgivere og omgivelser kan finne løsninger som fungerer. Det skal være strenge regler som be-

skytter arbeidstakere, uavhengig av alder, men når Bjørn Erik Sandvaag i serveringsbransjen i Stavanger sier til Stavanger Aftenblad at arbeid etter kl. 18 på lørdager regnes som søndagsarbeid, illustrerer det hvor rigid regelverket er.

Det er rart at Arbeiderpartiet ser på arbeid som en byrde og mener det er skadelig at ungdommer jobber. Jeg henter gjerne 16-åringen min på jobb ved midnatt hvis han er så heldig å få seg en ryddejobb – heller det enn å hente på fest. Det er jeg helt sikker på at mange foreldre er enig med meg i. Dette er jo ikke skadelig – det gir muligheten for ansvar, mestring og engasjement.

Det trengs en fornuftig debatt om dagens arbeidsliv, dagens ungdom og framtidens behov. Muligheter for alle er en viktig sak for Høyre. Vi ønsker en praktisk og inkluderende skolehverdag samtidig som ungdom får erfaring fra arbeidslivet og mulighet til å tjene egne penger. Dette handler jo ikke om at unger skal jobbe fra første skoledag hver dag i uka, men det handler om at ungdom kan jobbe innimellom, når de er motivert og har tid.

Da Kanelsnurren i Rogaland la ut en stillingsannonse nylig, var det raskt over 200 søkere. Flesteparten av disse var under 16 år. Det viser engasjementet og arbeidsviljen som er blant ungdommen. Likevel vil jo det at de kun kan jobbe to timer en tirsdag, være en stor begrensning for både rekrutteringen og fleksibiliteten.

Vi har snakket om fritid her i dag. Ungdom har mye fritid, men de har lite muligheter – utover å gå på fotballtrening – hvis de har lyst til å tjene sine egne penger. Å kunne starte tidlig i arbeidslivet er en verdi. Det gir ungdom mestring, det gir ansvar, og det gir nyttig erfaring. For oss som samfunn og for den enkelte ungdom vil det være en god investering i framtiden. Derfor er det rart og litt trist at det ikke blir et flertall for en viss oppmykning av disse reglene. Det handler om å tilpasse lovverket til dagens samfunn og sikre legitimitet for reglene. Det tror jeg ungdommen hadde hatt godt av.

Elise Waagen (A) [17:30:19]: Hva er det PISA, TIMSS, PIRLS og ICCS har til felles? Jo, dette er undersøkelser som viser at skoleresultatene har gått nedover blant norske elever. Det har vært mye fokus på 15- og 16-åringer her i salen og deres muligheter til å få seg jobb. Jeg er enig i at det å ha en jobb er viktig og verdifullt, men den viktigste jobben til disse ungdommene er jo strengt tatt å fullføre skolen – å gå på skolen, å sove om natten, å legge bort mobilen og sørge for at man fullfører videregående skole.

Når vi ser på timeregnskapet til ungdommene, f.eks. for en tiendeklassing, ser vi at 26-timersuker ikke er helt uvanlig. Hvis man da tar de to timene som man har mulighet til å jobbe hver dag, kommer man opp i 36 timer i

løpet av en uke, og hvis man da ser på hvor mye man egentlig kan jobbe som voksen i en normal arbeidsuke, er det verdt å spørre seg: Mener vi egentlig at ungdom og barn skal ha en høyere arbeidsbelastning enn voksne? Jeg tror ikke det. Jeg mener at vi ikke må hoppe bukk over at det faktisk er skoleungdom vi snakker om. Dette er ungdom som er i skolepliktig alder, og som har et viktig arbeid å gjøre på dagen: å sitte på skolebenken, nettopp for å snu resultatene som vi har sett de siste årene, bedre leseresultatene og slik sørge for at flere fullfører videregående skole.

Arbeiderpartiet har store ambisjoner om å inkludere flere unge i arbeidslivet, men våre forslag handler ikke om å sørge for et mer utrygt arbeidsliv for de yngste arbeidstakerne. Våre forslag handler om å ha en mer praktisk og variert skole, ved å sørge for en tettere oppfølging og sørge for at de som trenger den ekstra hjelpen for å få seg en jobb, får det gjennom ungdomsgarantien, gjennom målrettede arbeidsmarkedstiltak og gjennom at vi nå prøver ut nye ordninger gjennom Nav.

Flere kommuner har tatt et større ansvar gjennom å tilby sommerjobber i sin kommune. Dette er eksempler på tiltak som er kjempebra. Det er synd at Oslo kommune har valgt å kutte i nettopp dette. Jeg mener at vi i fellesskap har mulighet til å gjøre mer av det, sørge for at ungdom får den typen erfaring. Men det handler ikke om å lempe på regelverket for å gjøre det utrygt. Da er det andre tiltak som må til.

Sebastian Saltrø Ytrevik (FrP) [17:33:23]: Jeg tenker at det ikke er så rart at flere og flere ungdommer har lyst til å komme ut i jobb. Det blir jo snakket om skolen og viktigheten av å fullføre videregående skole, og jeg er helt enig i at det er viktig at ungdom kommer seg gjennom skoleløpet og får seg en utdanning. Samtidig synes jeg ikke det er rart at stadig flere ungdommer blir demotivert av skolen, og at de dropper ut når de blitt tvunget igjennom Arbeiderpartiets A4-fellesskole. Det forstår jeg godt. Jeg forstår veldig godt at ungdom da har lyst til å komme seg ut i arbeidslivet og kunne tjene sine egne penger.

Men igjen: Når Arbeiderpartiet har valgt å lage en skole som ikke er til for alle, da er det ikke rart at folk har lyst til å gjøre noe annet. Og når de først har lyst til å gjøre noe annet, kommer også Arbeiderpartiet og setter nye begrensninger for hva som er greit og ikke. Man skal ikke få lov til å kunne jobbe på kveldstid, man skal ikke kunne få lov til å selge alkohol hvis man er under 18 år, under daglig tilsyn av en voksen. Det er jo helt hårreisende at vi først skal lage en skole som ikke fungerer for alle, og så skal vi lage et arbeidsliv som heller ikke fungerer for alle.

Så sitter vi her i denne salen og lurert på hvorfor utenforskapet går opp, lurert på hvorfor arbeidsledigheten går opp, og lurert på hvorfor flere og flere ungdommer faller utenfor hver eneste dag.

Jeg må dessverre si at jeg ikke er overrasket etter å ha sett hva denne regjeringen har levert. Arbeidsledigheten har gått opp. Antall unge uføre har det blitt flere av. Det er flere arbeidsledige enn det noen gang har vært, og flere som dropper ut av skolen. Jeg er ikke overrasket over at kombinasjonen av Arbeiderpartiets arbeidslivspolitik og Arbeiderpartiets skolepolitikk er en dårlig miks.

Bjørnar Laabak (FrP) [17:35:37]: Jeg hører på debatten, og jeg har lyst til å si noen ord. Vi er enige om at tidlig arbeidserfaring er viktig. Hvis man ser litt på hvordan man som ungdom kan få seg jobb nå: Jo, hvis man er 13–14 år, kan man rydde i butikk, og hvis man er 15–17 år, kan man gjøre litt mer, men fortsatt rydde og holde orden. Fra 18 år kan man sitte i kassen. Det tror jeg handler om at det vel er noen som kjøper øl, så da blir det kassejobb.

I andre sammenhenger snakker vi om at lavinntekt og barnefattigdom er en stor utfordring. Da tenker jeg på veldig mange av 12–15-åringene som samler seg rundt i gjenger. Jeg kan referere til at det faktisk er et problem i min hjemby, og flere fra næringslivet samler seg nå for å se på hva vi kan gjøre, og mobiliserer for å få flere til å få sunn aktivitet uten å samles i gjenger i sentrum.

Er det sånn at hvis man lever trangbodd, lever med lavinntekt, og vi betrakter dem som fattige, så skal vi i tillegg si at de ikke får jobbe og tjene egne penger? Jeg mener rett og slett det er feil tankegang, og jeg tror også at flere vil gjennomføre videregående skole hvis de kunne tjene litt penger, bli oppfordret til å jobbe og ser at det er en framtid i det å faktisk klare seg selv.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [17:37:34]: Det ble vanskelig å ikke tegne seg når det blir påstått mye rart fra denne talerstolen fra representantene fra Fremskrittspartiet. Hadde det vært sånn at vi alle var enige om at sommer- og deltidsjobber for unge var viktig, hadde vi jo også prioritert det.

La meg ta dere med til min egen by, til Oslo. Der har vi et høyrebyråd, styrt i samarbeid med Fremskrittspartiet, som kutter i nettopp sommer- og deltidsjobber for unge. Det er sommerjobber som gir dem erfaring i butikk, i næringsliv, ute i kommunen – arbeidsplasser som er sunne og gode for ungdommene, og som gir dem muligheter de ikke ville hatt tilgang på hvis det ikke var for de ordningene. Nå ser vi resultatet av høyrepolitikken i min by. Jobbene forsvinner i bydel etter bydel fordi det kuttes over en lav sko i velferden fra høyrebyrådet – og med bred støtte fra Fremskrittspartiet.

Det verste er at det blir påstått fra representanten fra Fremskrittspartiet her at unge i jobb er veldig bra mot kriminalitet. Det er helt riktig. Politiet sier også dette. Oslopolitiet sa veldig tydelig at da man under det rød-grønne byrådet styrket sommer- og deltidsjobber for ungdom, ble det mindre kriminalitet på sommeren. Det ble faktisk den roligste sommeren på veldig mange år. Hadde man vært opptatt av dette, kunne man jo videreført den politikken. Man kunne støttet det der man har ansvar og styrer, men i stedet er prioriteringene tydelige: Kuttene rammer unge som kunne fått sin aller første jobb. I stedet kommer man hit til Stortinget og foreslår svekkede rettigheter for unge, man foreslår mer utrygge arbeidsplasser, og man foreslår muligheter som ikke er de mulighetene de burde hatt. Jeg synes ikke det er et verdig tilbud for våre unge.

Det blir påstått veldig mye rart om Arbeiderpartiets politikk her. For det første har antallet unge uføre stabilisert seg. Samtidig så vi at PISA-resultatene som kom etter åtte år med borgerlig styre, var et alvorlig varsku for norsk skole. Er det én ting vi vet, er det at unge også trenger tid på å fullføre skolen, på å drive med skolearbeid, og at jobb skal være et supplement til skolen, ikke en erstatning for hovedvirket man driver med. Derfor er jeg veldig trygg på den politikken som Arbeiderpartiet står for i dag. Hvis Høyre og Fremskrittspartiet hadde delt det samme engasjementet som vi i Arbeiderpartiet har for å få unge i jobb, bør de starte med der de selv styrer.

Marian Hussein (SV) [17:40:15]: Jeg reagerer på at det blir sagt fra talerstolen at det er mange dumme HMS-tiltak i Norge, for arbeidstakere under 25 år skader seg oftest på jobb, og nylig fikk vi tall som viste at det ikke har dødd flere på jobb enn i 2025. Vi er nødt til å ta HMS og arbeidsmiljøloven mer på alvor.

Vi i SV ønsker at det skal skapes flere ungdomsjobber, men det vi reagerer på, er at høyresiden ikke virker å ha andre forslag enn å gå løs på arbeidsmiljøloven, som beskytter barn og unge, og som beskytter arbeidstakere. Akkurat nå trenger vi faktisk flere jobber for ungdommer, men vi trenger ikke å utsette de samme ungdommene for flere farlige situasjoner, eller si at flere unge skal jobbe i sektorer som er ganske utsatt for utrygghet. Det er ikke et like seriøst arbeidsliv. Det er flere som melder fra om trakassering, men også flere som melder fra om lønnstyveri og uordnede forhold. Vi trenger kanskje at Høyre og Fremskrittspartiet viser at de faktisk prioriterer ungdom og ungdomsjobb i sine egne budsjetter, og ikke at de går løs på beskyttelsesfaktoren som arbeidsmiljøloven er for unge mennesker.

Anna Molberg (H) [17:42:09]: Nyutdannede unge mennesker sliter i dag med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. NRK Debatten dedikerte en hel sen-

ding til nettopp denne gruppen, og det de forteller oss, er at når man søker jobb, får man avslag fordi man mangler erfaring. Arbeidsgivere avviser unge, nyutdannede mennesker fordi de mangler erfaring. Hva er det Høyre og Fremskrittspartiet forsøker å foreslå i denne salen? Jo, å gi unge mennesker mulighet til nettopp å sanke den erfaringen de så sår trenger i dagens ganske brutale arbeidsmarked for unge mennesker.

Jeg blir ganske forundret når representanten Waagen opererer med 36-timersuker. Dette er jo et «worst-case»-scenario som ingen overhodet ønsker at skal være tilfellet. Ingen sier her at unge mennesker skal jobbe fem timer hver dag etter skolen. Man må være ganske godt plantet på venstresiden for å tolke Høyres forslag på denne måten. La meg ta et eksempel på hvem og hva disse forslagene er ment for, og hva de retter seg mot. Det er f.eks. Geitmyra matkultursenter for barn og unge, som ligger i byen til representanten Viljugrein. Dette er et nasjonalt kompetansesenter for matkultur. Her kommer barn og unge for å lære seg å lage mat. Man rekrutterer unge til kokkeyrket, som det er stor mangel på. Dagens arbeidsmiljølov tillater ikke disse unge menneskene å være i lokalene i mer enn to timer etter skoletid, så de rekker så vidt å sette en pizzadeig. Den får heve, men de får altså ikke stekt pizzaen, fordi de må hjem.

Dette er et eksempel på det Høyre mener er rigide regler i arbeidsmiljøloven. Dette er hva Høyre forsøker å argumentere for i denne sal: Arbeidsmiljøloven i dag er veldig rigid. Vi ønsker ikke at barn skal jobbe fem-seks timer etter skolen hver eneste dag. Vi ønsker å løsne skruen, slik at flere unge får den verdifulle arbeidserfaringen som er nødvendig i dag.

Presidenten [17:44:31]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Etter ønske frå arbeids- og sosialkomiteen vil sakene nr. 9 og 10 bli handsama under eitt.

Sak nr. 9 [17:44:45]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Amalie Gunnufsen, Mahmoud Farahmand og Henrik Asheim om en forenklingsreform i Nav (Innst. 143 S (2025–2026), jf. Dokument 8:64 S (2025–2026))

Sak nr. 10 [17:45:03]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Bjørn Arild Gram og Erling Sande om eit nytt Nav for å få fleire i arbeid og aktivitet (Innst. 139 S (2025–2026), jf. Dokument 8:65 S (2025–2026))

Presidenten [17:45:22]: Etter ønske frå arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Elise Waagen (A) [17:45:54] (ordfører for sakene): Som presidenten refererte, har komiteen hatt to representantforslag til behandling parallelt. Det er Høyres forslag om en forenklingsreform i Nav og et representantforslag fra Senterpartiet om et nytt Nav for å få flere i arbeid og aktivitet.

Det er en samlet komité som understreker betydningen av et velfungerende Nav. I år er det 20 år siden gjennomføringen av Nav-reformen. Jeg vil videre i innlegget gjøre rede for Arbeiderpartiets standpunkter i saken.

Nav er et viktig verktøy for å inkludere flere i arbeid. Nav forvalter vårt felles grunnleggende sikkerhetsnett. Arbeiderpartiet mener at utfordringene i Nav må tas på alvor, og Nav må kunne levere bedre på sitt samfunnsoppdrag.

Arbeiderpartiet har ambisiøse mål for å inkludere flere i jobb. Vi har et mål om å øke sysselsettingsandelen til 82 pst. innen 2030 og inkludere 30 000 flere unge under 30 år innen 2030. For å nå det målet er vi helt avhengige av å ha et velfungerende Nav. Vi i Arbeiderpartiet mener at det nå er nødvendig med en helhetlig gjennomgang av Nav, 20 år etter Nav-reformen. Forrige uke kom nyheten om at regjeringen har satt ned en ekspertgruppe som nettopp skal gjennomgå Nav.

Nav er en stor og kompleks organisasjon som forvalter om lag en tredel av statsbudsjettet. Nettopp derfor mener Arbeiderpartiet at endringer i Nav må gjøres på bakgrunn av et grundig kunnskapsgrunnlag. Derfor kommer ikke Arbeiderpartiet til å stemme for noen av forslagene her i dag, med ett unntak, og det handler om forslag nr. 8, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. For Arbeiderpartiet er det en selvfølge å ha med ansatte, brukere og partene i arbeidslivet når vi nå skal gjennomgå Nav. Opprinnelig var dette tenkt gjort gjennom en referansegruppe, men Arbeiderpartiet er åpne for å gjøre dette på andre måter og kommer derfor til å stemme for forslag nr. 8.

Arbeiderpartiet er på jobb for å forbedre og forenkle Nav. Nå pågår det flere parallelle prosesser med et nedsett lovutvalg og med ekspertgruppen, som skal gjøre et godt stykke arbeid. Dette er en jobb som jeg er sikker på

at det er flere partier i denne salen som vil bidra til, og jeg ser fram til det videre arbeidet.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:48:56]: 20 år etter Nav-reformen ser vi dessverre at utviklingen har gått feil vei. Reformen som skulle sørge for mer inkludering og flere i arbeid, har hatt motsatt effekt. Både de som jobber i og med Nav, og de som har vært innom Nav, vet det. Det er problemer på flere plan, fra strukturelle og organisatoriske til det juridiske og praktiske. Løsningen med én dør inn er utskjelt, og det er uvisst om det blir veien videre. Altfor mange opplever dette i dag som forvaltningens svar på tivoliets skrekkslott. De møtes med tuser av stengte dører og labyrinter og gåter. Sånn skal det ikke være. Samtidig kan ideen om én dør inn fungere om førsteleddet utstyres med forvaltningskompetanse til å veilede brukerne til rett hjelp. Kanskje må det også bli enklere å møte en person ansikt til ansikt i starten av en vanskelig saksgang.

I de enkle sakene fungerer digitale løsninger godt, og man skal fortsette å digitalisere framover, men vi må også tørre å spørre om vi digitaliserer for å gjøre det enklere for Nav eller for å gjøre det enklere for brukerne. Fremskrittspartiet er klar på at brukerne må tilbake i sentrum.

Den norske modellen med én felles etat har vist seg både vanskelig å styre og å bruke. Flere rapporter har pekt på høy kompleksitet, tidvis mangel på kompetanse, rigide systemer for både ansatte og brukere og en stor overlapp av ytelser.

Den mest åpenbare endringen som trengs, er at regelverket må bli enklere og mindre byråkratisk og antallet stønadstyper må reduseres – uten at de reduserer rettighetene. Samtidig må det samarbeides bedre med helsevesen og næringsliv, og det må innføres krav om bruk av skjønn framfor silotenkning på enkeltbudsjetter.

Norge står overfor store utfordringer, og Nav kan ikke løse dem alene. Vi har hørt det mange ganger: Norge har 700 000 mennesker i arbeidsfør alder som for tiden står utenfor jobb og utdanning. Det er en enorm arbeidsreserve, hvor mange vil kunne aktiviseres ved å bruke de rette grepene, også innenfor helseområdet, og ved økt bruk av privat kapasitet.

Vi er bekymret over mandatet til og sammensetningen av regjeringens Nav-ekspertutvalg med ekskluderingen av representanter for ansatte og brukere. Det får vi rettet opp i dag, men valget gir likevel grunn til bekymring. Fremskrittspartiet mener vi trenger en Nav-reform som gjør livet enklere for brukerne, og som møter dem bedre, med mer konstruktive og smartere løsninger.

Til sist vil jeg minne om at Nav er fullt av gode, hardtarbeidende mennesker, men de må få lov til å job-

be effektivt og enklere, og de må måles på det som fungerer.

Med dette vil jeg varsle støtte til forslag nr. 8.

Anna Molberg (H) [17:52:15]: Høyre har det siste året etterlyst en større analyse og evaluering av Nav, 20 år etter Nav-reformen. Behovet for systemkritikk kom på spissen i fjor sommer, da pågående tiltak måtte settes på vent på grunn av dårlig økonomistyring. Ikke minst kom det også på spissen da Riksrevisjonen la fram sin rapport, som viste at man ikke kunne garantere for milliardutbetalinger fra Nav. Dette er bakgrunnen – blant annet – for at Høyre har lagt fram forslag om en forenklingsreform i Nav.

Samtidig har Senterpartiet fremmet sine forslag, der man bl.a. ber om en deling av Nav i to etater. Høyre støtter ikke en slik umiddelbar endring i Nav, som Senterpartiet tar til orde for. Det kan godt hende at det kan være en løsning å endre strukturene i landets største etat og å se på arbeidsdelingen mellom Nav stat og Nav kommune, men før man gjør noe sånt – gjør så store endringer – trengs det en grundig utredning og et faglig analysearbeid.

Da Solberg-regjeringen gjennomførte en av de største moderniseringsreformene av politiet, var det nettopp en slik analyse som lå til grunn for hele politireformen. Politianalysen, som den het, dannet hele grunnlaget for en av de største reformene av norsk politi i historien. Det samme bør ligge til grunn for en større effektiviserings- og moderniseringsreform i Nav.

Siden Høyre la fram disse forslagene, har regjeringen tilsynelatende blitt inspirert av Høyres initiativ. På samme måte som at Høyre har etterlyst en evaluering av Nav 20 år etter Nav-reformen, gjør Arbeiderpartiet i regjering nå det samme. Det er positivt at regjeringen vil ha en gjennomgang av Nav, og at det er nedsatt en ekspertgruppe som skal gjøre nettopp dette. I lys av dette skulle man jo tro at Arbeiderpartiet ville stemt for Høyres forslag, som vi behandler i dag, men ser man i sakens innstilling og lytter til signalene fra talerstolen her, er det ingen støtte fra Arbeiderpartiet til Høyres forslag. Det gir jo ingen mening, all den tid regjeringen ser ut til å iverksette nøyaktig det samme som Høyre har tatt til orde for i lang, lang tid.

Med det tar jeg opp Høyres forslag.

Presidenten [17:53:53]: Representanten Anna Molberg har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Marian Hussein (SV) [17:55:06] (komiteens leder): Det er lett å tro at Nav først og fremst er et system, at det handler om datasystemer, statistikk, organisasjonskart og et komplekst system, som noen andre har kalt det, men for meg og for veldig mange andre handler Nav

først og fremst om mennesker – mennesker som får livet sitt snudd på hodet over natten, og mennesker som kan møte de menneskene der de er, slik jeg gjorde, og slik veldig mange av mine tidligere kollegaer gjør hver eneste dag. Dette er mennesker som forsøker å gjøre sitt aller beste, men som ikke nødvendigvis alltid har muligheter til å hjelpe de menneskene, for det er ikke alltid systemet er rigget sånn at de som står i førstelinja, kan gjøre alt. Noen ganger opplever de menneskene som trenger hjelp, flere hinderløyper, til tross for hederlig innsats fra de menneskene som jobber i Nav, men som ikke alltid har de verktøyene de trenger, eller den tiden de trenger.

Nav må bli et sted der hjelperne, de ansatte, har tid og tillit til å hjelpe på en god måte. Hvis de neste 20 årene med Nav skal bli bedre enn de forrige, må vi starte med å lytte til de ansatte og lytte til brukerne og lære av deres erfaringer. Vi må ha tillit til at de historiene som fortelles, kan gi oss en vei videre.

Som det ble sagt, har regjeringen satt ned et ekspertutvalg hvor de klarte å finne plass til fire ulike direktører, men ikke til en eneste ansatt, ikke en eneste bruker som kjenner systemet, og som har gått inn med krum rygg. Det er gledelig å se at Arbeiderpartiet, etter å ha jobbet hardt med dette ekspertutvalget, nå klarer å snu i tolvte time og vil stemme for våre forslag. Jeg skulle bare ønske at analysen av hvorfor vi trenger en evaluering av Nav, ikke bare kom fra toppetasjen, men at man også klarte å lytte til de ansatte, som har ønsket en helhetlig gjennomgang flere ganger, og som har sagt ifra.

Vi i SV mener også at utvalget som nå settes ned, må se på rapporteringspresset, kontrollregimet, og på dagens interne styring, hvor man bruker altfor mye tid på ting som ikke kommer menneskene til gode. Enden på denne visa må bli et Nav som fungerer for folk.

Med det tar jeg opp de forslagene SV er en del av.

Presidenten [17:57:59]: Representanten Marian Hussein har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [17:58:26]: Målet med Nav-reforma var å få fleire i arbeid og aktivitet og færre på stønad. Nav-reforma skulle gjera det enklare for brukarane. Nav-reforma har vorten kritisert for ikkje å ha oppnådd ønskt resultat, men å ha ført til færre i jobb og fleire på trygd. Reforma er kritisert for å vera altfor omfattande og kompleks og å gjera det vanskelegare for sårbare grupper, med urimelege dokumentasjonskrav og låg tilgjengelegheit.

Den ekspertgruppa som evaluerte Nav i 2010, tilrådde nettopp det som vi tar opp igjen no: å strippa Nav for oppgåver og la dei fokusera på kjerneområda sine: arbeid og aktivitet. Nav har utvikla seg i ei retning der dei som arbeider i førstelinja, får mindre ansvar og makt, og

det har gått ut over brukarane. I Helsetilsynets landsomfattande rapport i 2021 var det ein knalltydeleg dom over Navs kanalstrategi, altså det med at ein har korte eller ingen opningstider for dei utan avtale, og lang ventetid på telefonen. Helsetilsynet meinte at praksisen går ut over grunnleggjande behov som pengar til mat, straum og bustad.

Riksrevisjonen har no kome med sterk kritikk av Navs manglande internkontroll av utbetalingar, og òg sterk kritikk av at Nav ikkje har lykkast med å få ned fråfallet frå arbeidslivet. Stadig fleire fell utanfor, og både sjukefråværet og den delen som får helserelaterte ytingar, aukar.

Etter 20 år med Nav-reform og éin felles arbeids- og velferdsetat meiner vi at det er stort behov for å forenkla systemet og styrkja kjerneoppgåvene i Nav. Det er etter vår vurdering ikkje mogleg å få til utan større endringar i dagens Nav. Modellen av i dag, med éin felles etat, har vist seg å ha store problem med internkompleksitet, omstillingsevne og fleksibilitet, og med leiarutfordringar knytte til å samla eit så stort spekter av ulike oppgåver i éin etat.

Vi føreslår at Nav må delast i ein arbeids- og aktivitetsetat og ein pensjons- og trygdeetat. Vi ser at regjeringa i mandatet til utvalet har sagt at dette skal evaluerast og greiast ut i eitt og et halvt år, og det synest vi er lenge. Vi ber òg om ei vurdering av partnerskapsmodellen og ei lovfesting av internkontrollen, og vi meiner at begge utvala som no er sette ned, burde ha hatt med både tilsette og brukarrepresentantar.

Senterpartiet kjem til å støtta forslag nr. 8 i sak nr. 9, og vi fremjar våre eigne forslag, nr. 1–6, i sak nr. 10, men ikkje forslag nr. 7, fordi vi heller støttar nemnde forslag nr. 8. I sak nr. 9 støttar vi òg forslaga nr. 2, 3 og 5, frå Høgre – og forslag nr. 4 subsidiært – og forslag nr. 10, frå MDG.

Presidenten [18:01:32]: Representanten Kjersti Toppe har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Siren Julianne Jensen (MDG) [18:01:58]: Eg vil begynne med å takke representantane frå Senterpartiet og Høgre for at dei har løfta denne saka. Ein av dei viktigaste delane av velferdssamfunnet vårt er det sosiale sikkerheitsnettet vi har bygd opp over dei siste hundre åra. Vi liker iallfall å tru at dersom vi skulle vere uheldige og snuble, har vi eit system på plass som fangar oss opp og tek oss imot.

Dessverre opplever altfor mange menneske i landet vårt at det sosiale sikkerheitsnettet har så store hòl at vi fell gjennom det uansett kva vi gjer. Nav-systemet av i dag fungerer ikkje godt nok når det gjeld å gie folk grunnleggjande tryggleik og inntektssikring. Det skjer

først og fremst fordi logikken i systemet er bygd på ein grunnleggjande mistillit til kva intensjonar folk har.

Med mistillit kjem det òg eit kontrollbehov, og det er nettopp kontrollbehovet som gjer at vi har enda med eit system med ekstremt mange ytingar, der alt handlar om å få plassert innbyggjarar i éin boks. Velferdsstaten blir av mange opplevd som ein uoversiktleg labyrint av papir og kontor, som har til formål å sørgje for at ein ikkje finn vegen ut.

Vi trur ikkje at folk blir friskare eller flinkare av å vere fattige. Tvert imot: Viss vi som samfunn skal få det beste ut av folk, må dei ha overskot til å kunne tenkje lenger enn til neste inkassovarsel. Systemet av i dag gjer livet vanskelegare enn det må vere, for mange familiar i landet vårt. Det gjer inntrykk på meg, og eg håper at det gjer inntrykk på dykk andre òg. Vi kan bli betre. Det er det ingen grunn til at vi ikkje skal gjere for folk som står utan arbeid og økonomisk tryggleik mens dei er på veg inn i arbeidslivet eller ein annan meningsfull aktivitet – utan komplisert byråkrati og moralske overdommarar som skal godkjenne kvar minste kvittering, berre medmenneskelegheit.

Miljøpartiet Dei Grøne trur at det er mogleg å tenkje annleis om korleis vi sikrar livskvalitet og føreseielege økonomiske vilkår for folk som har det vanskeleg eller av andre grunnar står utanfor arbeidslivet. Difor fremjar vi i dag eit forslag om å greie ut om ei grunninntekt kan erstatte ei eller fleire av velferdsytingane vi har i dag. Sann kan vi gie folk ein meir føreseieleg økonomi og auka livskvalitet, og ikkje minst redusere unødvendig og menneskefiendtleg byråkrati.

Eg tek med dette opp forslaga frå MDG.

Presidenten [18:04:29]: Representanten Siren Julianne Jensen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Kjersti Stenseng [18:04:47]: Nav har et omfattende, viktig og krevende samfunnsoppdrag. Etaten forvalter et komplisert regelverk og betjener ca. 2,8 millioner brukere hvert eneste år. Navs viktigste arbeid framover er å bidra til at flere kommer i arbeid og færre på stønad. Samtidig skal etaten sørge for at de som trenger det, får ytelser til riktig tid.

Dette samfunnsoppdraget er omfattende og komplekst. Etaten skal møte et utfordringsbilde for samfunn og arbeidsliv som er godt beskrevet i perspektivmeldingen, i Navs omverdensanalyse og i ulike rapporter de siste årene.

Siden etableringen av Nav har det skjedd store endringer i både organisasjon, systemer og tjenester. Det har vært et utviklingsarbeid som ulike regjeringer har stått bak. Mye går bra i Nav, men det er fortsatt mange utfordringer å ta tak i. Det er fortsatt for lange saksbehandlingstider på en del ytelser. Regelverket er for kom-

plisert, og det er heller ikke godt nok egnet for automatisering og digitalisering. Riksrevisjonen har påpekt at internkontrollen er for svak.

Andelen av befolkningen som står utenfor arbeidslivet, er konstant, og en høy andel er på helserelaterte ytelser. En aldrende befolkning gir også en betydelig økt saksmengde, særlig knyttet til pensjonsytelser og hjelpemidler. I regjeringens plan for Norge setter regjeringen ambisiøse mål om å få flere i jobb. Ikke minst er det viktig å sikre at flere unge kommer inn i arbeidslivet. Vi skal redusere sykefraværet og inkludere flere. Jeg mener derfor det er viktig at vi stopper opp og ser kritisk på hvordan Nav er organisert i dag, og hvordan vi kan videreutvikle organisasjonen med sikte på å løse oppgavene på en bedre måte.

Det er behov for å vurdere hvor godt rustet Nav er til å levere gode tjenester med riktig kvalitet til Norges innbyggere de kommende tiårene. Derfor har regjeringen satt ned en ekspertgruppe som skal evaluere situasjonen i arbeids- og velferdsforvaltningen og foreslå hvordan Nav på en bedre måte kan nå målene som lå til grunn for Nav-reformen, og møte framtidens behov.

Jeg er enig med komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre, som har sagt at nå, 20 år etter Nav-reformen, er det riktige tidspunktet for å få en grundig vurdering av Nav. Ekspertgruppen har fått et bredt mandat og en bred sammensetning, og hvis Stortinget vil ha brukere og ansatte med i ekspertgruppen, synes jeg det er helt fint. Ekspertgruppen skal innhente synspunkter fra både brukere og ansatte.

Presidenten [18:07:55]: Det blir replikkordskifte.

Alf Erik Andersen (FrP) [18:08:11]: Da skal jeg gi statsråden muligheten til å resonnerer litt mer over innlegget sitt fra talerstolen. Fremskrittspartiet mener det er for tidlig å konkludere om løsninger for Nav, men vi mener det er viktig at staten tar sitt ansvar og ikke skyver flere oppgaver over på de hardt pressede kommunene. Derfor er vi litt bekymret over det mandatet og den sammensetningen vi ser i regjeringens ekspertgruppe. Gruppen er full av direktører og professorer, mens representanter for ansatte og brukere altså er ekskludert fram til i dag. De som opplever systemet på kroppen hver dag, får dermed ikke noe sete ved bordet og ingen stemme under diskusjonene. Da kunne en jo spørre seg om de ble glemt. Nå får vi rettet opp i det.

Har Arbeiderpartiet i det hele tatt tenkt på at systemet må gjenspeile behovene og utfordringene til ekte mennesker, folk som oftere bytter jobb, har flere barnekull, studerer i utlandet og oftere kommer fra utlandet? Det er færre standardbrukere nå enn for bare 20 år siden, og utvalget trenger stemmer ved bordet som reflekterer nettopp dette. (Presidenten klubber.)

Spørsmålet – beklager, president – er: Hvor fritt anser statsråden gruppens mandat å være, og vil statsråden ta ytterligere grep for å sikre at dette ikke blir nok en skinnprosess for å legitimere at regjeringen flytter enda flere oppgaver over til hardt pressede kommuner?

Presidenten [18:09:29]: Presidenten minner om at taletida ikkje er rettleiande.

Statsråd Kjersti Stenseng [18:09:35]: Nettopp fordi taletiden ikke er veiledende, rakk jeg ikke å bli ferdig med mitt innlegg i sted, og jeg skulle avslutte med å si at jeg er opptatt av at vi bruker den tiden som det nå er lagt opp til, for å finne riktig organisering for Nav framover.

Så er det slik at vi trenger innspill fra flere hold i dette arbeidet. Regjeringen har vært opptatt av at brukere, ansatte, parter og interesseorganisasjoner selvfølgelig skal bli involvert og høres i dette viktige arbeidet. Det er viktig at ekspertgruppen sikrer kunnskap og synspunkter fra mange hold når vi skal i gang med det arbeidet, som til sjuende og sist også politikere skal ta stilling til. En faglig utredning som legger grunnlaget for en bred offentlig debatt – det er mitt mål med det arbeidet.

Arbeidsgruppen har også fått et bredt mandat. Mye av det som tas opp i forslagene til behandlingen av saken her i dag og i den politiske diskusjonen rundt Nav, skal ekspertgruppen nå jobbe med og ha en bred gjennomgang av.

Alf Erik Andersen (FrP) [18:10:44]: Beklager tidsoverskridelsen.

Enn så lenge må vi leve med det Nav vi har i dag, men er det noe som sliter på folk nå – som statsråden også nevnte i sitt innlegg – er det lange saksbehandlingstider. Litt billedlig kan en spørre seg hvordan det kan ha seg at Tesla nærmest kan sette sammen en bil på under ett minutt og ha den klar i oppkjørselen din på tre uker, mens Nav har problemer med å behandle en enkel søknad i løpet av tre måneder. Med dette som bakgrunn må jeg få lov til å stille statsråden følgende spørsmål: Er statsråden fornøyd med behandlingstidene hos Nav, eller vil det være aktuelt å sette helt konkrete mål for å få disse ned?

Statsråd Kjersti Stenseng [18:11:28]: Det er riktig, som jeg sa i innlegget mitt, at det er for mange saksbehandlingstider som er for lange. Det er gjort ganske mye i Nav de siste årene for å få ned saksbehandlingstidene, og det er på ingen måte slik at det arbeidet skal stå stille mens ekspertgruppen jobber – snarere tvert imot. Nav skal gjøre og gjør forbedringer hver eneste dag. Det er store, pågående IT-prosjekter i Nav, som ikke minst skal bidra til bedre og raskere saksbehandling for folk. Vi har

også satt i gang et arbeid med internkontroll for å se hvordan Nav skal fungere best mulig. Alt dette skal gjøres samtidig som gjennomgangen av Nav skal foregå.

Marian Hussein (SV) [18:12:30]: Nav har blitt for topptungt, med for mye målstyring, for mange leveringer oppover i linja, og det har blitt en plass hvor de ansatte i førstelinja opplever at de har mindre tid til å levere og mindre tillit hos de folkene som trenger Nav mest – brukerne. Samtidig som dette har skjedd, og samtidig som flere har henvist til de ulike rapportene som viser at Nav ikke leverer på samfunnsoppdraget, har statsråden satt ned et ekspertråd hvor man ikke klarte å finne plass til en eneste brukerekspert eller ansattekspert som har levd med denne reformen i 20 år.

Da lurer jeg på hvorfor statsråden ikke fant plass til noen av disse perspektivene, altså ansattperspektivet og brukernes perspektiv, men klarte å finne plass til fire direktører.

Statsråd Kjersti Stenseng [18:13:36]: Som jeg sa i stad, er jeg opptatt av at debatten om Nav og innretningen av Nav skal være bred og offentlig, med involvering fra mange, både ansatte, brukere, interesseorganisasjoner, parter osv. Da vi satte ned en referansegruppe, var vi opptatt av å ikke ha en for stor gruppe som skulle gi oss kunnskap, fakta og analyser på bordet, som skulle bidra til nettopp denne debatten, og av å ha en referansegruppe der medvirkning fra flere parter skulle være en selvfølge i ekspertgruppens arbeid. Det er mange måter å innrette et slikt arbeid på, og det at vi satte ned en ekspertgruppe og innrettet den slik, betyr på ingen måte at det skulle være dårlig eller lite involvering fra alle de partene som jeg mener bør involveres i det arbeidet. Og når det nå har kommet et forslag fra representanten om dette, synes jeg det er fint at vi kan være enige om å gjøre dette, for det er et ønske fra Stortinget.

Marian Hussein (SV) [18:14:41]: Dette er ikke kun et ønske fra Stortinget, det er også et signal fra et storting som ser at vi ikke må gjøre Nav mer topptungt. Det kan ikke kun være direktørene som skal sitte ved bordet, og som skal lese analysene og finne løsningene fra der de sitter, uten at representanter fra ansatteorganisasjonene, fra brukerne som ser dette rigide systemet, får delta. Det viktigste for SV er at vi evner å flytte tillit og oppgaver ned, slik at mennesker får den hjelpen de trenger, når de trenger det, ikke at det skal bli enda mer byråkratisering og mer kontrollregime, som de ansatte og brukerne har sagt ifra om. Det er det vi ønsker.

Jeg lurer på hvordan statsråden nå ser for seg at hun skal jobbe med mandatet slik at de ansatte og brukerne opplever at deres innspill kommer med.

Statsråd Kjersti Stenseng [18:15:49]: Jeg mener at det mandatet gruppen har fått, er bredt. Det tar for seg det meste av det vi har problematisert som utfordringer med måten Nav er organisert på i dag. Jeg mener at det ligger godt til rette for at både ansatte og brukere i gruppen skal få bidra med sine synspunkter, meninger og innspill inn i gruppens arbeid. Vi skal se på organiseringen av Nav og hvordan etaten i større grad skal kunne møte brukere og alle dem som er avhengige av Nav, på en enda raskere, bedre og mer enhetlig måte. Vi skal se på digitalisering, regelverk, struktur og ikke minst samarbeidet mellom stat og kommune. Jeg mener at mandatet, slik det foreligger i dag, rommer de mulighetene som også ansatte og brukere skal ha inn i gruppen.

Kjersti Toppe (Sp) [18:17:02]: Når eg høyrer på statsråden i debatten, får eg inntrykk av at målet med denne ekspertgruppa er å få ei fagleg utgreiing og å ha ein brei offentlig debatt. Eg tenkjer at det hastar å få til ei endring og å gjera noko, slik at Nav faktisk fungerer betre for dei menneska som er heilt avhengige av å få hjelp, og at det hastar med å få eit Nav som klarer å møta menneska på ein måte som var intensjonen med heile reforma. Når ein no berre skal evaluera og vurdere og sann, og når Arbeidarpartiet har styrt dette departementet i snart fem år, er det litt rart at ein ikkje har nokon eigne meiningar om kva som må til for å røska opp i dette systemet. Så spørsmålet er:

Kva er målet? Ønskjer statsråden å få til ei endring av Nav i løpet av denne stortingsperioden?

Statsråd Kjersti Stenseng [18:18:04]: Når vi nå har satt ned dette arbeidet, og ikke minst når jeg sier at jeg ønsker en offentlig debatt, er det fordi Nav er en så viktig del av hverdagen og livsløpet til så mange i Norge. Derfor mener jeg også at breiest mulig involvering er bra, som vi har diskutert her.

Jeg har mange tanker om hvordan Nav kan bli bedre, men jeg har likevel vært opptatt av at vi nå, når vi etter 20 år skal se på endringer i Nav, tar oss tid til å ha den grundige gjennomgangen.

Det er pekt på et for komplisert system. Det er jeg helt enig i. Vi setter nå i gang forsøket Et enklere Nav. Det gjør vi også fordi vi bruker for mye tid på å avklare mange ytelser, og det tar for lang tid før man kommer ut i aktivitet og arbeidsretting. Derfor tester vi både hvordan vi kan gjøre det enklere for brukeren, og ikke minst hvordan vi i større grad kan oppnå målet med at færre skal få ytelser, og at de skal komme seg raskere ut i arbeid.

Så jeg har mange tanker om dette, men jeg har ikke lyst til å forskuttere det arbeidet som nå skal bli gjort.

Kjersti Toppe (Sp) [18:19:07]: Vi har i dag sett fram eit forslag der vi ber om at mandatet vert justert, slik at

utvalet i alle fall får i oppdrag å utgreia minst ein modell der ein kan sjå for seg ei deling, slik vi har ønskt. Så får vi sjå om det forslaget får fleirtal.

Eg har to korte spørsmål til statsråden. Det eine gjeld internkontroll. Klage- og ankeutvalet føreslo at internkontroll skulle lovfestast. Kvifor ønskjer ikkje statsråden å følgja opp det?

Det andre spørsmålet handlar om tillitsreforma. Ønskjer og vil statsråden setja i gang nokon tiltak alle-reie no, slik at det vert vedtaksfullmakt og vedtakskompetanse hos Nav-tilsette i førstelinja?

Statsråd Kjersti Stenseng [18:20:02]: Det er tydelige krav til internkontroll i reglementet for økonomistyring i staten, og jeg mener at det ikke er mangel på regelverk og reglement som er utfordringen her, men etterlevelsen av det. Jeg mener at kravet til internkontroll og reglene for økonomistyring er ganske klare, men vi trenger en bedre etterlevelse i Nav. Det har også Riksrevisjonen påpekt, og derfor har vi nå satt i gang den gjennomgangen med KPMG, som skal gå gjennom internkontrollen i Nav.

Jeg er også opptatt av at tillitsreformen, som ble satt i gang av Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen, skal videreføres. Det er et stort fellesprosjekt også for denne regjeringen. Forsøket jeg nevnte i stad, Et enklere Nav, er et eksempel på tillitsreform i praksis. Det er de ansatte i Nav som har jobbet fram ideen om hvordan vi kan forenkle og gi bedre tjenester. Det skal vi teste ut nå, i likhet med flere andre ting som er basert på innspill fra de ansatte selv.

Presidenten [18:21:11]: Replikordskiftet er avsluttet.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [18:21:27]: Nav har et tillitsproblem – et problem med tilliten til den enkelte, som altfor ofte opplever å måtte kjempe en kamp for å få rettighetene sine oppfylt, og et problem med tilliten til den enkelte ansatte, som i altfor stor grad må fylle ut skjemaer og forholde seg til systemer, oppfylle kompliserte regelverk og gjennomføre prosedyrer som tar vekk fokuset fra det en har lyst til å bruke tida si på, nemlig å hjelpe folk. Nav har også et tillitsproblem i samfunnet. Klarer vi å hjelpe folk ut i jobb? Klarer vi å sikre at det er de som faktisk har rett på ytelsene, som får dem? Klarer vi å styre folketrygden vår på en sånn måte at den er bærekraftig for framtida? Tillitsreformen i Nav trengs. Det trengs en tillitsreform som gjør det lettere for dem som trenger Nav, en tillitsreform for at den enkelte ansatte lettere kan gjøre jobben sin, og

en tillitsreform av Nav der vi gjenreiser tilliten ute blant befolkningen.

Tjue år etter Nav-reformen er tida inne for å være ærlig. Det er mye med Nav som ikke fungerer, både for at Nav skal kunne hjelpe folk inn i arbeidslivet, og for at folk som trenger hjelp, skal få den hjelpen de har rett til, til rett tid. Jeg vet at det jobber tusenvis av ansatte i Nav som gjør en kjempeinnsats for alle de menneskene de møter hver dag. Problemet er at vi politikere ikke har gitt dem forutsetninger for å gjøre den beste jobben. Gjennom år har vi lagt på regler, unntak, justeringer og nye tillegg i et system som bare blir mer og mer komplisert. Det er lang saksbehandling, for svak internkontroll og gammeldagse teknologiske løsninger. Altfor mange opplever personlig å få brev de ikke forstår, vedtak som ikke gir mening, ytelser som ikke strekker til, eller at hel-sa ikke passer sammen med det systemet som er laget.

Derfor har Arbeiderpartiet en tydelig beskjed. Nav er nesten like gammel som meg, og skal vi hjelpe flere i jobb, gi flere trygghet når de blir syke, få ned sykefraværet og inkludere flere, er tida inne for å se på hele Nav på nytt. La meg også være tydelig på at de ansatte og folk som trenger Nav, selvfølgelig skal være en del av ekspertutvalgets arbeid. De er allerede en del av vårt arbeid med Nav, og vi jobber tett sammen med både ansatte og brukere i alle ledd av denne prosessen. Jeg har allerede over år reist rundt og møtt ansatte og tillitsvalgte på både små og store Nav-kontor i hele landet. For oss er det uaktuelt å ikke involvere og ikke la de ulike gruppene være representert. Nav består av så mange forskjellige folk, og det er avgjørende at vi hører på bredden av dem.

Å legge hele Nav under lupen innebærer at vi tør å være kritiske, at vi tør å tenke annerledes, og at vi klarer å legge politiske skylapper bak oss. Jeg ser fram til å brette opp ermene og komme i gang med arbeidet.

AlfErik Andersen (FrP) [18:24:38]: Fremskrittspartiet mener vi trenger en grundig Nav-reform. Reformen må systematisk gjennomgå alle deler av Nav og vurdere om Navs opprinnelige mandat fra 2006 er tilstrekkelig oppfylt. Reformen må ha som målsetting at det blir færre og mer treffsikre ytelser, mindre byråkrati, færre ledere og kanskje færre ansatte, når vi lykkes. Reformen må også inneholde og vurdere alle systembarrierer, hjemler, forskrifter og retningslinjer som er til hinder for effektiv saksbehandling på tvers av områder.

Vi mener at de forslagene vi behandler i dag, er for vage og for lite konkrete. Det som derimot er konkret, er Senterpartiets forslag om å splitte Nav. Det er mulig det er en del av løsningen, for vi må tørre å se oss i bakspeilet nå som Nav er 20 år. For Fremskrittspartiet er det likevel en inngripen som vi i et forslag i Stortinget ikke kan støtte i dag. Vi trenger mer kunnskap.

Senterpartiet bruker også ordet «tillitsreform». Det gjorde meg ganske glad. Jeg fikk litt wow-følelse og tenkte at det er noe jeg gleder meg til å lese mer om, men ble litt skuffet da jeg leste hva som faktisk var ment. Det handler altså om vedtaksmyndighet for arbeidsavklaringspenger. Det var liksom ikke så mye reform i det, men det er likevel et godt forslag.

Fremskrittspartiet jobber nå systematisk for å innhente kunnskap ute hos dem som har skoene på, for å få ærlige innspill om hvordan Nav faktisk fungerer. Blant mange flotte ansatte er det mye som fungerer, men for oss er det viktig å få mer kunnskap om hva som ikke fungerer tilstrekkelig, slik at vi på et senere tidspunkt kan fremme en egen sak med mer konkrete tiltak. Det kommer vi tilbake til. Derfor støtter vi ikke noen av de forslagene som ligger i innstillingene vi behandler i dag, men jeg kan jo nevne at Fremskrittspartiet bl.a. ønsker å se nærmere på rollen til Nav stat og Nav kommune. Kanskje inkluderer det en vurdering av å overføre sosialhjelp til staten. Arbeidsformidling vil vi også vurdere som en egen enhet, med mer konkurranseutsetting. Kanskje bør også pensjon og uføretrygd vurderes skilt ut i en egen enhet. Dette ligger i Senterpartiets forslag, men for oss er det for tidlig å konkludere.

Vi er nødt til å se på tiltak som øker brukertilfredsheten i Nav, inkludert hos brukere av førstelinjetjenesten. Jeg vil vise til tidligere vellykkede forbedringer i brukertilfredsheten da Agder fikk sitt Nav-ombud. Tilfredsheten gikk på få år opp med 15 pst. til 81 pst., noe som gjorde Agders Nav-brukere til landets mest fornøyde. I vårt alternative budsjett har vi foreslått en styrking av Nav kontroll for å komme tettere på trygdesvindler, noe vi mener det må bli slått hardere ned på. Vi må også se på måloppnåelse og på utdanningskrav. Skal utdanning trumfe erfaring? Det spørsmålet lar jeg henge i luften.

Marian Hussein (SV) [18:27:57]: Nav er et politisk verktøy. Ytelsene de Nav-ansatte forvalter, er politisk bestemt. Det er vi som sitter i denne salen, som bestemmer hvorvidt folk skal ha nok å leve av, eller om de skal stå foran Fattighuset.

Det ble sagt av en foregående taler at Arbeiderpartiet snakker med de ansatte, er ute og møter folk og er opptatt av de erfaringene, men da er det litt underlig at Arbeiderparti-regjeringen klarte å sette ned et utvalg uten en eneste ansatt, uten en eneste bruker, men kun med fire direktører.

Jeg håper at den helhetlige gjennomgangen av Nav nå framover får oss videre i denne debatten, at vi faktisk klarer å snu en topptung skute, som Nav har blitt, til å bli en mer tillitsbasert skute, hvor de ansatte og brukerne opplever at de kan snakke og søke hjelp uten å være red-

de for Nav, og at de ansatte opplever at de får gjort jobben sin.

Vi i SV ønsker denne gjennomgangen velkommen. Vi ser fram til å få disse analysene, men vi vil også advare mot å tro at det blir lettere hvis man bare får digitalisert mer, eller automatisert mer, eller får fjernet flest mulig ytelser. Forskjellene i Norge har aldri vært større. Det har aldri vært flere mennesker som trenger bistand fra Nav som ikke har fått det. Vi trenger at Nav fungerer bedre for folk i Norge, og det er et politisk ansvar at Nav fungerer bedre. Jeg er ikke opptatt av å privatisere Nav, som enkelte i FrP har tatt til orde for, men at vi faktisk løser disse samfunnsoppdragene. Det er også ganske mange rapporter som har vist at Nav kanskje burde ta flere tiltak tilbake i egen regi for å ta vare på den kunnskapen og kompetansen som ligger i Nav-systemet.

Uansett: Nå ser vi fram til hvordan denne gjennomgangen blir. Så er vi glad for at det blir flertall for vårt forslag om å ha brukerekspertene og ansattekspertene inn i ekspertutvalget, for deres ekspertise trengs hvis Nav skal lykkes med samfunnsoppdraget sitt.

Kjersti Toppe (Sp) [18:31:07]: Eg vil takka representantar frå både FrP og Høgre som ikkje har avvist forslaget vårt. Det legg eg merke til. Det kan vera dette ein går for når det er vorte meir utgreidd, så det synest eg er positivt.

Til representanten Andersen frå FrP vil eg seia at eg merkar meg at FrP vil ha ei Nav-reform, men ikkje ønskjer å seia noko no om korleis ho skal vera. Det kan eg ha respekt for, men eg vil oppmoda FrP om å sjå på vårt forslag nr. 6. Der ber vi regjeringa om å justera mandatet i den ekspertgruppa som nyleg er sett ned, sånn at dei får eit klart mandat om å greia ut minst ein modell der dagens arbeids- og velferdsetat vert delt i ein pensjons- og trygdeetat og ein arbeids- og aktivitetsetat. Eg deler FrPs kritikk mot at mandatet er for diffust, og at det er veldig mykje ein kan greia ut og evaluera utan å ha veldig klare mål om kva som skal koma ut i neste ende.

Når det gjeld tillitsreforma, har vi spesifikt vist til vedtaksmyndigheit når det gjeld AAP, men det skal sjølv sagt òg vera for andre ytingar. Vi problematiserer den organiseringa som er i dag, mellom ytingslinja og velferdslinja, altså at dei som sit og kjenner brukaren, i dag ikkje har makt eller myndigheit til å gjera vedtak. Det er det andre, som er sentraliserte og jobbar i ei avdeling lenger vekke, som gjer. Det er jo òg ein del av dette byråkratiet, og som gjer at ein ikkje får så gode og hurtige vedtak for brukarane.

Så eg håper at nokon ser på dei nye forslaga, som er laga etter at det vart kjent at regjeringa sette ned dette utvalet.

Presidenten [18:33:38]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 9 og 10.

Dermed er dagens kart ferdig debattert. Ber nokon om ordet før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet heva kl. 18.34.

